

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TFRS UYUMLU KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN
HAZIRLANMASI VE BİR UYGULAMA**

SEMİH ERDUN

TEZ DANIŞMANI:
Yrd. Doç. Dr. ERKAN ÖZTÜRK

EKİM – 2017

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Semih ERDUN'un "TFRS Uyumlu Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanması ve Bir Uygulama" başlıklı tezi 06/10/2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Yasin ÇAKIREL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi elde etmek için gerekli olan koşulları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ
İşletme Anabilim Dalı Başkanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Yrd. Doç. Dr. Erkan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Selahattin KARABINAR İstanbul Üniversitesi _____

Yrd. Doç. Dr. Erkan ÖZTÜRK Kırklareli Üniversitesi _____

Yrd. Doç. Dr. Cemal ÇEVİK Kırklareli Üniversitesi _____

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

ÖZ

TFRS UYUMLU KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANMASI VE BİR UYGULAMA

Semih Erdun

Yüksek Lisans, İşletme

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Erkan Öztürk

Ekim 2017

Konsolidasyonun gerekliliğinin temelinde, konsolidasyon işlemleri marifetiyle düzenlenen finansal tabloların, grubun esas performansını ortaya koyacak analizlere imkan sağlaması yatmaktadır. Konsolidasyon, grup bünyesindeki konsolidasyona dahil edilen şirketlerin finansal tablolarının bir bütün olarak sunulması sürecini kapsamaktadır. Bu çerçevede, grup şirketlerinin birbirleriyle gerçekleştirmiş oldukları işlemler sonucu ortaya çıkan gelir ve giderlerin dönem içi etkilerinin konsolide finansal tablolardan arındırılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra grup firmaları arasındaki varlık ve kaynak giriş ve çıkışları konsolide finansal tablolarda fiktif bir büyüklüğe neden olacağından bu unsurların da elimine edilmesi gerekir. Hangi şirketlerin konsolidasyona dâhil edileceğinin tespit edilmesinde kontrol ve önemli etki kavramları ön plana çıkmaktadır. Yatırım yapılan işletme üzerindeki etkinlik derecesine bağlı olarak ise tam konsolidasyon ve özkaynak yöntemleri uygulanmaktadır. Yatırımın niteliği ise yatırım üzerinde sahip olunan paya ve kontrol gücüne bağlı olarak bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı ve finansal yatırım şeklinde çeşitlilik göstermektedir.

Bu çalışmamızda, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklardan oluşan bir gruba ait finansal tablolar, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı ve ilişkili Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) çerçevesinde ele alınarak örnek bir uygulama kurgulanmıştır. Araştırmanın yöntem ve kapsamı, tabloların sunumuna ilişkin esaslar ile uygulamadaki şirketler ve aralarındaki ortaklık ve ticari ilişkiler hakkında gerekli bilgiler verildikten sonra finansal tabloların konsolidasyonu sürecine geçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konsolidasyon, Konsolide Finansal Tablo, Eliminasyon, Ana Ortaklık, Azınlık Payları.

ABSTRACT

PREPARATION OF CONSOLIDATED FINANCIAL TABLES IN HARMONY WITH TFRS AND AN APPLICATION

Semih Erdun
Master of Arts, Business
Supervisor: Assistant Professor Erkan Öztürk
October 2017

At the basis of the necessity of consolidation, financial statements which prepared under consolidation procedures are existed enabling to analysis that set forth core performance of the group. Consolidation includes the process of submitting as a whole of the financial statements of the companies included in the consolidation within the group. At the core of the consolidation would purpose to elimination of impact of the revenues and expenses related to intercompany transactions of the group companies from the consolidated financial statements in the period. In addition to this, inputs and outputs connected with asset and resource between group companies should also be eliminated because of they will cause a fictitious size in the financial tables. Concepts of control and significant influence come to the forefront in determining which companies will be included in consolidation. Depending on the efficiency level on which is the invested company, full consolidation and equity methods are applied. The character of the investment varies depending on the share of ownership and the control power upon the investment in the form of subsidiaries, affiliate, joint venture, and financial investments.

In this study, the financial statements belong to a group composed of parent company and its subsidiaries are handled within the framework TFRS 10 Consolidated Financial Statements Standard and related Turkish Accounting and Financial Reporting Standards (TAS/TFRS) and by this way a sample application has been edited. To Process of Consolidation of the financial statements has been passed after necessary information has been given about method and scope of the research, the principals related with presentation of the tables and the companies in application and partnership and commercial relations between of them.

Key Words: Consolidation, Consolidated Financial Statement, Elimination, Parent Company, Minority Interest.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	x
TABLolar.....	xi
ŞEKİLLER.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. FİNANSAL TABLOLARA GENEL BAKIŞ VE KONSOLİDASYON KAVRAMI	4
1.1.1. MSUGT ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Finansal Tablolar	7
1.1.2. Konsolidasyon ile İlgili Temel Kavramlar.....	16
1.2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN AMAÇ VE FAYDALARI	22
1.3. KONSOLİDASYON KOŞULLARI.....	24
1.3.1. Destekleyici Etkenler	27
1.3.1.1. Yasal etkenler	27
1.3.1.2. Destekleyici ekonomik etkenler	28
1.3.1.3. Coğrafik etkenler	30
1.3.1.4. Teknik ve teknolojik etkenler	31
1.3.1.5. Diğer destekleyici etkenler	32
1.3.2. Sınırlayıcı Etkenler	32
1.3.2.1. Mevzuat uyumsuzluğu sorunları	32
1.3.2.2. Sınırlayıcı ekonomik etkenler.....	33
1.3.2.3. Karşılaştırılabilirlik sorunu.....	34
1.3.2.4. Sektörel, kültürel ve politik farklılıklar	35

1.3.2.5. Diğer sınırlayıcı etkenler	36
1.4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN KAPSAM VE SUNUMUNA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR.....	37
1.5. KONTROL GÜCÜ, ÖNEMLİ ETKİ VE AZINLIK PAYLARI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	39
1.5.1. Kontrol Gücünü Oluşturan ve Ortadan Kaldıran Hususlar ile İlgili Açıklamalar.....	39
1.5.2. Önemli Etkiyi Oluşturan ve Ortadan Kaldıran Hususlar ile İlgili Açıklamalar.....	44
1.5.3. Azınlık Payları ile İlgili Açıklamalar.....	45
1.6. BİLGİ KULLANICILARI AÇISINDAN KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN SINIRLARI	47
1.7. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARA İLİŞKİN ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELER	49
1.8. TFRS 10 KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR STANDARDININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR İLE İLGİLİ DİĞER MUHASEBE STANDARTLARI VE KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ

2.1. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANIŞINDA ETKİLİ OLAN TEORİLER	59
2.1.1. Ekonomik Birim Teorisi	60
2.1.2. Ana Ortaklık Teorisi	61
2.1.3. Oransal Konsolidasyon Teorisi	62
2.2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER.....	63
2.2.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi	65
2.2.2. Oransal Konsolidasyon Yöntemi	65
2.3. İŞTİRAKLER VE İŞ ORTAKLIKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLME İŞLEMLERİNDE KULLANILAN ÖZKAYNAK YÖNTEMİ.....	66
2.4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARLA İLİŞKİLİ TMS VE TFRS'LER	73

2.4.1. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu	74
2.4.2. TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı	76
2.4.3. TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar	77
2.4.4. TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar	79
2.4.5. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri.....	82
2.4.6. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar.....	84
2.4.7. TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar.....	89
2.4.8. TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar	92
2.4.9. İlgili Diğer TMS/TFRS.....	94
2.5. KONSOLİDASYON İÇİN ÖN HAZIRLIK İŞLEMLERİ.....	99
2.5.1. Finansal Tabloların Hazırlanış Tarihi İle Değerleme ve Muhasebe Politika Uygulamalarının Uyumlaştırılması	100
2.5.2. Yabancı Ülkelerdeki Yatırımlara Ait Finansal Tabloların Çevrimi....	103
2.5.3. Ana Ortaklık ile Azınlık Paylarının Ayrılması	105
2.5.4. Dönem İçerisinde Kontrol Altına Alınan veya Kontrolü Kaybedilen Bağlı Ortaklıkların Tespiti.....	106
2.5.5. Konsolidasyon Şerefyesinin Hesaplanması	106
2.6. FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDE EDİLMESİNE İLİŞKİN DÜZENLEME ESASLARI VE MUHASEBE İŞLEMLERİ	110
2.6.1. Konsolide Finansal Durum Tablosu Düzenlenmesine İlişkin Esaslar	113
2.6.2. Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar	120
2.6.3. Konsolide Nakit Akış Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar...	125
2.6.4. Konsolide Özkaynaklar Değişim Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar	129
2.6.5. Dipnot Açıklamaları.....	131

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN

BİR UYGULAMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI	134
3.2. ŞİRKETLERİN TANIMI, ORGANİZASYON VE FAALİYET KONULARI İLE SERMAYE YAPILARI.....	136

3.3. GRUP İŞLETMELERİNİN ARALARINDAKİ TİCARET İLİŞKİSİ.....	140
3.4. FİNANSAL TABLOLARIN SUNUMUNA İLİŞKİN ESASLAR	141
3.4.1. Sunuma İlişkin Temel Esaslar.....	141
3.4.2. Muhasebe Politikalarındaki Değişiklikler.....	143
3.4.3. Konsolidasyon Esasları	144
3.5. GRUP ŞİRKETLERİNİN KONSOLİDASYON ÖNCESİ BİREYSEL VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARI.....	146
3.6. GRUP ŞİRKETLERİ KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARININ DÜZENLENMESİ.....	154
3.6.1. Grup Şirketleri Arasında Gerçekleşen İşlemler	154
3.6.1.1. Ticari Mal Satışları	155
3.6.1.2. Hizmet Satışları	156
3.6.1.3. Diğer İşlemler	157
3.6.2. Eliminasyon İşlemleri	159
3.6.2.1. Sermaye/Finansal Yatırım Hesaplarının Eliminasyonu İle Azınlık Paylarının Hesaplanması	159
3.6.2.2. Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	163
3.6.3. Konsolide Finansal Tablolar	177
SONUÇ:	202
KAYNAKÇA:	205

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AICPA	: American Institute of Certified Public Accountants
BDDK	: Bankacılık Dzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
FASB	: Financial Accounting Standards Board
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
IAS	: International Accounting Standards
IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standards Committee
IFRS	: International Financial Reporting Standard
KAYİK	: Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş
KGK	: Kamu Gözetim Kurumu
KGOP	: Kontrol Gücü Olmayan Paylar
MSUGT	: Muhasebe Standartları Uygulama Genel Tebliği
NGD	: Net Gerçekleşebilir Değer
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLolar

Tablo 1.1: Bakanlar Kurulu Kararıyla Bağımsız Denetim Kapsamına Alınan İşletmeler	8
Tablo 1.2: Finansal Tablo Bileşenleri	9
Tablo 1.3: Finansal Bilgilerin Niteliksel Özellikleri	14
Tablo 1.4: Konsolide Finansal Tablolara Yönelik Standartların Tarihsel Gelişimi	55
Tablo 2.1: Sahiplik Payı Türünde Konsolidasyon Yöntemleri	64
Tablo 2.2: İştiraklerdeki Yatırımlara İlişkin Muhasebe Standardı	80
Tablo 2.3: Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar	93
Tablo 2.4: Muhasebe Politikası Seçimi	102
Tablo 3.1: Konsolidasyon Öncesi Finansal Durum Tablosu	147
Tablo 3.2: Konsolidasyon Öncesi Kâr veya Zarar Tablosu	150
Tablo 3.3: Konsolidasyon Öncesi Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	153
Tablo 3.4: Grup İçi Temettü Tahakkukları	157
Tablo 3.5: Grup İçi Adat Gelir ve Giderleri	158
Tablo 3.6: Grup İçi Vade Farkı Gelir ve Giderleri	158
Tablo 3.7: Grup Şirketleri Sermaye ve Finansal Yatırım Hesapları Karşılaştırma Tablosu	159
Tablo 3.8: (A) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı	160
Tablo 3.9: (B) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı	161
Tablo 3.10: (C) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı	161
Tablo 3.11: (D) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı	161
Tablo 3.12: (E) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı	162
Tablo 3.13: Grup İçi Mamul Satış ve Maliyet Tutarları	164
Tablo 3.14: Grup İçi ve Grup Dışı Oluşan Ticari Mal Satış Kârı ve Maliyeti	165
Tablo 3.15: Grup İçi Kalan Stok ve Kâr Miktarı	166
Tablo 3.16: Grup İçi Sabit Kıymet Satışının İlişkili Hesaplar Üzerindeki Etkisi	172
Tablo 3.17: Konsolide Finansal Durum Tablosu	178
Tablo 3.18: Konsolide Kâr veya Zarar Tablosu	183
Tablo 3.19: Konsolide Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	186
Tablo 3.20: Gayrimenkul Değerleme Tablosu	188
Tablo 3.21: Konsolide Nakit Akış Tablosu	191
Tablo 3.22: Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu	198

Tablo 3.23: Grup Şirketlerindeki Azınlık Paylarına Ait Dönem Net Kârı veya Zararı Dağılımı.....	200
Tablo 3.24: Grup Şirketlerindeki Ana Ortaklık Paylarına Ait Dönem Net Kârı veya Zararı.....	201
Tablo 3.25: Dönem Kârı veya Zararının Dağılımı.....	201

ŞEKİLLER

Şekil 1.1: Finansal Tablo Kullanıcıları ve İlgi Alanları.....	6
Şekil 1.2: Konsolidasyon Kapsamındaki ve Kapsam Dışı Finansal Varlıklara İlişkin Düzenlemeler.....	38
Şekil 1.3: TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında Kontrol Modeli...	41
Şekil 1.4: Tam Konsolidasyon Modelinin Uygulanması İçin Altı Adımlı Özet Çerçeve.....	43
Şekil 1.5: Bağlı Ortaklık Üzerindeki Etkin Payın Hesaplaması.....	46
Şekil 2.1: Kontrolün Muhasebe Standartları İle Olan ilişkisi.....	74
Şekil 2.2: Müşterek Kontrolün Değerlendirilmesi.....	90
Şekil 2.3: Müşterek Faaliyet ve İş Ortaklığı Ayrımı.....	91
Şekil 2.4: Finansal Tabloların Konsolidasyon İşlemleri.....	111
Şekil 3.1: Grup Şirketlerinin Birbirleri Üzerindeki Etkin Pay Oranları.....	136

GİRİŞ

Günümüzde faaliyette bulunulan ya da faaliyet gösterilmesi hedeflenen sektör ve coğrafyalardaki etkinliği artırmak ve nüfuzu derinleştirmek gibi amaçlarla şirket birleşmeleri yapılmaktadır. Böylelikle işletmeler, faaliyet ağlarını genişletmek, hammadde kaynaklarına ve dağıtım hizmetlerine daha kolay erişebilmek, pazar paylarını artırmak ve maruz kalınan riski yaymak gibi kazanımlar elde etmeyi hedeflemektedirler. Bu noktada ülkelerin farklı muhasebe sistemlerini uyguluyor olması, şirketlerin, finansal bilgilerinin karşılaştırılmasındaki tekdüzenin sağlanmasında engel teşkil etmektedir. Çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren şirketlerin varlığı ve işlem yapılan sermaye piyasalarındaki hacmi giderek genişleyen sermaye çeşitliliği ile meydana gelen yeni oluşumlar, muhasebe standartları arasındaki uyumu gerekli hale getirmektedir. Bu gereklilik, uluslararası sermaye piyasalarında faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablolarında sunulan ve değişik anlamlara gelen finansal tablolar analizinin sonuçlarını yorumlamada ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde, uluslararası muhasebe ve raporlama standartlarının Türkiye’deki çevrimi olan TMS/TFRS’ler esas alınarak finansal tablolar hazırlanmaktadır.

İşletme birleşmeleri neticesinde ortaya çıkan yeni durumda, grup şirketleri kavramı ortaya çıkmakta ve grubun bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Yatırım yapılan işletmenin hisse senetlerinin tamamı veya önemli bir bölümü elde edinildiğinde bu yatırım, finansal tablolarda gösterilmek ve finansal bilgi kullanıcıları tarafından anlaşılabilir şekilde açıklayıcı ve doğru olarak aktarılacak durumundadır. Bunun sağlanabilmesi için ise söz konusu yatırımın türüne uygun bir muhasebe politikası belirlenmek ve uygulanmak suretiyle elde edilen gerekli bilgiler, hazırlanan finansal tablolarda ilgililere sunulmalıdır.

Muhasebe ve finansal raporlama standartlarına göre yapılan raporlamalar çerçevesinde bireysel ve konsolide finansal tablolar düzenlenmektedir. Bireysel finansal tablolar, bir işletmenin finansal pozisyonu ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi sunarken; konsolide finansal tablolar ise, bir şirketler

topluluğunun finansal durumu, faaliyet performansı ve finansal durumundaki değişikliklerin bilgi kullanıcılarına aktarılması amacını taşımaktadır.

Konsolidasyon, kısaca; yatırımda bulunan işletmeye ait finansal tabloların yatırımcı işletme finansal tablolarıyla birleştirilme ya da bütünleştirilme süreci şeklinde tanımlanabilir. İşte bu noktada, aynı holding veya grup çatısı altındaki ya da aralarında bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı veya müşterek anlaşma ilişkisi bulunan işletmelerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerin etkilerinin elimine edilmesi gerekmektedir. Çünkü grup içi işlemler olarak adlandırılan bu faaliyetler, finansal tabloların doğru bir şekilde sunulmasında mükerrerliğe neden olmakta ve grup performansının değerlendirilmesinde rakamları olduğundan daha güçlü göstererek yanılgıya sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla hazırlanan bireysel finansal tabloların konsolidasyonu sırasında grup içi işlemlerin etkileri ortadan kaldırılarak konsolide finansal tablolar oluşturulmalıdır.

Konsolide finansal tablolar oluşturulurken, ana ortaklık ile kontrol gücü bulunan bağlı ortaklık şeklindeki finansal yatırımların birleştirilmesinde tam konsolidasyon yöntemi uygulanır. Önemli etkiye sahip olunan iştirak, iş ortaklığı ve müşterek anlaşmalar için ise özkaynak yöntemi kullanılır. Konsolidasyon işlemleri sonucu sunulan genel amaçlı finansal tablolar ise; finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu, özkaynaklar değişim tablosu ile dipnot açıklamalarından oluşmaktadır.

Çalışmamızda, genel amaçlı finansal tabloların birbirleriyle olan ilişkileri incelenmektedir. Bilimsel literatürde, konsolide finansal tabloların hazırlanışı esnasında gerçekleştirilen işlemlerle ilgili yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Konsolidasyona dair gerçekleştirilen işlemleri bir bütün olarak ortaya koyma amacını taşıyan bu çalışmanın da bilimsel literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Bunun yanı sıra vergi matrahının hesaplanması odaklı bir politikaya sahip olan yasal mevzuatımız içerisinde, konsolidasyon konusu ve uygulamaları hususunda eksikliğin bulunması da TMS/TFRS kapsamında konsolide finansal tabloların oluşturulmasına yönelik örnek bir çalışma yapılmasını tetiklemiştir. Ayrıca bağımsız denetim kapsamının her geçen yıl

genişlemesiyle Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş (KAYİK) tanımı kapsamı dışında kalan bağımsız denetime tabi şirketlerin sayısının giderek artması, önümüzdeki dönemlerde daha fazla işletmenin konsolide finansal tablo hazırlamak zorunda kalacağına işaret etmektedir. Bu ve benzeri faktörlere bağılı olarak konsolidasyon kapsamının genişlemesiyle, yapılan konsolidasyon işlemlerinin daha çok sayıda işletme tarafından kullanılacak olması da çalışmanın önemini artırmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, finansal tablolar ve konsolidasyona dair literatürde yer alan temel kavram ve açıklamalara değinilmiştir. Bununla birlikte konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ve kapsamı ile ilgili teknik ve tarihsel bilgiler verildikten sonra VUK ve TMS/TFRS'de kullanılan değerleme ölçülerine değinilmiştir. İkinci bölümde, konsolide finansal tablolar ile ilişkili muhasebe ve finansal raporlama standartları, uygulamada kullanılan konsolidasyon yöntemleri ve konsolidasyon çalışmaları kapsamında dikkate alınması gereken işlemler ile düzenlenen genel amaçlı konsolide finansal tablolarla ilgili açıklamalar örnek uygulamalar eşliğinde yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise birinci ve ikinci bölümde verilen bilgiler çerçevesinde pratik bir uygulama kurgulanmıştır. Yapılan çalışmada, ele alınan şirketlerin 2014 hesap dönemine ait finansal tablolarının, yayımlanan güncel TMS/TFRS'lere uygun şekilde konsolide edilmesi konu edilmiştir.

1. BÖLÜM

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR HAKKINDA

GENEL BİLGİLER

İnsan ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretim faktörlerini sistemli ve bilinçli bir şekilde bir araya getiren ve iktisadi bir kurum olan işletme ile ilgilenen taraflar, muhasebenin çıktısı olan finansal tablolardan faydalanmaktadır. Muhasebe, işletme hakkında finansal bilgi üretmek suretiyle işletmenin dili olarak adlandırılabilir. Muhasebe, bir işletmenin mali nitelikteki işlemlerini objektif belgelere dayanarak kaydeden, sınıflandıran, özetleyen ve analizini yapan bilim, sanat ve tatbikattir. Muhasebenin özetleme fonksiyonunun bir gereği olarak finansal tablolar, finansal bilgi kullanıcılarına (finansal tablo kullanıcıları) sunulmaktadır. Aynı gruba bağlı firmaların finansal tablolarını bir bütün halinde değerlendirebilen finansal tablo kullanıcıları, etkin ve isabetli finansal kararlar alabilecektir.

Konsolidasyona dair açıklamalara geçmeden önce Muhasebe Standartları Uygulama Genel Tebliğ'in'de (MSUGT) yer alan mali tablolara ve muhasebe standartlarında kullanılan finansal tablolara kısaca değinilmesinde yarar görülmektedir.

1.1. Finansal Tablolara Genel Bakış ve Konsolidasyon Kavramı

Finansal tablolar; varlıklar, yükümlülükler, özkaynak, gerçekleşen kâr veya zarar ile şirketin nakit akışını da içeren gelir ve giderler hakkında bilgi sağlar. Finansal tablolar, bir kuruluşun varlıkları, kaynakları, sermaye yapısı, işletme çıktıları, dönem kârlılığının oluşum ve kullanım şekli ve işletmenin finansal durumu ile ilişkili diğer konulardaki bilgileri içeren ve muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanan tablolardır.

Genel çerçevede finansal raporlamanın amacı, mevcut ve potansiyel yatırımcılara, finansal kaynak temin edilen kişi ve kuruluşlara, işletmeye kredi açma veya borç verme kararlarını verirken gereken finansal bilgilerin sağlanmasıdır. İşletmenin varlık ve yükümlülüklerine ilişkin bilgileri içeren

bu veriler, finansal rapor kullanıcıları açısından, işletmenin finansal yapısının güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesine yardımcı olur (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 27-28). Konsolide finansal tabloların hazırlanışına dayanak oluşturan ve tekdüzen hesap planı çerçevesinde hazırlanan mali tablolar MSUGT’nde açıklanmıştır. Bu tebliğde yapılan açıklamalara göre finansal tabloların düzenlenmesi aşağıdaki amaçlara yöneliktir:

- 1) Yönetimle ilgili karar alıcılara işletmenin mali durumu hakkında yeterli ve doğru bilgilerin ulaştırılması,
- 2) İşletmenin farklı dönemlerinin karşılaştırılmasının yanı sıra farklı işletmelerin aynı ve farklı dönemlerinin karşılaştırılmasına olanak sağlanması,
- 3) Mali tablolarda yer alan hesaplardaki tekdüzeliğin sağlanması,
- 4) Muhasebe terim birliğinin oluşturulması,
- 5) İşletmeyi yönetenler ile bilgi kullanıcıları arasında güven unsurunun yerleştirilmesi.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanan her bir finansal tablo işletmeye ait bilgilerin tüm taraflarca anlaşılır bir şekilde açıklanması için kullanılmaktadır.

Muhasebe standartlarına göre oluşturulan finansal tabloların en önemli düzenlenme amaçları arasında “mali tabloların açık bir şekilde anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, tarafsız niteliğe sahip olmasını sağlamak” bulunmaktadır (Tekşen, 2014: 5). Diğer düzenlenme amaçları ise aşağıdaki gibidir (Tekşen, 2014: 5):

- 1) Uygulamada yer alan farklılıkları bertaraf etmek,
- 2) Muhasebe ilkelerindeki tekdüzeni sağlamak,
- 3) İlişkili bulunan kişiler ile kuruluşların hatalı değerlendirme ve kararlarda bulunmalarını engellemek,
- 4) Uluslararası boyutta finansal bilgi üretimini gerçekleştirmek ve finansal bilginin sunumu esnasında tüm otoritelerce kabul edilen bir dil meydana getirmek,

- 5) Çok uluslu işletmelerin, yapılan muhasebe uygulamaları sonucunda karşılaştıkları farklı muhasebe standartlarından kaynaklanan sorunları tespit etmek ve gidermek.

Finansal bilgi kullanıcılarına sunulacak bilgilerin, ihtiyaç duyulan işlevsellikte olması ve işletmeye ait bilgilerin doğru bir şekilde aktarabilmesi için yukarıdaki amaçlar doğrultusunda belirli standartlara göre finansal tabloların oluşturulması gerekmektedir.

Finansal tablolarla ilgilenen geniş bir kullanıcı kitlesi bulunmaktadır. Her bir grubun ise hazırlanan finansal tablolar ile ilgili farklı amaç ve beklentileri bulunmaktadır. Finansal bilgi kullanıcılarının amaçları ve ilgi alanları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

KİŞİ VEYA GRUPLAR	ÖNCELİKLİ İLĞİ
Yönetici	Faaliyetlerin ortaya çıkardığı sonuçları (kârlılık düzeyi, finansal durumu, pazar payı, müşteri memnuniyet düzeyi gibi) değerlendirmek
Ortaklar	Ortaklık paylarını elde tutmak, artırmak veya azaltmak, temettü ödeme gücünü değerlendirmek (hisse başına karlılık)
Vergi İdaresi	Kâr tutarı
Sosyal Güvenlik Kurumu	Çalışan sayısı, çalışanların ücret tutarları
Devlete Bağlı Diğer Kurumlar	Kaynak dağıtım etkinliğinin ölçülmesi, vergi politikasını belirlemek, teşvik konularını ve alanlarını belirlemek vb. ekonomik düzenlemeler yapmak, istatistiki bilgi toplanması
Sermaye Piyasası Kurumu	Bilginin kalitesi ve zamanlılığı
Çalışanlar	İşverenin, ücretini ve sosyal haklarını ödeyebilecek düzeyde dengeli ve kârlı olup, olmadığını analiz etmek
Borç Veren Kuruluşlar	Alacakların geri dönme durumu, koşulları ve zamanlamasıyla ilgili karar vermek (kısa ve uzun vadeli olanlar, likidite düzeyi, borç/özkaynak oranı)
Tedarikçi	Likidite ve büyüme düzeyi
Müşteriler	Mal ve hizmetin devamlılığı, firmanın devamlılığı, kâr marjı
Denetim Şirketi	Bilginin güvenilirliği
Potansiyel Yatırımcılar	İşletmeye yatırım yapıp yapmama kararını verebilme (firma değeri, borç/özkaynak oranı, hisse başına kâr)
Araştırmacılar	İlgilendikleri alanla ilgili bilgiler
Sivil Toplum Örgütleri	İşletmenin çevreye karşı duyarlılığı, çevresel maliyeti (çevre maliyetlerinin düzeyi, yardım harcamalarının düzeyi, sponsorluk harcamaları, katma değer)

Şekil 1.1: Finansal Tablo Kullanıcıları ve İlgi Alanları

Kaynak: (Karapınar ve Ayikoğlu Zaif, 2016: 6).

Bilgi kullanıcılarının işletme üzerinde gerçekleştirilen analizden beklentileri doğrultusunda yapılacak değerlendirmelerde, finansal tablolarda raporlanan verilerle birlikte tablolara yansımaya her türlü finansal bilgi de göz önünde bulundurulur.

Finansal tabloların konsolidasyonu ihtiyacı, zamanla gelişen ticaret hacmi ile birlikte meydana gelen piyasa beklentilerine paralel olarak gündeme getirilmiştir. Özellikle küreselleşme olgusunun etkisiyle uluslararası şirketlerin sayısının artması, küresel sermaye transferindeki serbestleşme ve uluslararası sermaye piyasalarındaki gelişmeler konsolidasyona tabi tutulan finansal raporlara olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

1.1.1. MSUGT ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Finansal Tablolar

Ülkemiz mevzuatında geçerli olan ve MSUGT’nde yayınlanan temel ve ek mali tablolar bulunmaktadır. Bunlardan; “bilanço ve gelir tablosu, dipnotları ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları, diğerleri ise ek mali tabloları oluşturmaktadır” (MSUGT, md.1).

Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/IFRS), Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (IAS/IFRS) Türkçe çevirisidir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş (KAYİK) kapsamına alınan ve her yıl revize edilen kriterleri karşılayan belirli ölçekteki şirketlerin (SPK, BDDK ve Hazine Müsteşarlığı düzenlemelerine tabi olan şirketler), yetkili kurum olan Kamu Gözetim Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan standartlara göre finansal tablolarını hazırlaması öngörülmektedir. Bunların haricinde, bireysel ve konsolide finansal tablolarında tam set TMS/IFRS uygulamak zorunda olan ve 6102 sayılı TTK’nın 1534. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan şirketler aşağıdaki gibidir (Özerhan, 2016: 308-309):

- 1) Sermaye Piyasası Kanunu’na göre, ihracı gerçekleşen sermaye piyasası araçları borsada ya da teşkilatlanmış başka bir piyasada işlem gören

şirketler, portföy yönetim kuruluşları ve aracı kurumlar ile konsolidasyona dahil edilen diğer şirketler,

- 2) Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde tanımı yapılan bankalar ile bu kurumların bağlı ortaklıkları,
- 3) 03.06.2007/5684 tarih ve sayılı Sigortacılık Kanunu'nda tanımlanan sigorta ve reasürans şirketleri,
- 4) 28.03.2001/4632 tarih ve sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nda düzenlenen emeklilik şirketleri,
- 5) 6102 sayılı TTK'nın 397. maddesine göre Bakanlar Kurulu kararıyla (BKK) bağımsız denetime kapsamına giren şirketler,
- 6) Bakanlar Kurulu kararıyla bağımsız denetim kapsamına alınan şirketler için belirlenen ölçütler yıllar itibariyle karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.1: Bakanlar Kurulu Kararıyla Bağımsız Denetim Kapsamına Alınan İşletmeler

	2013	2014	2015	2016
Aktif Toplamı	150 milyon TL ve üzeri	75 milyon TL ve üzeri	50 milyon TL ve üzeri	40 milyon TL ve üzeri
Yıllık Net Satış Hasılatı	200 milyon TL ve üzeri	150 milyon TL ve üzeri	100 milyon TL ve üzeri	80 milyon TL ve üzeri
Çalışan Sayısı	500 çalışan ve üzeri	250 çalışan ve üzeri	200 çalışan ve üzeri	200 çalışan ve üzeri

Kaynak: (Karataş, 2016: 328).

Tabloda görüldüğü gibi, bağımsız denetime tabi olacak kapsamı gittikçe genişletilmektedir. Art arda iki yıl olmak üzere yukarıda yer alan kriterlerden herhangi ikisini karşılayan işletmeler bir sonraki yıl bağımsız denetim kapsamına girmektedirler. Diğer yandan, KAYİK tanımı dışında kalan şirketlerin de isteğe bağlı olarak tam set TMS/TFRS uygulamalarına izin verilmiştir.

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS'ler), KGK tarafından yayımlanan aşağıdaki standart ve yorumları içerir (TMS 1, md.7):

- 1) Türkiye Finansal Raporlama Standartları,
- 2) Türkiye Muhasebe Standartları,
- 3) TMS Yorumları ve TFRS Yorumları.

Finansal tabloların amacı, bilgi kullanıcılarına, işletmenin finansal durum ve performansı ile nakit akış dengesi konusunda bilgi sunmaktır. Ayrıca finansal tablolar, yöneticilerin, işletmenin kaynaklarını hangi ölçüde etkin kullandıklarını da gösterir (TMS 1, md.9).

MSUGT’nde yer alan mali tablolar ve tam bir finansal tablolar setinde yer alması gereken finansal tablo bileşenleri karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (MSUGT, md.1; TMS 1, md.10-14).

Tablo 1.2: Finansal Tablo Bileşenleri

MSUGT’de Finansal Tablolar		Muhasebe Standartlarında Finansal Tablolar	
Temel Finansal Tablolar	Bilanço	Genel Amaçlı Finansal Tablolar	Finansal Durum Tablosu
	Gelir Tablosu		Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu
Ek Finansal Tablolar	Özkaynak Değişim Tablosu		Özkaynak Değişim Tablosu
	Nakit Akım Tablosu	Nakit Akış Tablosu	
	Kâr Dağıtım Tablosu	Dipnotlar	
	Fon Akım Tablosu	Kâr Dağıtım Tablosu	
	Satışların Maliyeti Tablosu	Katma Değer Tablosu	
		Özel Amaçlı Finansal Tablolar	Net İşletme Sermayesi Akış Tablosu

MSUGT’ ye göre finansal tablolar temel ve ek finansal tablolar olarak ikiye ayrılırken; muhasebe standartlarında ise genel amaçlı ve özel amaçlı finansal tablolar ayrımı yapılmaktadır. Türkiye Muhasebe Standartları içerisindeki TMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı’nda bilgi verilen nakit akış tablosu dışındaki genel amaçlı finansal tablolar TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı’nda açıklanmıştır.

MSUGT ve TMS/TFRS’ye göre düzenlenen finansal tabloların tanımları ve işlevleri hakkında aşağıdaki paragraflarda kısaca açıklama yapılmıştır. Bu paragraflarda her iki mevzuatta da benzer niteliklere sahip olan tablolar hakkında karşılaştırılmalı bilgilerde verilmiştir.

Bilanço (Finansal Durum Tablosu): “Herhangi bir işletmenin, belirli bir tarihteki varlıklarının (maliyet değerleriyle) dağılımını, bu varlıkların finansmanında kullanılan kaynakların tutarlarını ve dağılımlarını gösteren statik bir finansal tablodur” (MSUGT, md.1). Bu tablonun Uluslararası Muhasebe Standartları’ndaki karşılığı olan finansal durum tablosu ise işletmenin raporlama yaptığı gündeki işletmenin sahip olduğu aktif ve pasif değerler hakkında bilgi vermeye yaramaktadır (TMS 1, md.10). Tablonun isminin finansal durum tablosu şeklinde değiştirilmesinin sebebi ise, “açıklanan bilginin bir muhasebe çıktısı gibi algılanmasından ziyade, işletmenin finansal durumunun ortaya konulduğu bir rapor olarak kullanılmasının amaçlanmasıdır.” Bu amaç doğrultusunda hazırlanan tablo, “işletmenin içinde bulunduğu ekonomik, mali ve likidite durumu ile kârın ve nakit kaynaklarının yapısına uygun, şirkete özgü bilgilerin yer aldığı bir rapor haline getirilmektir” (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 19).

Gelir tablosu (Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu): İktisadi bir kuruluşun; raporlanan döneme ilişkin tüm gelir, gider ve maliyetleri ile söz konusu faaliyetler neticesinde eline geçirdiği kâr veya zararı gösteren finansal tablodur (MSUGT, md.1). Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu ise, ortakların bir işletmeye iştirak etmeleri nedeniyle ortaya çıkan işlemler sonucu elde edilen kâr veya zarara ilave olarak, bunların dışında gerçekleşen işlem ve diğer olaylar sonucundaki raporlanan döneme ait özkaynaklardaki değişimi de kapsamaktadır. Diğer kapsamlı gelir tablosunda yer alan kapsamlı kâr ise, işletmenin elinde bulundurduğu varlık ve kaynakların değerlendirilmesi sonucunda hesaplanan ve nakit karşılığı olmayan gerçekleşmemiş gelir ve giderlerden meydana gelmektedir (TMS 1, md.7). Bu yönüyle kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunun, gelir tablosundan daha kapsamlı ve işlevsel olduğu ifade edilebilir.

Özkaynaklar Değişim Tablosu: “Bir dönem içinde, özkaynak unsurlarında gerçekleşen artış ve azalışları bir bütün olarak sunan tablodur” (MSUGT, md.1). İşletmenin özkaynaklarında, kâr veya zarar dışındaki kalemlerde artış veya azalışlar görülebilir. Bunlara; nakit sermaye artışı, temettü dağıtımı, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi örnek olarak verilebilir. Bu

tablonun düzenlenme gerekçesi; özellikle sermaye şirketlerinin bir dönemdeki özkaynak kalemleri içerisinde gerçekleşen değişimler hakkında bilgi vermektir (MSUGT, md.1). Muhasebe standartlarında düzenlenen özkaynak değişim tablosu ise, sahip olduğu nitelik itibariyle bu açıklamalara ilave olarak konsolide finansal durum tablosu ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosundan hareketle düzenlenmektedir. Bu noktada, değerlemeler sonucu ortaya çıkan gerçekleşmemiş (nakde dönüşmeyen) kâr veya zararın her bir kalemini bünyesine almaktadır (TMS 1, md.106-109).

Nakit Akış Tablosu: İşletmenin, bir dönem içerisinde gerçekleşen nakit döngüsünü, elde edilen kaynak ve kullanılan yerler açısından ifade eden tablodur. Tablodaki fon kavramı, kasalardaki bakiyeler ile banka hesaplarındaki mevduat unsurlarını içerir (MSUGT, md.1). Finansal tablo kullanıcıları, işletmenin nakit ve nakit benzeri varlıklarının nelerden meydana geldiği ve nasıl değerlendirildiği ile ilgilenmektedirler (TMS 7, md.3). Daha önce değinilen finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu ve özkaynak değişim tablosu, nakit akışları hususunda önemli ve yararlı bilgiler vermektedir. Ancak nitelikleri itibariyle bu bilgiler, işletmenin sahip olduğu likidite, ödeme gücü ve finansal esnekliği konularında detaylı ve analize elverişli verilere ihtiyaç duyulması noktasında yeterli sayılmamaktadır. Nakit akış tablosu, bir işletmenin nakit girişleri ve çıkışları ile bunların işletme, yatırım ve finansman faaliyet alanlarına dağılımı konusundaki analizlere olanak sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Bu tablo aslında kapsamlı gelir tablosu ile finansal durum tablosunun bir karışımıdır (Kızıl ve öte., 2016: 23;29).

Kâr Dağıtım Tablosu: “İşletmenin dönem kârının, vergiden önceki kârdan başlamak üzere, nerelere ve ne tutarda dağıtıldığını gösteren finansal tablodur” (MSUGT, md.1). Tablonun düzenlenme amacı ise, dönem kârının, vergi yükümlülüklerinin, yasal yedeklerin ve şirket ortaklarına dağıtılması kararlaştırılan kâr paylarının gösterilmesi ve sahip olunan paya isabet eden kâr ve temettü miktarının hesaplanmasıdır (MSUGT, md.1). Kâr dağıtım tablosu UMS kapsamında yer almamaktadır.

Dipnotlar: Dipnotlar, “finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, özkaynaklar değişim tablosu ve nakit akış tablosunda sunulan bilgilere ilave açıklamalar içermektedir” (TMS 1, md.7). Dipnotlarda, “bu tablolarda gösterilen unsurlarla ilişkili açıklayıcı metinler ile muhasebeleştirme kriterlerini karşılamadığı için finansal tablolarda sunulmayan unsurlarla ilişkili aydınlatıcı bilgiler yer almaktadır” (TMS 1, md.7).

Fon Akım Tablosu: “Bir hesap dönemi içerisinde, bir işletmenin faaliyetlerini ve yatırımlarını finanse etmek için sağladığı kaynakları ve bu kaynakların kullanım yerlerini özetleyen tablodur” (MSUGT, md.1). Bu tablo, bir anlamda “işletmenin elde ettiği kaynakların nereden geldiği ve nereye gittiğini gösteren ve işletmenin finansal durumundaki değişimleri açıklayan finansal tablodur” (MSUGT, md.1). Bu tabloda geçen fon kavramı ise; “tüm finansal araçlar anlamında veya net işletme (çalışma) sermayesi anlamında ya da para ve para benzerleri anlamında kullanılmaktadır” (MSUGT, md.1). Temel mali tablolardan olan finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunun eksik yönlerini tamamlamak amacıyla düzenlenen bu tablo; işletme faaliyetlerinden ve diğer faaliyetlerden sağlanan fon miktarlarını ve bunların kullanım yerlerini ayrıntılı bir şekilde göstermektedir. Uluslararası alandaki geniş anlamda hazırlanan fon akış tablosu, diğer fon akış tablolarından (nakit akış tablosu ve net işletme sermayesi akış tablosu) daha kapsamlıdır. Bu nitelikteki fon akım tablosu, nakit ve net çalışma sermayesinde meydana gelen değişiklikleri içermesinin yanı sıra şirketin mali pozisyonundaki tüm değişiklikleri ortaya koyar. Diğer taraftan günümüzde, “uluslararası alandaki geniş anlamda hazırlanan fon akış tablosunun yerini nakit akış tablosu almış bulunmaktadır” (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 237).

Satışların Maliyeti Tablosu: “Bir işletmenin bir dönem içinde gerçekleştirdiği satışlarının maliyetini ayrıntılı olarak gösteren tablodur” (MSUGT, md.1). Bu tablo, işletmelerin “bir dönem boyunca yaptıkları satışların maliyetinin hangi faaliyetlerden kaynaklanmış olduğunu gösterir” (MSUGT, md.1). Ayrıca, işletmenin finansal tablolarının bir eki

niteliğindedir ve gelir tablosunu tamamlayıcı bir rol oynar (MSUGT, md.1). Uluslararası muhasebe standartlarına göre ise bu tablonun düzenlenme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Katma Değer Tablosu: Katma değer, işletmenin belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetler ile bu üretimi gerçekleştirmek amacıyla işletme dışından satın aldığı mal ve hizmetler arasındaki olumlu farktan meydana gelmektedir. Satın alınan mal ve hizmetler; ana faaliyet ve diğer faaliyet giderleri, ücret giderleri ve amortisman giderlerini kapsamaktadır (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 66).

Net İşletme Sermayesi Akış Tablosu: Net işletme sermayesi, dönen varlıkların kısa vadeli borçları aşan kısmı veya devamlı sermayenin (uzun vadeli yabancı kaynaklar + özkaynaklar) duran varlıklara yapılan yatırımlardan arta kalan kısmıdır. Net işletme sermayesi akış tablosu ise, belirli bir dönemde net işletme sermayesinde meydana gelen değişiklikleri ve bunların nedenlerini ortaya koyan tablodur. İşletme sermayesinin analiz edilerek yeterli seviyede olup olmadığının tespitinde kullanılan araçlardan biri olan bu tablo, fiili verilerden yararlanarak belirli bir dönemdeki net işletme sermayesini artıran ve azaltan işlemleri raporlamaktadır. Tablo, “nakit akış tablosundan daha kapsamlı olmakla birlikte, geniş anlamda hazırlanan fon akış tablosundan daha dar kapsamlıdır” (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 237-238).

Finansal tablolar, ilgili paydaşların gereksinim duyduğu format ve nitelikte hazırlanmalıdır. Vergi alacağını korumaya yönelik olarak vergi mevzuatına göre hazırlanan finansal tablolardan, geniş kullanıcı kitlesi yeterince faydalanamamaktadır. Geniş kullanıcı kitlesinin ihtiyaçları doğrultusunda sunulacak genel amaçlı finansal raporlama ise Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) esas alınarak hazırlanmalıdır.

İşletme, her koşul ve durumda, uygulanabilir TMS/TFRS'lere uyumlu olarak gerçeğe uygun sunulmuş sağlamalıdır. Bunun için muhasebe politikalarını da içeren finansal bilgilerin niteliksel özellikleri, temel ve

destekleyici niteliksel özellikler olarak aşağıdaki şekildeki gibi iki gruba ayrılmaktadır.

Tablo 1.3: Finansal Bilgilerin Niteliksel Özellikleri

Finansal Bilgilerin Niteliksel Özellikleri	
Temel Niteliksel Özellikler	Destekleyici Niteliksel Özellikler
İhtiyaca Uygunluk	Karşılaştırılabilirlik
	Doğrulanabilirlik
Gerçeğe Uygun Şekilde Sunum	Zamanında Sunum
	Anlaşılabilirlik

Finansal bilgilerin ihtiyaca uygun olması, bu bilgilerin işletmenin alacağı ekonomik kararları etkileme gücüne sahip olması ile doğrudan ilişkilidir. Finansal bilgi, geleceğe ilişkin yapılan tahminlerde kullanılıyor ve/veya teyit edilebiliyorsa, kullanıcıların verdikleri kararları etkileme gücüne sahip demektir. Finansal bilgi, geçmişteki değerlendirmelere yönelik olarak geri bildirim sağlıyorsa, başka bir deyişle geçmişte yapılan değerlendirmeleri doğruluyor ya da revize ediyorsa teyit etme özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu türden bir bilginin işletme açısından önemlilik derecesinin yüksek olduğu da ifade edilebilir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 4-5).

Finansal bilginin raporlanmaması ya da yanlış raporlanması, bilgi kullanıcılarının işletmeye ilişkin verecekleri kararları etkileme gücüne sahipse söz konusu finansal bilgi önemli olarak kabul edilmektedir. İhtiyaca uygunluk kavramı ile önemlilik kavramı birbirleriyle ilişkili olup, önemlilik ihtiyaca uygunluğun işletmeye özgü halidir. Diğer taraftan ihtiyaca uygun olan bilginin gerçeğe uygun bir şekilde sunulması gerekir. Gerçeğe uygun sunum ise finansal bilginin; eksiksiz, tarafsız ve hatasız sunulması ile ilişkilidir. Özellikle tarafsız sunumdan anlaşılması gereken, finansal bilgilerin seçiminde ve gösteriminde önyargılı bir tutum içerisinde olunmamasıdır. Tarafsız bir sunum için finansal bilgilerin, kullanıcıların değerlendirmelerin etkileyecek şekilde yönlendirici, vurgulu ya da vurgu yapılmamış,

ağırlıklandırılmış veya bir biçimde manipüle edilmiş olmaması gerekmektedir (Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 20-21).

Raporlamada kullanılan finansal bilgilerin işletmenin farklı dönemleriyle ve diğer işletmelerin benzer bilgileriyle karşılaştırılabilir olması, bu bilginin finansal bilgi kullanıcıları açısından taşıdığı faydayı artırıcı bir unsurdur. Karşılaştırılabilirliğin artırılması amacına ulaşmak için aynı ya da benzer hesap kalemleri üzerinde aynı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu özelliğin sağlanmasının önemli bir şartı da bilgi kullanıcılarının, finansal tabloların düzenlenmesinde uygulanan muhasebe politikaları, söz konusu politikalarda yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin sebep olduğu etkiler konusunda bilgilendirilmeleridir (Kızıl ve öte., 2016: 7). Bilgi düzeyleri farklı ve bağımsız pozisyonda olan gözlemcilerin, yapılan açıklamaların gerçeğe uygun sunulduğu hususunda görüş birliğine varabilmeleri bilginin doğrulanabilirlik seviyesi açısından önemlidir. Doğrulama, doğrudan veya dolaylı şekilde olabilir. Doğrudan yapılan doğrulama, işletmeye ait nakit tutarların sayımı şeklinde doğrudan gerçekleştirilen gözlemler vasıtasıyla rakamsal verilerin doğrulanması manasına gelmektedir. Dolaylı doğrulamayla ise, herhangi formülde veya başka bir metotta uygulanan verilerin kontrolü ve aynı yöntem uygulanarak elde edilen neticelerin tekrar hesaplanması yapılmaktadır (Sağlam, Yolcu ve Eflatun, 2014: 25). Zamanında sunum ise finansal bilginin, finansal tablo kullanıcılarının kararlarını etkileyebileceği sırada ellerinin altında hazır bulunmasını gerektirmektedir. Finansal bilginin açık ve öz verileri içerecek şekilde sınıflandırılması, tanımlanması ve sunulmasıyla da bilginin anlaşılabilir olması sağlanır (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 29-30). Sayılan bu dört unsur, sunulan finansal bilginin kalitesini artıran destekleyici niteliksel özellikleri oluşturmaktadır.

İşletmeler, açık sistemin bir parçası olarak ülke içinde veya dışında farklı alanlarda yatırımlarını genişletmiştir. Bunun yanında, uluslararası ticaretin gelişmesiyle birlikte ülkelerin sınırları günümüzde siyasi ve coğrafi sınırlar olarak kalmış olup ekonomik sınırlar ortadan kalkmıştır. Bu durum işletmelerin farklı ülkelerde yatırım yapmalarına neden olmuştur. Farklı

alanlarda ve/veya farklı ülkelerde yapılan yatırımların finansal bilgi kullanıcılarına faydalı olabilmesi için aynı grup içerisindeki finansal bilgilerin konsolide edilmesi gerekir.

1.1.2. Konsolidasyon ile İlgili Temel Kavramlar

Ülkemiz mevzuatında uygulanan MSUGT’da konsolidasyona yer verilmemekte ve bu durum, işletmelerin, gittikçe gelişen ve birbirine bağımlı hale gelen global ölçekli piyasa koşullarına uyumu açısından bir eksiklik meydana getirmektedir. Uluslararası otoriteler tarafından yayınlanan muhasebe ve raporlama standartlarının Türkiye’deki çevirisi konumunda olan TMS/TFRS’ler ile bu eksiklik giderilmekte ve konsolidasyon ile ilgili ilkeler söz konusu standartlar ile geliştirilmektedir. Bu başlık altında yer verilen tanımların önemli bir kısmı da uluslararası düzeyde geçerli olan muhasebe ve raporlama standartları referans alınmak suretiyle ülkemizde standart yapmaya yetkili olan kuruluşlar tarafından oluşturulan düzenlemeler çerçevesinde meydana getirilmektedir.

Konsolidasyon ile ilgili literatürde yaygın olarak karşılaşılan temel kavramlar; konsolidasyon, ana ortaklık, kontrol gücü olmayan paylar, holding, grup, bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı, diğer işletmelerdeki paylar, ilişkili taraf, yatırım işletmesi, işletme birleşmeleri, müşterek anlaşmalar ve müşterek kontrol, şerefiye, bilanço tarihinden sonraki olaylar, bireysel ve konsolide finansal tablo kavramları olup, bunlara ilişkin kısa açıklamalara aşağıdaki paragraflarda değinilmiştir.

Konsolidasyon: Konsolidasyon (*consolidation*) kavramı Fransızca kökenli bir sözcük olup, pekiştirmek, takviye etmek, birleş(tir)mek, gibi anlamlara gelmektedir. Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre konsolidasyon “yapıları benzer durumda olan nesnelere birleştirilmesi” olarak tanımlanmıştır. İşletme biliminde ise ekonomik bir bütünün parçası olan ortaklıkların, finansal tablo kalemlerinin bütünleştirilmesi çerçevesinde, mükerrerliğe sebebiyet veren işlemlerin konsolide finansal tablolarda gösterilmemesi ile ilişkili yöntemler ile teknikleri kapsamaktadır (Sağlam, Yolcu ve Eflatun, 2014: 1132). Diğer bir ifadeyle finansal raporlama amacıyla bir ana ortaklık

ile resmi olarak ayrı kişilikteki veya statüdeki bir ya da daha fazla iştirakinin finansal tablolarını tek bir ekonomik varlık gibi birleştirme sürecidir (Mackenzie ve öte., 2012: 285).

Ana ortaklık: “Sermaye ve yönetim ilişkileri kapsamında, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve diğer ortaklıkları bulunan,” diğer bir ifadeyle bir ya da birden fazla şirketin sahipliğini elinde bulunduran ortaklığa ana ortaklık denilmektedir (Mackenzie ve öte., 2012: 287). Hâkim ortaklık olarak da tanımlanan ve hukuken bağımsız olan ana ortaklık (parent company) kavramı “bir veya daha fazla işletmeyi kontrol eden bir işletmedir” (TFRS 10, Ek A).

Kontrol Gücü Olmayan Paylar: Muhasebe literatüründe azınlık payları (*minority interests*) olarak da ifade edilen kontrol gücü olmayan paylar, “bir bağlı ortaklığın doğrudan ya da dolaylı olarak ana ortaklığa ait bulunmayan payları” olarak tanımlanmaktadır (TFRS 10, Ek A). Diğer bir ifadeyle; bir iştirakteki, ana ortaklığa doğrudan ya da dolaylı olarak katkısı olmayan net varlıklardır (Mackenzie ve öte., 2012: 288).

Holding: Uygulamada bir ana şirketin denetimindeki şirketler grubu olarak bilinen ve kelimenin kökü itibariyle elde bulundurma anlamına gelen holding kavramı TDK’ya göre ana ortaklık olarak tarif edilmektedir. Holding, “işletmenin, bir veya daha fazla işletmenin yönetimini ele geçirmek amacıyla, bu işletme veya işletmelerin hisse senetlerinin tamamını veya bir kısmını, doğrudan ya da dolaylı olarak ele geçirmesiyle oluşur” (Terzi, 2013: 282). Bu bağlamda bir şirketler grubu içerisinde söz sahibi olan şirket, ana şirket veya hâkim ortaklık; sermaye yatırılan ve yönetimi ele geçirilen şirket ise yavru şirket, tabi şirket ya da bağlı ortaklık olarak tanımlanabilir.

Grup: Grup, faaliyet konuları bakımından birbirine benzer ya da değişik olan şirketlerin “yönetim, organizasyon, planlama, finansman konularının ana ortaklık çatısı altında tek bir merkezden koordine edildiği, ana ortaklık, bağlı ortaklıklar ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştirakler bütünüdür” (TFRS 10, Ek A). Gruba ait şirketler, hukuksal açıdan birbirinden bağımsız olmakla birlikte, sermaye, yönetim ve denetim kapsamında birbirleriyle ilişkilidirler.

Bağlı ortaklık: Bağlı ortaklık (*subsidiary*), “adi ortaklıklar gibi tüzel kişiliği bulunmayan işletmeler de dâhil olmak üzere, ana ortaklık şeklinde tabir

edilen başka bir işletme tarafından kontrol edilen işletmedir” (TFRS 10, Ek A). “Bir ortaklığın bağlı ortaklık olarak adlandırılabilmesi için, ana ortaklık olarak adlandırılan başka bir ortaklık tarafından kontrol edilmesi gerekir” (Fidan, 2009: 55). Başka bir ifadeyle bağlı ortaklık, faaliyetlerinden fayda sağlanması amacıyla, finansal ve faaliyet ile ilgili politikaları başka bir ortaklık (ana ortaklık) tarafından belirlenen ve yönetilen işletmedir (Fidan, 2009: 55).

İştirak: İştirak (*affiliate*), “yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu, bağlı ortaklık ve müşterek yönetim kapsamında olan teşebbüslerin haricindeki işletmedir.” Bu tanıma, iş ortaklığı ya da bağlı ortaklık türünde olmamak kaydıyla adi ortaklık gibi tüzel kişiliğe haiz bulunmayan işletmeler de dâhildir (TMS 28, md.2).

İş ortaklığı: İş ortaklığı (*joint venture*), “müşterek kontrole sahip bulunan kesimlerin, girişimin net varlıkları üzerinde haklarının olduğu müşterek anlaşmadır” (TMS 28, md.3). İş ortaklığında, hukuki ve iktisadi bakımdan birbirinden bağımsız olan birden fazla gerçek veya tüzel kişi mevcuttur. Bu kişilikler, kararlaştırılan bir işi ya da süreklilik gösteren bir faaliyeti, bir ticaret ortaklığı kurulması ya da kurulmaması çerçevesinde gerçekleştirmek ve kazanç elde etmek gayesiyle bir sözleşme kapsamında olmak şartıyla o faaliyetin rizikolarında her birinin müteselsil sorumluluk altına girmeleri suretiyle üstlenmişlerdir (Peker, 2013: 7).

İş ortaklıklarıyla müşterek faaliyetlerin birbirinden ayrılmasında ön plana çıkan bir faktör bulunmaktadır. Müşterek faaliyetlerde, anlaşmadaki sahiplik oranları dikkate alınmak suretiyle işletmeye ait varlık, kaynak, gelir ve giderler ile kâr veya zarar üzerindeki paylar, müşterek faaliyet katılımcılarına belli bir oranda paylaştırılmaktadır. İş ortaklıklarında ise, anlaşmaya taraf olan işletmeler, anlaşmanın net varlıkları üzerinde haklara sahiptirler ve sözleşmeye taraf olan tüm kesimler bağımsız kimliklerini korumaktadırlar. Dolayısıyla yapılan anlaşmada ya da sözleşmede ortaklardan ayrı bir işletme yapısı söz konusudur (Öztürk, 2017: 133).

Diğer işletmelerdeki paylar: Diğer işletmelerdeki paylar (*shares in other companies*), bir işletmenin, başka bir işletmenin sergilediği performansa bağlı

getirilerinden elde etmiş olduğu ve değişkenlik göstermekle birlikte sözleşmeyle oluşturulan ya da oluşturulmayan ilişkiler anlamında kullanılır. Diğer işletmedeki pay, bir işletmeye, başka bir işletmenin kontrolünü, müşterek kontrolünü ya da söz konusu işletmede önemli etki sahipliğini elde etmesini sağlayan araçları içerir (TFRS 12, Ek A).

İlişkili taraf: İlişkili taraf (*related parties*), “finansal tablo sunumunda bulunan işletmeyle (raporlayan işletme) ilişkili olan kişi ya da işletmedir” (TMS 24, md.1). İlişkili olan kişi veya işletmenin “raporlayan işletme üzerinde kontrole, müşterek kontrole veya önemli etkiye sahip olmasında” ise bu işletmenin, raporlayan işletme ya da ana ortaklığın kilit yönetici personeline yakınlığı; taraflar arasında doğrudan ya da dolaylı olarak bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı türü bağların olması gibi unsurlar etkili olmaktadır. Örneğın, bir grup ya da holding çatısı altında bulunan her bir ana ortaklık ve bağlı ortaklık birbirleriyle ilişkili sayılırlar (TMS 24, md.9).

Yatırım işletmesi: Yatırım işletmesi (*investment entity*), yatırımcılarına yatırım yönetimi hizmeti (yatırım danışmanlık ve destek hizmeti ile idari hizmetler) vermek amacıyla kurulan bir işletmedir. Bunu sağlamak için; bir ya da daha fazla yatırımcıdan fon sağlayan, yatırımcılarına karşı, fonlar üzerinde yalnız sermaye kazancı ve/veya yatırım geliri kazanmak için yatırımda bulunmak olduğunu taahhüt eden, yatırımların esas getirisini “gerçeğe uygun değer esası üzerinden ölçen ve değerleyen” işletme konumundadır (TFRS 10, md.27). Bu türlü işletmelerin yukarıdaki tanımı karşılayıp karşılamadığı değerlendirilirken ki belirgin özellikleri ise; birden fazla yatırım ve yatırımcıya sahip olmaları, “ilişkili tarafı olmayan yatırımcılara sahip olmaları ve özkaynak veya benzeri paylar şeklinde ortaklık paylarına sahip olmalarıdır” (TFRS 10, md.28). Bu özelliklerden herhangi birisinin bulunmadığı durumlarda da işletme, yatırım işletmesi olarak sınıflandırılabilir (TFRS 10, md.28).

İşletme birleşmeleri: İşletme birleşmeleri (*business combinations*), iktisap edenin, bir veya daha fazla işletme üzerindeki kontrolü elde etmesiyle sonuçlanan bir işlem ya da başka bir olaydır. Bazen tam birleşme ya da öz varlıkların birleşmesi olarak anılan bu işlemler, aynı zamanda bir edinen ve

bir ya da daha fazla edinilen işletmenin birleştirilmesi olarak da kabul edilir (Mackenzie ve öte., 2012: 286). İşletme birleşmeleri, “bir edinen işletmenin, bir ya da birden fazla işletmenin kontrolünü ele geçirdiği bir işlem ya da başka bir olaydır” (TFRS 3, md.3).

Müşterek anlaşmalar ve müşterek kontrol: “Müşterek anlaşma (*joint arrangements*), iki ya da daha fazla tarafın ortak kontrol hakkına sahip olduğu bir anlaşmadır” (TFRS 11, md.4). Bunun yanı sıra “bir müşterek kontrol sağlayan müşterek anlaşma, bir müşterek faaliyet ya da bir iş ortaklığıdır” (TFRS 11, md.5-6). Müşterek kontrol (*joint control*) ise, kontrol gücünü elinde bulunduranların tamamının onayının gerekli olduğu ilişkili faaliyetlerle ilgili kararlarda, sözleşmeye bağlı olarak bir anlaşmanın kontrol paylaşımının söz konusu olmasıdır. Bu kontrol şartı sadece oy birliği ile mutabakatın gerektiği durumlarda vardır ve taraflar sözleşmeye bağlı bir anlaşma ile sınırlandırılmıştır (TFRS 11, md.7). Örneğin, X şirketinin oy hakkı sahipliğinin % 21’ine Y şirketi, % 32’sine ise Z şirketi sahiptir. Y ve Z şirketi X şirketini müşterek olarak kontrol etmek amacıyla sözleşme imzalamışlardır. Böyle bir durumda bu iki şirketin X şirketi üzerinde önemli etkisi olamamakla beraber, X şirketi üzerinde müşterek kontrole sahip oldukları bir durum ortaya çıkmaktadır. İki işletmenin de X işletmesi üzerinde tek başına kontrol gücü bulunmamakla birlikte, müşterek kontrol sözleşme ile sağlandığından dolayı iş ortaklığı söz konusudur. İşletme üzerindeki aynı sahiplik düzeyinde bu yapının kurulmadığı düşünülecek olursa, iki işletmenin de yatırımı iştirak yatırımı olarak değerlendirilecektir (Gökgöz, 2013: 5).

Şerefiye: Şerefiye kelimesinin kökeni İngilizceden (*goodwill*) gelmektedir. İyi niyet, prestij, saygınlık vb. anlamlarına gelen bu kelimenin karşılığı TDK’da peştamallık ile uyumaktadır. Uygulamada şerefiye, işletmenin satın alınma sırasındaki net varlık ve borçlarının piyasa değeriyle yapılan ödeme değeri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle yatırımın elde edilme bedeli ile “iştirakin ya da iş ortaklığının tespit edilebilen net varlık, borç ve koşullu borçlarının net gerçeğe uygun değerinin işletmenin payına düşen kısmı arasında” bir farkın bulunması halinde bu fark şerefiye

olarak adlandırılır (TMS 28, md.32). TFRS 3'te geçen tanıma göre ise şerefiye, tek başına tanımlanamamakla birlikte ayrı şekilde de kaydedilemeyen, bir işletme birleşmesi neticesinde edinilen, diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik faydadır. Şerefiye, aynı zamanda işletme birleşmesinde ortaya çıkan, birleşmeden kaynaklanması beklenen gelecekteki ekonomik faydaların bugünkü değerini temsil eden, tek başına satılıp değiştirilemeyen ve bir bütün olarak tanımlanmakla birlikte subjektif değere sahip maddi olmayan duran varlık olarak da ifade edilebilir (Mackenzie ve öte., 2012: 287). Şerefiyeyi ortaya çıkaran unsurlara örnek olarak; işletmenin itibarı, reklam imajı, olumlu ürün ve hizmet kalite algısı ile müşteri portföyü ve iş bağlantıları verilebilir.

Bilanço tarihinden sonraki olaylar: “Raporlanan dönemin sonu (bilanço tarihi) ile hazırlanan finansal tabloların yayımlanmasının kararlaştırıldığı tarih arasında işletme lehine ya da aleyhine gerçekleşen olayları ifade eder.” Bu olaylar, düzeltme yapılmasını gerektiren ve düzeltme yapılmasını gerektirmeyen olaylar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bilanço tarihinde söz konusu olayların varlığına ilişkin delillerin bulunmakta olduğu durumlarda, bilanço tarihinden sonraki düzeltme gerektiren olayların varlığından bahsedilir. Söz konusu olayların bilanço döneminden sonra gerçekleştiğini gösteren kanıtların bulunduğu hallerde ise bilanço tarihinden sonraki düzeltme gerektirmeyen olaylar kapsamında değerlendirme yapılır (TMS 10, md.3).

Bireysel finansal tablolar: Bireysel finansal tablolar, direkt ilişki temelinde hesaba katılan yatırımlardaki bir ana ortaklık, ortak olarak kontrol edilen bir varlıktaki bir girişim ya da iştiraktaki bir yatırımcı tarafından sunulan finansal tablolardır (Mackenzie ve öte., 2012: 289).

Konsolide finansal tablolar: “Konsolide finansal tablolar, uygulamada konsolidasyon olarak ifade edilen süreç neticesinde düzenlenen ve birden fazla bağlı şirketin” (holding ya da grup şirketlerin) finansal tablolarının, muhasebe standartlarınca belirlenen ilkeler çerçevesinde tek bir şirkete aitmiş gibi sunulduğu finansal tablolardır (Akbulut, 2001: 2). Başka bir tanıma göre

ise “konsolide finansal tablolar, ana ortaklık ve bağıli ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmenininki gibi sunulduğu grup finansal tablolarıdır” (TMS 27, md.4). Bu tablolar, bağıli ortaklıkların varlıklarını ve borçlarını da içerdiğinden, kontrol gücünü elinde bulunduran ana ortaklığın mali durumunu daha doğru, gerçekçi ve tam olarak yansıtır. Finansal tablolar, hisse sahiplerine; işletmenin varlıkları, yükümlülükleri, özkaynakları, gelir ve giderleri, net değerleri ve nakit akışlarındaki diğer değişiklikler ile ilgili bilgi aktarmak suretiyle işletmenin finansal pozisyonu, finansal performansı ve nakit akış dengesi hakkında fikir vermektedir (Mirza, Holt, ve Orrell, 2006: 13).

TMS/TFRS çerçevesinde şirketler tarafından belirli ölçeklerde olmak koşuluyla ya da isteğe bağıli olarak bireysel finansal tablolar düzenlenmektedir. Ana ortaklık tarafından kontrol edilen şirketler grubunun konsolide finansal tablolarının hazırlanışı ise yatırımcılar açısından daha fazla ihtiyaç duyulan bir olgudur. Bunun temel nedenlerinden biri de konsolide finansal tabloların hazırlanışında, işletmeden fayda sağlayan kesimlere yönelik belirli amaç ve yararların bulunmasından kaynaklanmaktadır.

1.2. Konsolide Finansal Tabloların Amaç ve Faydaları

Finansal raporlamanın amacı, yatırımcılar ve kaynak temin edilen diğer taraflar gibi bilgi kullanıcılarının işletmeye ilişkin verecekleri kararlarda faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamaktır. Karar veren taraflar, işletmenin analizini yapabilmek için geçmişteki nakit girişlerinin yanı sıra gelecek dönemlerde öngörülen net nakit girdilerinin değerlendirilmesinde destek sağlayacak bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Söz konusu bilgiler, “işletmenin sahibi olduğu ekonomik kaynakları ve bununla ilişkili şekildeki net nakit girişi oluşturma kapasitesini hangi seviyede kendi faaliyetleri ile artırdığını” göstermektedir (Şen, Üçoğul ve Terzi, 2015: 18). Yatırımda bulunanlar, finansal varlıklar ve borçlanma araçlarının elde edilmesi, elde tutulması veya satılması kararlarını, söz konusu yatırımlardan bekledikleri kazançlara göre

almaktadırlar. Buna paralel olarak “mevcut ve potansiyel borç verenler ile kredi temin edilen diğer taraflar, kredi ve benzeri unsurların sağlanması veya geri ödenmesi kararlarını, öngördükleri anapara ve faiz getirilerini” göz önünde bulundurarak alırlar (Sağlam, Yolcu ve Eflatun, 2014: 18). Finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin amaç ve faydalar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 7):

- 1) Kısa ve uzun vadeli borç verenler açısından; kredi güveninin analizi ile işletmenin likidite, döner sermaye ve kısa ve uzun vadeli borçlarını ödeme gücü ve yeterliliğinin tespiti,
- 2) Hissedarlar açısından; yatırımdan beklenen verimliliğinin ölçülerek firmanın kârlılığı, hisse başına kazanç ve hisse başına kâr payı tutarının belirlenmesi,
- 3) Yönetim açısından; verimlilik, kârlılık ve sağlıklı finansal büyüme oranlarının analiz edilmesiyle toplam aktiflerin verimliliğinin tespiti,
- 4) Ülke mevzuatında var olan mali yükümlükler kapsamında gelir vergisindeki verimlilik esas alınarak üretilen katma değer, elde edilen hisse başına kazanç ve muhasebe düzenine uyum hususlarında yeterliliğin sağlanması.

Ana ortaklığın finansal tablolarıyla ilgilenen bilgi kullanıcıları, finansal durum hakkında bilgilendirilmelidirler. Bu bilgiler faaliyet sonuçları ve bir bütün olarak grubun finansal durumundaki değişiklikler hakkındadır. Üretilen bilgilerin nitel açıdan, gerçeğe ve ihtiyaca uygun, güvenilir, anlaşılır, karşılaştırılabilir ve tutarlı olması için belirli bir formda hazırlanması gerekmektedir. Bunun yanında işletme birleşmelerinden çıkan sonuçların finansal tablolara yansıtılması suretiyle bilgi kullanıcılarına daha sağlıklı veriler sunulabilir. Bu gereklilikler ise tek bir girişim gibi gruba ait bilgileri sunan konsolide finansal tablolar tarafından yerine getirilebilir. Ekonomik karar alıcılara geniş bir bakış açısı sunabilmesi açısından kullanışlı olan konsolide finansal tablolar, girişimin finansal durumu ve performansı ile nakit akışı hakkında bilgi sağlamalıdır (Guni ve Munteanu, 2014: 176-178). Ayrıca bu tablolar, devlet ya da özerk kurum olarak çeşitli denetleyici otoriteler açısından işletmelerin denetimlerini kolaylaştırıcı rol oynamaktadır.

AICPA (*American Institute of Certified Public Accountants*) tarafından yapılan açıklamaya göre, “finansal tabloların konsolide edilmesiyle ayrı ayrı hazırlanmış bağımsız tablolara göre daha anlamlı bilgi sağlandığı varsayılır” (Kılınç, 2012: 9). AICPA tarafından konsolide mali tabloların düzenlenmesinin yararları şöyle belirtilmiştir:

İki ya da daha fazla şirkette birden fazla önemli hisseye sahip bir grup söz konusu olduğunda ya da bu şirketlerin faaliyetleri ve varlıkları bir grubun yönetimi altında bulunduğu anda, bu şirketlerin mali durum ve faaliyet sonuçlarının bildiriminde, konsolide mali tablo düzenlenmesi yararlıdır. Konsolide tablolar uygulama olanağı verdiği ölçüde bir grubun faaliyetlerini, varlıklarını ve pasiflerini bir bütün halinde ortaya koyar (Erdoğan, 2007: 15).

Yönetim ile ilişkili kişiler konsolide finansal tablolar aracılığıyla işletmenin içinde bulunduğu durum ve koşulları daha iyi analiz etmek suretiyle alacakları yatırım kararlarında daha isabetli davranabileceklerdir. Bunun en önemli nedenlerinde biri de konsolide finansal tablolarda, grup işletmelerinin birbirleriyle yaptıkları işlemler elimine edildiğinden ve grubun birbiri üzerindeki iştirak payları netleştirildiğinden, grubun birleştirilmiş performansı açısından daha gerçekçi bilgiler elde edilmesidir. Böylece grubun tabloları likidite, karlılık, finansman ve benzeri konularda daha güvenilir sonuçlar içermiş olmaktadır (Jermakowicz ve Epstein, 2011: 45).

Konsolide finansal tabloların finansal bilgi kullanıcıları açısından taşıdığı amaç ve yararları destekleyici bir takım unsurların yanı sıra bir takım sınırlayıcı faktörler de bulunmaktadır. Bu faktörler destekleyici ve sınırlayıcı etkenler olarak konsolide finansal durum tablolarının düzenlenmesi kararında rol oynamaktadırlar.

1.3. Konsolidasyon Koşulları

Küreselleşme eğiliminin etkisiyle ülke ekonomilerinin giderek birbirlerine bağımlı hale gelmesiyle coğrafi sınırların ortadan kalkması sonucu dünya giderek küçük bir köy haline gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda yoğun bir şekilde yaşanan sermaye akışı neticesinde çok uluslu

şirketlerin sayısının hızla artmasıyla uluslararası nitelikte bir muhasebe sisteminin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Uluslararası para ve sermaye piyasalarının hızla gelişmesi ve bu piyasaların işletmeler için önemli bir kaynak haline gelmesiyle finansal tablolar aracılığıyla sağlanacak etkin bir bilgi paylaşımının da önemi giderek artmıştır. Bundan dolayı da şirketlerin finansal durumları ve kârlılıkları açısından karşılaştırılabilir olmasını sağlamak amacıyla finansal raporlamanın aynı muhasebe standartlarına uygun şekilde hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur (Usul ve Kıymık, 2010: 126).

Yapılan uyumlulaştırma çalışmaları neticesinde sağlanacak yararlardan bazıları aşağıdaki gibidir (Kızıl ve öte., 2016: 4)

- 1) Sermayede payı temsil eden yatırımların satın alınması, elde tutması veya satılması kararının verilmesinde daha isabetli davranılması,
- 2) Yönetimle ilgili yeterlilik ve sorumlulukların değerlendirilmesi,
- 3) İşletmenin, personelin ücret ve ücret benzeri veya başka menfaatlerini karşılayabilecek güçte olup, olmadığını değerlendirilmesi,
- 4) İşletmeye kaynak sağlayan fonların güvencede olup, olmadığını belirlenmesi,
- 5) Vergi politikalarının belirlenmesi,
- 6) Dağıtılacak kâr ve temettü rakamlarının belirlenmesi,
- 7) Ulusal gelir istatistiklerinin hazırlanması ve kullanılması veya işletmeler tarafından yürütülen faaliyetlerin yasal çerçevede düzenlenmesi ve benzer amaçlarla ekonomik kararların alınması.

Uluslararası seviyede gerçekleşen yaygınlaştırma çabaları finansal raporlama ve muhasebe uygulamaları bakımından ortaya çıkan bir takım farklılıklar dolayısıyla bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. IAS/IFRS'ye adaptasyon sürecinde karşılaşılan sorunların başında tercüme güçlüğü gelmektedir. Muhasebe standartları ilk olarak IAS/IFRS adıyla İngilizce olarak yayınlanmıştır. Süreci takip eden birçok ülke tarafından orjinal literatüre bağlı kalacak şekilde ulusal dile çevrilme çalışmaları kapsamında harcanan zamanın yanında diğer kaynakların da önemli bir

bölümünün bu yönde kullanılması gerekmiştir. Bu işlem özellikle teknik kapasitede çeviri yeterliliği gerektirdiğinden bir takım güçlüklerle karşılaşmıştır. Özellikle bu noktadaki yetişmiş insan kaynağı, teknik alt yapısı ve diğer kaynakları yeterli düzeyde olmayan ülkeler önemli zorluklar yaşamışlardır. Adaptasyon sürecindeki ülkelerde çeviri için kurulan komisyondaki taraflar, çapraz kontroller ile bu zorlukların üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar (Alp ve Üstündağ, 2009: 690-691). Çevirilerdeki farklılıklar TMS/IFRS uygulamalarındaki tutarsızlıkları da beraberinde getirmiştir. Uyum sürecindeki çeviri çalışmalarında karşılaşılan bir takım zorlukların yanı sıra muhasebe uygulamaları açısından süreç esnasında ülkeler arasında meydana gelen bir takım farklılıklar bulunmaktadır (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 14):

- 1) Uzun İngilizce ifadeler kullanılması, terminolojideki çelişkili ifadeler ve kullanılan dilin çevrimindeki güçlükler,
- 2) Farklı kavramların tanımlanması sırasında benzer terminolojinin kullanılması,
- 3) IAS/IFRS'nin çerçevesinin giderek daha geniş, daha karmaşık ve kural bazlı bir yapıya bürünmesi ile adaptasyon süreçlerinin ve pratik uygulamaların bundan olumsuz yönde etkilenmesi,
- 4) Muhasebe uygulama prensiplerinin yasal düzenlemeler ya da mesleki örgütlerce kararlaştırılması,
- 5) Uygulanan muhasebe kurallarının esneklik ya da tekdüzelik göstermesi,
- 6) Değerleme esnasında ihtiyatlı ya da iyimser davranılması,
- 7) Açıklama yapılacak bilgilerde gizlilik ya da şeffaflık gösterilmesi.

Ülkeler arasında meydana gelecek farklılıklar arasında, her ülkenin kendi karakteristik özelliğine göre yukarıdaki maddelere ilave edilebilecek başka unsurlar olabilir. Fakat en sık karşılaşılan problemler yukarıdaki belirtilen şekilde sıralanabilir.

Türkiye'deki uygulama yukarıdaki çerçevede dikkate alındığında ise; Türkiye'de muhasebe uygulamaları yasal düzenlemeler tarafından

belirlenmektedir, muhasebe uygulamaları tekdüzedir, değerlemede ihtiyatlılık ve bilgilerin açıklanmasında gizlilik esastır. Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları açısından bakıldığında ise muhasebe uygulamaları esnektir ve bilgilerin açıklanmasında şeffaflık ön plandadır (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 14).

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesini etkileyen destekleyici ve sınırlayıcı faktörlerin çeşitliliği ve etki derecesi ulusal ve uluslararası koşullara göre değişkenlik göstermektedir. Aşağıdaki alt başlıklarda ise genel olarak kabul gören etkenlere değinilmiştir.

1.3.1. Destekleyici Etkenler

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesini zorunlu kılan nedenlerin başında yasal zorunluluk gelmektedir. Bunun yanı sıra bu tabloların gerekliliğini ortaya koyan birçok dayanak ve teşvik edici faktör de bulunmaktadır. Yasal etkenlerle birlikte genel olarak ekonomik, coğrafik, teknik ve teknolojik ve diğer destekleyici etkenler olarak sınıflandırılabilen destekleyici etkenler sırasıyla aşağıdaki alt başlıklarda açıklanmıştır.

1.3.1.1. Yasal etkenler

Ülkemizde yerleşik bulunan yasal mevzuat uygulamalarında konsolide finansal tabloların hazırlanmasına dair destekleyici bir zemin bulunmasa da TMS/TFRS setine geçildiğinde uluslararası düzeydeki yasal farklılıkların azalacağı bir gerçekliktir. Bu durum, uluslararası geçerliliği olan muhasebe ve raporlama standartları setinin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Kaldı ki birçok ülke, standartların ve ilişkili yasaların uygulanmasında farklı mekanizmalara, anlayışlara ve kapasitelere sahiptir. Bu yüzden IAS/IFRS ile ilişkili olarak koordinasyonu sağlayacak uluslararası bir mekanizma başarılı bir TMS/TFRS uyumlulaştırılması için gereklidir. Kurulacak mekanizma ile standartların uyumlulaştırılması için yapılması gereken faaliyetler koordine edilmektedir. Bu unsurların yanı sıra daha fazla yatırım çekmek isteyen birçok ülke de gün geçtikçe şeffaflaşma yoluna gitmekte ve yasal mevzuat farklılıklarından kaynaklanabilecek sorunları azaltmak amacıyla mali

düzenlemelerini dünya ile entegre olacak şekilde revize etmektedirler (Alp ve Üstündağ, 2009: 691).

Ülkelerin kendi yasal düzenlemelerinin konsolidasyonun gerekliliklerine yeterince imkân tanımamasıyla birlikte her ülkenin de yasal mevzuatının birbirinden farkı olması sonucu finansal raporlamada tekdüzenin sağlanabilmesi için uluslararası standartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Devlet, akademisyenler ve meslek mensuplarından oluşan çalışma grupları, uluslararası standartlara uyumlu düzenlemelerin hazırlanmasında aktif rol oynamaktadırlar. Böylelikle uluslararası seviyede giderek artan sayıda şirketin finansal tablolarında tek bir dilin kullanılmaya başlanmasıyla uygulama farklılıklarının önüne geçinilmesi hedeflenmektedir.

1.3.1.2. Destekleyici ekonomik etkenler

İşletmelerin sermaye oluşumu ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. İşletme kaynaklarındaki özkaynak ve yabancı kaynak oranlarındaki genel tercihler, fon temini sırasında kullanılan araç ve yöntemler ve sermaye kaynaklarının açıklanmasındaki değişiklikler bu farklılıklardan bazılarıdır. Bu bağlamda, finansal raporlama standartlarına ve yaygın bir muhasebe setine uyum, finansal bilginin kolay anlaşılması ve ülkelerarası performansların karşılaştırılması açısından son derece önemlidir (Gökdeniz, 2005: 22). Yüksek kaliteli ve uluslararası geçerliliği olan muhasebe standartlarının kullanılmasıyla, sermaye maliyetinin azaltılması, piyasa yeterliliğinin artırılması, sınırlar ötesi yatırım ve ekonomik kararların alınması kolaylaşmaktadır. Alternatif yatırım olanaklarını değerlendirilmesi neticesinde farklı ülkelerdeki hisse senedi piyasalarında kayıtlı hisse senetlerinin satın alınmasıyla değişik büyüme yüzdelerinden farklı oranlarda kârlılık sağlanmaktadır. Yatırımcıların hisse senedi satın alım ve satım tercihleri, yabancı yatırımcıların yatırımlara ilişkin kararlarında hızlı değişimlere sebep olan faktörler, uluslararası düzeyde finansal raporlama ihtiyacına neden olmaktadır (Akgün, 2012: 47-49).

Konsolide finansal tablolar tüm grubun varlık, yükümlülük ve sermaye durumunu bir bütün olarak gösterdiği için tepe yönetimi; toplam nakit ve

nakit benzerlerinin, menkul değerlerin, alacakların, stokların, duran varlıkların, finansal ve ticari borçların, öz sermayenin ve kârlılığın gerçek seviyesini görür. Ayrıca konsolide finansal tabloların, grubun bütün ödeme kapasitesini ve net aktif değerini göstermek yoluyla ek garanti fonksiyonunu yerine getirdiği de savunulmaktadır. Finansman kolaylığı sağlayan bu durum eş sigorta etkisi (*Co-insurance effect*) olarak da bilinmektedir (Fidan, 2009: 45).

Finansal tabloların düzenlenmesini destekleyen diğer bir takım ekonomik etkenler aşağıda sunulmuştur (Çankaya, 2007: 131):

- 1) Uluslararası normlara uygun olarak konsolide edilen finansal tabloların ayrıca bir düzeltmeye ihtiyaç duyulmaksızın dünyanın her yerinde geçerli olması sonucu raporlama maliyetlerindeki azalma ve denetimde sağlanan kolaylık,
- 2) Uyumlaştırma ile daha güvenilir, tutarlı ve yüksek kalitede raporlama yapma imkânına ulaşılması,
- 3) Ülkenin ekonomik ve finansal gelişimi açısından önemli katkıların elde edilmesi,
- 4) Çokuluslu şirketlerin performanslarını değerlendirme ve incelemede sistematik bir düzenin oluşturulması ve şirketlerin ulusal ve uluslararası arenadaki emsalleriyle daha gerçekçi karşılaştırılma olanağının sağlanması,
- 5) Şirketlerin uluslararası kredibilitesinin artması,
- 6) Uluslararası sermaye piyasalarına entegrasyonda öncülük yaparak sermaye maliyetlerinin düşürülmesi ve şirket performanslarının yükseltilmesi.

Yatırımcılar, yatırım kararlarını, yatırımlardan bekledikleri getirilere (örneğin, temettü ödemeleri, anapara ve faiz ödemeleri ya da piyasa fiyatında oluşan artışlardan elde edilen kazanımlar gibi) dayalı olarak alırlar. Bu kişiler, işletmeden bekledikleri net nakit girişlerini değerlendirebilmek amacıyla işletmenin sahibi olduğu ekonomik kaynakları, işletmeye karşı ileri sürülebilen talep hakları ve işletme yönetimi ile yönetim kurulunun

işletmenin kaynaklarını kullanmadaki becerileri ile ilgili yeterli ve güvenilir bilgilere ihtiyaç duyarlar (Kavramsal Çerçeve, md.A3).

Ayrıca konsolidasyon ağının genişlemesi şirketler grubunun büyüdüğüne bir göstergesi olacağından, bu durum gelir artışını da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte faaliyet gösterilen ya da gösterilecek çeşitli sektörlerdeki genişleme ve büyümeyle yaratılabilecek ölçek ekonomisi ile konsolide maliyetlerde düşüş sağlanabilir (Kavramsal Çerçeve, md.A3). Konsolidasyona dâhil edilen şirketlerin marka, yazılım, formül gibi tescilli haklarının grubun faydasına sunulacak olmasının getirdiği ekonomik avantajlar da diğer ekonomik etkenler arasında sayılabilir.

1.3.1.3. Coğrafi etkenler

Küreselleşmenin etkisiyle yatırım fırsatlarından yararlanmak isteyen büyük firmalar stratejik nedenlerle (yer altı kaynakları vb.) küçük firmaları satın almak ya da hâkim ortak olmak suretiyle ortaklık kurarak ağlarını genişletmektedirler. Böyle durumlarda konsolidasyona giren şirket sayısı artmakta ve bir gereklilik olarak konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Uluslararası sermaye piyasalarının gelişmesi ve birbirine entegrasyonu ile yaşanan serbestleşme ve sermaye hareketliliği hızlı yatırım olanakları sunmaktadır. Bunun yanında şirketler çeşitli vergi ve fiyat avantajlarından yararlanmak amacıyla da (transfer fiyatlandırması, düşük üretim girdi maliyetleri gibi) değişik coğrafyalarda faaliyet gösterme kararı alabilmektedir (Kaçar, 2013:2).

İşletmelerin farklı sektörde ve birçok coğrafi alanda faaliyet göstermesi nedeniyle ortaya çıkan finansal bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının ve karar alıcıların ihtiyacını karşılayacak şekilde raporlanabilmesi için işletme faaliyetlerinin konsolide olarak raporlanması gerekmektedir. Finansal bilgi; işletmenin farklı ürün ve hizmet gruplarını, farklı coğrafi alanlardaki faaliyetlerini ve bir bütün olarak işletmenin risklerini ve nakit akışlarını gerçeğe uygun bir şekilde ortaya koymalıdır. Konsolidasyon işlemleri sırasında gerçekleştirilen bölümsel raporlama; çeşitli coğrafyalardaki fırsat ve risklerin anlaşılması, yatırım imkanlarının değerlendirilmesi ya da yatırım

için kullanılacak kredinin vadesinin ve ilgili yatırım veya kredinin nasıl fiyatlandırılacağına belirlenmesinde kritik öneme sahiptir. Ayrıca, finansal bilgi kullanıcıları, konsolide raporlarda yer alan ve farklı alanlarda faaliyet gösteren işletmelerin nakit akışlarını bireysel ve bütün olarak analiz etme imkanına kavuşmaktadırlar (Ünal, 2010: 48-49). Bu ve benzeri coğrafi etkenler konsolide finansal tabloların düzenlenme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1.3.1.4. Teknik ve teknolojik etkenler

Teknolojinin gelişmesiyle uluslararası finansal ilişkilerin artması sonucu şirketler bilgiye daha hızlı erişebilme imkânına kavuşmuşlardır. Bu nedenle bilginin edinilmesi ve değerlendirilmesi giderek önem kazanmıştır. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, bilgisayar kullanımının yaygınlaşması, ileri teknoloji transferi olanakları ve kısıtlayıcı düzenlemelerin ortadan kaldırılması ile uluslararası piyasalara giriş ve gerçekleştirilen işlemlerdeki esnekliklerin artması, finansal piyasalardaki yapılanmayı önemli ölçüde etkilemiştir. Bunun sonucunda yeni finansal araçlar ve ürünler ortaya çıkmış ve bu durum şirketlerin tedarikçi ve müşteri portföylerinin genişlemesine de katkı sağlanmıştır (Usul ve Kıymık, 2010: 128).

İşlem hacimleri artan uluslararası ölçekteki işletmelerin yeni yatırımlarla birlikte konsolidasyon kapsamına girecek finansal kalem sayılarında da giderek artış gözlemlenmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bilginin küresel ölçekteki tedarikini sağlamıştır. “Bu gelişmeler finansal raporlamadaki süreçler ve finansal tablolardaki niteliksel özellikler ile çalışmaların kapsamını da değiştirmiştir.” Ayrıca, finansal raporlama sisteminde bilgi akışının daha hızlı hale gelmesiyle elektronik ortamdaki finansal nitelikte olan ve olmayan bilgiler, kesintisiz bir şekilde kullanıcılara sunulabilir duruma gelmiştir. Bu nedenle de finansal piyasalardaki aktörler için daha nitelikli muhasebe bilgilerinin üretilmesi ihtiyacı doğmuştur (Akgün, 2012: 45).

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesini etkileyen en önemli teknik konulardan biri de gerçeğe uygun değer (GUD) ölçümünün gerekliliğidir.

Zamanla çeşitlenen yenilikçi finansal enstrümanlar ve finansal piyasalarda giderek büyüyen likidite ile GUD'in finansal bilgi kullanıcıları için tarihi maliyetlerden daha faydalı olduğu yönünde tartışma zemini oluşmuştur. GUD'in elde edilmesinde, bilginin ölçümü için kullanılan alternatif kaynaklar, matematiksel modellemelerle eş zamanlı uygulanabilmektedir (Alp ve Üstündağ, 2009: 690-692).

Teknolojinin oldukça hızlı değişmesine paralel olarak yaşanacak yeni gelişmeler ise önümüzdeki dönemlerde yeni teknolojik etmenlerin ortaya çıkmasına katkı sağlaması muhtemeldir.

1.3.1.5. Diğer destekleyici etkenler

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesini destekleyen siyasi etkenler, toplumsal etkenler, hissedarların baskısı, prestij sağlama, rekabet avantajı ve psikolojik etkenler gibi bazı diğer destekleyici etkenler de bulunmaktadır.

1.3.2. Sınırlayıcı Etkenler

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesini destekleyici unsurların yanı sıra sınırlayıcı etkenler de bulunmaktadır. Ülkelerin yasal altyapılarının mikro ölçekli bir bakış açısıyla hazırlanmış olması, finansal raporlamadaki uluslararası dinamiklere uyumu zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra makro ölçekli bir bakış açısıyla tasarlanan IAS/IFRS'ye uyumlaştırmadaki zorluklardan türeyen genel etkenler; mevzuat uyumsuzluğu sorunları, ekonomik etkenler, karşılaştırılabilirlik sorunları, sektörel, kültürel ve politik farklılıklar ve diğer sınırlayıcı etkenler olarak aşağıda açıklanmıştır (Çankaya, 2007: 130).

1.3.2.1. Mevzuat uyumsuzluğu sorunları

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesinde ulusal ve uluslararası yasal etkenlere bağlı olarak ortaya çıkan farklılıkların giderilmesinin gereği standartlara uyumu teşvik edici bir unsur olmasına rağmen bu farklılıklar sonucu ortaya çıkan söz konusu uyumsuzluklar da konsolidasyon çalışmalarını sınırlayıcı etki oluşturmaktadır. Bu durumda yasal mevzuat farklılıklarının giderilmesi için yapılan çalışmalar destekleyici bir unsurken,

bu çalışmalar esnasında uyumu zorlaştırdığı tespit edilen bir takım yasal etkenler de sınırlayıcı unsur olarak ifade edilebilir. Bu nedenle yasal etkenler, konsolide finansal tabloların düzenlenmesini hem destekleyen hem de sınırlayan etkenler arasında sayılmaktadır.

Ulusal çaptaki yasal düzenlemeler, uluslararası muhasebe standartları ve dolayısıyla finansal raporlamaya uyum sağlanmasında en önemli engellerden birisidir. Ülkelerin farklı yasal düzenlemelerinin olması, ülkelerde uygulanan muhasebe kural ve prensiplerine doğrudan ve dolaylı olarak etki etmektedir. Tüm ülkelerdeki yasal düzenlemelerin yakınsaması söz konusu olmadığından standartlara uyumlaştırma sürecinde zorluklarla karşılaşmaktadır (Tekşen, 2014: 6).

Başta gelen sorunlar arasında; yönergelerde teknik eksikliklerin olması ve yerel mevzuata zamanında aktarılamaması gibi nedenlerle adaptasyon sürecinde olan ülkeler arasındaki farklılıkların sürmesi, yayınlanma tarihinin sonrasında güncelleme çalışmalarının yapılmaması ve ülkelerin kendi ulusal muhasebe standartlarını oluşturma sürecinde kurdukları katı kuralların etkisi sayılabilir. Bu noktada çözüm amacıyla muhasebe standartlarını düzenleyici kurumlar tarafından yayınlanan IAS/IFRS'nin gereklilikleriyle yasal mevzuatın belirli bir ölçüde uyumlulaştırılması politikası güdülmektedir (Parlakaya, 2004: 127). Yabancı ülkede kambiyo kontrollerinin var olması veya kâr transferlerinin sınırlandırılması gibi etkenlerden dolayı bağlı ortaklıkların konsolidasyon kapsamı dışında bırakılabilmesi durumu ya da tercihi ülkeler arasında yaşanabilecek farklı uygulamalara örnek olarak verilebilir.

1.3.2.2. Sınırlayıcı ekonomik etkenler

İşletmeler çeşitli sebeplerle finansal raporlamada maliyetlerinde tasarrufa başvurabilirler. İşletme, “kazanç elde ettiği ve harcama yaptığı (aynı işletmenin diğer kısımları ile yapılan işlemlere ilişkin hasılat ve giderler de dâhil olmak üzere) işletme faaliyetlerini” raporlamaya dâhil etmek durumundadır (TFRS 8, md.5). Raporlamadaki rakamlara, işletmeye ait finansal tabloların oluşturulması gayesiyle kullanılan finansal bilgiler temel

alınarak ulaşılmaktadır. Raporlama için gereken bilgilerin mevcut olmaması ve bilgilerin hazırlanmasında yüksek maliyete katlanması gibi faktörler bulunmadığı sürece bu durum açıklanır. Aksi durumda işletmelerin maliyet tasarrufu sağlama amacını taşımaları nedeniyle sunulan finansal raporlarda eksik bilgilerin veya hataların bulunması ihtimal dâhilindedir. Bir başka ifadeyle gerekli koşullar oluştuğunda kapsam dışı bırakılacak bilgiler mevcut olabilir (Akgün, 2012: 53). Bunun yanı sıra sınırlayıcı ekonomik etkenler arasında aşağıdaki etkenler de sayılabilir (Usul ve Kıymık, 2010: 126-127):

- 1) Kayıt dışı ekonominin büyüklüğü,
- 2) İşletmeler arasındaki büyüklük farkları,
- 3) Yönetim ve finans alanındaki çok yönlülük,
- 4) Halka kapalı olan işletme sahip ve yöneticileri tarafından muhasebe ve denetim standartlarına uymanın getireceği maliyetin faydasından daha fazla olduğunun düşünülmesi sebebiyle muhasebe ve denetime ayrılan bütçenin yetersizliği.

Sınırlayıcı ekonomik etkenlere yönelik açıklamalar makro ölçekte ülkelerin ekonomik istikrar ve gelişmişlik düzeyleri ile ilişkiliyken; mikro ölçekte ise işletmelerin bu konudaki fayda/maliyet noktasındaki bakış açılarıyla ilgilidir. Bu ve benzeri sebeplerle sınırlayıcı ekonomik etkenler farklı örneklerle çoğaltılabilir.

1.3.2.3. Karşılaştırılabilirlik sorunu

Ülkeler arasında uygulanan muhasebe politikalarındaki yöntem farklılıkları karşılaştırılabilirliğin sağlanması açısından zorlaştırıcı bir unsurdur. Finansal raporlamadaki bu sorun yatırımların potansiyel değerinin belirlenmesini de zorlaştırmaktadır. Stok değerlendirme yöntemlerinde kullanılan uygulama farklılıkları buna örnek gösterilebilir (Parlakkaya, 2004: 122).

Standartlarda sık sık yapılan değişiklikler ve yapılan bu değişiklikler için erken uygulamanın teşvik edilmesi sonucu bir dönem uygulanan politika bir sonraki dönemde revize edilebilmektedir. Politikalarda revizyona neden olan standartlardaki bir takım değişikliklerin sonucunda finansal tabloların karşılaştırılmasında bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Bunun sonucunda

düzenlenmesi planlanan finansal tablolara ilişkin verilerde eksiklik ve tutarsızlıklar ortaya çıkacağından buna paralel olarak da karşılaştırılabilirlik sorunu doğacaktır (Çankaya, 2007: 129).

Karşılaştırılabilirlik sorunu bir takım teknik unsurların yanı sıra diğer birçok sınırlayıcı etkene bağlı ve bunlarla ilişkili durumda bulunmaktadır.

1.3.2.4. Sektörel, kültürel ve politik farklılıklar

Bir ülkenin kültürel ve politik yapısı, o ülkedeki kurumların organizasyonel yapısına ve örgütsel davranışlarına yansıdığından muhasebe sisteminin oluşumuna da direkt olarak etki etmektedir. Ülkelerde yerleşik olan davranış ve yaşayış biçimleri de o ülkelerde faaliyet gösteren şirketlerin yönetiliş biçimlerini etkilemektedir (Akgün, 2012: 50-52).

Ana ortaklığın, fazla sayıda farklı sektör ve ülkede finansal yatırımlarının bulunması durumunda, tablolarının analizi ile bu tabloların karşılaştırılması zorlaşmaktadır. Örneğin, gıda sektöründe faaliyet gösteren ana ortaklığın; “tekstil, inşaat ve lojistik gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren bağlı ortaklıklarının bulunması, hazırlanan konsolide tabloların gıda sektörü göstergeleriyle karşılaştırılmasını anlamsız kılmaktadır” (Usul ve Kıymık, 2010: 126). Bunun yanı sıra birbiriyle aynı olmayan sektörlerde yatırımları bulunan iki grup şirketler topluluğunun karşılaştırılmasında da sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bunların yanı sıra konsolidasyon sürecini olumsuz yönde etkileyen unsurlar arasında sayılan bir takım kültürel ve politik farklılıklar aşağıda sıralanmıştır (Usul ve Kıymık, 2010: 126-127):

- 1) Toplumda var olan muhasebe kültürü ile adapte edilmek istenen muhasebe sisteminin birbiriyle uygunluk göstermemesi sonucu sistem ile uygulama arasında yaşanabilecek uzun süreli çatışmalar,
- 2) Toplumun gelişmişlik düzeyi ve yerleşik olan iş ahlakının yeterli seviyede olmaması,
- 3) Kullanılan muhasebe terminolojisinin farklılığı sonucu ortaya çıkan tercüme sorunları,

- 4) Farklı medeniyetler arasındaki (İslam kültürü ile batı kültürü gibi) anlayış farklılıklarının meydana getirdiği bakış açılarındaki farklılıklar,
- 5) Aşırı bürokratik ve merkeziyetçi bir yapının var olmasının meslek kuruluşları tarafından oluşturulan muhasebe sisteminin adaptasyonunu güçleştirilmesi,
- 6) Muhafazakar bir bakış açısının sonucunda uygulanan muhasebe sisteminin yatırımcılardan daha çok devlete yönelik hazırlanması,
- 7) Yabancı etkilere direnme şeklinde ortaya çıkan milliyetçilik faktörü.

Bu ve benzeri konulardaki eksiklik ve uyumsuzluklardan dolayı adapte edilmek istenen uluslararası standartlar ilgili ülkelerdeki bürokratik ve mesleki otoriteler tarafından benimsenmeyebilir.

1.3.2.5. Diğer sınırlayıcı etkenler

Finansal tabloların düzenlenmesini sınırlayan ve daha önceki başlıklarda açıklanan genel etkenlerin yanı sıra başka birçok olumsuz etken ortaya çıkabilir. Bu noktada konsolidasyona geçişte karşılaşılabilecek en önemli zorluklardan birisi de eğitilmiş ve konusunda uzmanlaşmış olan nitelikli ve yeterli sayıda yetişmiş personel kaynağının temin edilememesidir. Bunun yanı sıra özellikle ülkemizdeki kurumsallaşmış şirket sayısının yetersizliği, şirketleri, daha az kaynakla bu süreci yönetmeye yönlendirdiğinden uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ile uyumlu finansal tabloların hazırlanmasında zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır (Korkmaz, Birkan ve Temel, 2007: 104). Konsolidasyona geçişte yaşanabilecek diğer zorluklar arasında aşağıdaki unsurlar sayılabilir (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 15):

- 1) Nitelikli bilgiye ulaşma amaçlı raporlamanın ve denetimin gerekliliğinin tam olarak yerleşmemesi,
- 2) Kredi kuruluşları tarafından belirlenen değerlendirme kriterlerine uyulmamasından kaynaklanan zorluklar,
- 3) Muhasebe meslek kuruluşlarının örgütlenme biçiminin uluslararası standartların adaptasyonu için uygun bir yapıda olmaması,

- 4) Faaliyette bulunulan yabancı bir ülkede siyasi ve ekonomik istikrarın oturmamış olması gibi nedenlerle gerekli işlemlerin yapılmasında yaşanabilecek bir takım sorunlar,
- 5) Konsolidasyon sürecinde yaşanabilecek yetersiz bilgi akışı.

UMS/UFRS' ye ilk adaptasyon sürecindeki ülkelerin bu sürece başlarken ve süreç içerisinde karşılaştıkları sorunların boyutları hem uluslararası etmenlere hem de ülkelerin kendi yerel dinamiklerine göre çeşitlilik arz etmektedir.

Konsolidasyon sürecindeki gelişmeler dinamik bir temele dayandığından ve sürekli yeniliklere açık olduğundan konuyla ilgili önümüzdeki dönemlerde doğrudan ya da dolaylı olarak daha birçok etkileyici faktör ortaya çıkabilir. Genel etkenlerin yanı sıra konsolidasyon sırasında yapılacak işlemler için gerekli bir takım teknik koşulların sağlanması gerekmektedir.

1.4. Konsolide Finansal Tabloların Kapsam ve Sunumuna İlişkin Açıklamalar

Konsolidasyon işlemlerine başlamadan önce işletme ve yatırımlarının hangi kapsamda konsolidasyona tabi tutulması gerektiği değerlendirilmelidir. Bunun için öncelikle yatırımların işletme için taşıdığı değer iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede yapılacak analiz neticesinde standart yapıcı kurumlar tarafından belirlenen koşullar değerlendirilir. Yukarıdaki başlıklarda sayılan ve aşağıda da değinilen koşulların mevcut olması halinde konsolidasyon süreci başlatılır.

Konsolidasyon kapsamına giren işletmeler; “ana ortaklık, bağlı ortaklık, müşterek yönetime tabi ortaklık ve iştiraklerdir” (Terzi, 2013: 287). Aşağıdaki şekilde, “konsolidasyon kapsamına giren ve girmeyen finansal yatırımların hangi düzenlemeye göre raporlanacağı ve sunulacak dipnot bilgileri gösterilmiştir” (Terzi, 2013: 287):

	Muhasebeleştirme	Dipnotlar	Bireysel Finansal Tablolar
Bağlı Ortaklıklar (% 50 üzeri iştirak)	TFRS 10	TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar	TFRS 27 Bireysel Finansal Tablolar
İştirakler (%20 ve üzeri % 50 altı iştirak)	TFRS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki paylar		
İş Ortaklıkları			
Müşterek Faaliyetler (% 50 iştirak)	TFRS 11		TFRS 11
Konsolide Edilmeyen İşletmeler (% 20 altı iştirak)	TFRS 9		TFRS 12

Şekil 1.2: Konsolidasyon Kapsamındaki ve Kapsam Dışı Finansal Varlıklara İlişkin Düzenlemeler

Kaynak: (Terzi, 2013: 287).

Şekil 1.2 incelendiğinde ölçme ve muhasebeleştirmede aşağıdaki aşamalar dikkate alınmalıdır:

- 1) İlk olarak kontrol gücünün bulunup bulunmadığı ve bunun müşterek olup olmadığı irdelenmelidir. Kontrol gücünün olması halinde TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı uygulanır.
- 2) Müşterek kontrolün olması halinde ise öncelikle TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardına göre müşterek anlaşmaların türü tespit edilmelidir. Eğer müşterek faaliyet varsa TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı; iş ortaklığı söz konusuysa TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardının hükümleri uygulanmalıdır.
- 3) Müşterek kontrol olmamakla birlikte önemli etki varsa TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardına göre iştirak durumu söz konusu olur ve öz kaynak yöntemi uygulanır. Ancak önemli etki yoksa TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının hükümleri geçerli olur.
- 4) Yukarıdaki tüm hallerde TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar Standardına göre dipnot açıklamaları yapılmalıdır (Terzi, 2013: 287).

Konsolide finansal tabloların kapsamına ilişkin standart ise aşağıdaki hususlara açıklık getirmektedir (Mirza ve Holt, 2011: 221):

- 1) Bir işletmenin, iştirak konumundaki diğer bir işletmenin finansal tablolarını konsolide etmesi gerektiği durum ve koşulları,
- 2) İştiraklerde sahip olunan paylardaki değişikliklerin hesaplanması,
- 3) İştiraklerdeki kontrol kaybının hesaplanması,
- 4) İştirakler ve işletme arasındaki ilişkinin kapsamının değerlendirerek bir işletmenin finansal tablo kullanıcılarına açıklaması gerektiği bilgiler.

İşletme, bir bağlı ortaklığın kontrolünü kaybettiğinde, bu yatırıma ait varlık ve borçları konsolide finansal durum tablosunun dışında bırakır. Bu bağlı ortaklıkta devam etmekte olan tüm yatırımlarını ise kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değerleriyle finansal tablolara yansıtır.

Konsolide finansal tabloların kapsamına ilişkin verilen bilgiler çerçevesinde; kontrol, önemli etki ve azınlık payları hakkındaki detaylı açıklamalara aşağıdaki başlıklarda yer verilmektedir.

1.5. Kontrol Gücü, Önemli Etki ve Azınlık Payları İle İlgili Açıklamalar

Konsolidasyon kapsamına alınan şirketlerdeki yatırımcı işletmeye ait olan paylar, işletme açısından taşıdıkları değere göre muhasebeleştirilmektedir. Yatırımcı İşletmenin, yatırım yapılan şirket üzerinde sahibi olduğu etkinliğin değerlendirilmesinde kontrol gücü ve önemli etki kavramları ön plana çıkmaktadır. Yatırımcı işletmeye ait olmayan ve azınlık payları olarak adlandırılan paylar üzerinde ise yatırımcı işletmenin herhangi bir gücü bulunmamaktadır.

1.5.1. Kontrol Gücünü Oluşturan ve Ortadan Kaldıran Hususlar ile İlgili Açıklamalar

Kontrol, ana ortaklığın, bilançosunda varlık olarak muhasebeleştiği bir işletmedeki faaliyetlerden yarar sağlamak amacıyla söz konusu işletmeye ait “finansal ve faaliyet politikaları ile ilgili kararlarda tek başına etkin rol oynama gücünü”, başka bir ifadeyle yönetme gücünü elinde bulundurmasını ifade eder (Örten, Kaval ve Karapınar, 2007: 379). Bir diğer ifadeyle kontrol,

işletmenin aktivitelerinden fayda elde etmek ve bu faydaları artırmak, sürdürmek ya da korumak maksadıyla bir varlığın finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür. Önde gelen oy gücünün çoğunluğunun mülkiyetini elde etmek suretiyle ya da sözleşmeye bağlı olarak finansal faydaların çoğunluğunun alma hakkının elde edilmesiyle bir varlık üzerinde kontrol gücü elde edilebilir. Aynı zamanda, sözleşme aracılığıyla beklentilere göre gelecekte olacak daha iyi ya da daha kötü performanstan kaynaklanan finansal sonuçların çoğunluğuna katlanılmasının söz konusu olmasıyla da bir varlık üzerindeki kontrol gücünden bahsedilebilir (Mackenzie ve öte., 2012: 286).

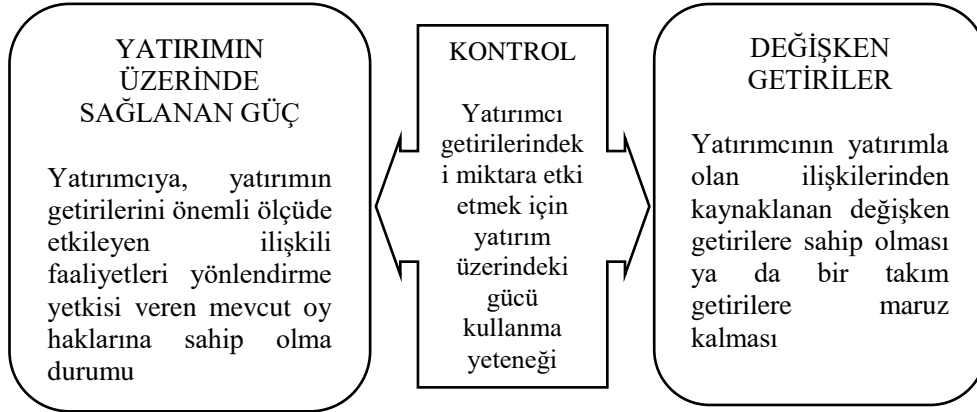
Bağlı ortaklıkların faaliyetlerinin yönetiminde söz sahibi olan ana ortaklık bu yatırımlardaki varlıkları ve borçları kontrol etmektedir. Ana ortaklık açısından bu kontrol, mevcut ve gelecekteki sonuçların saptanmasında hayati bir rol oynar (Guni ve Munteanu, 2014: 177). Fakat yatırım yapılan işletme üzerinde iki işletme kontrol şartını birlikte hareket ederek sağlıyorsa bu işletmeler tek başlarına kontrolü sağlayamıyorlar demektir.

Ana ortaklığın, direkt ya da dolaylı olarak varlık üzerindeki oy haklarının % 50'sinden fazlasına sahip olduğu bir durumda kontrolün varlığından söz edilebilir. İstisnai durumlarda, oy haklarının % 50 ya da daha azına sahip olursa dahi aşağıdaki koşulların gerçekleşmesi durumunda kontrol hala mümkündür (Mirza ve Holt, 2011: 222; Hsu, Jung ve Pourjalali: 488):

- 1) Diğer yatırımcılarla olan bir anlaşmadan dolayı oyların yarıdan fazlasının elde tutulması,
- 2) Karşılıklı uzlaşma veya yasalarla varlığın operasyonel ve finansal politikalarını yönetme gücüne sahip olunması,
- 3) Yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu atama, yerini değiştirme ya da azletme gücünün varlığı. Ya da eşdeğer bir yönetim yapısının varlığı ve işletmenin bu yönetim tarafından kontrol edilmesi.
- 4) Genel kurul toplantısında ya da yönetimin kararlarında oyların çoğunluğuna yön verebilme gücünün olması. Ya da eşdeğer bir

yönetim yapısının varlığı ve işletmenin bu yönetim tarafından kontrol edilmesi.

Kontrol gücü terimi, “ana ortaklığın bağlı ortaklığın ana sermayesi üzerinde %50 veya daha üstü bir oranda sahip olması anlamına gelmemektedir” (Yardımcıoğlu, 2008: 156). Örnek olarak, “hisse senetlerinin küçük tasarruf sahiplerinin ellerinde büyük dağılımlar gösterdiği, % 51’in çok altındaki yatırımlar bile denetimin ele geçirilmesine yetebilmektedir” (Yardımcıoğlu, 2008: 157). “Eğer bir işletme % 50’den daha az hissesine sahip olduğu başka bir şirketi konsolidasyona tabi tutabiliyorsa buna “fiili kontrol (*de facto*) denilir” (Aktaş, 2013: 152). Böyle bir durumdaki “sahip olunan kontrol ise herhangi bir anlaşma, potansiyel oy hakkı veya benzer araçlardan kaynaklanmamaktadır” (Aktaş, 2013: 152). Örneğin, A yatırımcısı bir varlığın oy haklarının % 45’ini elinde bulundururken, diğer yatırımcılardan hiçbirinin tek başına % 3’ten daha fazla oy hakkına sahip olmadığı bir durumda diğer koşullar sabit kaldığı takdirde A yatırımcısının kontrole sahip olduğu söylenebilir. Yatırım yapılan işletme üzerinde kontrolün söz konusu olabilmesi için TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında yer alan şu göstergelerin tamamının mevcut olması gerekir.

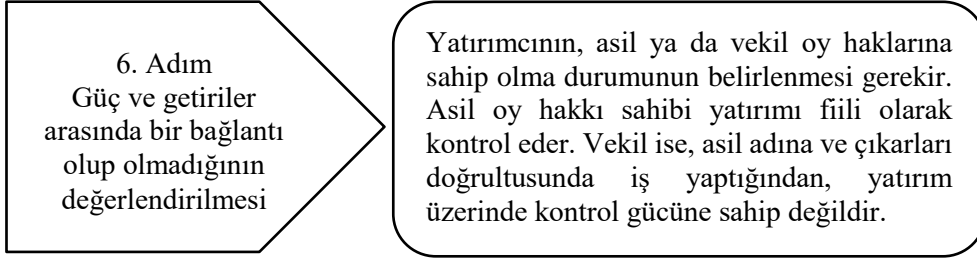
Şekil 1.3: TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında Kontrol Modeli

Kaynak: (Tomaszewski ve Larson, 2014: 49).

Şekil 1.3’te, kontrol gücüne dayalı olarak yatırım üzerinde sahip olunan güç ve getiriler arasındaki ilişki gösterilmiştir. Bir ana ortaklığın, iştiraki ile ilişkisi dolayısıyla değişken getirilere maruz kalması ve bunlar üzerinde hak sahibi olması nedeniyle iştirak üzerinde kontrol etme gücü ile değişken

getirileri etkileyebilme gücü bulunmaktadır. Değişken getiriler; temettü, faiz, yatırımların değerindeki değişim, performans ücretleri, ekonomik ölçekler ve diğer maliyet tasarrufları ile özel fikri mülkiyet bilgisine erişim imkânı olarak sıralanabilir. İştirak üzerinde sahip olunan güç ise iştirakin elde edeceği getirileri belirgin bir şekilde etkileyebilen faaliyetleri yönlendirebilme gücünü sağlamaktadır (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 159). Kontrol modelinde yer alan güç ve getiriler arasındaki ilişkiye yönelik genel çerçeve aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Şekil 1.4: Tam Konsolidasyon Modelinin Uygulanması İçin Altı Adımlı Özet Çerçeve

Kaynak: (Tomaszewski ve Larson, 2014: 54).

Şekil 1.4'te kontrol gücüne bağlı olarak sahip olunan güç ve elde edilen getiriler arasındaki ilişki aşamalı bir şekilde gösterilmiştir. İlgili faaliyetler ise, yatırım yapılan işletmenin getirileri üzerinde önemli ölçüde etkisi bulunan faaliyetler olup; işletme faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetlerini kapsamaktadır.

Bir ana ortaklığın, bağlı ortaklık üzerindeki oy hakkı hesaplanırken, mevcut kullanılabilir veya dönüştürülebilir (hisse senedine dönüştürülebilir tahvile sahip olunması gibi) potansiyel oy hakları da dikkate alınmaktadır. Örneğin; bir ana ortaklık başka bir ortaklığın % 40'na sahiptir. Ana ortaklığın sahip olunan ortaklık sermayesinin % 15'i üzerinde satın alma opsiyonunun bulunduğu ve bu opsiyonu istediği zaman kullanma hakkına sahip olduğu bir durumda; sermayenin % 55'ini elinde bulundurduğu kabul edilir ve dolayısıyla kontrol hakkı doğar. Kontrol faktörü açısından durum böyle olmasına rağmen kâr veya zararın dağıtımını mevcut paylara göre yapılı ve potansiyel oy hakları dikkate alınmaz (Fidan, 2009: 47).

Bazı durumlarda yatırımcı, oy haklarının yarısından fazlasına sahip olmasına rağmen, başka bir işletmenin, yatırımın ilgili faaliyetlerini yönetme hakkını (örneğin, bir sözleşmeye istinaden) elinde bulundurmasından dolayı, söz konusu işletme üzerinde güç sahibi değildir. Oy haklarının, asli nitelik taşımadığı hallerde de (yönetim gücünün devletin düzenleyici bir kurumunun eline geçmesi gibi) çoğunluk oy haklarına sahip olunmasına rağmen kontrol gücünün varlığından bahsedilemez (Özerhan, 2012: 7).

Yatırımcı işletme, sahip olduğu hakların, yatırım üzerinde güç unsuru oluşturup oluşturmadığını değerlendirirken, bu hakların koruyucu haklar statüsünde olup olmama durumunu da değerlendirmelidir. Koruyucu haklar,

yatırımcının menfaatinin korunması amacını taşımakta ve bu sebeple kontrol gücü vermemektedir. Koruyucu haklara örnek olarak, kredi geri ödeme hükümlerinin yerine getirilmemesi halinde, alacaklı tarafın, borçlu tarafın varlıklarına el koyabilme hakkı verilebilir (TFRS 10, md.B26-B28). Başka bir örnek olarak ise, markanın korunması amacıyla yapılan franchising sözleşmelerinin marka kullanım hakkını alan bayinin faaliyetlerini yönetme gücünü sağlamaması gösterilebilir.

Yatırım üzerinde sahip olunan kontrol gücü, hisse senetlerinin elden çıkarılması, bir takım imtiyazların kaybedilmesi ya da yasal yetkili otoriteler tarafından yönetime el konulması gibi nedenlerle yitirilebilir. Bunun sonucunda kontrolü kaybedilen bağlı ortaklığa ilişkin varlık ve yükümlülükler finansal tablo dışı bırakılabilir ve böyle bir durumda TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı uygulanır. Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören ve denetlenmiş konsolide finansal tablolarını halka açıklayan bazı şirketlerin bu gerekçe ile bazı bağlı ortaklıklarını konsolide finansal tabloların dışında tuttuğu gözlemlenmektedir. Kontrol kaybına neden olmayan değişiklikler ise özkaynak işlemleridir (TFRS 10, md.B97).

Yatırımda bulunan işletmenin konsolidasyonu; yatırım yapan işletmenin, yatırım üzerindeki kontrolü elde ettiği tarihte başlar ve kontrolün kaybedildiği tarihte ise son bulur.

1.5.2. Önemli Etkiyi Oluşturan ve Ortadan Kaldıran Hususlar ile İlgili Açıklamalar

Önemli etki (*significant influence*), “yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikalarının belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup, bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmemektedir” (TMS 28, md.3). İştirak üzerinde önemli etkinin var olup olmadığının belirlenebilmesi için ise muhakeme yapılması gerekir. İşletme yönetimi tarafından tüm koşullar incelenir ve her bir durum için iştirak ile işletme arasında mevcut olan ilişkinin özü göz önünde bulundurulur.

Aşağıdaki hususların bir ya da birden fazlasının varlığı halinde bir işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir (TMS 28, md.6):

- 1) Yatırımda bulunan işletmenin yönetim kurulu ya da eşdeğer bir idari organında temsil edilme,
- 2) Temettüler ya da diğer dağıtım kararları dâhil olmak üzere, işletmenin politika belirleme süreçlerine katılma,
- 3) Yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasında önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi,
- 4) İşletmeler arasında gerçekleşen yönetici personel transferi,
- 5) İşletme açısından gerekli olan teknik bilgi ve verilerin sağlanması

Olağan koşullarda bir yatırımcı, doğrudan veya dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırımın oy haklarının %20 veya daha çoğunu (iştirakler için %20 ile % 50 arasında; bağlı ortaklıklar için % 50 üzeri) elinde bulunduruyorsa aksi açık bir şekilde ifade edilemediği sürece önemli etki uygulama gücüne sahip olduğu varsayılır. Ancak yatırımın oy hakkının %20 veya daha fazlasını elinde bulundurmasına rağmen önemli etki uygulama gücünü elinde bulundurmayan bir yatırımcı için söz konusu yatırım iştirak olarak muhasebeleştirilemez. Örneğin, “bir iştirakin; devlet, mahkeme, kayyum ve benzeri düzenleyici bir otoritenin kontrolüne geçmesi halinde önemli etki unsuru ortadan kalkabilir” (Akbulut, 2012: 68). Bu tablonun aksine, “oy haklarının % 20’sinden daha azını elinde bulunduran bir yatırımcının, söz konusu yatırım üzerinde önemli etkisinin bulunduğu belirgin olması durumunda yatırım iştirak olarak muhasebeleştirilecektir” (Akbulut, 2012: 68). Örneğin, yatırımcı işletmenin, yatırımda bulunan işletmenin yönetim kurulu ya da eşdeğer idari organında temsil edilmesi verilebilir.

1.5.3. Azınlık Payları ile İlgili Açıklamalar

Yatırımcı konumunda bulunan ana ortaklık, yatırım yapılan bağlı ortaklık hisse senetlerinin belli bir bölümünü satın aldığı anda, geriye kalan paylar kontrol gücü olmayan payları (KGOP), bir diğer ifadeyle azınlık paylarını temsil etmektedir (Aktaş, 2013: 154). Konsolide finansal tablolarda bu paylar, ana ortaklığa ait özkaynak kalemlerinden ayrı olarak sunulmaktadır.

Azınlık paylarının hesaplanmasında etkin pay dikkate alınmalıdır. Aksi halde bu paylar hatalı hesaplanacaktır. Doğrudan ve dolaylı payların bir arada olduğu duruma ilişkin bir örnek şekil aşağıda gösterilmiştir.

	Pay Oranı		Pay Oranı		Pay Oranı	Toplam Pay
Ana Ortaklık	65%	Bağlı Ortaklık (1)	55%	Bağlı Ortaklık (3)	36%	94%
80%				35%	28%	
		Bağlı Ortaklık (2)			30%	
					30%	

Şekil 1.5: Bağlı Ortaklık Üzerindeki Etkin Payın Hesaplaması

Şekil 1.5'te tasarlanan örneğin kanallarını takip ettiğimizde, ana ortaklığın, bağlı ortaklık (3)'teki %94'lük toplam payının nasıl hesaplandığına ilişkin aşağıdaki açıklama getirilmiştir:

İlk olarak şeklin en altındaki kanalı takip ettiğimizde, ana ortaklığın bağlı ortaklık (3)'da ki %30'luk doğrudan payı göze çarpmaktadır. Bundan sonra dolaylı payların hesaplamasına geçilir. Yukarıda da açıkladığımız gibi dolaylı payların hesaplamasında etkin pay dikkate alınır. Bu çerçevede ana ortaklığın, bağlı ortaklık (1) vasıtasıyla bağlı ortaklık (3)'da bulunan dolaylı payı ($65\% \times 55\%$) %36 olarak hesaplanır. Ana ortaklığın, bağlı ortaklık (2) vasıtasıyla bağlı ortaklık (3)'da ki dolaylı payı ise aynı yöntemle ($80\% \times 35\%$) %28 olarak bulunur. Doğrudan ve dolaylı payları alt alta topladığımızda ise ana ortaklığın, bağlı ortaklık (3) üzerindeki toplam payı ($30\% + 36\% + 28\%$) %94 olarak tespit edilmektedir.

Şekil 1.5 ve açıklamalar çerçevesinde, ana ortaklığa ait %94'lük payın haricinde kalan %6'lık hisse, azınlık paylarına ait bulunmaktadır. Konsolidasyon kapsamında tutulan bağlı ortaklıkların ödenmiş sermayeleri de dahil olmak üzere özsermaye grubundaki tüm hesap kalemlerinden, ana ortaklık ve bağlı ortaklık dışı paylara düşen rakamlar indirilerek konsolide bilançoda azınlık payları hesabında ayrıca gösterilmelidir.

1.6. Bilgi Kullanıcıları Açısından Konsolide Finansal Tabloların Sınırları

Konsolide finansal tabloların, finansal bilgi kullanıcıları açısından taşıdığı birçok faydanın yanı sıra tabloların analizi aşamasında yanılığa sebep olabilecek bir takım sınırları da bulunmaktadır. Söz konusu tablolar, grubun tüm şirketlerine ait olan finansal tabloların tek tek birleştirilmesinden meydana geldiğinden bilgi kullanıcılarının dikkat etmesi gereken bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin göz ardı edilmesi finansal tablolardaki bilgilerin yanlış yorumlanarak yatırımcıların yanlış kararlar almasına neden olabilir. Söz konusu faktörler aşağıda sıralanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2007: 455; Aslan, 2014: 81-82):

- 1) Finansal tabloların konsolidasyonu sonucu oluşan tabloların analizinden elde edilen sonuçlar ve oranlar ortalama değer taşıdığından, finansal açıdan zor durumda olan ya da zarar eden bir işletmenin tabloları bu birleştirme sonrasında daha parlak görülebilir.
- 2) Bünyede bulunan işletmelerin muhasebe sistemlerinin ve değerlendirme yöntemlerinin farklılığı konsolide finansal tabloların sonuçlarını saptırabilir. Örneğin, konsolidasyona tabi tutulan şirketlerin bankacılık, inşaat, turizm, lojistik, sanayi ve hizmet üretimi gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteriyor olması, uygulanan yöntemlerde ve kullanılan hesaplarda değişkenliğe sebep olabilir. Aynı zamanda bu durum, finansal bilgi kullanıcıları açısından konsolide finansal tabloların sonuçlarının yorumlanmasını da etkilemektedir. Bunun nedeni ise, değişik sektörlerle ilişkin verilerin yorumlanmasında farklı analiz tekniklerinin veya yöntemlerinin kullanılabilme ihtimalidir.
- 3) Kâr dağıtım kararları, şirketlerin yönetim kurulları tarafından ayrı ayrı alındığından, konsolide tablolarda görülen toplu kâr dağıtım tutarları yatırımcılar açısından yanlış kanaat oluşturabilir. Yalnız, yapılacak yeterli dipnot açıklamalarıyla bu zafiyet giderilebilir.
- 4) Gruba bağlı olup, yabancı bir ülkede bulunan bir yavru şirketin sonuçları kurlardaki dalgalanmalar sebebiyle yıldan yıla konsolidasyona farklı şekillerde yansıyabilir. Böyle durumlarda kur değişimi etkilerinin mümkün olduğunca giderilmesi gerekmektedir.

- 5) Konsolide finansal tablolar temel alınarak hesaplanan finansal oranlar bireysel düzeyde anlamlı sonuçlar vermeyebilir. Örneğin, borç ödeme kapasitesine ilişkin finansal oranın hesaplanmasında konsolide edilen tablodan yararlanılması, yanıltıcı bir sonuç doğurabilir.
- 6) Ana ortaklık yatırımcıları, bağlı ortaklıklar üzerinde ana ortaklığın sahibi olduğu hisse oranında hak sahibidirler. Ana ortaklıktan alacaklı olanlar ana ortaklığa ait varlıklar üzerinde; bağlı ortaklıktan alacaklı olanlar ise bağlı ortaklığın varlıklarında hakka sahiptirler. Bu hususta da yanlış yönlendirici bir bilgi sunulabilir.
- 7) Azınlık payı sahipleri açısından, düzenlenen konsolide finansal tabloların pek de faydası yoktur.

Muhasebe standartlarına göre düzenlenmiş finansal raporların analizinde, söz konusu raporların, temel anlamda yatırımcı çekmek ve mevcut yatırımcılara bilgi vermek amacıyla hazırlandığı ve özellikle GUD yönteminin yaygın bir şekilde kullanılması sebebiyle ihtiyatlılık seviyesinin geçmişteki uygulamalara göre değişkenlik gösterdiği ve oluşturulan finansal tabloların yatırımcılar düşünülerek daha iyimser bir resim ortaya koyabileceği dikkate alınmaktadır (Özkan ve Erdener, 2010: 57). Örneğin, grubun kârlılığı yeni bir alanda yatırım yapan ve yakın zamanda da kâr elde etmesi beklenmeyen bir grup şirketine aktarılabilir ve yapılan bilinçli bir manipülasyonla bu durum gizlenebilir.

Konsolide finansal tablolarda yer alan bilgiler, bireysel finansal tablolarda yer alan bilgilere göre bazı avantaj ve dezavantajları içermektedir. Bunun temel nedeni ise bir ana şirketin bireysel finansal tabloları ile konsolide finansal tablolarının birbirlerinden farklı amaçlara hizmet etmesidir. Bir grubun gücünü görmek bakımından konsolide finansal tablolar oldukça yararlıken, finansal tabloların analizi bakımından ise bazı sorunları beraberlerinde getirmektedirler. Örneğin, bir gruba ait konsolide finansal tablolar, azınlık payı sahipleri ve bağlı ortaklık şeklindeki yatırımlara kredi veren kuruluşlar açısından analize uygun tablolar değildir (Özkan ve Erdener, 2010. 58).

Kontrolü altında bulunan işletmelerden büyüklük seviyeleri dikkate alınarak hangilerinin konsolidasyon kapsamına alınacağı ve hangilerinin konsolidasyonun dışında tutulacağı TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'nda ele alınmıştır. Bu standarttaki kriterlere uyulması sonucu bir dönemde konsolidasyona tabi tutulan bir işletme başka bir dönemde konsolidasyon haricinde bırakılabilmektedir. Konsolide finansal tablolar analiz edilirken bu hususların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Konsolide finansal tabloların analizi aşamasında yalnızca konsolide rakamlara bakılmamalı aynı zamanda konsolidasyona dahil edilen şirketlerin bireysel performanslarının yer aldığı tablolarda değerlendirilmelidir. Bu şekilde elde edilecek finansal yorumlar bilgi kullanıcılarının daha sağlıklı kararlar almasını sağlayacaktır.

1.7. Konsolide Finansal Tablolara İlişkin Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler

Küreselleşme süreci ile birlikte birçok alanda olduğu gibi ekonomide de yaşanmaya başlanan entegrasyon, ülke ekonomileri arasındaki sınırları kaldırmakta ve bu ekonomileri birbirine bağlı, başka bir bakış açısıyla da bağımlı hale getirmektedir. Piyasalardaki gittikçe artan sınır ötesi yatırımlar, borçlanmalar ve gelişen ticaret hacmi gibi faktörler sonucunda, muhasebe uygulamalarının da ülkeler arasında uyumlu olma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu noktada, ülkeler arasında var olan mevzuat farklılıkları, çokuluslu şirketler açısından karşılaştırılabilir finansal tablo oluşturulmasını engellediğinden, bütün dünyada kabul edilen uluslararası nitelikteki muhasebe standartlarının oluşturulma çabaları ortaya çıkmıştır.

Uluslararası düzeyde muhasebe standartları oluşturulması gereksinimini ilk olarak seslendiren kişi 1959 yılında yayınladığı muhasebedeki uluslararası zorluklar isimli makale ile Jacop Kraayenhof olmuştur. Sonrasında konsolidasyona dair ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlemeler yapılmıştır. Finansal raporlama düzeninin uluslararası düzeyle uyumlulaştırılması için çalışma yapan kuruluşların başında 1973 yılından 2000 yılına kadar Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee (IASC)) olarak

faaliyetlerini yürüten ve 2001 yılında yeniden yapılandırılarak şimdiki ismini alan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) gelmektedir. Kamu yararını gözeten, yüksek kaliteli, kolaylıkla anlaşılabilen ve tüm dünyada uygulanabilir nitelikte tek bir standartlar manzumesi geliştirme hedefiyle oluşturulan bu komite, başlangıçta; “Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika’daki profesyonel muhasebe kurumları tarafından yapılan bir anlaşma çerçevesinde kurulmuştur” (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 4).

Komitenin temel amacı, denetlenmiş hesapların ve finansal raporların sunumunda dikkate alınması gereken temel standartları belirleyip, bunları kamuya açık bir platformda yayımlamak ve böylece hesapların dünya çapında kabul edilme ve dikkate alınma olanağını artırmaktır (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 4).

Böylelikle belirlenen standartların kullanımı ve tam olarak uygulanmasının teşvik edilmesi ve ulusal düzenlemeler ile uluslararası muhasebe standartlarının yakınsamasının sağlanması hedeflenmektedir. Merkezi Londra’da bulunan ve bağımsız organizasyon niteliğindeki komite, bünyesinde, yüzden fazla ülkeden iki milyonu aşkın muhasebeciyi temsil eden, yüz kırktan fazla muhasebe kuruluşu üyeyi barındırmaktadır (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 4).

IASB’nin 2001 yılında yeniden yapılandırılmasıyla görevi devralan IASB’nin amacı ise yayınlanan muhasebe standartlarının uluslararası düzeyde kabulünü sağlamak üzere etkin ve verimli bir çalışma ortamı oluşturmaktır. Bu kapsamda IAS (Uluslararası Muhasebe Standartları) olarak anılan eski standartlar başka bir standart tarafından kaldırılana kadar yürürlükte kalacak; çıkarılacak yeni standartlar ise IFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) adıyla yayımlanacaktır. (Aslan, 2014: 81).

Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP) hazırlayan ve 1972 yılında kurulmuş olan Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board (FASB)) 2002 yılına kadar tek bir muhasebe standardı setine gidiş eğilimi doğrultusunda,

muhasebe standartları anlamında birbirinden farklı standartlar hazırlamıştır. Ancak, FASB tarafından, 2002 yılında Amerikan muhasebe standartları ile uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarını yakınlaştırma taahhütlerini net ve kararlı bir şekilde belirten Norwalk mutabakatının altına imza atılmıştır (Aksoy, 2005: 187). FASB ile IASB arasında, finansal raporlama standartlarının yakınsaması amacıyla oluşturulan 2002 tarihli mutabakat zaptı kapsamında, 01.07.2009 tarihinden sonraki dönem finansal tablolarına uygulanmak üzere (istenildiğinde daha önce de uygulama imkanıyla), Ocak 2008'de UMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı (*IAS 27 Consolidated and Separate Financial Statements*) yayımlanmıştır. Kurul tarafından konsolide finansal tablolara ilişkin yayımlanmış olan son standart ise UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'dır. Buna göre, önceki haliyle Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar standardı olan UMS 27 ise UMS 27 Bireysel Finansal Tablolar Standardı olarak güncellenmiştir (Kaya, 2013: 28-29).

Ülkeler arasındaki muhasebe uygulamaları farklılıkları devam etse de genişleme, bütünleşme ve uyum sürecinde bulunan Avrupa Birliği (AB) bünyesindeki Avrupa ülkelerince 1983 yılında yayımlanan Avrupa Konseyi'nin 7. Direktifi ile konsolidasyon işlemlerinin uygulama alanının genişlemesine katkı sağlanmıştır. Yayımlanan bu direktifle Avrupa'da konsolidasyon işlemlerinin başladığı kabul edilmektedir. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin, 2005 yılından itibaren geçerli olmak üzere halka açık şirketler, bankalar ve sigorta şirketleri de dahil olmak üzere hisse senetleri borsalar ve teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören şirketlerin IAS/IFRS'lere göre konsolide finansal tablo düzenlemeleri zorunlu kılınmıştır. UFRS'nin küresel muhasebe standartları olması yolunda ortaya çıkan gelişmeler dikkate alındığında, AB yasal düzenleme çerçevesinin uyumlaştırılmasına yönelik atılan adımlar hem AB'ye üye ülkeler hem de üyelik aşamasındaki Türkiye açısından önem taşımaktadır (Aksoy, 2005: 190).

Uluslararası Ödemeler Bankasının (BIS) bünyesinde 1974 yılında İsviçre'nin Basel kentinde uluslararası bankacılık alanında ortak

düzenlemelere gitmek, uluslararası bankacılık sisteminde güvenliği sağlamak, bankaların genel olarak denetlenebilmelerine imkân verecek teknikleri geliştirmek, ulusal denetim otoritelerine yol göstermek ve standart yaklaşımlar saptayarak belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek gibi amaçlarla Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Otoritesi oluşturulmuştur. Komite, G-10 ülkelerinin (İngiltere, Fransa, Japonya, ABD, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, Belçika ve Lüksemburg) Merkez Bankaları tarafından kurulmuştur (Cengiz, 2013: 3,16).

Bankacılık sektöründe, Basel Komitesi tarafından yayınlanan Basel-II kuralları geçerli bulunmaktadır. Durum böyle iken, bu kurallar işletmelerin bankalarla olan ticari ilişkilerinde UFRS'nin de uygulanmasını zorunlu hale getirmektedir. Basel Komitesi, 2000 yılında UFRS ile ilgili yapılan çalışmaları desteklediğini açıklamıştır. "BASEL II Standartları bankacılık sektörünü yeniden yapılandırmak amacıyla oluşturulmuştur ve standartlar ile temel olarak bankaların risk yönetim ve değerlendirme ölçütleri değişmektedir" (Mısıroğlu, 2006: 22). Bu uygulamayla reel sektördeki şirketler üzerinde, bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notuna göre risk değerlendirmesi yapılmakta ve bu riske göre saptanacak kredi fiyatlaması, müşterilerin kullandıkları sermayenin maliyetini etkilemektedir. Bu noktada işletmelerin UFRS'ye uyumlu finansal tablolar düzenlemeleri özellikle banka ve benzeri finansal kuruluşlar tarafından doğru bir risk değerlendirilmesi yapılabilmesi açısından oldukça önemlidir (Kırlıoğlu ve Şenol, 2011: 2).

Türkiye'de uygulanan muhasebe sistemleri tarihsel olarak incelendiğinde, ekonomik olarak sıkı ilişki içerisinde bulunan ülkelerin muhasebe sistemlerinden etkilendiği görülmektedir. Bu açıdan sırasıyla muhasebe uygulamalarında 1950 yılına kadar Fransız ve Alman mevzuatı ve yayınlarının etkisinde kaldıktan sonra Amerikan sisteminin etkisine girilmiş ve 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren de AB'ye tam üyelik sürecinin başlaması ve artan küreselleşme faktörünün etkisi, uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumlu olma çabalarını gerekli kılmıştır (Çankaya, 2007: 132).

Türkiye'deki muhasebe uygulamalarında genellikle TTK ve VUK hükümleri geçerli olmuştur. 1990 yılında çeşitli temsilcilerin katılımı ile Maliye Bakanlığı koordinatörlüğü'nde kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu tarafından yapılan çalışmaların temel amacı ise ülkemizde standart karmaşasına son vererek, tüm kesimleri bağlayıcı nitelikte tek elden yayımlanacak muhasebe standartları hazırlamaktır. Oluşturulan komisyonun çalışmaları sonucunda Maliye Bakanlığı'nca 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete'de 1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği yayımlanmıştır (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 15).

Konsolide finansal tablolara duyulan ihtiyaç sermaye piyasaları açısından oldukça önemli olduğundan 1980'li yıllarda yaşanan sermaye piyasalarındaki gelişmelere bağlı olarak uygulama alanı genişlemiştir. Mevzuatımızda konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin olarak yapılan ilk düzenleme ise SPK tarafından gerçekleştirilmiştir. İlgili düzenleme, 28.03.1992 tarih ve 21185 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar hakkındaki 10 sayılı tebliğdir. SPK tarafından 09.04.2008 tarihinde yayımlanan Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin 29 numaralı tebliğ ile borsa şirketleri, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ile bunların bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve iş ortaklıkları 01.01.2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinin ilk ara döneminden itibaren finansal tablolarını, münhasıran Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarına (UMS/UFRS) göre hazırlamaktadırlar (Alp ve Üstündağ, 2007: 687-688).

Yaşanan ulusal ve uluslararası gelişmelerin gereklilikleri neticesinde bazı işletmeler, Tekdüzen Muhasebe Sistem Mevzuatının yanı sıra SPK mevzuatına da (dolayısıyla Uluslararası Muhasebe Standartları'na) uymak zorunda kalmışlardır. Bu iki mevzuat arasında da bir takım tekrarlar ve çelişkiler mevcut olduğundan dolayı finansal tablolarda yer alan bilgiler kendi standartları itibarıyla doğru olsalar dahi karşılaştırılabilir olma özelliğini kaybetmektedir (Kıymetli Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 8).

Yaşanan mevzuat karmaşasına son vermek amacıyla ilk olarak, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK), 9 Şubat 1994 tarihinde TÜRMOB tarafından kurulmuştur.

Kurulun amacı, denetlenmiş finansal tabloların sunumunda ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir niteliklere sahip olmaları amacıyla ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartları ile muhasebe meslek mensuplarının, denetim faaliyetlerini disiplinli gerçekleştirebilmeleri için ulusal denetim standartlarını saptamak ve yayımlamaktır. TMUDESK 19 adet muhasebe standardı yayımlamıştır (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 16).

Yukarıdaki gelişmelerin ardından, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 18.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek 1. madde ile ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur. Kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olan bu kurul, TMUDESK'in yayınladığı 19 adet muhasebe standardını da devir almıştır. Kurul, 2005 yılından 2011 yılına kadar da UMS ve UFRS'lere paralel biçimde ve aynı numaralandırma sistematığı ile TMS ve TFRS şeklinde standartları hazırlayıp seri olarak Resmi gazetede yayınlamıştır. Bu süre içerisinde hazine müsteşarlığının, 10.05.1997 tarih ve 22985 sayılı düzenlemesini yürürlükten kaldıran 4389 sayılı yasa ile bankacılık sahasındaki her türlü düzenleme yetkisi verilen BDDK'nın 08.11.2006 tarih ve 26340 sayılı Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine ilişkin tebliği ile de TMSK'nun yayınladığı standartlara göre işlem yapılmasına karar verilmiştir (Yardımcıoğlu, 2008: 148). Gerçekleştirilen son yapılandırmalar kapsamında ise muhasebe ve denetim sistemi ile ilgili olarak düzenleme ve denetim yapmak üzere 2 Kasım 2011 tarihinde kurulan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) ile TMSK kapatılarak, yetkileri KGK'ya devredilmiştir. KGK, uluslararası standartlarla

uyumlu Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve denetlemek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari özerkliğe sahip bağımsız bir otorite olarak teşkil edilmiştir (Tekşen, 2014: 4). Hali hazırda da ülkemizde muhasebe ve denetim standartları oluşturmaya ve yayınlamaya yetkili olan tek otorite KGK olarak göze çarpmaktadır.

1.8. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardının Tarihsel Gelişimi

Konsolide finansal tabloların oluşturulmasına yönelik olarak geliştirilen muhasebe standartları, tarihsel süreçte bazı değişiklikler ve güncellemeler ile bugünkü son halini almıştır. Başlangıcından son şeklinin verildiği zamana kadar geçen süre içerisinde çeşitli güncelleme ve geliştirmeler yapılmıştır. UMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar standardının tarihçesi aşağıdaki tabloda özet olarak verilmiştir.

Tablo 1.4: Konsolide Finansal Tablolara Yönelik Standartların Tarihsel Gelişimi

Tarih	Gelişme	Yürürlük Tarihi
Eylül 1987	<i>Konsolide Finansal Tablolar ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımların muhasebeleştirilmesine ilişkin</i> yayınlanan taslak	
Nisan 1989	UMS 27 <i>Konsolide Finansal Tablolar ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi</i> Yayınlandı	1 Ocak 1990
1994	UMS 27 yeniden yapılandı	
Aralık 1998	UMS 39 <i>Finansal Araçlar</i> Standardı ile geliştirilen: muhasebeleştirme ve ölçüm	1 Ocak 2001
18 Aralık 2003	UMS 27 <i>Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar</i> yayınlandı	1 Ocak 2005 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Geçerlidir

Tablo 1.4 (devamı)

Tarih	Gelişme	Yürürlük Tarihi
25 Haziran 2005	UFRS 3 ve UMS 27'ye yönelik olarak önerilen geliştirmelere ilişkin açıklanan taslak	
10 Ocak 2008	UMS 27 <i>Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar</i> (2008) yayınlandı	1 Temmuz 2009 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Geçerlidir
22 Mayıs 2008	UFRS'lere ilk uyum sürecinde bir <i>Ana Ortaklığın Bireysel Finansal Tablolarındaki bir Bağlı Ortaklığın maliyeti</i> ile ilgili geliştirme	1 Ocak 2009 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Geçerlidir
22 Mayıs 2008	UFRS'lere yönelik <i>Yıllık İyileştirmelere</i> ilişkin düzenlemeler (<i>Satış amaçlı elde tutulan iştiraklerdeki yatırımlar</i>)	1 Ocak 2009 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Uygulanır
6 Mayıs 2010	UFRS 2010'a yönelik <i>Yıllık İyileştirmelere</i> ilişkin düzenlemeler (<i>Geçici düzenlemeler</i>)	1 Temmuz 2010 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Uygulanır
12 Mayıs 2011	2011'deki geliştirmelere göre UMS 27 <i>Bireysel Finansal Tablolar</i> Standardı olarak yeniden yayınlandı. Konsolidasyon işlemleri daha önce oluşturulan UMS 27 (2008)'deki bölüme göre güncellendi ve yeni bir standart olarak UFRS 10 <i>Konsolide Finansal Tablolar</i> kapsamında yayınlandı.	1 Ocak 2013 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Uygulanır

Tablo 1.4 (devamı)

Tarih	Gelişme	Yürürlük Tarihi
31 Ekim 2012	<i>İştiraklerdeki Yatırımlara ilişkin gelişmeler (UFRS 10, UFRS 12 ve UMS 27'deki geliştirmelere göre)</i> (proje geçmişi)	1 Ocak 2014 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Uygulanır
12 Ağustos 2014	<i>Bireysel Finansal Tablolardaki Öz kaynak yöntemiyle ilgili gelişmeler (UMS 27'deki geliştirmelere göre)</i> (proje geçmişi)	Erken uygulama teşvikiyle, 1 Ocak 2016 Tarihinden Önceki ya da Sonraki Yıllık Dönemler için Uygulanır

Kaynak: <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias27-2011> (Erişim: 27.10.2015)

Gerek bireysel finansal tabloların, gerekse konsolide finansal tabloların hazırlanması için, işletmeye ait finansal durum, finansal performans ve nakit akışı unsurlarının ilgili düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmiş olması gerekmektedir. Bu değerlendirmeler ise; gelişen ekonomik koşullar ve bir takım ihtiyaçlar doğrultusunda, işletmelerin finansal durumlarını daha iyi analiz edebilmek amacıyla sürekli olarak revize edilen muhasebe standartları esas alınarak yapılmaktadır.

2. BÖLÜM

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR İLE İLGİLİ DİĞER MUHASEBE STANDARTLARI VE KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ

Konsolide finansal tabloların oluşturulması, kaliteli finansal bilgiye ulaşma yolundaki ihtiyaç ve gereksinimlerden kaynaklanmanın yanı sıra oldukça meşakkatli bir süreçtir. Bu süreç, ilk başladığı andan itibaren, gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli olarak güncellemelere tabi tutulmuştur. Finansal raporlamanın nasıl yapılacağıyla ilgili olarak geliştirilen konsolidasyon teorileri ise, kullanılan konsolidasyon yöntemlerinin kurgulanmasına temel oluşturmuştur. Finansal tabloların konsolide edilmesi sırasında işletmedeki her bir hesap unsurunun kendi niteliğine göre en uygun yöntemin tatbik edilmesi gerekmektedir. Söz konusu yöntemlerin uygulaması ise bir takım standart hükümler çerçevesinde yapılmaktadır. Uyulması zorunlu olan bu hükümler, teorik düzeyde açık bir şekilde ifade edilmekle birlikte (bu hususta eleştiriler de bulunmaktadır), pratikte uygulayıcılar açısından zorlayıcı olabilmektedir. Bununla birlikte söz konusu standartların kapsamında, uygulayıcıların seçimine bırakılan kısımlar da bulunmaktadır.

Her bir finansal tablonun hazırlanışında, belirlenen ilke ve esaslar çerçevesinde bir takım muhasebe işlemleri yapılmaktadır. Uygulama birliği sağlaması açısından finansal tabloların konsolide edilmesinde uyulması gereken muhasebe standartları ise, standart düzenleyici kurumlar tarafından yayınlanmakta ve belirli periyotlarda güncellenmektedir. Tüm yönleriyle bir işletmeye ya da bir gruba ait ticari ve mali nitelikteki bilgileri içermekle birlikte finansal tablo okuyucuları tarafından açıkça anlaşılabilir detayda hazırlanan finansal tablolar, bu kapsamda uluslararası geçerliliği olan bir statüye kavuşmaktadır.

2.1. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanışında Etkili Olan Teoriler

Ana ortaklığın, yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrol gücü elde etmesi halinde, raporlama tarihinde bağlı ortaklık ile satın alma yöntemine göre birleştirilmesi gerekmektedir. Bu birleşme esnasındaki bağlı ortaklığa ait piyasa ve defter değeri arasında ortaya çıkan farkın (şerefiyenin) hesaplanması ve azınlık paylarının gösterilmesi hususunda değişik yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar ise konsolidasyon teorileri olarak isimlendirilmiştir. Konsolidasyon teorileri, hangi işletmelerin konsolide edileceği ile ilgili bir bilgi vermemektedir. Bu teoriler; konsolide edilen finansal tablolardaki konsolide edilen işletmelerin şerefiye, azınlık payları ve diğer varlık ve borçlarının nasıl ölçülmesi ve azınlık paylarının nasıl sunulması gerektiği konularına açıklık getirmek amacıyla geliştirilmişlerdir (Aslan, 2014: 83). Literatürde tartışılan ve uygulamada en yaygın şekilde kullanılan üç adet konsolidasyon teorisi bulunmaktadır. Bunlar; ekonomik birim teorisi (entitiy theory), ana ortaklık teorisi (parent company theory) ve mülkiyet teorisi (proprietary theory)'dir. Bunlardan ekonomik birim teorisinin gereklilikleri ile muhasebe standartları çerçevesinde uygulanan tam konsolidasyon yönteminin şartları birbiriyle daha fazla benzerlik göstermektedir.

Teorilerin bakış açılarındaki farklılıklardan dolayı konsolide edilen finansal tablolardaki azınlık payları, şerefiye ve varlıkların değerleri farklı sınıflandırmalara tabi tutulabilmekte ve farklı tutarlarda hesaplanabilmektedir (Aslan, 2014: 95). Örneğin, ana ortaklık yaklaşımındaki azınlık payları, konsolide finansal tablolarda bir borç unsuru olarak ele alınırken; ekonomik birim yaklaşımında ise bu payların da ana ortaklık hissedarları gibi gruba sermaye katkısında buldukları kabul edilerek özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi tercih edilmektedir.

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı çerçevesinde konsolidasyon teorileri üzerine bir açıklama yapılmamakla birlikte tam konsolidasyon ifadesi kullanılmaktadır.

2.1.1. Ekonomik Birim Teorisi

Tek işletme yaklaşımı olarak da adlandırılan ekonomik birim yaklaşımı, grubun tek bir işletme gibi yönetildiği ve tüm grubun tek bir yönetim tarafından kontrol edildiği esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla ana ortaklık, bağlı ortaklığın tamamına sahip olmasa dâhi bağlı ortaklığın tüm varlık ve borçları üzerinde kontrole sahip olduğundan, sadece kendisine düşen kısım değil, tüm varlık ve borçlar ana ortaklık kârına katkı yapmaktadır. Ana ortaklık ve azınlık payları, yatırım yapılan firmanın piyasa değeri üzerinden konsolidasyona tabi tutulmakta ve dolayısıyla bağlı ortaklık ile konsolide edilen ana ortaklık ve azınlık payları sanki bir başka işletmede bir araya getirilmiş gibi işlem yapılmaktadır. Bu çerçevede yönetim, grubu oluşturan işletmelerin tüm varlık ve borçlarını kontrol etmektedir (Gardini ve Grossi, 2013: 316-317).

Bu teoride; konsolide edilen tablodaki tüm varlık, borç, ve şerefiye konsolidasyon tarihindeki gerçeğe uygun değerleri üzerinden gösterilir ve ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki payı dikkate alınmaz. Ana ortaklık, bağlı ortaklığın tamamına sahipse, tıpkı ana ortaklık teorisinde olduğu gibi konsolide bilançoda bağlı ortaklığın sermayesi elimine edilmekte ve konsolide gelir tablosunda da gelir ve giderlerin toplamı gösterilmektedir. Diğer taraftan ana ortaklık, bağlı ortaklığa belirli bir oranda hisse buna ilave olarak azınlık paylarının ve bu paylara ilişkin şerefiye tutarının da hesaplanması gerekmektedir. Bu sıradaki azınlık paylarının konsolidasyonu piyasa değerleri üzerinden yapıldığı için söz konusu şerefiye miktarı daha yüksek ya da daha düşük çıkabilmektedir (Aslan, 2014: 89).

Bu teoriye göre, grup içi işletmeler arasında gerçekleşen işlemlerin tamamı elimine edilmelidir. Azınlık payları da özkaynakların bir unsuru olarak ele alındığından, bağlı ortaklık tarafından ana ortaklığa yapılan satışlar sonucu ortaya çıkan kâr veya zarardan bu paylara isabet eden kısım da eliminasyona tabi tutulmaktadır. Hazırlanan konsolide kapsamlı gelir tablosundaki net kâr veya zarar tutarı da tüm paylara ait (ana ortaklık ve azınlık payları) kâr veya zararın toplamından oluşmaktadır. Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıkların varlık ve kaynaklarının kullanımı sonucunda elde edilen

kâr veya zararlar ise bütünüyle tek bir işletmenin faaliyeti olarak değerlendirildiğinden dolayı konsolide kapsamlı gelir tablosunda da tek bir işletmenin kârı veya zararı gibi gösterilmektedirler (Demir ve Bahadır, 2008: 13-15).

2.1.2. Ana Ortaklık Teorisi

Bu teorinin odak noktası ana ortaklıktır. Ana ortaklık, bağlı ortaklığın doğrudan varlıklarına sahip olmadığı gibi doğrudan borçları üzerinde de bir yükümlülüğe sahip değildir. Ancak, ana ortaklık, bağlı ortaklığın sahibiymiş gibi düşünülür ve ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücü bulunmaktadır. Azınlık hissedarlarının ise bağlı ortaklık üzerinde böyle bir gücü bulunmamaktadır. Azınlık payları dışındaki bağlı ortaklığın tüm varlık ve faaliyetleri ana ortaklık tarafından kontrol edilir. Bu yaklaşıma göre, konsolide finansal tablolarda yer alan özkaynaklarda da sadece ana ortaklık hissedarlarının sahip olduğu özkaynak paylarının gösterilmesi esas alınmaktadır (Demir ve Bahadır, 2008: 12).

Bu teoride, konsolide finansal tablolar; ana ortaklık payları bakış açısıyla bütün bir grubun resmini ortaya koymakla birlikte, aynı zamanda ana ortaklığın finansal tablolarının bir tamamlayıcısı da olarak görülür. Ana ortaklık payı ve azınlık payları konsolide edilen tutarların içine dâhil edilmektedir. Bağlı ortaklıkların tanımlanabilir varlık ve yükümlülüklerden sadece ana ortaklığa ait olan hisseler elde etme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri üzerinden değerlemeye tabi tutularak gösterilirler. Azınlık hakları ise bağlı ortaklıkların net varlıklarındaki tarihi değerleri (defter değerleri) üzerinden finansal tablolara yansıtılmaktadır. Ana ortaklık paylarına ait şerefiye tutarı konsolide finansal tablolara dâhil edilirken; azınlık paylarına ilişkin şerefiye tutarı ise muhasebeleştirilmemektedir (Aslan, 2014: 85-86).

Birçok standart düzenleyici taraf, konsolidasyona tabi tutulan hesaplar için muhasebeleştirme kurallarının teorik bir modeli olarak ana ortaklık teorisinden ilham almıştır. Bu teoride ana ortaklık, bağlı ortaklığın tamamına sahip olmasa bile bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücüne sahip olduğundan dolayı bağlı ortaklığın tüm varlık ve faaliyetlerinin kontrolünü elinde

bulundurmaktadır. Ana ortaklık teorisine göre düzenlenen konsolide finansal tabloların, ana ortaklığın finansal tablolarının bir tamamlayıcısı olarak görülmek suretiyle ana ortaklığın finansal durum ve performansına ilişkin bilgileri yansıtması amaçlanırken; ekonomik birim teorisinde ise konsolide edilen işletmenin (grup'un) finansal durum ve performansının ortaya çıkartılması hedeflenir.

Bu yöntemde, bağlı ortaklık tarafından, ana ortaklığa yapılan satışların kârı, ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki payı oranınca; ana ortaklık tarafından bağlı ortaklığa gerçekleştirilen satışların kârı ise tamamen elimine edilmektedir. Bağlı ortaklıklardan ana ortaklığa yapılan satışlar içerisindeki azınlık hisselerine düşen kâr payları ise gerçek bir durumu yansıtacağından dolayı eliminasyona tabi tutulmaz. Bunun tersi yönündeki satışlarda ise kârın tamamı ana ortaklığa ait olacağından, yapılan işlemin finansal etkisi bütünüyle elimine edilmelidir. Azınlık paylarına düşen kâr veya zararlar ise konsolide kapsamlı gelir tablosunda bir gelir veya gider unsuru olarak ele alındığından dolayı konsolide net kâr veya zararın içerisinde bu paylara ilişkin tutarlara yer verilmemektedir (Gardini ve Grossi, 2013: 317-318).

2.1.3. Oransal Konsolidasyon Teorisi

Mülkiyet teorisi olarak da bilinen oransal konsolidasyon teorisine göre finansal tablo konsolidasyonunun amacı, ana ortaklığın, bağlı ortaklıktaki yatırımlarından kendisine düşen varlık, kaynak, gelir ve gider unsurlarına ilişkin payların ne kadar olduğunu göstermektir. Müşterek bir yönetimin varlığı sonucu uygulanan bu yaklaşımdaki konsolidasyon işlemleri ana ortaklığın bağlı ortaklığın varlık ve borçlarındaki payı oranınca yapılmaktadır. Azınlık payları ise, grup konsolide finansal tablolarının bir parçası olmadığından dolayı konsolide finansal tablolarda bu paylarla ilgili açıklamaya yer verilmez. Ana işletme yalnızca kendi payına ait değişimleri dikkate almakta ve azınlık paylarındaki değişimleri göz ardı etmektedir. Dolayısıyla azınlık paylarının piyasa veya defter değerleriyle de ilgilenilmemektedir (Gardini ve Grossi, 2013: 316).

Bu yöntemde yatırımcı işletmenin finansal tablolarında bulunan yatırım hesabı ile yatırım yapılan işletmenin özkaynaklarından yatırımcı işletmeye düşen sermaye payı karşılıklı olarak elimine edilir. İşletmeler arasında gerçekleşen işlemlerin etkileri de sahiplik oranında elimine edilmek suretiyle oransal konsolidasyon yöntemi kullanılarak hazırlanan finansal tablolara yansıtılmaz. Bu teoride, ana ortaklığın bir uzantısı olarak görünen bağlı ortaklık gelirindeki artış, ana ortaklığın menfaatine olurken, giderlerindeki artış ise tam tersi etki etmektedir (Aslan, 2014: 92). Oransal konsolidasyon yöntemi, TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı kapsamında uygulanmıştır. Ancak TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı'nın yürürlükten kaldırılmasıyla bu yöntemin uygulama zemini de ortadan kalkmıştır.

2.2. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesinde Kullanılan Yöntemler

Bir işletmenin başka bir işletmeye yatırım yapması durumunda, yatırım yapılan işletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansman durumunun hazırlanan finansal tablolarda nasıl gösterileceği finansal bilgi kullanıcıları açısından önem taşımaktadır. İşletmenin finansal analizini önemli ölçüde etkileyen yatırımlar ile finansal tablo hazırlamakla yükümlü olan yatırımcı işletmenin finansal tablolarının birleştirilme şekli de işte burada ön plana çıkmaktadır. Literatürde ana ortaklık ile ilişkili işletmeler arasındaki bağ esas alınarak düzenlenecek olan konsolide finansal tabloların hazırlanışında kullanılan yöntemler aşağıda sıralanmaktadır:

- 1) Tam konsolidasyon yöntemi,
- 2) Oransal konsolidasyon yöntemi (payı nispetinde konsolidasyon),

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, konsolide finansal tabloların tam konsolidasyon yöntemine göre hazırlanmasını öngörmektedir. Bu birleştirme işleminin temelinde finansal tabloların tek bir ekonomik birim gibi düşünülerek oluşturulması anlayışı yatmaktadır. Yapılabilecek olan kısa ve uzun vadeli yatırımlar için uygulanması gereken muhasebe politikaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.1: Sahiplik Payı Türünde Konsolidasyon Yöntemleri

Sahiplik Payı	Ortaklık Türü	Konsolidasyon Yöntemi
Kısa Vade	Hisse Senedi	Konsolidasyon Uygulanmaz
0-19 %	Bağlı Menkul	
20-50 %	İştirak	Konsolidasyon Uygulanmaz (TMS 28 İştirakler ve İş Ortaklıkları Sandardı hükümleri uygulanır)
50-50 %	İş Ortaklığı	Konsolidasyon Uygulanmaz (TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı hükümleri uygulanır)
51-100 %	Bağlı Ortaklık	Tam Konsolidasyon Yöntemi

Tam konsolidasyondan kısmi konsolidasyona gidildikçe finansal tabloların birleştirme süreci kolaylaşmakta fakat verilen bilginin kapsamı sınırlanmaktadır. Bu açıdan muhasebe ve raporlama standartları, uzun vadeli yatırımların raporlanmasında bu sıralamayı esas almakta ve önem düzeyine göre hangi konsolidasyon yönteminin kullanılması gerektiğini düzenlemektedir. Örneğin, bağlı ortaklıklar, tam konsolidasyon; müşterek faaliyetler, payı nispetinde konsolidasyon; iş ortaklıkları ve iştirakler ise kısmi (oransal) konsolidasyon yöntemine göre ana ortaklığın finansal tablolarıyla birleştirilmektedir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 761).

Kısmi konsolidasyon yöntemi, bağlı kurumun varlıkları üzerinde birden fazla yatırımcının hissesinin bulunduğu durumlarda uygulanan konsolidasyon yöntemidir. Kısmi ve tam konsolidasyonu birbirinden ayıran husus, kısmi konsolidasyondaki yatırım yapılan işletmenin, söz konusu yatırımın net varlıklarından yatırımcı işletmeye düşen pay üzerinden takip edilmesidir. Kısmi konsolidasyonda net varlığı oluşturan varlık ve yükümlülük kalemleri dikkate alınmaz ve fark üzerinden hareket edilir. Tam konsolidasyonda ise, bağlı ortaklık niteliğindeki yatırımlara ait tüm varlık ve yükümlülük kalemleri, ana ortaklık kalemleri ile birleştirilerek takip edilir. Bunun dışında, şerefliyenin hesaplanması ve yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasındaki işlemlerin eliminasyonu gibi birçok işlem her iki yöntemde de birbirine paralellik göstermektedir (Örten, Kaval ve Karapınar,

2015: 388). Konsolide finansal tabloların hazırlanışında kullanılan yöntemlere ilişkin detaylı açıklamalara aşağıdaki alt başlıklarda değinilmiştir.

2.2.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Bu yöntemde; ana işletme ile yatırım yapılan bağlı ortaklığın finansal tablo kalemlerinin her biri, ortaklık oranına bakılmaksızın birleştirilir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2007: 382). Bu kapsamdaki yatırım yapılan işletme üzerinde mutlak kontrol gücünün bulunması şarttır.

Tam konsolidasyon yönteminde öncelikli olarak; ana ortaklığın yatırım hesabındaki bağlı ortaklığa ait olan pay ile yatırım yapılan işletmenin (bağlı ortaklık) özkaynaklar hesabındaki ana ortaklığa düşen pay karşılıklı olarak elimine edilerek mükerrerlik ortadan kaldırılır. Yatırım yapılan işletmenin elde etmiş olduğu net kârdan ana ortaklığa ait olan kısım ayrılarak konsolide finansal tablolardaki özkaynaklara dâhil edilir. Konsolide net kâra ulaşılırken azınlığa düşen kısım ise indirilir (Kılınc, 2012: 29).

Konsolide finansal durum tablosu hazırlanırken, bağlı ortaklığın net varlıklarından ana şirkete düşen pay esas alınır. Yatırımın net varlık tutarı ise; bağlı ortaklığın sahibi olduğu varlıklarla tüm cari ve uzun dönemli borçları arasındaki olumlu ya da olumsuz farktır. Azınlığa düşen paylar ise konsolide finansal durum tablosundaki özkaynaklarda, ana şirketin sermaye payından ayrı bir şekilde gösterilir. Buna paralel olarak azınlık paylarına düşen kâr ya da zarar da konsolide kâr veya zarar tablosunda ayrı bir kalem olarak gösterilir. Finansal tabloların birleştirilmesi sonucu oluşan konsolide kâr ya da zarara ise, ana kurumun kâr ya da zararına, bağlı ortaklığın kâr ya da zararından ana ortaklığa ait olan kâr ya da zararın eklenmesi sonucunda ulaşılmaktadır (Peker, 2013: 72-73).

2.2.2. Oransal Konsolidasyon Yöntemi

Bu yöntemde ana ortaklık, yatırım yapılan işletmenin finansal tablo kalemlerini ortaklık oranı ölçüsünde birleştirir. Azınlık payları ise iştirak ile orantılı olarak konsolidasyon yapıldığı için tamamen kapsam dışı bırakılır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2007: 382).

Bu yöntemin doğasında, ana ortaklığın finansal yapısına ait tabloların sunulması bulunduğundan, azınlık paylarına ait bilgiler konsolide tablolarda yer almamaktadır (Stoltzfus ve Epps, 2005: 172). Oransal konsolidasyon yönteminin uygulama esasları şöyle sıralanabilir (Kaya, 2011: 108):

- 1) Konsolide finansal durum tablosunda, ana ortaklığın varlıkları arasında bulunan finansal yatırım tutarı ile yatırım yapılan işletmenin özkaynaklarında bulunan ana ortaklığa ait sermaye tutarı karşılıklı olarak elimine edilir.
- 2) Yatırımcı işletme, müşterek kontrole sahip olduğu işletmenin varlıkları, borçları, gelirleri ve giderlerinden kendisine düşen pay kadar konsolide finansal tablolara yansıtılır.
- 3) Grup içi işlemlerden kaynaklanan hareketler, gerçekleşmemiş gelirler ve herhangi bir değer düşüklüğünden kaynaklanmayan zararlar ana ortaklığın payı oranında konsolide finansal tablolardan elimine edilir.
- 4) Müşterek kontrol edilen yatırımın kâr dağıtımına ilişkin ödenecek olan vergiler TMS 12 Gelir Vergileri Standardı'na göre muhasebeleştirilir.

Oransal konsolidasyon yöntemindeki konsolidasyona ilişkin işlemler diğer yöntemlerle benzerlik göstermekle birlikte bu yöntemde var olan en önemli farklılık, gerçekleştirilen işlemlerde ortaklık oranının esas alınmasıdır.

2.3. İştirakler ve İş Ortaklıklarının Muhasebeleştirilme İşlemlerinde Kullanılan Özkaynak Yöntemi

Özkaynak yöntemi, başka işletmelerin finansal ve faaliyet politikalarını çeşitli düzeylerde etkileme gücüne erişildiği durumlarda gereklilik arz eden ve müşterek yönetime tabi yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemlerden birisidir (Altuncu, 2015: 128). Özkaynak yöntemi (equity method), “yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve sonrasında bu tutarın yatırım yapılan işletmenin net varlıklarından (özkaynaklarından) yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği muhasebe yöntemidir” (TMS 28, md.10). Bu durumda

yatırım yapılan işletmenin özkaynaklarında artış olduğunda, ilgili varlığa ait yatırım hesabı (iştirakler ya da iş ortaklığı) artırılırken, azalış meydana geldiğinde ise söz konusu yatırım hesabı azaltılır.

Başka bir işletmeye yatırım yapıldığında bu yatırım, işletme açısından iştirak veya iş ortaklığı statüsünde olduğu sürece özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilir. İştiraklerden yatırımcıya düşen paylardan ilki iştirakin dönem kâr veya zararından elde edilen pay olup, bu pay yatırımcı işletmenin kâr veya zararına dâhil edilir. İkicisi ise iştirakin değerlemesi sonucu ortaya çıkan kâr veya zarardan meydana gelmekte ve özkaynak grubunda diğer kapsamlı gelir veya gider olarak sınıflandırılması gerekmektedir. İştirak yatırımının defter değeri aşağıdaki gibi belirlenmektedir (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2016: 460):

$$\begin{array}{r} \text{İştirakin} \\ \text{Defter} \\ \text{Değeri} \end{array} = \begin{array}{r} \text{Alış} \\ \text{Maliyeti} \end{array} + \begin{array}{r} \text{İştirak} \\ \text{Kârından} \\ \text{Pay} \end{array} - \begin{array}{r} \text{İştirak} \\ \text{Zararından} \\ \text{Pay} \end{array} - \begin{array}{r} \text{İştirakten} \\ \text{Elde} \\ \text{Edilen} \\ \text{Temettüleri} \end{array}$$

Mackenzie ve öte. (2014)'de ifade edildiği üzere özkaynak metodu; bir yatırımcıya, yatırım yapılan şirket üzerinde kontrol ettiği oy hakları oranında yatırımın kâr veya zararları sonuçlanan faaliyet sonuçlarını bünyesine katmasına izin vermektedir. İştirakler ve iş ortaklıklarında potansiyel oy hakları ya da potansiyel oy haklarını içeren diğer türev araçların bulunması halinde ise bu hakların elde edilecek kâr veya zarar üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. İşletmenin yatırımdan elde edeceği kâr veya zarar payı sadece hisse senetleri üzerinde yazılı olan sahiplik haklarından kaynaklanmaktadır. Yatırımcı işletme, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda ayrı bir satırda gösterilmek üzere yatırımdan kendisine ait olan kâr veya zararı konsolidasyona dâhil eder. Fakat bu durum, yatırımın varlık ve yükümlülüklerinin her birindeki yatırımcının payını bir dereceye kadar yansıtır (Stoltzfus ve Epps, 2005: 172-173).

Başlangıçta özkaynak metodunun uygulandığı iştirakler ve iş ortaklıkları şeklindeki yatırımlar ilk olarak maliyet bedeli üzerinden kayıt edilirler ve elde etme tarihinden sonraki zamanlarda yatırımın kâr veya zararından yatırımcıya düşen pay oranında defter değerleri artış ya da azalış gösterir. “Bu noktada

yatırımların defter değerinin, iştirakin diğer kapsamlı kârındaki değişikliklerden yatırımcıya düşen pay oranında düzeltilmesi gerekebilir” (TMS 28, md.10). Örneğin, kâr payı gibi yatırımlardan elde edilen dağıtımlar yatırımın defter değerini düşürür. “Bu tür değişiklikler maddi duran varlıkların yeniden değerlemesinden ya da yabancı para çevrim farklarından da kaynaklanabilir. Söz konusu değişikliklerden yatırımcıya düşen pay ise yatırımcının kendi diğer kapsamlı kârında muhasebeleştirilmektedir” (TMS 28, md.10).

Yatırımın elde edilme maliyetinin, yatırımın net varlık ve yükümlülüklerinin net gerçeğe uygun değerinin işletmeye düşen payından yüksek çıkması durumunda bir fark söz konusu olur. Şerefiye olarak adlandırılan bu fark yatırımın maliyetine dâhil edilir fakat bu tutar üzerinden amortisman ayrılamaz (TMS 28, md.32).

İştirakin veya iş ortaklığının tanımlanabilir varlık ve borçlarının net gerçeğe uygun değerinden işletmenin payına düşen kısmın, ilgili yatırımın elde etme maliyetini aşan tutarı, yatırımın elde edildiği dönemdeki iştirakin veya iş ortaklığının kâr veya zararından işletmeye düşen payın belirlenmesinde bir gelir unsuru olarak dikkate alınır (TMS 28, md.32).

Mackenzie ve öte., (2014)’ye göre; yatırımın elde edilmesinden sonra, elde etme bedelinin üzerinde gerçekleşen gerçeğe uygun değer etkisinin hesaplanması ve iştirak ya da iş ortaklığının kâr ya da zararından işletmenin payına düşen kısım kadar yatırım maliyetinde düzeltmeler yapılması gerekmektedir. Aşağıda, elde etmenin muhasebeleştirilmesine ilişkin bir örnek sunulmuştur. İşletme birleşmelerinde uygulanan ilkeler aynı zamanda iştirakler ve iş ortaklıklarının muhasebeleştirilmesine de adapte edilmektedir.

Örnek 2.1: (D) A.Ş.’nin (C) A.Ş.’nin hisselerinin % 40’ını satın aldığını varsayalım. Bunun için 140.000 TL ödenmiştir. Bu tarihteki (C) A.Ş.’nin varlık ve yükümlülüklerinin defter değeri ile gerçeğe uygun değeri aşağıdaki gibidir. Gökgez (2013)’deki örnekten esinlenerek geliştirilmiştir:

	Defter Değeri	Gerçeğe Uygun
Kasa	10.000	10.000
Alıcılar Hs.	40.000	40.000
Stoklar Hs.	80.000	90.000
Arazi ve Arsalar Hs.	50.000	40.000
Tesis, Makine ve Cihazlar (Net)	140.000	220.000
Toplam Varlıklar	320.000	400.000

Yükümlülükler	(70.000)	(70.000)
Net Varlıklar (Özkaynaklar)	250.000	330.000

Mevcut veriler çerçevesinde ilk yapılması gereken işlem, yukarıdaki değerler arasındaki farklılıkların aşağıdaki şekilde hesaplanmasıdır:

(D) A.Ş.'nin (C) A.Ş.'ye ait adi hisselerin % 40'ı için ödediği tutar	140.000
(C) A.Ş.'ye ait net varlıkların % 40'nın defter değeri (250.000 x %40)	(100.000)
Toplam Fark	40.000

Gerçeğe uygun değer ile defter değeri arasındaki farklılıkların kaynağını oluşturan stoklar, arazi ve arsalar ve tesis, makine ve cihazlar hesapları aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

Hesap	Defter Değeri	GUD	Borç (Alacak) Farkı	Borç (Alacak) Farkının % 40'ı
Stoklar	80.000	90.000	10.000	4.000
Arazi ve Arsalar Hs.	50.000	40.000	(10.000)	(4.000)
Tesis, Makine ve Cihazlar (net)	140.000	220.000	80.000	32.000
Dağıtılan Farklılık				32.000

Dağıtılan farklılık (32.000 TL) ile toplam farklılık (40.000 TL) arasındaki fark (8.000 TL) genellikle şerefiye olarak tanımlanır. Aşağıdaki hesaplamada gösterildiği gibi şerefiye, yatırıma ait net varlıkların elde edilme tarihindeki GUD'inin üzerinde gerçekleşen satın alma maliyetini temsil eder.

(D) A.Ş.'nin (C) A.Ş.'ye ait adi hisselerin % 40'ı için ödediği tutar	140.000
(C) A.Ş.'nin net varlıklarının % 40'ı (330.000 x %40)	(132.000)
GUD'in üzerindeki elde etme maliyeti (şerefiye)	8.000

Özkaynak yatırımlarından elde edilen ve net kârda veya diğer kapsamlı kârda sınıflandırılan gelirlere ilişkin örnek bir uygulamaya aşağıda değinilmiştir (Altuncu, (2015)'den yararlanılarak geliştirilmiştir).

Örnek 2.2: (D) A.Ş., 500.000 TL sermayesi olan (C) A.Ş.'nin borsada işlem gören hisse senetlerinin % 25'ine sahiptir. (C) A.Ş., dönem sonunda 100.000 TL kâr açıklamıştır. Aynı tarihte (C) A.Ş.'nin özkaynakları toplamı 650.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Dönem kârının haricindeki 50.000 TL'lik artış ise MDV yeniden değerlendirme farkının diğer kapsamlı kârda raporlanmasından kaynaklanmaktadır.

Verilen bilgiler çerçevesinde dönem sonu itibariyle (C) A.Ş.'nin özkaynaklarında 150.000 TL (650.000-500.000) artış olduğu görülmektedir. Bu artışın 100.000 TL'si net kârdan; 50.000 TL'si ise diğer kapsamlı kârdan kaynaklanmaktadır. (D) A.Ş. ise ortaya çıkan kârlılıktan % 25 oranında pay alacaktır. Yapılan hesaplama aşağıdaki gibidir.

(D) A.Ş.'nin kâr payı	100.000	25%	25.000
(D) A.Ş.'nin diğer kapsamlı kâr payı	50.000	25%	12.500

TMS 28'de yapılan açıklamalara göre (D) A.Ş.'nin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olmalıdır.

_____ / _____	
242 İŞTİRAKLER HS.	37.500
52X ÖZKAYNAK YÖNT.	
DEĞ. ARTIŞ/AZALIŞ HS.	12.500
649 DİĞ. OLĞ. GELİR/KAR	25.000
_____ / _____	

Ortaklık ilişkisinin varlığı, ortaklar arasında gerçekleşen işlemlerden doğan kâr veya zararın özkaynaklar içerisinde bir fon hesabı kullanılarak muhasebeleştirilmesini gerektirir. Dolayısıyla bu işlemlerden doğan kâr ya da zarar da konsolide kâr veya zarar tablosuyla ilişkilendirilemez. Ayrıca iştiraklerin kesinleşmiş kazançları sebebiyle bilançoda oluşan artış veya azalışların ertelenmiş vergi etkisi oluşturması mümkün olmazken, iştiraklere

ait özkaynaklarda muhasebeleştirilen kesinleşmemiş gelir ve gider unsurları geçici vergi etkisine neden olmaktadır.

Yatırımın değerini azaltıcı bir durumun söz konusu olması durumunda, iştirake ait değer azalışı kadar karşılık ayrılması gerekecektir. Özkaynak yöntemine göre değerlendirilen ortaklıklarda, diğer kapsamlı gider kapsamına giren işlemleri gösterebilmek için bilançodaki 52X (örneğin 524) hesap grubu kullanılır ve bu kalemler özkaynaklar içerisinde diğer kapsamlı gelir tablosuna dâhil edilir. Dönem zararı kapsamına giren işlemler ise gelir tablosunda 65X (örneğin 654) hesap grubu kullanılmak suretiyle kâr veya zarar tablosuyla ilişkilendirilir. İşletme, iştirakinin veya iş ortaklığının zararlarından, bu varlıklardaki toplam payın üstünde olan kısmı (defter değerini aşan tutarı) finansal tablolarına yansıtılmaz. Oluşan zararın defter değerine eşit olması veya defter değerini aşması halinde ise yatırımın defter değeri sıfırlanamayacağından söz konusu yatırım 1 TL iz bedeli ile takip edilir ve zararın bu iz bedeline kadar olan kısmı finansal tablolarda gösterilir. Sonraki dönemlerde kâr elde edilmesi halinde ise, önceki dönemlerde finansal tablolara yansıtılmamış olan zararlar, elde edilen kârdan mahsup edilir ve bu işlem sonrasında kalan kâr finansal tablolara yansıtılır. Ayrıca iz bedeliyle izlenen söz konusu yatırımın özsermayesindeki azalmadan, ortaklığın payına düşen kısma ise dipnot açıklamalarında yer verilir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015:391).

Özkaynak yöntemi, bazı hallerde, yatırımın bağlı ortaklık konumunda olması durumunda da uygulanabilir. İşletme elinde bulundurduğu finansal yatırımları ileriki dönemlerde satışa çıkarabilir ve bu finansal yatırım iştirak veya iş ortaklığı şeklinde değil de bağlı ortaklık şeklinde olabilir. Örneğin, bir ana ortaklık kontrol gücünü elinde bulundurduğu bir bağlı ortaklığa ait hisselerinin bir kısmını (kontrol gücünün değişmemesi şartıyla) kâr veya zarar elde edecek şekilde satarsa, ortaya çıkan bu hisse satış kâr veya zararını da özkaynaklar içerisinde muhasebeleştirir (Terzi, 2013: 294). Bu işlem için özel bir fon hesabı kullanılabilir.

Özkaynak yöntemi uygulama kapsamında muaf tutulan bazı özel durumlar bulunmaktadır. Özkaynak yönteminin uygulanmasına yönelik

istisnalar TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı'nda açıklanmıştır. Bunlar;

- 1) İşletmenin, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'nda geçen istisna hükümlerine göre konsolide finansal tablo hazırlamaktan muaf olan bir ana ortaklık olması ya da diğer maddelerde yer alan tüm durumlara uyması durumunda iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımına özkaynak yöntemini uygulama zorunluluğunun bulunmaması.
- 2) İşletmenin kısmen veya tamamen başka bir işletmenin bağlı ortaklığı konumunda bulunması ve bu işletmenin diğer ortaklarının özkaynak yöntemi uygulanmadığı konusunda bilgilendirilmiş ve buna itiraz etmemiş olmaları.
- 3) İşletmenin borçlanma araçlarının veya özkaynağa dayalı finansal araçlarının kamuya açık bir piyasada işlem görmemesi.
- 4) Ana ortaklığın, herhangi bir finansal aracının kamuya açık bir piyasada ihracının söz konusu olmaması.
- 5) Ana ortaklığın kamunun kullanımına açık ve TFRS'ye uygun finansal tablolar hazırlıyor olması.
- 6) İştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırım; bir girişim sermayesi kuruluşu veya fon, yatırım ortaklığı ve yatırım amaçlı sigorta fonlarını kapsayan benzeri işletmeler yoluyla elde tutulabilir. Bu durumda işletme, iştirakteki ve iş ortaklığındaki yatırımlarını TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtarak ölçmeyi seçebilir (TMS 28, md.17-18).

İşletmenin yatırımlarından yukarıdaki kapsama girmeyenler ise ilgili standartlarda geçen hükümler çerçevesinde özkaynak yöntemine tabi tutulmak durumundadır.

İşletme, yatırımının iştirak veya iş ortaklığı niteliğini kaybetmesi halinde, bu tarihten itibaren özkaynak yöntemini uygulamayı bırakır. Daha önce özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırım bir bağlı ortaklık niteliği kazanırsa, sonraki dönemlerde TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı uyarınca muhasebeleştirilir. Elden çıkarma söz konusu olduğunda, iştirak

veya iş ortaklığı yatırımındaki kalan pay finansal varlık niteliğinde ise GUD üzerinden ölçüm yapılır. Bu durumda kalan kısmi payın elden çıkarılması neticesinde GUD üzerinden hesaplanarak elde edilen gelir de kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Özkaynak yöntemi uygulaması bırakıldıktan sonra yatırıma ilişkin önceki dönemlerde diğer kapsamlı kâr veya zararda muhasebeleştirilen unsurlar doğrudan elden çıkarılmayla aynı esaslara uygun olarak dönem kârı veya zararında yeniden sınıflandırılır (TMS 28, md.22).

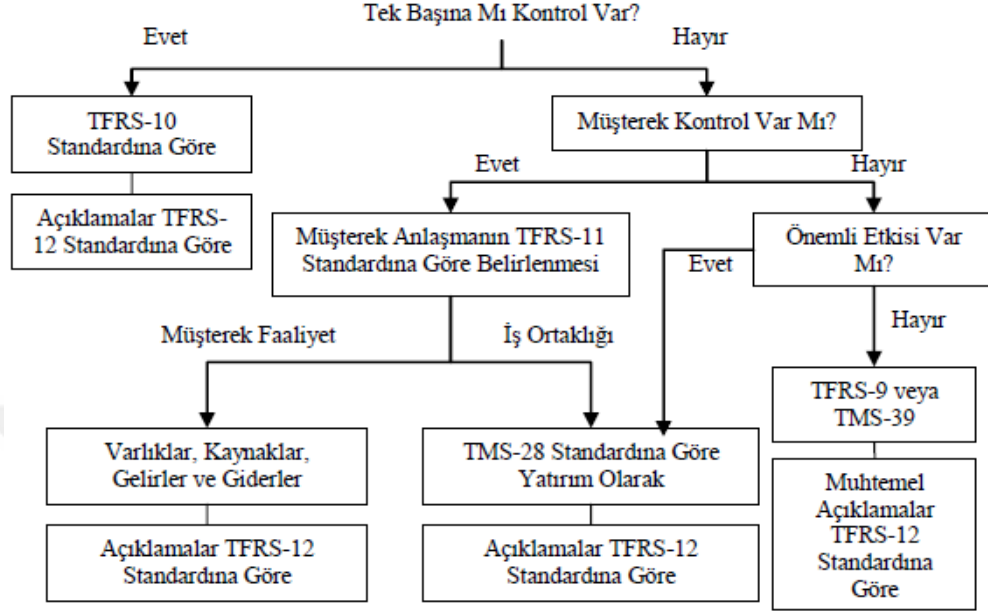
Tek düzen hesap planı çerçevesinde tarihi maliyetler esas alınarak yapılan muhasebeleştirme neticesinde, elde tutulan iştirakin performansını ve dolayısıyla ana işletmenin yatırımdan elde ettiği performansı gösteren gelir ve giderler mali tablolara tam olarak yansımayacaktır. Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelirler tablosunun işlevi, işletmenin belirli bir dönemde sergilediği performansı ve bu performansın kaynaklarını göstermektir. Tarihi maliyetler ile yapılan raporlamada buna olanak bulunmadığından dolayı alternatif olarak geliştirilen özkaynak yöntemi önerilmektedir (Kaval, 2012: 2,8).

2.4. Konsolide Finansal Tablolarla İlişkili TMS ve TFRS'ler

Standart düzenleyici kurumlar tarafından yayınlanan muhasebe standartları çerçevesinde, konsolide finansal tabloların hazırlanışında esas alınan TMS/TFRS'ler bulunmaktadır. Bu kapsamda yer alan açıklamalar, finansal tabloların konsolidasyonu sırasındaki yapılması gerekli olan işlemlere açıklık getirmektedir. Bu işlemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılan farklı konsolidasyon yöntemleri bulunmakla birlikte her yöntemin uygulanma şekli, ilgili varlık ve kaynağın işletme açısından taşıdığı değere göre değişebilmektedir.

KGK tarafından 30.12.2014 tarih ve 29221 sayılı resmi gazetede yayınlanan karara göre, bağlı ortaklıkların tam konsolidasyon; iştirakler ve iş ortaklıklarının ise özkaynak yöntemiyle konsolide edildiği finansal tablolar konsolide finansal tablolardır. İlgili kararda konsolide finansal tabloların hazırlanması halinde konsolidasyon işlemlerinin TMS/TFRS'ler uyarınca yapılacağı ifade edilmektedir.

İşletmenin uygulayacağı muhasebe standartlarında belirleyici olan etken ise kontrol faktörüdür. Kontrol gücüne dayanarak uygulanması gereken muhasebe standartları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2.1: Kontrolün Muhasebe Standartları İle Olan ilişkisi

Kaynak: (Kaplanoğlu, 2014b: 131).

İş ortaklıkları açısından, TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı'nın yürürlükten kaldırılması nedeniyle oransal konsolidasyon yönteminin uygulanma zemini kalmadığından, bu varlıkların düzenlenmesinde özkaynak yönteminin kullanılması gerekmektedir (Kaplanoğlu, 2014a: 69).

Konsolide finansal tabloların hazırlanışında uyulması gereken kuralları belirleyen TMS/TFRS'ler aşağıdaki başlıklarda açıklanmıştır.

2.4.1. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu

TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı'nın amacı; genel amaçlı finansal tabloların, geçmiş dönem finansal tablolarla ve diğer işletmelerin düzenlediği finansal tablolarla karşılaştırılmasını sağlamak için gerekli olan temel unsurları açıklığa kavuşturmaktır (TMS 1, md.1). Finansal tablolar, sayıca fazla olan işlem veya diğer olayların belirli işlemlerden geçirilerek, nitelik ve işlevlerine göre ilgili hesap sınıfları altında birleştirilmesi (toplanması) sonucu oluşturulmaktadır. Bu sürecin son aşaması ise finansal

tablolardaki hesap sınıflarını oluşturan birleştirilmiş ve sınıflandırılmış bilginin sunumudur (TMS 1, md.30).

Finansal tablolar, işletmenin finansal durumunu, performansını ve nakit akışlarını gerçeğe en uygun şekilde sunar (TMS 1, md.15). Ayrıca finansal tablolar, TFRS'ler ile de uyumlu olmalı ve bu durum dipnotlarda belirtilmelidir (TMS 1, md.16). İşletmenin sürekliliği ilkesi çerçevesinde yönetim, bununla sınırlı olmamakla beraber en azından raporlama döneminin bitiminden sonraki 12 aya ilişkin mevcut bilgileri dikkate alır (TMS 1, md.26). İşletme asgari olarak; "iki finansal durum tablosu, iki kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, iki nakit akış tablosu ve iki özkaynaklar değişim tablosu ve bunlara ilişkin dipnotları sunar" (TMS 1, md.38A).

Diğer taraftan bu standart, "TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardı'na göre düzenlenen özet ara dönem finansal tablolarının yapı ve içeriğine uygulanmaz" (TMS 1, md.4). Fakat bu standartta genel hususlara ilişkin açıklamaların yapıldığı; finansal tabloların gerçeğe uygun sunuluşu ve TFRS'ler ile uyumu, işletmenin sürekliliği, muhasebenin tahakkuk esası, önemlilik ve birleştirme, netleştirme (mahsup etme) başlıkları altında geçen paragraflar, özet ara dönem finansal tablolarına uygulanır. Bu standart, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar ve TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar standartları uyarınca finansal tablolarını sunan işletmeler de dâhil olmak üzere bütün işletmelere eşit şekilde uygulanır (TMS 1, md.4-5).

Benzer kalemlerden meydana gelen her bir önemli sınıf, işletme tarafından finansal tablolarda ayrı bir şekilde gösterilir. Nitelik ve işlevleri itibariyle farklı olan finansal kalemler de, önemsiz derecede sayılmadıkları takdirde ayrı olarak sunulur. Başka bir ifadeyle bu kalemler önemli oldukları durumlarda netleştirilmeden raporlanırlar (TMS 1, md.29). Önemli sayılmayan ve netleştirilmesine izin verilen varlık, kaynak, gelir ve gider kalemlerinin ise finansal tablolarda ya da dipnotlarda birleştirilerek raporlanması mümkündür. Bu tablolarda ayrıca sunulacak kadar öneme sahip olmayan kalemlerin ise dipnotlarda ayrı bir şekilde sunulması gerekebilir (TMS 1, md.30). İşlem veya diğer olayın özü gereği yapılan netleştirme haricinde finansal tablolarda yapılan netleştirmeler ise kullanıcıların,

gerçekleşmiş olan işlemleri, diğer olayları ve şartları ve gelecekteki nakit akışlarını anlamalarını güçleştirmektedir. Diğer taraftan örneğin, stok değer düşüklüğü karşılıkları ve şüpheli alacak karşılıkları gibi düzenleyici hesapların, ilgili varlıkların değerinden düşülmesi, net tutarlarıyla gösterilen söz konusu varlıklar açısından netleştirme sayılmaz (TMS 1, md.33).

Şirketlerin, finansal tabloların sunuluşu ile ilgili rehberde yer alan zorunlu açıklamalarla sınırlı kalmamaları, muhasebe standartları kapsamında, bunların haricinde gerçekleşen işlem ve olayları da içerisine alan ve alınan finansal kararlarda belirleyici olabilecek diğer sunum ve açıklamalara da hazırlanan finansal tablolarda yer vermeleri, sunumun kalitesi açısından oldukça önemlidir.

2.4.2. TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı

Bir işletmenin nakit akışlarına ilişkin veriler; “işletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma kabiliyetinin ve bu nakit akışlarını kullanma gereksiniminin değerlendirilmesine dayanak oluşturması açısından oldukça önemlidir” (TMS 7, md.1).

Kullanıcıların aldığı ekonomik kararların etkinliği açısından, işletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma kabiliyetinin ve söz konusu nakit ve nakit benzerlerinin yaratılma zamanlamasının ve kesinliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu standardın amacı; işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden dönem boyunca elde edilen nakit akışlarının sınıflandırıldığı nakit akış tablosu vasıtasıyla, bir işletmenin nakit ve nakit benzerlerindeki tarihi değişikliklerine ilişkin bilgi sağlanması konusunu düzenlemektir (TMS 7, md.1).

Nakit akış tablosu, diğer finansal tablolarla kullanıldığında, işletmenin, “net varlıklarındaki değişimi, finansal yapısı ve nakit akışlarının tutar ve zamanlamasını değişen koşullara ve fırsatlara uyum sağlamak amacıyla etkileme yeteneğinin değerlendirilebilmesi için gerekli olan bilgiyi” finansal tablo okuyucularına sağlar (TMS 7, md.4).

Nakit akış tablosu aracılığıyla “işletmeler arasındaki aynı işlem ve olaylar için farklı muhasebe uygulamalarının etkilerinin elimine edilmesi suretiyle farklı işletmelerin performans raporlamalarının karşılaştırılabilmesine” olanak sağlanmaktadır (TMS 7, md.4). Bunun yanı sıra nakit akış tablosunda yer alan bilgiler vasıtasıyla gelecekteki nakit akışlarıyla ilişkili olarak önceki dönemlerde yapılan değerlendirme ve tespitlerin “doğruluğunun kontrol edilmesi ve kârlılık, net nakit akışları ve fiyat değişimi etkileri arasındaki” bağlantının değerlendirilebilmesi olanağı da bulunmaktadır (TMS 7, md.5).

2.4.3. TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar

Bu standardın amacı, “bireysel finansal tabloların (*seperate financial statements*) hazırlanması sırasında; bağlı ortaklıklardaki, iş ortaklıklarındaki ve iştiraklerdeki yatırımlara ilişkin uyulması zaruri olan muhasebeleştirme ilke ve açıklama hükümlerini düzenlemektir” (TMS 27, md.1). Bireysel finansal tablolar, standart hükümlerine bağlı kalmak koşuluyla;

Bağlı ortaklıklardaki, iş ortaklıklarındaki ve iştiraklerdeki yatırımlarını, maliyet bedeli üzerinden, TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı hükümleri uyarınca ya da TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardında tanımlanan özkaynak yöntemini kullanarak muhasebeleştirmeyi tercih eden işletmeler tarafından sunulan finansal tablolardır (TMS 27 md.4).

Bireysel finansal tablolar; TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı uyarınca özkaynak yönteminden muaf tutulan işletmeler ve TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı uyarınca konsolidasyon istisnasını uygulayan yatırım işletmeleri haricindeki işletmeler tarafından sunulan ve aynı zamanda konsolide finansal tablolara ilave olarak da sunulabilen tablolardır. Aynı zamanda bireysel finansal tablolar; bağlı ortaklıklarda yatırımı olmayıp, iştiraklerde veya iş ortaklıklarında yatırımı bulunan ve söz konusu yatırımlarını TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı uyarınca özkaynak yöntemini kullanarak muhasebeleştirmesi gereken yatırımcıların finansal tablolarına

ilave olarak sunulan tablolardır (TMS 27, md.6). Bağlı ortaklık ya da iştirak yatırımı olmayan veya herhangi bir iş ortaklığında payı bulunmayan bir işletmenin finansal tabloları bireysel finansal tablo değildir (TMS 27, md.7).

TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar standardı'nda, bireysel finansal tablolar, özkaynak yönteminin kullanıldığı finansal tablolar ve konsolide finansal tablolar söz konusudur. Bu durumda özkaynak yönteminin kullanıldığı finansal tablolar da bireysel finansal tablo sayılmamaktadır. Ayrıca bireysel finansal tablolardan söz edebilmek için hiçbir yatırımın özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilmemiş veya konsolide edilmemiş olması gerekmektedir. Konsolide finansal tablo ve özkaynak yöntemi uygulanmış finansal tablo düzenlemek zorunda olanlar için, bireysel finansal tabloların düzenlenmesi bir zorunluluk değildir ve düzenlenmesi işletmenin isteğine bırakılmıştır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 381-382).

Bir bağlı ortaklık, iş ortaklığı veya iştiraktan kazanılan temettüler için temettü dağıtım kararı alındığında bireysel finansal tablolara yansıtılır. İşletmenin özkaynak yöntemini uygulamadığı durumlarda ortaya çıkan temettü miktarı, kâr veya zarar olarak finansal tablolarda gösterilir. Özkaynak yönteminin uygulandığı durumlarda ise söz konusu temettü miktarı kadar yatırımın defter değerinde bir azalma meydana gelir ve bu durum finansal tablolara yansıtılır (TMS 27, md.12).

TFRS 10'un ilgili maddelerindeki koşulları taşıması şartıyla; konsolide finansal tabloları sunmak zorunda olmayan ya da bu tabloları hazırlamayı tercih etmeyen bir ana ortaklık, bireysel finansal tablolar düzenlediğinde, söz konusu tablolarda aşağıdaki açıklamalarda bulunur:

- 1) Finansal tabloların bireysel finansal tablo olduğu ve konsolide finansal tabloların TFRS 10'da yer alan muafiyet dolayısıyla hazırlanmadığı bilgisi ile kamuya ağıklanmak üzere TFRS'lere uygun konsolide finansal tablolarını hazırlayan işletmenin adı ve faaliyetini sürdürdüğu esas yeri (farklı olması durumunda şirket olarak oluştuğu ülke) ve konsolide finansal tabloların elde edilebileceği adres bilgileri,
- 2) Önemli bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak yatırımlarının listesi ve hazırlanan listedeki yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılan

yönteme ilişkin açıklamalar. Bu liste; yatırım yapılan işletmenin adı, işletmenin faaliyetini sürdürdüğü esas yer (farklı olması durumunda şirket olarak kurulduğu ülke) ve işletmedeki sahiplik oranı ve oy hakkı oranının sahiplik oranından farklı olması durumunda oy hakkı oranına ilişkin bilgileri içermelidir (TMS 27, md.16).

Konsolide finansal tablo düzenlemekle birlikte buna ek olarak bireysel finansal tablo hazırlayan işletmeler ise aşağıdaki açıklamalarda bulunmak zorundadır.

- 1) Finansal tabloların bireysel finansal tablo olduğu ve kanunen düzenlenme zorunluluğunun bulunmadığı durumlardaki düzenlenme nedeni,
- 2) Önemli bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak yatırımlarının listesi ve hazırlanan listedeki yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılan yönteme ilişkin açıklamalar. Bu liste; yatırım yapılan işletmenin adı, işletmenin faaliyetini sürdürdüğü esas yer (farklı olması durumunda şirket olarak olduğu ülke), işletmedeki sahiplik oranı ve oy hakkı oranının sahiplik oranından farklı olması durumunda oy hakkı oranı bilgilerini içermelidir (TMS 27, md.17).

Yatırımcı işletme tarafından bireysel finansal tablolar hazırlandığında; “TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı veya TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standartları çerçevesinde uygulanan ilkeleri belirtir” (TMS 27, md.17).

2.4.4. TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar

Bu standardın amacı; iştirak yatırımlarının muhasebeleştirilme biçimini tanımlamak, iştiraklerde ve iş ortaklıklarında bulunan yatırımların (investment in subsidiaries and joint ventures) muhasebeleştirilmesi halinde özkaynak yönteminin nasıl uygulanacağına ilişkin hükümleri ortaya koymaktır (TMS 28, md.1). İlgili hükümler çerçevesinde bu standart, “yatırım yapılan işletme üzerinde müşterek kontrol gücü ya da önemli

sayılabilecek derecede etkisi bulunan tüm işletmeler tarafından uygulanır” (TMS 28, md.2).

İştirak veya iş ortaklığı çerçevesinde ele alınan işletmeler üzerindeki ön plana çıkan husus ise önemli etki kavramıdır.

Bir işletme, hisse senedi varantları, hisse alım opsiyonu, adi hisse senedine çevrilebilir borç veya özkaynağa dayalı finansal araçlar ya da buna benzer kullanıldığında veya dönüştürüldüğünde başka bir işletmenin faaliyet ve finansal politikalarıyla ilgili işletmeye ilave oy gücü veren ya da başka bir tarafın oy gücünü azaltan (potansiyel oy hakları) araçlara sahip olabilir. Bu araçların, yatırım yapılan işletme üzerinde önemli etki sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesinde, işletme yönetiminin bu araçları kullanmadaki isteği ve becerisinin yanında, bu araçların kullanım koşulları ve sözleşmelerde geçen hükümler dâhil de olmak üzere tüm faktörler göz önüne alınır (TMS 28, md.7).

Tablo 2.2: İştiraklerdeki Yatırımlara İlişkin Muhasebe Standardı

Oy Hakkı	Yatırımcı	Yatırım	Vergi Uygulaması
%50'den büyük	Kontrol gücü var	Bağlı ortaklık	%50'den büyük bağlı ortaklık
%20-%50 arası	Önemli etki var	İştirak	%10-%50 arası iştirak
%20'den küçük	Kontrol gücü veya önemli etki yok	Bağlı menkul kıymet veya satış amaçlı elde tutulan varlık	%10'dan düşük ve uzun vadeli ise bağlı menkul kıymet

Kaynak: (Altuncu, 2015: 127).

İştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların değer düşüklüğü zararının hesaplanmasında TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı hükümleri uygulanır. Yatırım yapılan finansal varlıklar, geri kazanılabilir tutar (kullanım değeri ile GUD'den satış maliyetlerinin düşülmesi sonucu ulaşılan tutardan yüksek olanı) ile defter değerinden düşük olanı ile değerlendirilir. “Bir varlığın değer düşüklüğüne maruz kaldığına dair herhangi bir belirtinin var olması halinde, söz konusu varlığın geri kazanılabilir tutarının tahmin edilmesi gerekir” (TMS 36, md.1).

İşletmeler, iştiraklerdeki yatırımlarını elden çıkarmaya karar vermişlerse bu yatırımlarını TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardına göre muhasebeleştirirler. Bu durumda iştiraklerdeki yatırımlar TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı kapsamında muhasebeleştirilir ve bu yatırımlar, defter değeri ile satış için yüklenilen maliyetler düşüldükten sonra kalan GUD'den düşük olanı ile değerlendirilir. Bu durumda özkaynak yöntemi uygulanmaz. Yatırım yapılan finansal varlığın iştirak niteliğini kaybetmesi durumunda, menkul kıymet olarak sınıflanan kalan hisse senetleri ise GUD üzerinden gösterilmek suretiyle TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı kapsamında raporlanır (TMS 28, md.20).

Daha önce satış amaçlı elde tutulan finansal varlık olarak sınıflandırılmış bir iştirak veya iş ortaklığı yatırımının veya yatırımın bir kısmının, söz konusu sınıflama için gereken kriterleri kaybetmesi durumunda ise yatırım, satış amaçlı elde tutulan finansal varlık olarak sınıflandırıldığı tarihten itibaren özkaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilir. Satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırıldığı tarihten itibaren geçen dönemlere ilişkin finansal tablolar da bu çerçevede düzeltilir (TMS 28, md.21).

Bu takdirde işletmeler, bu hisse senetlerini satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflamaya tabi tuttuklarında oluşacak değerlendirme farkını özkaynaklar hesap grubu içerisinde bulunan finansal varlıklar değerlendirme farkları hesabında sermaye yedeği olarak raporlar. Bu çerçevede geçmiş dönemlere ilişkin finansal tablolar ise, satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılma tarihinden itibaren geçerli olmak üzere düzeltilir (Altuncu, 2015: 128).

Bir iştirak yatırımının, iş ortaklığı yatırımı niteliği kazanması veya tersi durumda bir iş ortaklığı yatırımının iştirakteki yatırım niteliği kazandığı durumlarda ise herhangi bir değişikliğe gidilmez. Böyle bir pozisyonda eskiden olduğu gibi özkaynak yöntemi uygulanmaya devam edilir ve kalan pay yeniden ölçülmez (TMS 28, md.25).

2.4.5. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri

Bu standardın amacı, finansal raporlama yapan işletmenin finansal tablolarında bir işletme birleşmesi ve bunun yol açtığı etkilerle ilişkili olarak sağlanan bilginin ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması açısından etkinliğini artırmak ve bu amacı gerçekleştirmek için de bir takım ilke ve hükümler ortaya koymak ve bunlara açıklık getirmektir. Bu hükümler şunlardır (TFRS 3, md.1):

- 1) Edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, yükümlülüklerini ve azınlık paylarını ölçme ve muhasebeleştirme yöntemleri,
- 2) Birleşmeyle edinilecek şerefiyeyi ve pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancı ölçme ve muhasebeleştirilme,
- 3) Birleşmenin niteliği ile muhtemel olan veya olmayan etkilerini değerlendirecek olan finansal tablo kullanıcılarına yönelik olarak hangi bilgilerin açıklanması gerektiği.

Bir bağlı ortaklığın ilk defa elde edinilmesi durumunda TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı uygulanmalıdır ve bu standart, işletme birleşmesi tanımına uygun olan işlemler ile diğer olaylara uygulanır. Aşağıdaki durumlarda ise bu standart uygulanmaz (TFRS 3, md.2):

- 1) İş ortaklığı oluşturulması biçimindeki birleşmelerde,
- 2) Ortak kontrole dâhil olan teşebbüs ya da işletmelerin birleştirilmesi,
- 3) İşletme tanımına uygun olmayan bir varlık ya da varlık grubunun satın alınması.

Yukarıdaki son durumda, edinen işletme, edinmiş olduğu varlıkları ve üstlenmiş olduğu borçları birbirlerinden ayrı bir şekilde muhasebeleştirme yoluna gider. Varlıkların maliyeti ise, satın alma tarihindeki GUD göz önünde bulundurularak, grup içerisinde yer alan tanımlanabilir varlık ve borçlara dağıtılır. Bu türlü işlem veya olaylar şerefiyeye sebebiyet vermez.

Yukarıdaki koşullara ilave olarak bu Standardın hükümleri, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'nda tanımlanan yatırım işletmesi tarafından kontrolü ele geçirilen ve GUD farkı kâr veya zarara yansıtılarak

ölçülmesi zorunlu tutulan bağlı ortaklıktaki yatırımın edinilmesinde ise uygulanmaz (TFRS 3, md.2).

Bir işletme, tüm işletme birleşmelerinde satın alma yöntemini kullanır ve buna göre muhasebeleştirme yapar (TFRS 3, md.4). Satın alma yönteminin uygulanması ise aşağıdakileri gerektirir:

- 1) Edinen işletmenin belirlenmesi,
- 2) Birleşme tarihinin kararlaştırılması,
- 3) Edinilen tanımlanabilir varlıklar ile üstlenilen tanımlanabilir borçların ve azınlık paylarının finansal tablolarda gösterilmesi ve ölçülmesi,
- 4) Şerefiye ya da pazarlıklı satın alma sonucunda ortaya çıkabilecek kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi (TFRS 3, md.5).

“Birleşme tarihi itibarıyla edinilen işletme, edinilen işletmeye ait tanımlanabilir varlıkları, üstlenilen tanımlanabilir borçları ve azınlık paylarını şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirir” (TFRS 3, md.10). Edinen işletmenin, muhasebeleştirme koşullarını uygulaması sırasında, daha önce edinilen işletme tarafından muhasebeleştirilmemiş (finansal tablolarında ayrı bir kalem olarak görünmeyen) bazı varlık ve borçları kendi finansal tablolarında ayrıca göstermesi gerekebilir. Örneğin, edinilen işletme tarafından içsel olarak geliştirilen ve doğrudan gider olarak kaydedilen; marka, isim, patent, müşteri ilişkileri veya işletme içi yaratılan ve ayrı olarak gösterilen şerefiye gibi maddi olmayan duran varlıklar, edinilen işletme tarafından muhasebeleştirilir (TFRS 3, md.13).

Edinen işletme, edinmiş olduğu tanımlanabilir varlıkları ve üstlenmiş olduğu tanımlanabilir borçları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçer. Edinen işletme, işletme birleşmeleri kapsamında, edinilen işletmede ortaklık payları olan ve tasfiye söz konusu olduğunda, hamiline işletmenin net varlıkları üzerinde pay sahibi olan azınlık payı unsurlarını, birleşme tarihinde iki şekilde ölçer. Bunlardan birincisi, gerçeğe uygun değer yöntemi; ikincisi ise mevcut ortaklık araçlarının, edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarının muhasebeleştirilen tutarlarındaki orantılı payı

üzerinden ölçümüdür. Azınlık payları ile ilişkili diğer tüm unsurlar, TMS/TFRS'de başka bir ölçüm esası gerekli kılınmadıkça söz konusu unsurların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçülür (TFRS 3, md.18-19).

Edinen işletme, herhangi bir bedel transferinin söz konusu olmadığı işletme birleşmelerindeki şerefiye tutarının tespiti için “transfer edilen bedelin birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerini kullanmak yerine, söz konusu yatırımdaki payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerini” kullanması gerekir (TFRS 3, md.33).

2.4.6. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar

Konsolide finansal tablolar, “grup içerisindeki ana ortaklık ya da bağlı ortaklıkların varlıklarının, yükümlülüklerinin, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmeye aitmiş gibi sunulduğu” finansal tablolardır (Mirza ve Holt, 2011: 221). Bunun sağlanması için bir ana ortaklığın bireysel finansal tablolarındaki bilgiler ile kontrolü altındaki grup şirketleriyle birlikte konsolide edilmiş finansal tablolarındaki bilgilerinin; uyumlu, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması gerekmektedir.

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, bir ana ortaklık tarafından kontrol edilen şirketler grubunun konsolide finansal tablolarının hazırlanışında ve sunumunda uygulanır (Mirza, Holt, ve Orrell, 2006: 159). “Bu standardın amacı, bir işletme, bir veya daha fazla işletmeyi kontrol altına aldığı anda düzenlenmesi gereken konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunumuna ilişkin finansal raporlama ilkelerini belirlemektir” (TFRS 10, md.1). Bu amacın karşılanması ise standartta geçen aşağıdaki hükümler ile sağlanmaktadır (TFRS 10, md.2):

- 1) Bir ya da daha fazla bağlı ortaklık konumundaki işletmeyi kontrolü altına alan ana ortaklığın söz konusu tabloları hazırlaması zorunlu kılınmaktadır.
- 2) Kontrol ilkesine açıklık getirilmekte ve bu unsur konsolidasyonun dayanağını oluşturmaktadır.

- 3) Kontrol unsurunun var olup olmadığının tespiti ile nasıl ölçülmesi ve uygulanması gerektiği açıkça belirtilmektedir.
- 4) Konsolide finansal tabloların hazırlanışında uygulanacak muhasebeleştirme hükümlerinin düzenlenmesi sağlanmaktadır.
- 5) Yatırım işletmesinin tanımlanması ve bu tür işletmelerin sahip olduğu belirli bağlı ortaklıkların konsolide edilmesine ilişkin istisnaların belirtilmesi gerekmektedir.

Aşağıdaki koşulların tamamını karşılayan bir ana ortaklık konsolide finansal tablo sunmak zorunda değildir.

- 1) Ana ortaklığın kısmen ya da tamamen başka bir işletmenin bağlı ortaklığı konumunda bulunması ve ortaklara ana ortaklığın konsolide finansal tablo sunmayacağını bildirilmiş olması ve ortakların da bu duruma itiraz etmemiş olması.
- 2) Ana ortaklığın borçlanma araçlarının ya da özkaynağa dayalı finansal araçlarının kamuya açık bir piyasada işlem görmüyor olması.
- 3) Ana ortaklığın, herhangi bir finansal aracının kamuya açık bir piyasada ihracının söz konusu olmaması.
- 4) Ana ortaklığın, kamunun kullanımına açık ve bu TFRS uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılarak ölçülen veya konsolide edilen bağlı ortaklıklarının TFRS'ye uygun finansal tablolar hazırlıyor olması (TFRS 10, md.4).

Bir ana ortaklık başka bir ana ortaklığın bağlı ortaklığı konumuna ise konsolide finansal tablo sunmayabilir. Örneğin, ana ortaklık (B) A.Ş.'nin bağlı ortaklığı olan (C) A.Ş.'nin %75'ine sahip olduğu varsayıldığında genellikle (B) A.Ş.'nin konsolide finansal tablo düzenlemesi gerektiği düşünülür. Yalnız (B) A.Ş. nin de bir başka işletme olan (A) A.Ş.'nin bağlı ortaklığı konumunda bulunduğunu varsayıldığında ise, ana ortaklık konumuna (A) A.Ş. geçeceğinden dolayı konsolide finansal tablo düzenleme yükümlülüğü de (A) A.Ş.'ye ait olacaktır. Dolayısıyla (B) A.Ş. konsolide finansal tablo düzenlemekten muaf tutulabilecektir.

Yatırım işletmesi olarak sınıflandırılan işletmeler, sahip oldukları bağlı ortaklık niteliğindeki işletmeleri konsolidasyona dâhil etmezler. Yatırım işletmesi tanımına giren işletmeler, belirgin özellikleri ve kuruluş amaçları doğrultusundaki faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda ise bağlı ortaklıkları konsolide etmek yerine “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı’na göre gerçeğe uygun değer farkını kâr veya zarara yansıtarak ölçerler” (TFRS 10, md.31). Bu durumun tek istisnası ise, yatırım işletmesinin, kendisi yatırım işletmesi olmamakla birlikte asıl amaç ve faaliyetinin yatırım işletmesine, yatırıma yönelik hizmet sağlamak olan bağlı ortaklığa sahip olması durumudur. Bu durumda ise işletme söz konusu bağlı ortaklığı konsolidasyona dâhil eder ve bu türden bağlı ortaklık edinimlerinde TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı hükümlerini uygular. Yatırım işletmesi statüsünde olmayan bir ana ortaklık, yatırım işletmesi olan bağlı ortaklıkları aracılığıyla kontrolü altında bulundurduğu işletmeler dahil olmak üzere kontrolündeki bütün işletmeleri konsolide eder (TFRS 10, md.31).

Yatırım yapılan işlemin konsolidasyona dâhil edilmesiyle ilgili kararın verilmesinde ilk ön plana çıkan faktör kontrol ve güç unsurunun tespit edilmesidir.

Yatırımcının, yatırım yaptığı işletme üzerinde güce sahip olduğunun belirlenmesinde çeşitli göstergeler bulunmaktadır. Bu göstergeler, yatırım yapılan işletme ilgili olarak şu şekilde sıralanabilir (TFRS 10, md.B19):

- 1) Yönetiminde söz sahibi olan kilit yönetici personelin, yatırımcı işletmenin mevcut ya da eski personelidir.
- 2) Faaliyetlerinin önemli bir kısmı, yatırımcı işletmeyi de içine almaktadır veya yatırımcı adına yürütülmektedir.
- 3) Elde edilen getirilerdeki yatırımcı işletmenin sahiplik düzeyi oy hakkı veya benzer türdeki haklardan orantısız bir şekilde daha yüksektir.
- 4) Faaliyetlerinde, büyük ölçüde yatırımcı işletmeye bağımlıdır.
- 5) Faaliyetlerin önemli kısmında yatırımcı işletme bir finansör gibidir.
- 6) Borçların önemli kısmında yatırımcı işletme kefildir.

- 7) Kritik önemdeki hizmetler, teknoloji, malzemeler veya hammaddeler yatırımcı işletme tarafından sağlanmaktadır.
- 8) Kritik öneme sahip lisans veya marka değeri gibi varlıklar yatırımcı işletme tarafından kontrol edilmektedir.
- 9) Kilit yönetici personel pozisyonuyla ilgili yatırımcı işletmeden destek alınmaktadır.

TFRS 10'da açıklanan konsolidasyon işlemlerine ilişkin bir takım bilgiler maddeler halinde aşağıda verilmiştir:

- 1) Ana ortaklık ve bağlı ortaklıklara ait varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir, gider ve nakit akışları benzeri kalemler birleştirilir.
- 2) Ana ortaklığın bağlı ortaklıklarda bulunan yatırımlarının defter değeri ile bağlı ortaklıkların özkaynaklarındaki ana ortaklığa ait olan paylar karşılıklı olarak elimine edilir.
- 3) Grup içi işletmeler arasında gerçekleşen işlemlerden kaynaklanan; özkaynak, gelir, gider ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçlar ile ilgili tüm işlemler elimine edilir. Bu kapsamdaki işlemlerden kaynaklı olarak meydana gelen kâr veya zararın eliminasyonu sırasında oluşan geçici farklar için TMS 12 Gelir Vergileri Standardı hükümleri uygulanır (TFRS 10, md.B86).

Yatırım yapılan işletme üzerinde sahip olunan bir takım imtiyazlı haklar kontrol unsurunun varlığına etki etmektedir. Bu kapsamda potansiyel oy hakları, yatırım yapılan işletmede oy hakkı elde edilmesine olanak sağlayan haklardır. Asli potansiyel oy hakları tek başına veya diğer haklarla beraber, yatırımın faaliyetlerini yönetebilme imkânını tanımaktadır. Yatırım yapılan işletmenin oy haklarının yüzde 40'ının elde tutulduğu ve asli oy haklarına ilişkin de ilave yüzde 20'lik elde edilme opsiyonunun var olduğu bir durum buna örnektir. Fakat asil hakları elinde bulunduranların bu hakları kullanmaktan alıkoyan herhangi bir engelin (hukuki ve mali nitelikli ceza ve teşvikler gibi) olup olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Daha öncesinden bilinen veya aniden ortaya çıkan "bir gelişme, bu gelişmede rolü olmasa da yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde güç

kazanmasına veya kaybetmesine neden olabilir” (TFRS 10, md.B89).
Örneğin; üçüncü taraflarca elde bulundurulup, yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletmedeki kontrolünü sınırlayan veya engelleyen nitelikteki kısıtlayıcı hakların süresinin bitmesi nedeniyle yatırımcı işletme, yatırımda bulunduğu işletme üzerinde tekrar güç elde edebilir (TFRS 10, md.B89).

Ana ortaklık, bağlı ortaklığındaki kontrolünü kaybetmesi durumunda aşağıdaki işlemleri gerçekleştirir:

- 1) Bağlı ortaklığa ait varlık (şerefiye dâhil) ve borçlar, kontrolün kaybedildiği tarihteki defter değerleri üzerinden finansal durum tablosu dışı bırakılır. Bununla birlikte eski bağlı ortaklığının azınlık payları da kontrolün kaybedildiği tarihteki defter değerleri üzerinden (diğer kapsamlı gelirin, söz konusu paylara dağıtılabilir her türlü bileşenleri de dâhil olmak üzere) finansal durum tablosu dışı bırakılır.
- 2) İşletme, kontrol kaybına neden olan işlem, olay ya da koşullardan elde ettiği bedelin gerçeğe uygun değerini muhasebeleştirir. Bunun yanı sıra işletme, kontrolün kaybedilmesi ile sonuçlanan işlem, olay ya da koşulların, bağlı ortaklık hisselerinin ortaklara ortak olmaları nedeniyle dağıtımını içermesi durumunda, bu dağıtımı, kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değerleri üzerinden muhasebeleştirir. Ayrıca, eski bağlı ortaklıkta devam eden her türlü yatırım da kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değerleri üzerinden muhasebeleştirilir.
- 3) Ana ortaklık statüsündeki işletme, bağlı ortaklık üzerindeki kontrolünü kaybederse, söz konusu bağlı ortaklıkla ilişkili diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş olduğu tüm tutarları, ilgili varlık ve borçları doğrudan elden çıkarması halinde gerekli olacak uygulama ile aynı esas çerçevesinde muhasebeleştirir. Bu tutarlar, kâr veya zararda yeniden sınıflandırılabileceği gibi diğer TFRS’lerce zorunlu tutulması halinde doğrudan dağıtılmamış kârlara da aktarılabilir.
- 4) Ortaya çıkan farklar ise kazanç ya da kayıp olarak ana ortaklığa ait kâr veya zararda muhasebeleştirir (TFRS 10, md.B98-B99).

Yatırım yapılan işletme üzerinde mutlak kontrolün söz konusu olduğu durumlarda hazırlanan konsolide finansal tablolar, grubun finansal durum ve performansını yansıtabacak şekilde, grubu yöneten ana ortaklığın finansal durum ve performansına ilişkin daha yararlı bilgiler verilmesini amaçlamaktadır. Kontrol gücü tamamen kaybedilen yatırımlar için ise böyle bir durum söz konusu olamayacağından, hazırlanan konsolide finansal tablolar, grubun dışında bırakılan bu yatırımların performansı hakkında bilgi sunmayacaktır.

2.4.7. TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar

Bu standardın amacı, “müştereken kontrol edilen anlaşmalarda pay sahibi olan işletmeler tarafından oluşturulacak finansal raporlamanın ilkelerini düzenlemektir” (TFRS 11 md.1). Bu standart müşterek anlaşmanın tarafı olan tüm işletmelerce uygulanır.

Anlaşmaya taraf olan işletmeler sözleşmeye bağlı bir anlaşma ile sınırlandırılmıştır. Bu anlaşma bağlayıcıdır ve çoğu zaman yazılıdır. “Sözleşmeye bağlı anlaşma, söz konusu iki veya daha fazla tarafa anlaşmanın müşterek kontrolünü sağlamaktadır” (TFRS 11 md.4). Anlaşma taraflardan biri tarafından kontrol edilemez. Sadece bir taraf, diğer tarafların anlaşmayı istedikleri gibi kontrol etmesini engelleyebilir (TFRS 11 md.4).

Sözleşmeye bağlı olan anlaşmanın hükümleri ise aşağıdaki gibi düzenlenmiştir (TFRS 11 md.B4):

- 1) Anlaşmanın amacının, faaliyetinin ve süresinin kararlaştırılması,
- 2) Anlaşmaya ilişkin yönetim organının atanma usulünün belirlenmesi,
- 3) Karar alma mekanizmasının nasıl işlemesi gerektiğiyle ilgili düzenlemeler çerçevesinde tarafların oy gücünün saptanması,
- 4) Sermaye ve diğer katkılarla ilgili yükümlülüklerin taraflarca bölüşülmesi,
- 5) Tarafların anlaşma sonucunda gerçekleşecek getiri ve götürüleri nasıl paylaşacaklarının tespiti.

Tarafların hepsinin müşterek kontrole sahip olmadığı durumlarda dahi bir anlaşma müşterek anlaşma olabilir. Müşterek faaliyet katılımcıları veya iş ortaklığı katılımcıları ile müşterek anlaşmaya iştirak etmekle birlikte müşterek anlaşmanın müşterek kontrolüne sahip olmayan taraflar birbirlerinden ayrılmaktadır. Tarafların tümünün mü yoksa bir bölümünün mü anlaşmanın müşterek kontrolüne sahip olduğu değerlendirilirken yargıda bulunmaya ihtiyaç duyulur. Söz konusu değerlendirme tüm durum ve koşullar esas alınarak yapılmalıdır (TFRS 11 md.11-12).

Müşterek kontrolün değerlendirilmesine ilişkin şekil aşağıda sunulmuştur:

Anlaşma müştereken kontrol edilmektedir ve anlaşma müşterek bir anlaşmadır	Evet	Sözleşmeye bağlı anlaşma tarafların tümüne veya bir bölümüne anlaşma üzerinde birlikte kontrol sağlıyor mu?	Hayır	TFRS 11' in kapsamı dışındadır
		İlgili faaliyetlere ilişkin kararlar anlaşmayı birlikte kontrol eden tarafların tümünün veya bir bölümünün oybirliği ile mutabakatını gerektiriyor mu?	Hayır	

Şekil 2.2: Müşterek Kontrolün Değerlendirilmesi

Kaynak: (TFRS 11, md.B10).

İşletmeler, dâhil oldukları müşterek anlaşmanın türünü, söz konusu anlaşmadan doğan hak ve yükümlülükleri göz önünde bulundurarak belirler. Anlaşmanın hukuki ve yapısal niteliğine, sözleşmeye bağlı anlaşmadaki tarafların üzerinde mutabık kaldığı hükümlere ve ilişkili diğer durum ve koşullar incelenerek söz konusu hak ve yükümlülükler değerlendirilir. İşletmelerin, anlaşmaya ilişkin varlıklar üzerinde hak ve yükümlülükler sahip oldukları durumda, söz konusu anlaşma müşterek faaliyettir. İşletmelerin, anlaşmanın net varlıkları üzerinde haklara sahip olduğu durumlarda ise bahsi geçen anlaşma iş ortaklığıdır. İş ortaklıkları ve müşterek faaliyetler arasındaki temel ayrım bu noktada belirlenmektedir (TFRS 11, md.B14-16).

Bir müşterek anlaşmanın müşterek faaliyet mi yoksa iş ortaklığı mı olduğu aşağıdaki şekilde yer alan faktörlere göre belirlenebilir:

İş Ortaklığı	Hayır	Ayrı aracın hukuki şekli taraflara anlaşmadaki varlıklar üzerinde hak; borçlar üzerinde yükümlülük doğuruyor mu?	Evet	Müşterek Faaliyet
		Sözleşmeye bağlı anlaşmanın hükümleri tarafları anlaşmadaki varlıklar üzerinde hak; borçlar üzerinde yükümlülük sahibi yapıyor mu?	Evet	Müşterek Faaliyet
		Anlaşmanın esasları öncelikli olarak taraflara menfaat sağlamakta ve yükümlülük getirmekte midir?	Evet	Müşterek Faaliyet

Şekil 2.3: Müşterek Faaliyet ve İş Ortaklığı Ayrımı

Kaynak: (TMS 11, md.B33).

İşletmeler arasında yapılan anlaşmalarda, anlaşmanın tarafları haricinde ayrı bir işletmeden bahsetmenin mümkün olmadığı durumlarda, müşterek faaliyet söz konusudur. Ayrı bir araç vasıtasıyla yapılandırılmayan bir müşterek anlaşma olan müşterek faaliyete örnek olarak; “müşterek anlaşmanın taraflarının, her bir tarafın belirli bir görevden sorumlu olduğu ve ayrıca her birinin kendi varlıklarını kullanıp, kendi adına borçlandığı bir yapı içerisinde birlikte ürün imal etmek konusunda anlaşması verilebilir” (TMS 11, md.B22). Müşterek faaliyet katılımcısı, müşterek faaliyetteki payına ilişkin olarak; varlıklarını, borçlarını, hasılatını ve giderlerini muhasebeleştirir. Ayrı araç ise, “işletmelerin tüzel kişiliğine sahip olup olmadığına bakılmaksızın ayrı tüzel kişi işletmeler ya da böyle olduğu kabul edilen işletmeler de dâhil olmak üzere ayrı olarak tanımlanabilir finansal yapıdır” (TMS 11, md.B23). Ayrı bir araç vasıtasıyla yapılandırılan iş ortaklığına ilişkin örnek olarak da tarafların; haklar, unvan veya sahiplik gibi anlaşmanın varlıkları üzerinde herhangi bir paylarının bulunmaması verilebilir (TMS 11, md.B24).

İşletmelerin müşterek anlaşmalar ile oluşturdukları müşterek faaliyetlerin ve iş ortaklıklarının müşterek kontrolle olan ilgileri aynı zamanda TMS/ TFRS ile olan ilişkilerini de belirlemektedir. Müşterek anlaşmalar; tarafların maliyet ve riskleri paylaşmalarının ya da yeni teknolojilerin geliştirilmesi veya yeni pazarlara giriş sağlanması olanakları gibi çeşitli amaçlar için

yapılmaktadır. Söz konusu anlaşmalar hukuki şekil ya da yapılar çerçevesinde oluşturulabilmektedir.

2.4.8. TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar

Bu standardın amacı, finansal tablo kullanıcılarının; “işletmeye ait diğer işletmelerdeki payların niteliği ile bunlara ilişkin riskleri ve söz konusu payların işletmenin finansal durumuna, finansal performansına ve nakit akışlarına etkilerinin değerlendirilmesini sağlayacak bilgilerin işletme tarafından açıklanmasını sağlamaktır” (TFRS 12, md.1).

Bu standart; bağlı ortaklıklar, müşterek anlaşmalar, iştirakler ve konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerden herhangi birinde payı bulunan işletme tarafından uygulanır.

Diğer işletmelerdeki pay, işletmeyi, diğer bir işletmenin performansı ile bağlantılı getirilerde değişkenliklere maruz bırakan ve sözleşmeye dayalı bulunan ya da bulunmayan ilişkiler anlamında kullanılmaktadır (TFRS 12, md.B7).

Bu standardı uygulayan işletmelerin bir anlaşma üzerinde “müşterek kontrole veya diğer işletme üzerinde önemli etkiye sahip olup olmadığına bakılır. Eğer müşterek anlaşma ayrı bir araç oluşturma yoluyla yapılandırılmışsa müşterek anlaşmanın türünün müşterek faaliyet mi yoksa iş ortaklığı mı” olduğuna da bakılır (TFRS 12, md.7). Diğer işletmelerdeki paylarla ilgili; tek başına kontrol, müşterek kontrol, önemli etki ve müşterek anlaşmanın türü ile ilgili bilgiler açıklanmalıdır. Bu sırada aşağıdaki gibi bir takım önemli değerlendirme ve varsayımlara cevaplar aranmalıdır (TFRS 12, md.9):

- 1) Oy hakkının yarısından fazlasına sahip olup, buna rağmen işletmeyi kontrol etmediği,
- 2) Oy hakkının yarısından azına sahip olup, buna rağmen işletmeyi kontrol ettiği,
- 3) Asil mi yoksa vekil mi olduğunu,
- 4) Oy haklarının % 20 veya daha fazlasına sahip olması halinde bile yatırım yaptığı işletme üzerinde önemli etkiye sahip olmadığı,

- 5) Oy haklarının % 20'sinden düşüğüne sahip olmasına rağmen önemli etkiye sahip olduğu.

Bu standartta yer alan finansal tablo dipnotlarında açıklanacak bilgiler işletme üzerindeki sahiplik payı dikkate alınarak aşağıdaki tabloda maddeler halinde belirtilmiştir.

Tablo 2.3: Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar

Bağlı ortaklıklardaki paylar	Müşterek anlaşmalardaki ve iştiraklerdeki paylar	Konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki paylar
Grubun yapısı ve azınlık paylarının payların grubun faaliyetlerinde ve nakit akışlarında sahip olduğu pay		Konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki payların nitelik ve kapsamı ile ilişkili olarak bu yapıdaki işletmelerin amacı, büyüklüğü, faaliyetleri ve finansman kaynakları Bu türlü işletmelere sağlanan desteğin şekli ve tutarı ile elde edilen getirinin türleri
İşletmenin, grup varlıklarına ulaşabilme veya bunları kullanabilme ve grup borçlarını ödeyebilme gücü üzerindeki önemli kısıtlamaların niteliği ve kapsamı	Müşterek anlaşmalardaki ve iştiraklerdeki payların adı, faaliyette bulunduğu yer, niteliği, elde tutulan sahiplik payı ve oy hakkı oranı kapsamı ve finansal etkileri Buna müşterek kontrol veya önemli etki sahibi diğer yatırımcılar ile olan sözleşmeye bağlı ilişkilerin etkileri ve niteliği de dahildir	Konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmelerdeki paylara ilişkin risklerin niteliği ve söz konusu risklerdeki değişimler Bu türlü işletmelerdeki paylardan dolayı maruz kalınan maksimum zarar tutarı ile bu paylara ilişkin muhasebeleştirilen varlık ve borçların defter değerinin karşılaştırılması
Konsolide edilen yapılandırılmış işletmelerdeki paylara ilişkin risklerin niteliği ve söz konusu risklerdeki değişimler		
Ana ortaklığın, bağlı ortaklığındaki sahiplik payında, bağlı ortaklık üzerindeki kontrolünün kaybıyla sonuçlanmayacak şekilde meydana gelen değişikliklerin sonuçları	Bu kapsamdaki yatırımların ölçümünde hangi yöntemin (özkaynak veya GUD) kullanıldığı İş ortaklıkları ve iştiraklerdeki paylara ilişkin özet finansal bilgiler, risklerin niteliği ve söz konusu risklerdeki değişimler	
Raporlama dönemi içinde bir bağlı ortaklığın kontrolünün kaybedilmesinin sonuçları		

Kaynak: (TFRS 12, md.10,20,24):

İşletmeler, yatırımlarını sınıflandırırken belirli kriterlere uymak durumundadırlar. Böylelikle yatırımcı işletmenin, tanımlanan varlık üzerindeki etkisi tespit edilmekte ve söz konusu yatırım, kapsamına girdiği standart çerçevesinde işleme alınmaktadır. Yatırımlara ilişkin açıklamalar ise,

TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar Standardı çerçevesinde yapılmaktadır.

2.4.9. İlgili Diğer TMS/TFRS

Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında kullanılan, finansal tablolar setinin düzenlenebilmesi için uyulması gerekli olan ve konsolidasyon çalışmalarında dikkate alınması ya da ön plana çıkması bakımından daha önemli sayılan diğer TMS/TFRS'lerden bazılarına aşağıda değinilmiştir.

TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı'nın (2017 sürümü) amacı; "finansal tablo kullanıcılarına, işletmenin, gelecek dönemlerdeki nakit akışlarının tutarını, zamanlamasını ve belirsizliğini değerlendirmelerinde, ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak şekilde finansal varlık ve borçlara ilişkin finansal raporlama ilkelerini" ortaya koymaktır. Bu standart 01.01.2018 ve sonrasında başlayan hesap dönemleri için TMS 39'un yerine kullanılacaktır (TFRS 9, md.1).

TFRS 14 Düzenlemeye Dayalı Erteleme Hesapları Standardı'nın amacı; bir işletmenin, tabi olduğu tarife düzenlemesine göre belirlenen bir fiyattan veya tarifeden müşterilere mal veya hizmet sunduğunda ortaya çıkan düzenlemeye dayalı erteleme hesap bakiyelerine ilişkin finansal raporlama hükümlerini belirlemektir (TFRS 14, md.1).

TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardı'nın amacı; "ara dönem finansal raporlamanın asgari içeriğinin tanımlanması ve ara döneme ilişkin özet veya ayrıntılı finansal tablolardaki muhasebeleştirme ve ölçme ilkelerini belirlemektir" (TMS 34 md.1). Bu standart, "bir işletmenin, Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na uygun olarak ara dönem finansal raporlama yapmasının zorunlu olduğu veya ara dönem finansal raporlama yapmayı seçmesi durumunda uygulanır" (TMS 34, md.2).

TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı'nın amacı; "bir işletmeye ait varlıkların geri kazanılabilir tutarlarından daha yüksek bir değerden izlenmemesini sağlamak amacıyla tatbik edilmesi gereken ilkeleri belirlemektir" (TMS 36, md.1). Değer düşüklüğü, bir varlık ya da nakit yaratan birimin defter değerinin, bu varlık ya da nakit yaratan birimin sahip

olduğu geri kazanılabilir tutarı aşan kısmını ifade eder. Bu olayın gerçekleşmesi halinde, ilgili varlık değer düşüklüğüne uğramıştır ve bunun için karşılık ayrılması gerekir (TMS 36, md.8). Eğer, varlığın geri kazanılabilir tutarı, defter değerini aşmışsa, söz konusu varlık ve bu varlığa dağıtılan şerefiyenin değer düşüklüğüne uğramadığı kabul edilir. Bir iştirak veya iş ortaklığına ait şerefiye, varlığın maliyeti içerisinde muhasebeleştirildiğinden dolayı değer düşüklüğü açısından ayrı bir teste tabi tutulmaz. TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı'na göre işletme, önceki dönemlerde ayırdığı değer düşüklüğü zararının kısmen ya da tamamen ortadan kalktığı yönünde bir belirtinin bulunması halinde, ilgili varlığın geri kazanılabilir tutarını tahmin eder. Yapılan tahmini hesaplamalarla son değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirildiği tarihten itibaren varlığın değerinde bir artış meydana geldiği tespit edilirse, varlığın defter değeri, geri kazanılabilir tutarına çıkartılır. Yapılan bu işlemle birlikte önceki dönemlerde gerçekleşen değer düşüklüğü zararı iptal edilmiş olmaktadır (TMS 36, md.109-110). Değer düşüklüğüne uğrayan varlık, şerefiye haricinde bir varlık ise; değer düşüklüğü zararının iptalinden dolayı yükselen defter değeri, ilgili varlığın önceki dönemlerde değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmediği ihtimali göz önünde bulundurularak sahip olacağı defter değerini aşamaz (TMS 36, md.117).

TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardının amacı; “finansal varlıkların, finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirme ve ölçülmesine yönelik ilkeleri belirlemektir” (TMS 39, md.1). Bu standart, finansal varlık ve borçların muhasebeleştirme ve ölçülmesine yönelik ilkelerin belirlenmesinde uygulanmaktadır. Ayrıca bu standart ile sahip olunan finansal varlıkların maliyet bedeli, itfa edilmiş maliyet veya GUD ile ölçülmesi ve söz konusu varlıklara ilişkin kazanç ya da kayıpların kapsamlı kâr veya zarar tablosu ya da özkaynaklarda raporlanarak sunulmasına ilişkin ilkeler belirlenmektedir. Standart, satın alma tarihinden itibaren bazı finansal varlıkların amaçlarına göre sınıflandırılmalarını ve söz

konusu sınıflandırmalara bağılı olarak da farklı yöntemlerle değerlenmelerini öngörmektedir (İşseveroğlu, 2014: 88-89). Bu çerçevede finansal varlıklar, ilk muhasebeleştirilmelerinden sonraki ölçümlerinde aşığıdaki gibi dört grupta sınıflandırılmaktadır:

- 1) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar,
- 2) Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar,
- 3) Kredi ve alacaklar,
- 4) Satılmaya hazır finansal varlıklar (TMS 39, md.45).

TMS 12 Gelir Vergileri Standardı'nın amacı; kurum kazancı üzerinden hesaplanan gelir vergilerin muhasebeleştirilmesini düzenlemektir (TMS 12, md.1). Standardın tanımlar bölümünde yer alan bazı temel kavramlara aşığıda değinilmiştir.

Ertelemiş vergi borçları: “Vergiye tabi geçici farklar üzerinden gelecek dönemlerde ödenecek gelir vergilerini ifade eder” (TMS 12, md.5).

Ertelemiş vergi varlıkları: “Aşığıdaki durumlarda gelecek dönemlerde geri kazanılacak olan gelir vergisi tutarlarını ifade eder” (TMS 12, md.5):

- 1) İndirilebilir geçici farklar;
- 2) Gelecek dönemlere devreden kullanılmamış mali zararlar ve
- 3) Gelecek dönemlere devreden kullanılmamış vergi avantajları (TMS 12, md.5).

Geçici farklar: “Bir varlığın veya borcun finansal durum tablosundaki defter değeri ile bunların vergi açısından taşıdıkları değerler arasındaki farkları ifade eder” (TMS 12, md.5). Geçici farklara neden olan giderler ve gelirler arasında sayılan unsurlar, maddeler halinde aşığıda sıralanmıştır.

Geçici farklara neden olan giderler:

- 1) Kıdem tazminatı karşılıkları,
- 2) Diğer borç ve gider karşılıkları,
- 3) Alınan çekler reeskont giderleri,
- 4) Vadesiz alacak reeskont giderleri,

- 5) Fazla ayrılan veya geçmiş döneme ilişkin ayrılan amortisman giderleri,
- 6) Alış bedeli altında değerlendirilen hisse senetleri için yazılan giderler,
- 7) Kanunen indirilmesi mümkün olmayan aktif hesap karşılıkları (Tekşen, 2014: 18).

Geçici farklara neden olan gelirler:

- 1) Hisse senetleri değer artış kazançları,
- 2) Verilen çekler reeskont gelirleri,
- 3) Vadesiz borçlar reeskont gelirleri,
- 4) Varlık değer artış kazançları (gelecek dönemlerde vergilendirilecek),
- 5) Yenileme fonu vb (Tekşen, 2014: 18).

TMS/TFRS’lerde düzenlendiği şekilde bazı varlık kalemleri maliyet bedeli yerine GUD ile değerlendirilir ve değerlendirme farkları dönemin kâr veya zarar hesabıyla ilişkilendirilmezler. Bu farklar, diğer kapsamlı gelir tablosu üzerinden özkaynaklarda muhasebeleştirilirler. Dolayısıyla değerlendirme farkı kadar aktif ve pasife ilişkin özkaynaklarda artış oluştururlar fakat dönemin kâr veya zararına dâhil edilmezler. Özünde geçici fark niteliğinde olan bu farklara örnek olarak; maddi ve maddi olmayan duran varlık değerlendirme artışları, aktüaryal kazanç ya da kayıplar, özkaynak yöntemine göre değerlendirilen iştiraklerin özkaynağında muhasebeleştirilen gelir ya da giderler ve yabancı ülkelerdeki yatırımların kur farkları verilebilir. Satışa uygun finansal varlıkların değerlendirme farkları da bunlar arasına dâhil edilebilir. (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 166).

Geçici farklar; vergiye tabi geçici farklar ve indirilebilir geçici farklar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Vergiye tabi geçici farklar: Bunlar, “gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında, o dönemlerin vergiye tabi kârını veya zararını belirlerken vergi matrahına dâhil edilecek tutarlardır” (TMS 12, md.5). “Ortaya çıkan vergiye tabi geçici farklar, ileriki dönemlerde şirketin ödemesi gereken verginin artmasına neden olacağından dolayı vergiye tabi geçici

farklar üzerinden ertelenmiş vergi borcu hesaplanmakta ve hesaplanan bu vergi borcu muhasebeleştirilmektedir” (Kızıl ve öte, 2016: 138).

İndirilebilir geçici farklar: Bunlar, “gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında o dönemlerin vergiye tabi kârını veya zararını belirlerken vergi matrahından indirilebilir tutarlardır” (TMS 12, md.5). İndirilebilir geçici farklar, “ileriki dönemlerde şirketin ödeyeceği vergi yükünü azaltacağından dolayı bu geçici farklar üzerinden ertelenmiş vergi varlığı hesaplanmakta ve hesaplanan bu vergi varlıkları muhasebeleştirilmektedir” (Kızıl ve öte, 2016: 139).

Standarda göre bazı geçici farklar, gelir veya giderin bir dönemin muhasebe kârına dâhil edilmiş olmasına rağmen vergiye tabi kârın hesabında farklı bir dönemde dikkate alınmış olmasından kaynaklanabilir. Bu tür farklar zamanlama farkı olarak adlandırılmaktadır (TMS 12, md.17).

Etkisi hiçbir zaman ortadan kalkmayan farklar, sürekli farklar olarak adlandırılır. Bu farklar vergi kanunları gereğince vergiye tabi olmayan gelirler ve kanunen kabul edilmeyen giderlerden kaynaklanırlar. Dolayısıyla muhasebe kârı ile mali kâr arasında oluşan bu farklar, döneme ait vergiye etki etmekle birlikte, hiçbir zaman kapanmadığından gelecek dönemin vergisini etkilememekte ve ertelenmiş vergi varlığı veya borcu ortaya çıkmamaktadır. Bundan dolayı da geçici farklar için vergi etkisi hesaplanırken, sürekli farklar için herhangi bir işlem yapılmaz (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 165).

Geçici ve sürekli fark ayırımına ilişkin geçmiş yıl zararlarından bir örnek verilebilir. “Henüz kullanılmamış geçmiş yıl mali zararları ve vergi avantajları, ilerideki dönemde bunların mahsup edilmesine yeterli olacak tutarda vergilendirilebilir gelir elde edileceğinin muhtemel olması halinde ertelenmiş vergi varlığı olarak muhasebeleştirilir” (TMS 12, md.34). KVK’nun 14. Maddesinin 7. bendinde ise son 5 yıla ait kurumlar vergisi beyannamesindeki kurum zararlarının kurum kazancı neticesinde ortaya çıkan vergi matrahından düşülebileceği ifade edilmektedir. Geçmiş yıl zararlarının kullanılmayıp, ileriki dönemlere devredilmesi halinde ise muhasebe kârı ile vergi karı arasında geçici bir fark doğmaktadır. Beş yıl

geçtiği halde indirilmeyen zararlar ise vergi matrahından düşülemeyeceğinden dolayı sürekli farklar olarak dikkate alınmakta ve böylelikle vergi etkileri de ortadan kalmaktadır.

2.5. Konsolidasyon İçin Ön Hazırlık İşlemleri

Konsolide finansal tabloların oluşturulması sürecinde konsolidasyon öncesi bir takım ön hazırlık işlemleri bulunmaktadır. Gruba ait şirketlerin bireysel finansal tablolarının, konsolidasyona yönelik bir takım sınıflandırma ve uyumlaştırmalara tabi tutulması amacını taşıyan bu işlemlerin sonucunda elde edilen veriler kullanılarak, konsolide finansal tabloların düzenlenmesi işlemlerine geçilebilir.

Konsolide finansal tabloların hazırlanışı sırasında, eliminasyon işlemlerine geçilmeden önce ilgili tabloların TMS/TFRS esasları çerçevesinde çevriminin yapılması gerekmektedir. Ulusal yasal düzenlemelerle oluşturulmuş olan vergi mevzuatı kapsamında hazırlanmış finansal tabloların, öncelikle TMS/TFRS ile uyumlu hale getirilmesi sağlanmalıdır. Sonrasında ise TMS/TFRS'ler ile uyumlu hale gelen söz konusu finansal tabloların konsolide edilmesi çalışmaları çerçevesinde yapılması gereken eliminasyon işlemlerine geçilir. Bu kapsamda, işletmede kullanılan hesapların ilgili muhasebe standartlarına göre sınıflandırılması ve yeniden düzenlenmesi gibi yapılması gereken bazı temel faaliyetler bulunmaktadır.

Konsolide finansal tabloların hazırlanması için yapılması gerekli işlemler aşamalı olarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- 1) Finansal tabloların hazırlanış tarihi ile değerlendirme ve muhasebe politika uygulamalarının uyumlaştırılması,
- 2) Yabancı ülkelerdeki yatırımlara ait finansal tabloların çevrimi,
- 3) Ana ortaklık ile azınlık paylarının ayrılması,
- 4) Dönem içerisinde kontrol altına alınan veya elden çıkarılan bağlı ortaklıkları tespiti,
- 5) Konsolidasyon şerefiyesinin hesaplanması.

Yukarıda sayılan faktörler, uygulanan konsolidasyon işlemleriyle bir bütünlük arz etmektedir. Yapılan bu işlemlerin ardından, gruba ait olan ve konsolidasyona tabi tutulacak finansal tabloların birbirleri ile yakınsaması sağlanmış olmakta ve söz konusu tablolar, birleştirilme sürecine hazır hale getirilmektedir.

2.5.1. Finansal Tabloların Hazırlanış Tarihi İle Değerleme ve Muhasebe Politika Uygulamalarının Uyumlaştırılması

Finansal tabloların konsolidasyonu öncesinde dikkat edilmesi gereken faktörlerden ilki, birleştirilmesi düşünülen bu tabloların kapsadığı dönemin aynı olup olmadığına bakılmasıdır. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan ana ortaklık ve bağlı ortaklıklara ait finansal tabloların aynı dönemi kapsamaması gerektiğinden, öncelikle bu husus uyumlaştırılmalıdır. Raporlama dönemlerinin sonlarında bir farklılığın bulunması halinde ise, uygulamanın mümkün olduğu durumlarda bağlı ortaklık, ana ortaklığın tablolarıyla aynı dönemi içerecek şekilde ilave finansal tablolar hazırlar (TFRS 10, md.B92-B93). Bu mümkün değilse de ana ortaklığın, bağlı ortaklığa ait finansal bilgileri konsolide edebilmesi için, “söz konusu finansal tabloların tarihi ile konsolide finansal tabloların tarihi arasında vuku bulan önemli işlem ve olayların etkilerine göre revize edilen güncel bağlı ortaklık finansal tablolarının kullanılması gerekmektedir” (TFRS 10, md.B92). Her durumda “raporlama tarihleri arasındaki fark üç aydan fazla olamaz ve raporlama dönemlerinin uzunluğu ile raporlama tarihlerinin farklılığı dönemler itibariyle aynı olmalıdır” (TFRS 10, md.B93). Şayet üç ayı geçen bir farklılık mevcutsa, bağlı ortaklıkların finansal tablolarının yeniden ana ortaklığın raporlama tarihine göre düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durum genellikle özel hesap dönemine tabi (01 Temmuz-30 Haziran) bağlı ortaklıkların konsolidasyona dâhil edilmesinde ortaya çıkmaktadır. Böyle bir bağlı ortaklığa sahip olunması halinde finansal tablolar 31 Aralık tarihine göre revize edilmelidir. Örneğin, özel hesap dönemini kullanan bağlı ortaklıkların ayrıca 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle bilanço ve gelir tablosu çıkarmaları gerekmektedir (Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 182).

Muhasebe politikaları; finansal tabloların hazırlanışı ve sunulduğu esnasında işletmeler tarafından kullanılan bir takım ilkeler, esaslar, gelenekler, kurallar ve uygulamalardır. Hazırlanan finansal tablolarda, işletme tarafından belirlenen politikalar uygulanmadığında, finansal bilgi kullanıcılarını yanıltacak önemli sapmalar meydana geliyorsa bu politikalar uygulanmalıdır. Finansal tablolara olan etkisi oldukça sınırlı ya da önemsiz olan politikalar ise uygulanmayabilir. İşletme, ilgili TMS/TFRS'lerce izin verilen durumlar haricinde, benzer işlem ve olaylarla ilişkili uygun, güvenilir ve tutarlı muhasebe politikaları seçmeli ve uygulamalıdır. Gerekli durumlarda dönemler arasında farklı muhasebe politikaları da uygulanabilir (TFRS 1, md.11-13).

Muhasebe politikalarındaki değişikliklerin geçmişe yönelik uygulanması durumunda ise “etkilenen her bir özkaynak kaleminin finansal tablolarda yer verilen eski döneme ait açılış tutarı düzeltilmeli ve yeni uygulanan muhasebe politikası eskiden beri uygulanıyormuş gibi önceki dönemlerle karşılaştırılabilir bilgiler sunmalıdır” (TFRS 1, md.14). Örneğin, uygulanan değerlendirme yönteminde yapılan bir değişiklik, bir muhasebe politikası değişikliğidir. “Uygulanan muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıkların tam olarak hesaplanmadığı durumlarda, ilgili düzeltme kayıtları belirli varsayımlara ve tahminlere göre yapılır. Düzeltme yapılmanın mümkün olmadığı farklılıklar ise dipnotlarda açıklanır” (TFRS 1, md.15).

TMS/TFRS'ye ilk geçiş uygulamalarındaki muhasebe politikaları uyumluluk ve güvenilirlik temeline oturtulmalıdır. Uyum sürecindeki işletmeler, finansal tablolarının hazırlanışında kullanacakları muhasebe politikalarını belirledikten sonra gelecekteki performanslarını değerlendirerek, kıyaslamada bulunurlar. Raporlama yapan işletme tarafından seçilen muhasebe politikaları; varlıkların değerlendirilmesi, maliyetlerin dağıtımı ve gelirlerin tahakkuku gibi hususları daha gerçekçi ve anlaşılır bir şekilde yansıtmalıdır. Çünkü bu seçimler şirketin gelecek yıllardaki finansal raporlamasına doğrudan etki edecektir. Bu kapsamda, uyumlaştırma sürecindeki işlem ve olaylarda sık sık muhakeme yapılmalıdır. Bazı durumlarda yönetim tarafından muhasebe politikalarının seçimi sırasında

önemli yargılamalarda bulunulmalıdır. Örneğin, işletme bazı varlıklar için yapılan hesaplamalarda yatırım malları mı yoksa işletmede kullanılan mallar olarak mı değerlendirilmede bulunulacağına belirlenmesinde yeterli çabayı göstermiş olmalıdır (Jermakowicz ve Epstein, 2011: 49).

Yönetim tarafından belirlenen muhasebe politikaları, ekonomik karar alan bilgi kullanıcılarının ve ilişkili kişilerin ihtiyaçları dikkate alınarak saptanır. Bu sırada grubun performansını en güvenilir şekilde yansıtacak seçim yapılmalıdır. İşletmelerin, benzer işlem ve olaylarda yeknesak muhasebe politikaları uyguluyor olması finansal pozisyon ve performansın zamanında ve doğru bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olur. Örneğin, tüm grup şirketlerinin, stokların değerlendirilmesinde aynı maliyet yöntemini uygulaması veya amortisman ayırmada aynı yöntemi benimsemiş olmaları, düzenlenen konsolide finansal tabloların daha tutarlı ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktadır. Standart düzenleyici kurulca benzer işlem ve olaylardaki muhasebe uygulamalarında esnekliğe sıcak bakılmasa da çoğu muhasebe standardı, muhasebe politikası belirlemede şirketlere insiyatif tanımaktadır (Bahadır ve Tolga, 2013: 389). Muhasebe politikalarının seçimine ilişkin ana kriterler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2.4: Muhasebe Politikası Seçimi

Muhasebe Politikaları		
↓	↓	↓
Zorunlu muhasebe politikaları olan işlem, olay ve durumlarda	Alternatif muhasebe politikaları olan işlem, olay ve durumlar	Önerilen muhasebe politikası olmayan işlem, olay ve durumlar
↓	↓	↓
Önerilen muhasebe politikası uygulanır	Alternatiflerden biri seçilir ve tutarlılıkla uygulanır	Muhakeme yapılarak uygun muhasebe politikası belirlenir

Kaynak: (Bahadır ve Tolga, 2013: 389).

Grup şirketlerinin bilanço kalemlerinin karşılaştırılmasında; aynı değerlendirme ölçülerinin uygulanıyor olması, ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların faaliyet konularının aynı veya benzer olması ve şirketlerin aynı hesap planını kullanıyor olması gibi hususların da dikkate alınması gerekmektedir.

Konsolide finansal tablolar düzenlenirken şirketler arasında yeknesak muhasebe politikalarının uygulanmadığının tespit edilmesi durumunda ise gruba ait muhasebe politikalarıyla uyumun sağlanabilmesi amacıyla grup işletmelerinin bireysel finansal tablolarında gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir (TFRS 10, Md.B87).

Konsolide edilecek finansal tabloların içerdikleri dönem aralığının aynı olması, kullanılan değerlendirme ölçüleri ve uygulanan muhasebe politikalarındaki uyumun sağlanması, konsolidasyon sürecine başlanmasında dikkat edilmesi gereken en önemli faktörlerdendir. Sağlıklı bir raporlamanın yapılabilmesi için ilk olarak bu faktörlere ilişkin yeksenaklığın sağlanması gerekmektedir. Bu maddelerin tamamlanmasının ardından konsolidasyon sürecinde gerçekleştirilmesi gereken sıradaki işlemlere geçilebilir.

2.5.2. Yabancı Ülkelerdeki Yatırımlara Ait Finansal Tabloların Çevrimi

Bir işletmenin yurt dışında sürdürülen faaliyetleri kapsamındaki yabancı paraya dayalı faaliyetlerini finansal tablolarında gösterebilmesi için hem yabancı paraya dayalı işlemlerini ulusal para birimine çevirmesi hem de yabancı ülkedeki bağlı ortaklığının finansal tablolarını işletmenin raporlama para birimine göre düzenlemesi gerekmektedir. Fakat bu çevrim işlemi, döviz kurlarının sürekli değişkenlik göstermesi sebebiyle bir takım problemleri de beraberinde getirmektedir (Usul ve Kıymık, 2010: 136). Yaygın olarak karşılaşılan sorunlar iki ana düzeyde ele alınabilir (Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 205). Bunlar;

- Varlık ve yükümlülüklerin çevrilmesinde (başka bir döviz cinsinden ifade edilmesinde) dönem başı kurların mı (tarihi kur) yoksa dönem sonu kapanış kurlarının mı (cari kur) kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir.

- Dönem sonu kurlarının kullanılması durumunda varlık ve yükümlülüklerin çevriminden kaynaklanan farklılıkların (çevrim esnasında ortaya çıkan kâr veya zarar) finansal tablolarda nasıl gösterileceği sorusuna cevap aranmalıdır.

Seçilecek olan yöntem, bilanço değerinin daha yüksek ya da daha düşük çıkmasına doğrudan etki edecek bir faktördür. Örneğin, cari kurun, tarihi kur ve dolayısıyla dönem içi ortalama kurdan daha düşük düzeyde seyrettiği bir döneme ait finansal tabloların çevrilmesi sırasındaki en düşük çevrim değeri doğal olarak cari kur yöntemine göre düzenlenen finansal tablolarda meydana gelecektir.

Konsolidasyon sırasındaki yabancı ülkelerde faaliyet gösteren grup işletmelerinin finansal tablolarının geçerli para birimine çevrilmesinde uygulanacak yöntemler ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 1) Sunulan finansal durum tablosundaki aktif ve yabancı kaynak unsurları bu tablonun düzenlendiği tarihteki kapanış kurundan çevrilir.
- 2) Gelir ve giderler, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelirler, işlem tarihlerindeki döviz kurlarından çevrilir.
- 3) Ortaya çıkan tüm kur farkları özkaynakların (diğer kapsamlı gelirin) ayrı bir unsuru (çevrim farkları hesabı gibi) olarak muhasebeleştirilir (TMS 21, md.39).

“Uygulama kolaylığı sağlanması amacıyla gelir ve gider kalemlerine ilişkin işlemlerin yapıldığı tarihlerdeki döviz kurlarına yaklaşık bir kurun (dönemin ortalama kuru gibi) kullanılması olasılık dâhilindedir” (TMS 21, md.22). Ortalama kurun kullanılabilmesi için ise döviz kurlarının dönem içerisinde önemli ölçüde dalgalanmaması gerekmektedir (TMS 21, md.22). İlk işlem tarihinden sonraki her raporlama dönemi sonunda ise aşağıdaki çevrim işlemleri gerçekleştirilir:

- 1) Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir,
- 2) Tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir,
- 3) Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler ise gerçeğe uygun değer ölçüldüğü tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilir (TMS 21, md.23).

Ülkelerin ekonomik bağlarının gittikçe kuvvetlenmesi ve çeşitlenmesi sonucu yabancı para ile yapılan işlemler gittikçe yaygınlaştığından dolayı uluslararası boyuttaki gerçekleşen işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması açısından, finansal tablolardaki rakamlar belirli ilkeler çerçevesinde revizyona tabi tutulmalıdır.

2.5.3. Ana Ortaklık ile Azınlık Paylarının Ayrılması

Ana ortaklığın bağlı ortaklığın tümüne sahip olmadığı durumlarda ortaya çıkan azınlık payları, konsolide finansal durum tablosundaki özkaynaklar içerisinde ana ortaklığa ait özkaynak payından ayrı bir biçimde gösterilmelidir. Konsolide kâr veya zarar tablosundaki gruba ait dönem net kârı veya zararı ise azınlık paylarını da içerisine alan kâr veya zarar olmasına rağmen, konsolide finansal durum tablosu içerisinde, söz konusu azınlık paylarına ait kâr veya zarar ile ana ortaklığa ait kâr veya zarar birbirinden ayrı olarak gösterilmektedir (TFRS 10, md.22).

Azınlık payları tarafından elde tutulan özkaynak oranının değişmesi durumunda, kontrol gücü olan ve olmayan paylara ait kayıtlı değerler, bunların bağlı ortaklıkta sahip oldukları göreceli paylardaki değişimleri yansıtmak amacıyla düzeltilmelidir. Azınlık paylarının revize edildiği tutar ile ödenen ya da alınan bedelin GUD’i arasındaki fark doğrudan özkaynakta muhasebeleştirilir ve ana ortaklık hissedarlarına dağıtılır (TFRS 10, md.B96). Bu paylardaki revizyon neticesinde kâr ve zarar veya özkaynaklardaki değişimle ilgili olarak ana ortaklık ve azınlık paylarına isabet eden tutarlar belirlenirken potansiyel oy haklarının muhtemel kullanımı gibi özel durumlar ise hesaplama dâhil edilmez (TFRS 10, md.B89).

Bir bağlı ortaklıktaki azınlık payına isabet eden zararın tutarı, bağlı ortaklıktaki azınlık payı tutarını aşabilir. Böyle bir pozisyonda, azınlık payı sahiplerinin, ortaya çıkan zarar fazlasını karşılama gücünün ya da zorunluluğunun bulunmaması haline, söz konusu fazlalık ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki payından mahsup edilir. Sonraki dönemlerde kâra geçilmesi halinde ise, daha önce mahsup edilen tutarlara ulaşıncaya kadar elde edilen

tüm kârlar ana ortaklığın payına ilave edilir (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 46).

Yatırım olarak elde tutulan bir işletmenin kontrolü her ne kadar ana ortaklıkta bulunsa da diğer ortaklara ait olan azınlık hakları, konsolide finansal durum tablosunda ana ortaklık paylarından ayrıca gösterilmelidir. Fakat bu paylara, özkaynaklar içerisinde toplu olarak görünecek şekilde yer verilmelidir.

2.5.4. Dönem İçerisinde Kontrol Altına Alınan veya Kontrolü Kaybedilen Bağlı Ortaklıkların Tespiti

Bir bağlı ortaklığın gelir ve giderleri, TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı'nda belirtilen "elde etme tarihinden itibaren konsolide finansal tablolara dâhil edilir ve bu durum ana ortaklığın, bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünü kaybettiği tarihe kadar devam eder" (TFRS 3, md.42). Söz konusu bağlı ortaklık elden çıkarıldığında ise, "elde edilen gelir ile bağlı ortaklığın defter değeri arasındaki olumlu ya da olumsuz fark konsolide gelir tablosuna kazanç veya zarar olarak yansıtılır" (TFRS 3, md.42).

Ana ortaklık, bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünü kaybettiğinde (bağlı ortaklık niteliği kaybedildiğinde), söz konusu varlık üzerindeki yatırımını sürdürüyor ise bu yatırım, TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı veya TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı'na göre değerlendirilir (TFRS 10, md.9). Eğer bu mümkün olmuyorsa, diğer bir ifadeyle yatırım üzerinde sahip olunan pay belirli bir oranın altına düşmüşse, söz konusu yatırım finansal varlık olarak değerlendirilir ve ilgili yatırım üzerinde finansal araçlar standardına göre işlem yapılır (TFRS 10, md. 25).

2.5.5. Konsolidasyon Şerefiyesinin Hesaplanması

Yatırım yapılan bir işletmeye, defter değerinin üstünde veya altında ödeme yapılmış olabilir. Şerefiyenin ortaya çıkışındaki temel neden de yatırım yapılan işletmeye ait varlık ve kaynakların GUD ile bu yatırım için yapılan toplam harcamalar arasında meydana gelen farktan kaynaklanmaktadır. Yatırımın edinimindeki elde etme maliyeti ile bu

yatırımın belirlenebilir gerçeğe uygun net aktif değeri içerisindeki yatırımcının payına düşen kısım arasındaki farklar, şerefiye olarak satın alma maliyeti içerisinde muhasebeleştirilir. Satın alma bedelinin yatırımın net defter değerinden yüksek olması halinde pozitif şerefiye, düşük olması halinde ise ucuza satın alma kazancı (pazarlıklı satın alım kazancı) ortaya çıkmaktadır. Her iki şerefiye unsuru da bilançoda ayrı bir kalem olarak gösterilmeyip, yatırımın maliyetine dâhil edilmektedir (Altuncu, 2015: 132). Pozitif şerefiyenin ortaya çıkışında, ana ortaklığın, yatırım üzerinden gelecekte elde etmeyi beklediği faydaları gözeterek, yatırımın net defter değerinden daha fazla maliyete katlanması sebep gösterilebilir. Örneğin, elde edilecek maliyet ve rekabet avantajı, yatırımın mevcut müşteri portföyü ve marka gücü pozitif şerefiye unsuru olarak sayılabilir.

Tanımlanabilir varlıklar, yükümlülükler ve koşullu yükümlülüklerin net gerçeğe uygun değerinin, birleşme maliyetinden yüksek olması durumunda ise ortaya çıkacak farkın (ucuza satın alma kazancı), birleşme tarihindeki döneme ait bir gelir unsuru olarak, kâr veya zarar tablosuna aktarılmak suretiyle yok edileceği ifade edilmiştir (TFRS 3, md.8-11).

Şerefiye, satın alma yoluyla ortaya çıkabilmesinin yanı sıra işletme içerisinde de yaratılabilmektedir. İşletme içerisinde yaratılan şerefiyenin ise, işletme tarafından kontrol edilebilen, maliyeti güvenilir şekilde ölçülebilen ve diğer varlıklardan bağımsız olarak belirlenebilen bir ekonomik kaynak olmamasından dolayı tek başına bir varlık olarak kabul edilemeyeceği ve muhasebeleştirilemeyeceği belirtilmiştir (Sarıoğlu ve Esen, 2007: 52).

Örnek 2.3: (D) A.Ş., (C) A.Ş.'ye ait olan hisselerden % 25'lik payı 20.000 TL'ye satın almıştır. Bu tarihte söz konusu payların GUD ise 45.000 TL'dir. (C) A.Ş.'nin bu tarihteki net varlıklarından (120.000 TL), (D) A.Ş.'ye düşen % 25'lik payın değeri ise 30.000 TL'dir (Mackenzie ve öte (2014)'ten yararlanılarak geliştirilmiştir).

Bu durumda ucuza satın alma kazancı söz konusudur ve ortaya çıkan gelirin hesaplaması şöyle yapılır:

GUD	: 45.000
Alış bedeli	: (20.000)

GUD'in alış bedelini aşan kısmı (ucuza satın alma kazancı): 25.000
Kâr kaydedilecek tutar (25.000-(45.000-30.000)) : 10.000

<hr/>	
242 İŞTİRAKLER	30.000
102 BANKALAR HS.	20.000
649 DİĞER OLG. GELİR VE KÂRLAR	10.000
<hr/>	

Yukarıdaki durumda işletme paylarının GUD'den 25.000 TL daha düşük bedelle satın alındığı görülmektedir. Söz konusu payların GUD'i ve satın alma bedeli arasındaki farktan (ucuza satın alma kazancı), yatırıma ait GUD ve defter değeri arasındaki farkın (pozitif şerefiye) çıkartılması sonucu ortaya çıkan gelir, kâr veya zarar tablosuna yansıtılır. Ayrıca yatırımın defter değeri ile elde etme bedeli arasındaki fark da (30.000-20.000) ucuza satın alma kazancınının 10.000 TL olduğunu göstermektedir.

Örnek 2.4: (D) A.Ş., (C) A.Ş.'ye ait hisselerin % 75'ini 210.000 TL bedelle satın almıştır ve bu bedel, aynı zamanda GUD olarak kabul edilmektedir. Satın alma tarihindeki (C) A.Ş.'ye ait varlıkların ve borçların GUD'i ise sırasıyla 540.000 TL ve 310.000 TL'dir (Haftacı ve Kılınc (2013)'ten yararlanılarak geliştirilmiştir).

Bu bilgiler ışığında tüm işletme düzeyindeki şerefiye tutarı aşağıdaki gibi hesaplanır:

İşletmenin GUD'i (210.000/0,75)	280.000
Net belirlenebilir varlıklar (540.000-310.000)	230.000
Şerefiye tutarı (280.000-230.000)	50.000

Ortaya çıkan şerefiyenin ana ortaklık ve azınlık paylarına ait dağılımı ise aşağıdaki gibi yapılır:

Ana ortaklığın sahibi olduğu şerefiyenin hesaplanması:

Ana ortaklık payının GUD'i (satın alma bedeli)	210.000
Net belirlenebilir varlıklardan ana ortaklığa düşen pay	172.500
Ana ortaklık payının şerefiye tutarı (210.000-172.500)	37.500

Azınlık paylarına ait şerefiyenin hesaplanması:

Toplam şerefiye tutarı	50.000
Ana ortaklık payı şerefiye tutarı	37.500
Azınlık payı şerefiye tutarı	12.500

Ya da;

Satın alma tarihindeki GUD ile değerilenen azınlık payları (280.000 x %25)	70.000
Net belirlenebilir varlıklardan azınlık paylarına düşen pay	57.500
Azınlık payı şerefiye tutarı	12.500

Yatırım yapılan işletmeye ait özkaynak unsurlarının GUD’i esas alındığından, bu değer ile varlıkların defter değeri arasındaki farkların etkisinin konsolide bilançoya yansıtılması gerekmektedir. Ortaya çıkan pozitif şerefiye tutarı ilgili yatırımın maliyetine dâhil edilir ve bilançoda ayrı bir kalem olarak gösterilmez.

Şerefiye, sınırsız bir faydalı ömre sahip olduğundan dolayı amortismanına tabi tutulmaz. Şerefiyede amortisman uygulamasının kaldırılmasının gerekçesi ise, bir varlık olarak tanımlanabilen şerefiyenin tahmini ekonomik ömrünün belirlenmesinin oldukça güç ve yoruma açık olması şeklinde ifade edilmiştir. Bunun yerine şerefiye –eğer yıl içerisinde değer düşüklüğüne uğradığına dair bir belirti yoksa- her yıl değer düşüklüğü testine tabi tutulmalıdır. Değer düşüklüğü testi, varlığın geri kazanılabilir değeri ile defter değerinin karşılaştırılmasıyla yapılır. Varlığın defter değerinin geri kazanılabilir değerinin üstüne çıkması halinde değer düşüklüğünün meydana geldiği varsayılır ve bu iki değer arasındaki fark kadar ilk olarak yatırıma ait şerefiye tutarı eksiltilir. Eğer şerefiye tutarını aşan bir değer düşüklüğü mevcutsa bu değer düşüklüğü farkı, “nakit yaratan birimin diğer varlıklarına her bir varlığın defter değeri oranında dağıtılarak söz konusu varlıkların sahip olduğu değerden düşülür” ve doğrudan gidere (değer düşüklüğü zararı olarak) kaydedilir. Diğer taraftan varlıkların defter değeri, tespit edilebilmesi şartıyla satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ve kullanım değeri ile sıfırın altına inemez (TMS 36, md.134-135).

Şerefiyenin gösterimi, hazırlanan finansal tablonun niteliğine göre çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu noktada ise bireysel ve konsolide finansal tablolaradaki yaklaşım farklılığı göze çarpmaktadır. Bireysel finansal tablolarda yer alan şerefiye tutarı yatırımın maliyete ilave edilirken, konsolide finansal tablolardaki şerefiye unsuru, ilgili varlık kaleminden ayrı olarak gösterilmektedir. Şerefiye ile ilgili yapılan açıklamalar ışığında verilen bilgiler, işletme birleşmeleri söz konusu olduğunda hazırlanan konsolide finansal tabloların sunumunda dikkate alınmaktadır.

2.6. Finansal Tabloların Konsolide Edilmesine İlişkin Düzenleme Esasları ve Muhasebe İşlemleri

Konsolide finansal tabloların düzenlenme amacı; “bir şirketler topluluğuna dâhil ana ortaklık ile kontrolü ana ortaklıkta olan bağlı ortaklıkların ve iştiraklerin aktif, pasif, gelir ve giderleri ile gayri nakdi yükümlülüklerinin tek bir ortaklığa aitmiş gibi gösterilmek suretiyle topluluğun bir bütün olarak finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında” bilgi vermektir (Sağlam, Yolcu ve Eflatun, 2014: 1132). Konsolide finansal tablolar, cari ve bir önceki dönemi kapsamak üzere en azından bir yıllık olarak düzenlenmelidir. Özellikle durumlar halinde ise finansal tablolar bir yıldan daha kısa ya da daha uzun dönemler için de düzenlenebilir.

Konsolide hesaplamalar; konsolide finansal durum tablosu (konsolide bilanço), kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu (konsolide gelir tablosu), konsolide ek finansal tablolar, grup yönetim raporu, yayınlanması tavsiye edilen dokümanlar, açıklayıcı dipnotlar, nakit değişim tablosu, özkaynak değişim tablosu, denetçinin raporu gibi gerekli dokümanları içerir. Analiz yapılırken faaliyette bulunulan sektörün geçmiş ve güncel ortalama rakamları ile organizasyonun yapısı ile ilgili veriler de kullanılır. Konsolide finansal tablolarda, benzer hesap kalemlerinin farklı dönemlerdeki karşılaştırmalı bakiyeleri yer almalıdır (Guni ve Munteanu, 2014: 180).

Konsolide finansal tablolar düzenlenirken aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir:

Kısmi satın alma durumu	Ana ortaklık ve bağlı ortaklığın finansal tablolarında kayıtlı olan benzer bilanço ve gelir tablosu kalemleri birbirleriyle toplanarak birleştirilir.	Tam sahiplik durumu
	Ana ortaklığın bağlı ortaklığa yapmış olduğu yatırımın defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına düşen özsermaye tutarı karşılıklı olarak elimine edilir.	
	Gelir, gider ve grup içi işlemlerden kaynaklanan kârı kapsayan grup içi bakiyeler ve işlemler tamamen elimine edilir.	
	Bağlı ortaklıktan elde edilen kâr veya zarardan ana ortaklığa ait olmayan kısım konsolide kâr veya zarar tablosunda ayrıca gösterilir.	
	Bağlı ortaklığın net aktif tutarından ana ortaklığın kontrolünde olmayan paylar, ana ortaklığa düşen paydan ayrı olarak finansal tablolarda gösterilir.	
	Kâr veya zararın ve özkaynaklarda meydana gelen değişikliklerin ana ortaklık ve azımlık paylarına isabet eden kısımları, mevcut paylar (opsiyonlar veya dönüştürülebilir araçlar hariç) dikkate alınarak belirlenir.	

Şekil 2.4: Finansal Tabloların Konsolidasyon İşlemleri

Kaynak: (TFRS 10, md.B86; Haftacı ve Kılınc, 2013: 78).

Grup işletmelerinin, birbirlerinin hisse senetlerine karşılıklı olarak iştirak etmeleri olasılık halindedir. Gruba bağlı bir bağlı ortaklığın, ana ortaklığın hisse senetlerine sahip olması durumunda finansal raporlamada TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum ile TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardının hükümleri uygulanır. İştirak veya iş ortaklığının, yatırımcı işletmenin hisselerinde sahipliğinin bulunması durumunda, bu yatırımlardaki işletmenin varlıklarını temsil eden iştirak kalemi içerisinde yatırımcının kendi hisseleri de olacaktır. Bu mükerrerliğin ortadan kaldırılması amacıyla yatırımcı işletmedeki iştiraklerin sahip olduğu yatırımcı işletmeye ait hisseler elimine edilmelidir. Bunun için kâr veya zarar hesabı kullanılmadan, iştirak veya iş ortaklığı yatırım hesabıyla bağlı ortaklık özkaynaklar hesabının ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Ancak, TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı kapsamında yatırım olarak sınıflandırılmış olan bir işletmenin, ana ortaklığın hisselerini elinde bulundurması halinde, herhangi bir şekilde özkaynaktan düşme veya eliminasyon yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bunun temel nedeni ise, yatırımın esas amacının, işletme faaliyetlerini etkilemek değil, hisse senetlerinin alım-satımı yoluyla kazanç elde edilmesi olmasıdır. Dolayısıyla böyle bir durumla karşılaşıldığında, iştiraklerde olduğu gibi karşılıklı olarak yatırım ve sermaye hesaplarında düzeltme yapılması söz konusu olmamaktadır. Ayrıca, işletmenin özkaynağa dayalı finansal

araçlarının alınması, satılması, ihraç ya da iptal edilmesinden dolayı kâr veya zarar hesaplarına herhangi bir kazanç ya da kayıp yansıtılmamaktadır (Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 198).

Finansal tabloların konsolide edilmesi kapsamında grup işletmeleri arasında gerçekleşen işlemlerle ilgili özkaynak, gelir, gider ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçların tümü karşılıklı olarak elimine edilmektedir. Grup içi eliminasyon işlemleri yapılmadığı takdirde ise iştirakin kâr veya zararı iki kez yatırımcı işletmenin finansal tablolarında gösterilmiş olacağından mükerrerliğe sebep olacaktır. Alt başlıklarda daha detaylı açıklanacak olan bu elimine işlemlerine ilişkin temel hususlar maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Mackenzie ve öte. (2014); Akdoğan ve Tenker, 2007: 457-458):

- 1) Konsolidasyon işleminde, ortaklıkların birbirlerinden olan tüm alacak ve borçları karşılıklı olarak mahsup edilir. Borçlanma amaçlı olarak menkul kıymet veya kıymetli evrak alımı söz konusu olmuş ise bu varlıkların da indirilmesi gerekir.
- 2) Grup şirketlerinin birbirlerinden satın almış oldukları dönen ve duran varlıkların, ilk elde etme maliyetleri üzerinden (grup içi işletmeler arasında bu varlığı ilk elinde bulunduran işletmenin katlandığı maliyet) gösterilmesi gerekmektedir. Bunu sağlayacak düzeltme kayıtları yapıldıktan sonra ortaya çıkan varlık değerlerine konsolide bilançoda yer verilmektedir.
- 3) Grup ortaklıklarının birbirlerine karşı sermaye taahhütlerinden kaynaklanan borçlarının bulunması halinde bu borçlar, ilgili oldukları ödenmemiş sermaye ve varsa hisse senedi ihraç primi (emisyon primi) alacaklarından indirilmek suretiyle tasfiye edilir. Grup işletmeleri arasında gerçekleşen kâr karşılıklı olarak elimine edilmelidir.
- 4) Grup şirketlerinin finansal tablolarında yer alan bağlı ortaklıklar sermaye payları değer düşüklüğü karşılıkları, iştirakler sermaye

payları değer düşüklüğü karşılıkları ile ilgili gider hesapları konsolide finansal tablolarda karşılıklı olarak mahsup edilir.

- 5) Grup içerisinde gerçekleşen mal alımı ve satımından kaynaklanan gelir ve giderler, konsolide finansal tablolara; brüt satışlar, satışların maliyeti ve stok hesaplarındaki ortaklık oranları nispetinde eklenir veya çıkartılır. Grup içerisinde gerçekleşen satışların sonrasındaki grup dışına çıkışı gerçekleşen satışlara ait gelirler ise gerçekleşmiş gelir sayılmaktadır.
- 6) Grup şirketleri arasında alışı ve satışı yapılan amortismanına tabi iktisadi kıymetlere (ATİK) ilişkin gelir ve gider unsurları da elimine edilerek konsolide finansal tablolarda gösterilir. Amortismanına tabi kıymetler esas değerleri üzerinden sunulduğundan, grup içi işlemler nedeniyle oluşan ve varlıkların maliyetine dâhil edilen kâr ve zararlar elimine edilmelidir.
- 7) Grup içi işlemlerden kaynaklanan kâr ve zararların eliminasyonu neticesinde ortaya çıkan geçici farklar ise TMS 12 Gelir Vergileri Standardı hükümlerine göre kayda alınmaktadır.

Bir bağlı ortaklığa ait mali veriler, yatırımın, ana ortaklığın bilançosunda bağlı ortaklık kapsamında gösterildiği tarihten itibaren finansal tablolara dâhil edilir ve bu durum kontrol gücü kaybedilene kadar devam eder. Finansal tabloların konsolidasyonu ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra düzenlenmesi gereken genel amaçlı finansal tablolara ilişkin detaylı açıklamalara aşağıdaki başlıklarda yer verilmiştir.

2.6.1. Konsolide Finansal Durum Tablosu Düzenlenmesine İlişkin Esaslar

Konsolide finansal durum tablosu, işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren tablodur. Bu tablonun düzenlenmesinde ekonomik karar almayı etkileyecek her türlü bilgi önemlidir ve finansal durum hakkındaki özet bilgi tabloda sunulmalıdır. Ayrıntılı bilgilere ise dipnot açıklamalarında yer verilebilir. Tablo, karşılaştırmalı olarak en az iki döneme ilişkin verileri kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. Geriye doğru düzeltmenin söz konusu olduğu durumlarda

ise, tablonun üç dönem olarak düzenlenmesi finansal analizin daha sağlıklı yapılabilmesi açısından oldukça faydalıdır (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 142-143).

TMS 1’de finansal durum tablosunda sunulacak bilgilerin sunulduğunda dönen/duran varlık, kısa/uzun vadeli yabancı kaynak sınıflaması ve likidite esaslı sınıflama olarak iki model önerilmektedir. Raporlamada hangi modelin uygulanacağıyla ilgili güvenilir bilgi esası öne çıkmaktadır. Varlık ve kaynaklar; likidite esaslı sunuluş daha güvenilir bilgi sağladığı durumlar dışında, dönen/duran varlık, kısa/uzun vadeli yabancı kaynak olarak sınıflanır (TMS 1, md.60). Yöntemlerden hangisinin, seçileceğiyle ilgili ikinci esas ise normal faaliyet döngüsüdür. Güvenilir bilgi, karar alıcılara yardımcı olacak doğru ve tutarlı bilgidir. Normal faaliyet döngüsü ise işletmeye ait varlıklar ile bu varlıkların nakit veya nakit benzeri varlıklara dönüşme zamanıdır (TMS 1, md.68).

Finansal durum tablosundaki kısa/uzun vadeli ayırımında amaçlanan ise işletmenin borç ödeme gücü ve likiditesi hakkında daha kesin sonuçlara ulaşılmasının sağlanmasıdır. Gerçek durumun farklı olduğu durumlarda bile bu yaklaşımla kısa/uzun vadeli ayırım yapılabilir. Örneğin, kısa vadeli bir borcun vadesinin uzatılmasıyla ilgili bir tercihin ya da tahminin olduğu bir durumda borç ödeme gücünün doğru analiz edilebilmesi için uzun vadeli olarak sınıflandırmaya tabi tutulması gerekir (TMS 1, md.71). Bu duruma işletmenin, borcun sınıflandırılmasındaki erteleme hakkının bulunması izin vermektedir. Benzer şekilde uzun vadeli borçların da sözleşmede yer alan bir taahhüdün yerine getirilmemesi veya ihlali durumunda ödenebilir hale gelmesi durumunda kısa vadeli borç olarak sınıflandırılması gerekir (TMS 1 md.72).

Finansal durum tablosunda yer alacak bilgilere ilişkin açıklamalara TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı’nın 54. Maddesinde yer verilmiştir. “İşletmeler, finansal durumlarının anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla ek ve alt başlıklar açmada serbesttirler. Ana gruplara ilişkin alt sınıflamadaki ayrıntı ise, tutarların boyutu, niteliği ve işlevine bağlı olarak değişir” (TMS 1, md.57). Örneğin, toplam alacakların içerisinde yer alan ticari alacaklar,

ilişkili taraflardan ticari alacaklar ve ilişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar olarak ayrı bir şekilde sınıflanır.

Konsolide finansal durum tablosu hazırlanırken ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların bilanço kalemleri tek tek toplanır. Dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise yapılması gereken mahsup işlemidir. Bu işlem sırasında ana ortaklığın bilançosundaki bağlı ortaklığa ait kayıtlı değer ile bağlı ortaklıkların özsermayesi içerisindeki ana ortaklığın payı karşılıklı olarak mahsup edilmektedir (Kaya, 2011: 37). Çünkü bağlı ortaklığın sahip olduğu aktif ve pasiflerden (bağlı ortaklığın özkaynaklar hesabı) ana ortaklığa düşen kısım, ana ortaklığın bilançosundaki bağlı ortaklıklar yatırım hesabında bulunduğundan dolayı oluşan mükerrerliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Eğer bu işlem yapılmazsa yatırıma ait tutar, birleştirilen bilançolarda hem mali duran varlıklarda hem de özkaynaklarda yer almış olacaktır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2007: 386). Mahsup işlemi ise bağlı ortaklık kapsamında elde bulundurulan hisseler ne zaman edinilmiş ise o tarihteki defter değerleri üzerinden yapılmaktadır. Eğer bir bağlı ortaklık payı elde edinilmeye başlandığı sırada değil de sonradan bağlı ortaklık kapsamına girmişse, bağlı ortaklık kapsamına girdiği tarihteki aktif ve pasif değerleri veri olarak alınacaktır (Akdoğan ve Tenker, 2007: 456).

Bir ana ortaklığa ait birden fazla bağlı ortaklığın söz konusu olduğu ve ana ortaklıkla bağlı ortaklıklar arasında da dolaylı ilişkinin bulunduğu durumlarda, bu ilişkilerin gruplanarak kendi aralarında konsolide edilmek suretiyle işlem direkt ilişkiye indirildikten sonra konsolidasyona geçilmelidir. Bağlı ortaklıkların birbirlerine karşı yatırımının bulunması halinde ise öncelikli olarak bu ortaklıkların finansal tablolarının birleştirme işleminin tamamlanmasından sonra geriye ana ortaklık kaldığı takdirde grubun konsolide finansal tabloları ortaya çıkartılabilir. Ana ortaklık ile bağlı ortaklıklar arasında direkt bir ilişkinin mevcut olması halinde ise konsolidasyon basit ve tek aşamalıdır (Yüksel, 2008: 44).

Bir ana ortaklığın sahibi olduğu bağlı ortaklıklarının yanı sıra iştirak veya iş ortaklıklarında da payı bulunabilir. Ana ortaklık konumundaki işletme (konsolide edilen bağlı ortaklıkları da dâhil) ile “iştiraki veya iş ortaklığı

arasında gerçekleşen aşağı yönlü ve yukarı yönlü işlemlerden doğan kazanç veya kayıplar yalnızca ilişkili olmayan yatırımcıların söz konusu iştirak veya iş ortaklığı üzerindeki payları nispetinde işletmenin finansal tablolarına yansıtılmaktadır” (TMS 28, md.27). Yukarı yönlü işlemler, bir iştirak veya iş ortaklığı tarafından yatırımcı işletmeye yapılan varlık satışı türündeki işlemleri kapsamaktadır. İştirak veya iş ortaklığının bu işlemlerden kaynaklanan kazanç veya kayıplarından, ana ortaklığa ait olan kısmı elimine edilmelidir. Aşağı yönlü işlemler ise yatırım yapan işletmenin iştirakine veya iş ortaklığına yönelik olarak gerçekleştirdiği varlık satışı veya aynı sermaye katkısı türündeki (varlık şeklindeki sermaye katkıları) işlemleri içine almaktadır (TMS 28, md.27).

Eliminasyonda dikkat edilecek hususlardan birisi de aktif ve pasifteki parasal tutarların elimine edilemeyeceğidir. Çünkü parasal tutarlar gerçekleşmiş işlemlerin sonucunda ortaya çıkmaktadırlar. Örneğin, grup şirketleri arasındaki işlemler sonucunda kasa veya banka hesaplarına giren veya hesaplardan çıkan hareketler eliminasyona konu edilemez (Şen, Üçoğlu ve Terzi, 2015: 211).

Eliminasyon işlemleri, ilgili aktif ve pasif hesaplardaki grup içi işlemlere ait rakamların karşılıklı olarak (ters yönde) çalıştırılması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Eliminasyon işlemleri yapılmadığı takdirde ise konsolide bilançodaki aktif ve pasif kalemlerde fiktif bir büyüklük meydana gelecektir. Yapılan eliminasyon işlemleriyle birlikte alacaklarla borçların eşitlenmesi neticesinde, bilançonun aktif büyüklüğü olması gerektiği seviyeye indirgenmekte fakat konsolide dönem net kârı değişmemektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise; grup içerisinde başlayıp, grup dışına çıkan bir işlemin söz konusu olması durumunda, gerçekleşmiş sayılan bu işlemin eliminasyona dâhil edilmeyip, konsolide finansal tablolarda gösterilmesinin gereğidir.

Konsolidasyona dahil olan şirketler arasında gerçekleştirilen eliminasyon işlemleri kapsamında yapılan yevmiye kayıtlarına, bir anlamda sanal yevmiye kayıtları da denilebilir. Nedeni ise, bu kayıtların, Tekdüzen Hesap Planı çerçevesinde işletmenin yasal defterlerinde yapılan kayıtlarla bir ilgisinin

bulunmamasıdır. Söz konusu kayıtlar, VUK'a göre düzenlenen finansal tabloların, TMS/IFRS çerçevesindeki çevrimi esnasında yapılmaktadır. Bu kayıtlar, konsolidasyon işlemleri kapsamında gruba ait işletme hesapları arasındaki bir takım düzenleme, sınıflandırma ve eliminasyonların gösterilmesi amacını taşımaktadır.

Örnek 2.5: (D) A.Ş., (E) A.Ş.'ye ait hisselerin %70'ine sahiptir ve satın alma tarihindeki (E) A.Ş.'nin sermaye tutarı 2.000 TL; dağıtılmamış kârları ise 800 TL'dir. Dönem sonunda yapılan eliminasyon işlemleri neticesinde ise (E) A.Ş.'nin dönem net kârı 450 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu çerçevede yapılacak yatırım ve sermaye hesaplarının eliminasyonu ile azınlık payının gösterimi aşağıdaki gibi olacaktır (Mackenzie ve öte. (2014)'ten yararlanılarak geliştirilmiştir):

(D) A.Ş.'nin (E) A.Ş.'nin özkaynaklarındaki payının toplam değeri 1.960 TL'dir. Öncelikle özkaynak hesapları ile bağlı ortaklık yatırım hesabı karşılıklı olarak elimine edilmelidir. Ayrıca, (D) A.Ş.'ye düşen dönem net kârı da 315 TL ($450 \text{ TL} \times \% 70$) olarak hesaplanmıştır. Bağlı ortaklıktan elde edilen bu kârdan ana ortaklığa ait işlemlerin (özellikle yukarı yönlü) etkileri arındırılmış olmalıdır.

500 SERMAYE HS.	1.400
(2.000 TL x % 70)	
570 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI HS.	560
(800 TL x % 70)	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR HS.	1.960
Bağlı ortaklıklar ile özkaynaklar hesaplarının eliminasyonu	

(E) A.Ş.'nin özkaynakları ile dönem net kârının % 30'luk kısmı ise azınlık paylarına aittir. Konsolide bilançoda azınlık tutarı 975 TL olarak gösterilecektir.

500 SERMAYE HS. (2.000 TL x % 30)	600
570 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI HS. (800 TL x % 30)	240
590 DÖNEM NET KÂRI (450 TL x % 30)	135
505 AZINLIK PAYI HS.	975
Azınlık paylarının hesaplanması	

(E) A.Ş.'nin dönem net kârından azınlığa ait olan 135 TL, konsolide gelir tablosunda gider olarak kabul edilir ve bu tutar kadar düzeltme yapılır. Dolayısıyla konsolide kâr rakamı da bu tutar kadar indirilmiş olur.

Eğer satın alma sırasında şerefiye söz konusu olmuş olsaydı (ana ortaklıktaki bağlı ortaklıklar hesabının, bağlı ortaklığın özkaynaklarındaki ana ortaklığa isabet eden payların gerçeğe uygun değerinden daha büyük olması durumu), hesaplanan şerefiye tutarının da konsolide finansal tablolarda gösterilmesi gerekecekti. Örneğin, yukarıdaki örnekte (D) A.Ş., (E) A.Ş.'ye ait hisseleri GUD'den daha yüksek bir bedelle satın almış olsaydı, yapılan eliminasyon kaydı içerisinde (D) A.Ş.'ye ait özkaynak hesaplarının altında şerefiye tutarına da yer verilmesi gerekirdi. Yapılan işlemler sonucunda bu hesapların karşılığında çalıştırılan bağlı ortaklık hesabının tamamı eliminasyona tabi tutulmaktadır.

Konsolide bilançonun hazırlanışına etki eden ve grup şirketleri arasında gerçekleşmesi muhtemel olan işlemlerden birisi de duran varlık alışı ve satışı işlemlerine ilişkindir. Grup içi sabit kıymet alış ve satışıyla ilgili konsolide tabloların düzenlenmesindeki temel kural ise diğer varlık işlemlerinde olduğu gibi grup içi işlemlerin etkilerinin ortadan kaldırılmasıdır. Öncelikle grup içi satıştan kaynaklanan kâr ya da zarar ortadan kaldırılarak maddi duran varlığın defter değeri satım öncesi tutara getirilir. Bu işlem için kâr ya da zarar hesabının karşısında; birikmiş amortismanlar hesabı, ilgili amortisman gider hesabı (satım öncesi ve sonrasındaki amortisman gideri farkının ortadan kaldırılması amacıyla) ve sabit kıymet hesabı çalıştırılır. Buradaki amaç,

alınıcın fazla veya eksik hesapladığı amortisman gideri farkının kâr ile ilişkilendirilmesi; birikmiş amortismanlar hesabının ise satış gerçekleşmeden önceki durumuna geri döndürülmesidir.

Yukarıdaki açıklamalara ilişkin Fidan, (2009)' dan yararlanılarak geliştirilen bir örneğe aşağıda yer verilmiştir.

Örnek 2.6: (D) A.Ş., 01.06.2012' de 250.000 TL' ye satın aldığı makinayı 02.06.2014' te bağlı ortaklığı olan (C) A.Ş.' ye 350.000 TL' ye satmıştır. Makinanın faydalı ömrü 10 yıl olmakla beraber normal amortisman yöntemi uygulanmakta ve hurda değerinin bulunmadığı varsayılmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar ve örnekteki veriler doğrultusunda 31.12.2014 tarihinde ortaya çıkan tablo ve yapılması gereken kayıtlar aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

İlgili Hesaplar	Satılmamış Olması Hali	Satım Sonrası Hali	Elimine Edilmesi Gereken Tutar
Makinenin Kayıtlı Değeri	250.000	350.000	100.000
Birikmiş Amortismanlar	75.000	35.000	-40.000
Yıllık Amortisman Gideri	25.000	35.000	10.000
Makine Satış Karı		150.000	150.000

---

649 OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS.	150.000
(D) A.Ş.	
253 TESİS MAK. VE CİH. HS.	100.000
(C) A.Ş.	
257 BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR HS.	40.000
(C) A.Ş.	
730 AMORTİSMAN GİDERLERİ HS.	
(C) A.Ş.	10.000
Grup içi oluşan kârın elimine edilmesi	
Satış öncesi ve sonrasındaki amortisman farkının giderilmesi	
Makina ve amortismanlar hesabının satış öncesindeki tutara getirilmesi	

(C) A.Ş.' nin 2014 yılında makina için ayırdığı 35.000 TL' lik amortisman giderinin içerisinde yer alan 10.000 TL'lik satış kârı, yukarıdaki

kayıtla birlikte elimine edilmektedir. Buna paralel olarak birikmiş amortismanlar hesabı da satım öncesindeki bakiye olan 75.000 TL' ye geri getirilmektedir. Dolayısıyla makinanın net değeri gruba ait konsolide varlık hesabında 175.000 TL (250.000-75.000) olarak sunulmaktadır. Bu işlemlerin sonucunda makine ile ilişkili olan defter-i kebir kayıtları satış öncesi duruma göre düzenlenmiş olmaktadır.

Grup firmalarının aralarında gerçekleştirdikleri işlemlerin ilgili hesaplar üzerindeki etkileri yapılan eliminasyon kayıtları vasıtasıyla bertaraf edilmektedir. Bu sebeple yapılan işlemler sırasında kullanılan hesaplara bir bütün olarak, gruba ait hesaplar gözüyle bakılmaktadır. Konsolide finansal durum tablosunun hazırlanışı sırasında yapılan eliminasyon işlemleri, diğer konsolide finansal tabloların oluşumuyla (özellikle kapsamlı kâr veya zarar tablosu) paralellik göstermektedir. Yapılan işlemlere ilişkin düzeltme ve sınıflandırma kayıtları, aynı zamanda diğer tablolar ile de ilişkili olduğundan, hazırlanan konsolide finansal tabloların oluşumu bir anlamda bütünlük arz etmektedir.

2.6.2. Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar

İşletmenin gelir ve giderlerini gösteren tablo, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu olarak adlandırılmaktadır. Tablonun literatürdeki bilinen diğer adı da kapsamlı gelir tablosudur. Bu tablo, dönem kârı veya zararı bölümü ve diğer kapsamlı gelirler bölümü olarak iki bölümden oluşmaktadır. Söz konusu iki bölümde raporlanan tüm gelir ve giderler işletmenin kapsamlı kârını oluşturmaktadır (TMS 1, md.81A).

Bu tablonun düzenlenmesi sırasında işletme, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu yerine kapsamlı gelir tablosu başlığını kullanabilir. İşletme, ilk olarak kâr veya zarar bölümü ve bu bölümün hemen ardından da diğer kapsamlı gelir bölümü gelmek üzere tek bir kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu sunabilir. İşletme kâr veya zarar tablosunu diğer kapsamlı gelir tablosundan ayrı olarak da sunabilir (TMS 1 md.10A).

Dönem kârı veya zararı bölümü, işletmenin gelir tablosunu oluşturur ve bu tabloda, dönemde tahakkuk eden tüm gelir ve gider kalemleri raporlanır. Bu kalemlerin raporlanması sırasındaki standardın yaklaşımı, süreklilik gösteren ve durdurulan faaliyet sonucunun ayrı başlıklarda sunulmasıdır. Böylelikle işletmenin kâr veya zarar yaratma potansiyeli hakkında şeffaflık sağlanması hedeflenmektedir. Süreklilik gösteren faaliyet sonucu temelde; işletme faaliyet sonucu ve finansal sonuçtan meydana gelmektedir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 25).

Kâr veya zarar tablosu ve diğer kapsamlı gelir tablosunda asgari olarak sunulması gereken bilgilere ilişkin açıklamalara TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı'nın 82. maddesinde yer verilmiştir.

Diğer kapsamlı gelir tablosunun varlık nedeni ise GUD ile ölçüm esasının benimsenmesi neticesinde geleneksel gelir tablosunda tanımlanmayan gelir ve giderlerin ortaya çıkmasıdır. Bu türden gelir ve giderler, özkaynaklarda artış veya azalışlara neden olmalarının yanında kesinleşmiş olmadıkları için alacak ya da borç olarak algılanmamakta ve dolayısıyla geleneksel gelir tablosuna gelir veya gider olarak yansımamaktadırlar. Söz konusu gelir ve giderler, elde tutulmaları dolayısıyla ortaya çıkan nakde dönüşmemiş (gerçekleşmemiş) nitelikteki gelir ve giderlerden oluşup, özkaynaklara dâhil edilmek suretiyle, özkaynak değişim tablosunda sunulabilmektedirler (Acar, 2013: 29-30).

İşletme kâr veya zararın ve diğer kapsamlı gelirin sunulduğu tablolarda ya da dipnotlarda hiçbir gelir veya gider kalemini olağan dışı kalem şeklinde sunamaz (TMS 1 md.87).

Konsolide kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunun düzenlenmesinde esas olan unsur, konsolide finansal durum tablosunun düzenlenmesine paralel biçimde ana ortaklık ve bağlı ortaklığa ait gelir ve gider hesap kalemlerinin tek tek toplanmasıdır. Bu işlemler sırasında grup içi işlemlerin etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla eliminasyon kayıtları yapılmaktadır. Örneğin, grup içi borçlanmalardan kaynaklanan faiz gelir veya gideri ya da kira ödemesi gibi bir tarafın diğer taraftan alacaklı duruma gelmesini sağlayan işlemlerin etkileri karşılıklı olarak elimine edilerek

konsolide kâr veya zarar tablosuna yansıtılır. Kontrol altında bulundurulmuş bağı ortaklıklarda grup dışındaki yatırımcıların da paylarının bulunması halinde de bağı ortaklıkların dönem net kâr veya zararından bu paylara düşen kısım hesaplanarak ayrıca gösterilmelidir (Akdoğan ve Tenker, 2007: 459).

Örnek 2.7: (D) A.Ş., (C) A.Ş., (B) A.Ş. ve (E) A.Ş.' den oluşan grup şirketleri arasında gerçekleşen kâr ile ilişkili olan temettü tahakkuk ve ödemeleri ilgili dönemde aşağıdaki gibi gerçekleştirilmiştir. Akdoğan ve Tenker, (2007)' den yararlanılarak geliştirilen örneğe ilişkin işlemler aşağıdaki gibidir.

(C) A.Ş.' nin (D) A.Ş.' ye temettü tahakkuku:	80.000 TL
(E) A.Ş.' nin (C) A.Ş.' ye temettü ödemesi:	40.000 TL
(E) A.Ş.' nin (B) A.Ş.' ye temettü ödemesi:	20.000 TL
<hr/>	
641/649 BAĞLI ORT. TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	140.000
(D) A.Ş.: 80.000	
(C) A.Ş.: 40.000	
(B) A.Ş.: 20.000	
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HS.	140.000
(C) A.Ş.: 80.000	
(E) A.Ş.: 60.000	

Grup içi gerçekleşen işlemlerdeki kârın eliminasyonu

Yukarıdaki kayıttan sonra grup içi gerçekleşen işlemler nedeniyle ortaya çıkan ve dağıtılması kararlaştırılan kârlar elimine edilmiş olmaktadır. Dikkat edilirse, elimine edilen gelir hesabının karşı bacağında bir bilanço hesabı olan geçmiş yıllar karları hesabı (literatürde 570 hesap yerine 542 Olağanüstü Yedekler Hesabının kullanıldığı da görülmektedir) yer almaktadır. Dolayısıyla bu kayıt aynı zamanda finansal durum tablosuyla da ilişkili bulunmaktadır. Ayrıca bu kayda istinaden (C) A.Ş.' nin (D) A.Ş.' ye olan temettü borcunu henüz ödememesi nedeniyle bu işlemlere ilişkin bilançodaki ilgili alacak ve borç hesaplarında yer alan tutarların da karşılıklı çalıştırılarak elimine edilmesi gerekmektedir.

Konsolide kâr veya zarar tablosunun düzenlenmesinde varsa azınlık paylarına ait işlemler ayrıca dikkate alınmalıdır. Azınlık paylarının hesaplanması sırasında yukarı yönlü bir satış tespit edilirse, bağlı ortaklığın kârı veya zararı bu işlemin etkilerinden arındırıldıktan sonra ortaya çıkan kâr veya zarar üzerinden azınlık payları hesaplanır. Aşağı yönlü bir satış söz konusu olması durumunda da bu işlemlerin etkileri konsolide gelir tablosundan arındırılır. Fakat yapılan eliminasyon işlemleri bağlı ortaklığın kârı veya zararını etkilemediği için azınlık paylarının tutarında bir değişiklik olmamakta ve azınlık payları, bağlı ortaklığın kârı veya zararı üzerinden hesaplanmaktadır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2007: 398).

Konsolidasyona sonradan dahil edilen bir bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücünün bulunmadığı dönemlerdeki faaliyet sonuçları konsolide net kâr veya zararın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Elde edilen bağlı ortaklığın gelir ve giderleri sanki bağlı ortaklık dönem başında kontrole alınmış gibi dikkate alınır ve kontrolün ele geçirilmesinden önceki kazanç ya da kayıplar ana ortaklık payından düşülür. Bu yöntem konsolidasyona dâhil edilecek gelir ve giderlerin tespit edilmesinde kolaylık sağlamaktadır. Diğer taraftan ikinci bir yöntem olarak da bağlı ortaklığın kontrolü ne zaman ele geçirildiyse o tarihten itibaren elde edilen kazanç ve kayıpların konsolidasyona dâhil edilmesi benimsenebilir (Yüksel, 2008: 98).

Bilançonun konsolide edilmesi sırasında yapılan eliminasyon işlemleri çoğu zaman kâr veya zarar tablosuyla da ilişkili olduğundan eş zamanlı etkiye sebep olan bu kayıtlar birbiriyle paralellik göstermektedir. Örneğin, konsolide finansal durum tablosundaki grup içi alış ve satışlara ait hesapları ilgilendiren eliminasyon kayıtları ile bu işlemlerle ilişkili gelir ve gider hesaplarının yer aldığı kâr veya zarar tablosunun konsolide edilmesi sırasında yapılan mahsup işlemleri için bu durum geçerlidir.

Örnek 2.8: (D) A.Ş., (C) A.Ş.'nin % 80'ine sahiptir. İlgili dönemde (C) A.Ş., alış maliyeti 150.000 TL olan ticari malı (D) A.Ş.'ye 250.000 TL'ye satmıştır. (D) A.Ş. ise aldığı bu malın yarısını 200.000 TL karşılığında grup

dışı bir firmaya satışını gerçekleştirmiştir. Şen, Üçoğlu ve Terzi (2015)'den yararlanılarak geliştirilen örneğe ilişkin açıklamalar aşağıda yapılmıştır.

İlişkili şirket konumundaki (D) A.Ş. ve (C) A.Ş. arasındaki işlemlerin eliminasyon kayıtları ve açıklamaları aşağıdaki gibi yapılır:

_____ / _____	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR HS.	250.000
621 SAT. TİC. MAL. MALİYETİ HS.	250.000
(C) A.Ş. 150.000	
(D) A.Ş. 100.000	

Grup içi alım-satım işlemi eliminasyon kaydı

_____ / _____	
---------------	--

Yukarıdaki işlemde; 621 hesabın alacağına yazılan 250.000 TL'nin 150.000 TL'si (C) A.Ş.'ye; 100.000 TL'si ise (D) A.Ş.'ye aittir. Böylelikle grup içerisinde gerçekleşen satışın maliyeti ile satışa ait gelir elimine edilmiş olmaktadır. Gruba ait şirketler bir bütün olarak düşünüldüğünden eliminasyon işlemleri de grup adına tek bir hesapta toplanmaktadır.

İkinci bir husus ise, (D) A.Ş.'nin grup dışına yaptığı satışlar haricindeki grup içerisinde kalan kârın konsolidasyon açısından gerçekleşmemiş kâr sayılmasıdır. Dolayısıyla söz konusu tutar kadar dönem kârı azaltılmalıdır. Ortaya çıkan kârın, (D) A.Ş.'nin stok hesabından düşülerek satışların maliyeti hesabına aktarılması gerekir. Grup içi kârı oluşturan 100.000 TL'nin (250.000-150.000) yarısı grup dışına yapılan satışlara aittir. Diğer yarısı ise grup içerisinde kalan stoğun bünyesinde bulunduğundan elimine edilmelidir. Ticari malın ilk olarak (C) A.Ş.'nin stoklarına 150.000 TL'lik maliyetle girişi yapıldığından ve yarısının da ((D) A.Ş. tarafından) grup dışına satışı gerçekleştiğinden, yapılan işlem neticesinde grup adına (D) A.Ş.'nin stoklarında takip edilmesi gereken stok bakiyesi 75.000 TL'dir.

_____ / _____	
621 SAT. TİC. MAL. MALİYETİ HS.	50.000
(D) A.Ş.	
153 TİCARİ MALLAR HS.	50.000
(D) A.Ş.	

Kalan stoka ait grup içi kârın eliminasyon kaydı

_____ / _____	
---------------	--

Alternatif bir hesaplama tekniğiyle de grup içi satıştan kaynaklanan kârlılık oranı % 66,67 (100.000/150.000) olarak saptanabilir. Buradan hareketle grup içerisinde kalan 125.000 TL'lik stoğun içerisinde maliyet bedeli üzerinden % 66,67 kâr bulunduğundan, grup içerisinde kalan malın maliyeti de 75.000 TL (125.000/1.6667) olarak hesaplanır. Dolayısıyla grup içerisinde kalan kâr da 50.000 TL (125.000-75.000) olarak tespit edilir. Bu hesaplama, grup dışına çıkan stok miktarının değişik oranlarda gerçekleşebildiği durumlarda elimine edilmesi gereken rakama ulaşılmasında kolaylık sağlayabilir.

Kâr veya zarar tablolarının konsolidasyon işlemleri neticesinde grup firmalarının dönem net kârında bir azalış görülse de ödeyeceği vergi tutarında bir değişiklik olmayacaktır. Bunun nedeni ise, konsolide dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıklarına, gruba ait tüm şirketlerin bireysel finansal tablolarındaki vergi karşılık tutarlarının toplanması sonucu ulaşılmasındandır.

Konsolide kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu finansal durum tablosuyla birlikte konsolide finansal tabloların iki temel direğini oluşturmaktadır. Diğer genel amaçlı konsolide finansal tablolar ise bu iki finansal tabloya göre daha az öneme sahip olamamakla birlikte, hem bilgi kullanıcılarının finansal analiz açısından bu iki tablodaki verilerin yorumuna daha fazla ihtiyaç duymaları, hem de diğer tablolardaki kalemlerin daha ziyade bu iki tablodaki verilerden beslenmesi nedeniyle söz konusu iki tablonun daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir.

2.6.3. Konsolide Nakit Akış Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar

Konsolide nakit akış tablosu, grup işletmelerinin nakit akış tablolarının birleştirilerek bir araya getirilmesi ile meydana gelmektedir. Böylelikle grubun, cari dönemle önceki dönemlerine ait nakit ve nakit benzerleri kalemlerindeki değişimlerinin nelerden kaynaklandığı tespit edilmeye çalışılarak, yöneticiler, hissedarlar ve kredi kuruluşları gibi finansal tablo kullanıcılarına sunulması amaçlanmaktadır (Kargın ve Aktaş, 2011: 2).

Tahakkuk esasına göre kaydedilen işlem ve olayların tahsil edilmesi veya ödenmesi sonraki dönemlerde gerçekleştirilebilmektedir. Bu noktada nakit akış tablosu, tahakkuk esasına göre hesaplanan ve kapsamlı gelir tablosunda raporlanan dönem kârının, finansal durum tablosunda sunulan nakit ve nakit benzerlerine eşit olmama nedenini açıklayan tablodur (Özerhan ve Yanık, 2010: 66). Kapsamlı gelir tablosunda yer almakla birlikte nakit girişi sağlamayan gelirlerin ve nakit çıkışına sebep olmayan giderlerin tespit edilerek nakit esasına göre dönüştürülmesi gerekmektedir. Böylelikle bu unsurların kapsamlı gelir tablosu üzerindeki etkilerinin bertaraf edilmesi sağlanmaktadır (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 69).

Nakit akış tablosunun ana unsurunu oluşturan nakit ve nakit benzerleri, kısa vadeli yükümlülükleri yerine getirebilmek için elde tutulan ve yatırım faaliyetlerinde veya başka amaçlarla kullanılmayan varlıklardır. Bir varlığın bu sınıflamaya dâhil olabilmesi için değeri belirlenebilen bir nakde çevrilebilmesi ve değerindeki değişim riskinin önemsiz olması şarttır. Buna göre nakit ve vadesi 3 ay veya daha kısa olan vadesiz banka mevduatı ile bedeli kolayca nakde çevrilebilen kısa vadeli yatırımlar nakit benzeri yatırım olarak kabul edilmektedirler (TMS 7, md.7).

TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı'nda yapılan açıklamalar ışığında nakit akış tablosunun, işletmenin net aktiflerindeki değişimi, finansal yapısını (likidite ve borç ödeme gücü gibi) ve nakit akışlarının tutar ve zamanlamasını değişen piyasa şartlarına ve karşılaşılan fırsatları değerlendirebilmek için gerekli bilgiyi sağlamak üzere tasarlandığı anlaşılmaktadır. Tablonun, işletmenin nakdi açıdan alacağı kararlara ışık tutması beklenir. Tablo ayrıca, işletmeler arasındaki aynı işlem ve olaylarla ilgili farklı muhasebe uygulamalarının etkilerinin elimine edilmek suretiyle işletmeler arasındaki performans raporlamalarının karşılaştırılabilmesine olanak tanımaktadır (Guni ve Munteanu, 2014: 181).

Nakit akış tablosunun düzenlenmesinin yararları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Kızıl ve öte, 2016: 24):

- 1) İşletmenin gelecekteki nakit yaratma kapasitesi ve olasılığı hakkında bilgi sunma,
- 2) İşletmenin temettü ödeme ve diğer borç ve yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti hakkında bilgi sunma,
- 3) Net kâr ile faaliyetler sonucunda elde edilen nakdin arasındaki farklılığın nedenlerini sunma,
- 4) Yatırım ve finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları hakkında bilgi sunma.

Nakit akış tablosundaki ilgili dönemde gerçekleşen nakit akışları, “işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerine dayalı olarak sınıflandırılır ve raporlanır. İşletme faaliyetlerine dayalı olan nakit akışları, grubun esas faaliyetlerinden kaynaklanan ve yatırım ve finansman faaliyeti dışında kalan” nakit akışlarını gösterir (TMS 7, md.9). Bu türlü nakit akışları genel olarak kâr veya zarara etki eden her türlü olay ve işlemlerden kaynaklanmaktadır. Nakit akışlarının özellikle işletme faaliyetlerinden sağlanması işletme açısından önemli bir performans göstergesidir. Yatırım faaliyetleri kapsamındaki nakit akışları, grubun yatırım faaliyetlerinde (finansal yatırımlar ve duran varlık yatırımları) kullandığı ve yatırım faaliyetlerinden elde ettiği nakit akışlarını içerisine alır. “Finansal faaliyetlerle ilişkili nakit akışları ise, grubun finansal faaliyetlerde kullandığı kaynakları ve bu kaynakların geri ödemelerini göstermektedir”. Diğer bir ifadeyle “özkaynak artış ve azalışları ile işletme faaliyetleri içerisinde yer almayan yabancı kaynak artış ve azalışlarına ilişkin faaliyetlerdir” (TMS 7, md.9-10).

İşletmeler, yatırım ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarını iş sahasına en uygun biçimde sunarlar. Tek bir işlem, değişik şekillerde sınıflandırılan nakit akışlarını içerisine alabilir. Örneğin, bir kredi geri ödemesindeki yabancı kaynağın maliyet unsuru olan faiz gideri işletme faaliyeti olarak sınıflandırılırken, anapara ödemesi ise finansman faaliyeti olarak sınıflandırılır (TMS 7, md.12). Sahip olunan özkaynağın maliyeti niteliğindeki temettü ödemeleri ise kullanılan finansman kaynaklarının maliyeti olarak görüldüğünden, finansman faaliyetleriyle ilişkili nakit akışı

sınıflandırmasına dâhil edilebilir (TMS 7, md.34). Vergi yükümlülükleriyle ilişkili nakit akışlarının, “ayrıca açıklanmakla birlikte ve bu nakit akışlarının açık bir şekilde finansman ve yatırım faaliyetleriyle bağlantısının bulunmadığı durumlarda işletme faaliyetlerinden nakit akışı” şeklinde sınıflandırılmaları gerekir (TMS 7, md.35). Bağlı ortaklık ve diğer birimlerin satın alınması ve elden çıkarılmasına bağlı olarak gerçekleşen nakit akışları ise nakit akış tablosunda ayrıca gösterilmekle birlikte yatırım faaliyeti olarak sınıflandırılır (TMS 7, md.39).

“Yabancı paraya dayalı işlemlerden kaynaklanan nakit akışları, nakit akışının gerçekleştiği tarihteki kurlar esas alınarak söz konusu işletmenin fonksiyonel para birimine çevrilir” (TMS 7 md.25). İşletmenin, yabancı ülkelerde bulunan bağlı şirketlerinin nakit akışları da işlemlerin gerçekleşme tarihindeki kurlar esas alınarak faaliyet gösterilen ülkenin para biriminden, işletmenin fonksiyonel para birimine dönüştürülür (TMS 7, md.26).

İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları aşağıda gösterilen doğrudan yöntem veya dolaylı yöntemlerden biri ile raporlanabilir:

- 1) Brüt nakit girişleri ve brüt nakit çıkışlarına ait ana grupların belirtildiği brüt (dolaysız) yöntem.
- 2) Net kâr veya zararın, gayri nakdi işlemlerin, geçmiş veya gelecek işlemlerle ilgili nakit giriş veya çıkışları tahakkuklarının veya ertelemelerinin ve yatırım veya finansman faaliyetleriyle ilgili nakit akışlarına ilişkin gelir veya gider kalemlerinin etkilerine göre düzeltildiği net (dolaylı) yöntem (TMS 7, md.18).

İşletme faaliyetleri sonucu gerçekleşen nakit akışlarının brüt (dolaysız) yönteme göre raporlanması daha fazla tercih edilen bir uygulamadır. Bu yöntem, gelecekteki nakit akışlarının öngörülmesi bakımından faydalı bilgiler sağlarken, net (dolaylı) yöntemde ise bu durum mümkün bulunmamaktadır (TMS 7, md.19). Her iki yöntemin oluşumuna ilişkin açıklamalara bu standardın 19. ve 20. maddelerinde değinilmiştir.

Standart düzenleyici kuruluş olan IASB nakit akış tablosunun düzenlenmesinde direkt (doğrudan) yöntemin kullanılmasını tavsiye

etmektedir. Endirekt (dolaylı) yöntem ise bir alternatif olarak sunulmaktadır. Bunun nedeni ise direkt yöntemin daha detaylı bilgi vermesidir. Ülkemizde İMKB 50’de yer alan şirketlerin endirekt yöntemi tercih ettikleri bilinmektedir. Bunun temel nedeni ise yöntemin kolay uygulanabilir olmasıdır (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 193). Hangi yöntemin uygulanacağı, finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlar açısından belirleyici olmakla beraber, daha da önemli olan husus, işlemlerin tüm detaylarıyla açık, doğru ve anlaşılır bir şekilde sunulmasına özen gösterilmesidir.

2.6.4. Konsolide Özkaynaklar Değişim Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar

Özkaynaklar değişim tablosu, özkaynaklardaki değişimleri izleyip, artış veya azalış gösteren kalemler üzerinde analiz ve yorum yapabilmeye yardımcı olan ve diğer tablolarda olduğu gibi bilgi kullanıcılarına işletmenin yatırımları ve kaynaklarının kullanımı ile ilgili daha detaylı bilgi vermeyi amaçlayan bir tablodur (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2016: 223).

Özkaynaklar değişim tablosunda sunulacak bilgilerin kapsamı aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 1) Ana ortaklık sahiplerine ve azınlık paylarına ilişkin toplam tutarları ayrı olarak gösteren, döneme ilişkin toplam kapsamlı gelir,
- 2) Özkaynak bileşenleri için TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar Standardı hükümlerine göre muhasebeleştirilen geçmişe yönelik uygulama veya düzeltmelerin etkileri (TMS 1, md.106).

Tabloda yer verilen her bir özkaynak kalemi için aşağıdakilerden kaynaklanan değişiklikleri ayrı olarak gösteren, dönem başındaki ve dönem sonundaki defter değeri arasındaki farklılıkları da gösterilmelidir:

- 1) Kâr ya da zararda meydana gelen değişimler.
- 2) Diğer kapsamlı gelirden (maddi ve maddi olmayan duran varlık yeniden değerlendirme artış ve azalışları, çalışanlara sağlanan fayda planlarının

yeniden ölçümleri, yabancı ülkelerdeki bağlı ortaklıklara ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kur değişim etkileri, özkaynağa dayalı finansal araçlardaki yatırımlardan kaynaklanan kazanç ve kayıplar, finansal araçların GUD farkı, satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden ölçümünde meydana gelen kazanç ya da kayıplar) meydana gelen değişimler.

- 3) Ortaklar tarafından yapılan katkıları ve ortaklara yapılan dağıtımları ayrı bir şekilde gösteren ve ortaklar ile bunların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler ve kontrolün kaybedilmesiyle sonuçlanmayan bağlı ortaklıkta bulunan ortaklık paylarındaki değişimler (TMS 1, md.106).

İşletmeler, özkaynak değişim tablosunda yer verilen her bir özkaynak unsurunu, tablo üzerinde tek tek açıklamak yerine tablo dipnotlarında da gösterebilirler (TMS 1, md.106). Bunun yanı sıra bir işletme, “özkaynak değişim tablosunda veya dipnotlarda ilgili dönem içinde ortaklara dağıtılmak üzere muhasebeleştirilmiş olan toplam temettü tutarını ve bu tutardan her bir hisse başına düşen miktarı da açıklar” (TMS 1, md.107).

Özkaynaklar değişim tablosunda sunulan “toplam kapsamlı kâr veya zarar, işletmenin toplam performansını, başka bir deyimle kâr veya zarar yaratma potansiyelini göstermekte olup, geleneksel gelir tablosunda yer alan kâr veya zarardan daha kapsamlıdır”. Tablodaki, “kapsamlı kâr veya zarar, geleneksel gelir tablosunda yer alan kâr veya zarara ilave olarak, bu tabloda yer almayan ve varlık veya borçların cari değerlerinde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan henüz gerçekleşmemiş gelir ve giderleri de içerisine almaktadır” (Uluslan, 2013: 49). Dolayısıyla, TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı’na göre hazırlanan kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulan “kapsamlı kâr veya zarar, gerçekleşmiş ve henüz gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinden meydana gelmektedir” (Uluslan, 2013: 49). TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı’na göre bazı varlıklara ilişkin değerlendirme farklılıkları, bu varlıklar elden çıkarılmamış olsalar dahi gerçekleşmiş gelir ve gider kapsamına alınmaktadır. Örneğin, GUD farkı kâr veya zarara yansıtılarak sınıflandırılmış olan ve aktif bir

piyasada işlem gören menkul kıymetlerin değerlendirme farkları bu çerçevede ele alınır (TMS 1, md.93).

Kâr veya zarar kapsamına giren işlemlerin haricinde, yukarıda sayılan işlem ve olaylar nedeniyle dönem içerisinde işletmenin özkaynaklarında artış ya da azalışlar meydana gelebilir. Finansal durum tablosunun özkaynaklar bölümündeki dönem başı ve dönem sonu arasında oluşan farklılıkların yanı sıra özkaynak kalemleri arasında gerçekleşen değişimlere de bu tabloda yer verilmektedir.

2.6.5. Dipnot Açıklamaları

Konsolide finansal tablolara ait dipnotlarda öncelikle, grubun organizasyonu ve faaliyet konusu ile finansal tabloların sunumuna ilişkin esaslar hakkında bilgi verilir. Bunun yanı sıra uygulanan finansal raporlama standartları, konsolidasyon yöntemleri, muhasebe politikaları ve tahminlerindeki değişikliklere, belirsizliklere ve hatalara değinilmekle birlikte, kullanılan belli başlı muhasebe politikaları ile uygulanan değerlendirme ilkelerinin özeti yapılır (Kaya, 2011:47). Ayrıca dipnotlar; borçlanma sözleşmeleri, faiz koşulları, önemli kısıtlamalar (temettü dağıtımı gibi), imtiyazlar, kiralama sözleşmesi bilgileri, önemli bölümlerde faaliyetlerin paylaşımı, varlıklar ve bilançoaya yansıtılmamış finansal taahhütler, garantiler ve şarta bağlı yükümlülükler, ortalama personel sayısı, maaş planı ayrıntıları ve hazırlanma şekli gibi bilgileri de içerir (Akgün, 2013: 14). “TMS/TFRS ile uyum çerçevesinde yapılması gereken ana düzeltmelerin nitelikleri de dipnotlarda açıklanır. Bahsi geçen düzeltmelerin sayısal karşılıklarının gösterilme zorunluluğu ise bulunmamaktadır” (TFRS 1, md.22).

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'na göre hazırlanan finansal raporlamada, finansal tablo dipnotları sürecin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. “Finansal tabloları, TFRS'ler ile uyumlu olan bir işletme, bu uyumu açık ve tam bir şekilde dipnotlarda belirtmek durumundadır” (TMS1, md.16). “Bir hesap kalemi, kendi başına önemli olmadığı takdirde, finansal tablolarda ya da dipnotlarda yer alan diğer kalemlerle

birleştirilebildiği gibi, bu hesap kaleminin dipnotlarda ayrı olarak sunulması da gerekebilir” (TMS 1, md.30).

Yukarıdaki açıklamalara ilave olarak konsolide finansal tabloların dipnotlarında aşağıdaki bilgiler de bulunur (TMS 1, md.79; KOBİ TFRS, md.4,11,12; TMS 7, md.36,43,46,47,58; Demir ve Bahadır, 2014: 24-26):

- 1) Finansal tablo referans numaralarına ilişkin açıklamalar,
- 2) Toplam pay adedi ve dağılımı (ödenmiş ve ödenmemiş),
- 3) Varsa payların nominal bedelleri,
- 4) Dönem başı ve dönem sonu pay adedinde meydana gelen değişimler,
- 5) Kontrol gücü unsuru gerekçe gösterilerek, konsolidasyona dâhil edilmesi gerekirken edilmeyen; edilmemesi gerekirken edilen ortaklıkların mevcut durumlarına ilişkin detaylı açıklama,
- 6) Azınlık paylarının, grup faaliyetlerinde ve nakit akışlarında sahip olduğu pay,
- 7) İşletmenin, grubunun varlıkları üzerindeki kontrol gücü ve grup borçlarını ödeyebilme gücü üzerindeki önemli kısıtlamaların niteliği ve kapsamı,
- 8) Konsolide edilen ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların finansal tabloları arasında dönem farklılığı bulunması halinde bunun nedenleri ile ilgili açıklayıcı bilgi,
- 9) Konsolide edilen işletmelerdeki paylara ilişkin riskler ve risk değişimleri,
- 10) Bağlı ortaklıklar üzerinde kontrol gücü kaybına neden olmayacak düzeydeki hisse değişimlerinin etkisi,
- 11) Kontrolün kaybı söz konusuysa bu duruma ilişkin sonuçlar (kâr veya zararın yeniden sınıflandırılması gibi),
- 12) Özkaynaklarda yer alan yedeklerin ve fonların niteliği,
- 13) Yöneticilere verilen avanslar ve borçların tutarları ile koşulları,
- 14) Olağandışı tutarlarda gerçekteşen gelir ve gider kalemleri,
- 15) Bilanço tarihinden sonra gerçekteşen önemli olaylar ve etkileri hakkında açıklayıcı bilgi,

16) İlişkili taraflarla gerçekleştirilen işlemler.

Yine ekonomik ve sosyal gelişmelerin muhasebe alanına yansımalarının bir sonucu olarak tablo ve dipnotlarda aşağıdaki açıklamaların yapılması da faydalı olacaktır:

- 1) Finansal risk yönetiminin amaç ve araçları,
- 2) Geleceğe yönelik tahminler,
- 3) Durdurulan faaliyetlere ilişkin ayrıntılı bilgi,
- 4) Bölümlere göre raporlama (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 17).

Yukarıda yer alan yeni açıklamalar vasıtasıyla işletmenin iş ve faaliyetlerinin taşıdığı risklerin finansal bilgi kullanıcılarına ayrıntılı olarak yansıtılması hedeflenmektedir. Bu durum, “yakın zamana kadar finansal tablo ve eklerinde yer almayan, işletmenin geleceği ile ilgili belirsizliklere dikkat çekme olanağı sağlayan yeni bir bilgi platformudur” (Örten, Kaval ve Karapınar, 2015: 18).

Dipnotlarda, konsolide finansal tablolardaki unsurlara ilişkin söz konusu tablolarda ayrıntılı olarak yer verilemeyen detay bilgiler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra rakamsal detayların da yer aldığı, açıklayıcı nitelikteki ilave bilgileri de içeren dipnotlar, hazırlanan finansal tabloları tamamlayıcı bir niteliğe sahiptirler.

3. BÖLÜM

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN

DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN BİR UYGULAMA

Bu uygulama, önceki bölümlerde belirtilen esaslar çerçevesinde grup bünyesinde bulunan 5 şirketin finansal tablolarının birleştirilmesini kapsamaktadır. Söz konusu bu 5 şirketin seçiminde farklı faaliyet konularına sahip şirketlere yer verilmek suretiyle sektör çeşitliliğinin sağlanmasına ve firmaların faaliyet alanlarına göre birbirleriyle olan ticari ilişkilerindeki farklı işlem ve olayların gösterilmesine özen gösterilmiştir. Bu nedenle de literatürde yaygın olarak karşılaşılan temel nitelikteki uygulamalara değinilmiştir. İşlem çeşitliliğinin sağlanmasına özen gösterilmesinin yanı sıra uygulamanın kurgulanması sırasında aynı işleme birden fazla kez yer verilmeyerek kayıt düzeninde sade ve öz bir yol tercih edilmiştir. Aynı zamanda yapılan işlemlerin kolay anlaşılabilir olması amacıyla da uygulamanın mümkün olduğunca basit bir yöntemle açıklanması hedeflenmiştir. Uygulamaya ilişkin yapılan tanım ve açıklamalar ile tabloların oluşturulmasında, ATA Bağımsız Denetim A.Ş. tarafından yıllık bağımsız denetim rapor çalışması kapsamında Grup şirketleri bünyesinde yapılan ve 2014 hesap dönemini kapsayan bağımsız denetim rapor çalışmasındaki açıklama ve verilerden faydalanılmıştır. Konsolidasyon ile ilişkili yapılan işlemlerde, konsolide finansal tabloların oluşturulması sürecinde yapılan bir takım hesaplamalardan ve kullanılan yöntemlerden de istifade edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Kapsamı

Temel anlamdaki araştırmanın amacı, 1. ve 2. bölümlerde yapılan literatür çalışmasının özümsemesine yönelik basit bir uygulamayla birlikte konu hakkındaki gerekli bilgilerin verilmesidir. TMS/TFRS'lerde yer alan ilkeler doğrultusunda, işlenen konsolidasyon konusunun uygulamalı olarak

anlaşılmasına yönelik genel bir çerçeve içerisinde olmak üzere pratik bir çalışma sunulmaktadır.

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, bağlı ortaklık konumunda bulunan işletmelere yönelik tam konsolidasyon yöntemi uygulanmıştır. İştirak ve özkaynak yöntemi ile değerlendirilen yatırımlara ilişkin işlemlerde ise özkaynak yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, TMS 31 yürürlükten kalktığı için oransal konsolidasyon yöntemine yer verilmemiştir.

Uygulamadaki veriler ve sunulan finansal tablolar 2014 hesap dönemine ilişkin işlemleri kapsamakta olup, bir önceki yıla ait rakamlar karşılaştırmalı olarak gösterilmemiştir. Yapılan literatür çalışmaları esnasında edinilen bilgiler ve karşılaşılan örnekler çerçevesinde yaygın olarak karşılaşılan işlem ve olaylara yer verilmiştir. Konsolidasyon öncesi finansal tablo verileri; grup şirketlerine ait dönem sonunda VUK'a göre düzenlenen mali tabloların, TMS/TFRS'ye uyumlu olacak şekilde yeniden gözden geçirilmesi ve sınıflandırılması sonucunda ortaya çıkartılmıştır. Yapılan yeniden sınıflandırma ve hesaplamalardan sonra uyarlanan konsolidasyon öncesi finansal tablolar referans alınarak konsolidasyon işlemlerine başlanılmıştır.

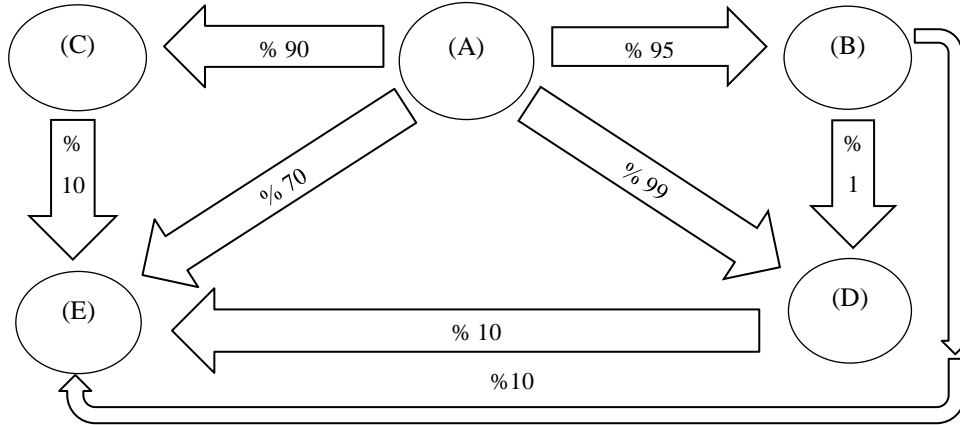
Uygulamada GUD ile değerlendirilmiş ve TMS/TFRS çevirisi yapılmış olan finansal tablolar konsolidasyona tabi tutulmuştur. Uygulamanın kapsamının daraltılması amacıyla TMS/TFRS uyumlu konsolidasyon öncesi finansal tabloların oluşturulmasına ilişkin ilgili standartlar çerçevesinde yapılan yeniden sınıflandırma ve uyarlama işlemlerine yer verilmemiştir. Bu işlemlerin gerçekleştirildiği varsayımıyla direkt olarak eliminasyon işlemlerine geçilmiştir. Yeri geldiğinde ise konunun daha iyi anlaşılması açısından gerekli görülen eliminasyon öncesine ait işlem ve olaylara da değinilmiştir. Gerçekleştirilen eliminasyon işlemleri sonrasında ortaya çıkan konsolide finansal tablo değerlerinin bağlantılı olduğu işlem ve açıklamalara ise, ilişkili oldukları yevmiye kayıtlarına atıf yapılmak suretiyle maddeler halinde yer verilmiştir.

3.2. Şirketlerin Tanımı, Organizasyon ve Faaliyet Konuları ile Sermaye Yapıları

Uygulamada yer alan beş şirket içerisindeki (A) Holding A.Ş. ana ortaklık konumunda olup, diğer dört şirket ise (A) Holding A.Ş.’nin bağlı ortaklığı statüsündedir. Dolayısıyla şirketlerin tamamı tam konsolidasyon kapsamında konsolidasyona tabidir. %20’nin altında bir ortaklık durumu söz konusu olması durumunda ise özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilme yapılması gerekir. Ayrıca grup firmaları kendi aralarında da doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilişkili şirket konumundadır. Şirketler kuruluş tarihlerine ve faaliyet konularına göre aşağıda sıralanmaktadır.

FİNANSAL YATIRIMLAR	KURULUŞ YILI	BULUNDUĞU YER	FAALİYET KONUSU
(A) A.Ş.	1985	İstanbul/Türkiye	Holding
(B) A.Ş.	1992	İstanbul/Türkiye	Bilişim
(C) A.Ş.	1999	İstanbul/Türkiye	Perakendecilik
(D) A.Ş.	2003	İstanbul/Türkiye	Kargo
(E) A.Ş.	2005	İstanbul/Türkiye	Gıda

Grup şirketlerinin birbirlerinin sermayelerine katılma şeklini doğrudan ve dolaylı paylar esas alınarak gösteren şekil aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3.1: Grup Şirketlerinin Birbirleri Üzerindeki Etkin Pay Oranları

Yukarıdaki şekilde grup şirketlerinin birbirleri arasındaki doğrudan ve dolaylı payları bir arada gösterilmiştir. Bu payların haricinde kalan hisseler ise azınlık paylarına ait bulunmaktadır.

Ana ortaklık (A) Holding A.Ş. ve bağı ortaklıklarının (hepsi birlikte “Grup” olarak adlandırılmıştır) dönem sonu itibariyle toplam ortalama personel sayısı 5.087’dir. Şirketlerin organizasyon ve faaliyet konularına ilişkin açıklamalara aşağıdaki paragraflarda kısaca değinilmiştir.

(A) Holding A.Ş. ((A) A.Ş.) 1985 yılında Türkiye’de kurulmuştur. (A) Holding A.Ş.’nin faaliyet konusu, çeşitli şirketlerin kurulmasını temin etmek veya sermayelerine katılmaktır. Buna ilave amaçları ise, kurduğu ve sermayesine iştirak ettiği veya sair herhangi bir şekilde yönetimine katıldığı şirketlerin, çalışma alanlarındaki başarılarını arttırmak, daha kârlı, verimli ve günün şartlarına uygun şekilde yönetilmelerini ve idarelerini sağlamak, ortak hizmet alanları düzenleyerek bu hizmetlerin mali külfetlerini hafifletmektir.

(A) A.Ş.’nin sermaye yapısına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur. Dönem içerisinde (A) A.Ş.’nin bünyesinde ortalama 10 personel bulunmaktadır.

	Hisse Adedi	Hisse Oranı	Hisse Tutarı
Gerçek Kişiler	54.000.000	100%	54.000.000
Toplam	54.000.000	100%	54.000.000

(A) A.Ş., temel faaliyetlerini Türkiye’de sürdürmekte olup, Grup’un faaliyetleri; bilişim, perakende, kargo ve lojistik ile gıda olmak üzere dört sektör altında toplanmıştır.

(B) Bilişim Teknolojileri Sanayi Ticaret A.Ş. ((B) A.Ş.), 1992 yılında Türkiye’de kurulmuştur. (B) A.Ş., bilişim sektöründe İstanbul ve Ankara başta olmak üzere ülke genelinde ve Orta Asya bölgelerinde faaliyet göstermektedir. Şirket, çeşitli teknoloji ürünlerini hem iç piyasadan hem de ithalat yoluyla yurt dışından temin etmektedir. Bunun yanı sıra yurt içi ve dışına ürün ve hizmet teslimi de yapmaktadır. İç piyasadaki iş hacmi; kamu ve özel sektöre yönelik olarak iki grupta toplanmaktadır. Bakanlıklar tarafından açılan ihalelerde teklif sunulmakta ve proje bazlı iş alınmaktadır. Serbest piyasada da farklı alanlarda faaliyet gösteren şirketlerin tespit edilen ihtiyaçları doğrultusunda proje üretilmektedir. Şirket faaliyetlerinde genellikle paket hizmeti sağlanmaktadır. Bunun içerisinde öncelikle projenin

üretilmesi ve sistemin kurulması yer almaktadır. Sonrasında ise onarım ve güncelleme hizmetleri ile müşterinin ihtiyaçları doğrultusunda ilave yazılımlar üretilmesi gibi teknik destekler verilmektedir. 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle (B) A.Ş.'nin dönem sonu personel sayısı 143 kişi olup, 01.01.-31.12.2014 dönemi için ortalama personel sayısı 180'dir. (B) A.Ş.'nin hisse dağılımı aşağıdaki gibidir:

	Hisse Adedi	Hisse Oranı	Hisse Tutarı
(A) A.Ş.	570.000	95%	570.000
Azınlık Payı	30.000	5%	30.000
Toplam	600.000	100%	600.000

(C) Kitap Kırtasiye Büro Malzemeleri Pazarlama ve Turizm Ticaret A.Ş. ((C) A.Ş.), 1999 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Şirket'in ana faaliyet konusu kitap, oyuncak, kırtasiye ve teknoloji ürünlerinin satışını yapmaktır. Satışını yaptığı ürünleri genellikle iç piyasadan temin etmektedir. Bunun yanında Çin ağırlıklı olmak üzere, kırtasiye ve oyuncak kategorisinde uluslararası piyasalarda son geliştirilen ürünlerin ithalatını yaparak iç piyasaya sunmaktadır. (C) A.Ş.'nin Türkiye genelinde 148 adet, yurt dışında ise 7 farklı ülkede 17 adet mağazası bulunmaktadır. (C) A.Ş.'nin, 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle personel sayısı 1.053 kişi olup, 01.01.-31.12.2014 dönemi için ortalama personel sayısı 1.042'dir.

(A) A.Ş., (C) A.Ş.'nin kuruluşunda yer aldığından şerefiye doğmamıştır. 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle, (C) A.Ş. hisselerini elinde bulunduran hissedarlar ve hisse oranları aşağıdaki gibidir:

	Hisse Adedi	Hisse Oranı	Hisse Tutarı
(A) A.Ş.	6.300.000	90%	6.300.000
Azınlık Payı	700.000	10%	700.000
Toplam	7.000.000	100%	7.000.000

(D) Kargo Lojistik ve Dağıtım Hizmetleri A.Ş. ((D) A.Ş.), 2003 yılında Türkiye'de kurulmuştur. (D) A.Ş.'nin faaliyet konusu, kargo, lojistik ve kurye hizmetleridir. Şirket bu faaliyetlerini genellikle kiralık araçlar ve aktarma merkezi olarak kullandığı kiralık depolar vasıtasıyla yürütmektedir. Bunun yanı sıra şirket aktifine kayıtlı olmak üzere muhtelif yerlerde depo ve

nakliye araçları da bulunmaktadır. Şirketin, yıl içerisinde değişkenlik göstermekle birlikte dönem sonu itibariyle Türkiye genelinde 352 adet şubesi bulunmaktadır. Şirketin kendi şubesinin bulunmadığı yerlerde ise acenteler vasıtasıyla hizmet verilmekte olup, yılsonu itibariyle bunların sayısı 234'tür. Şirket, 2014 yılı sonu gerçekleşen cirolar esas alındığında kargo sektöründe ilk iki sırada yer almaktadır. Ayrıca şirket, bu alandaki pozisyonunu korumak ve ileriki dönemlerde sektöründe lider konuma gelme vizyonunu gerçekleştirebilmek amacıyla kargo ve lojistik alt yapısını sürekli güçlendirecek yeni yatırımlar planlamaktadır. Şirket'in, 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle personel sayısı 3.821 kişi olup, 01.01.-31.12.2014 dönemi için ortalama personel sayısı 3.745'dir.

(A) A.Ş. ve (B) A.Ş., (D) A.Ş.'nin kuruluşunda yer aldıklarından şerefiye doğmamıştır. 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle, (D) A.Ş. hisselerini elinde bulunduran hissedarlar ve hisse oranları aşağıdaki gibidir:

	Hisse Adedi	Hisse Oranı	Hisse Tutarı
(A) A.Ş.	23.671.000	99%	23.760.000
(B) A.Ş.	239.000	1%	240.000
Toplam	23.910.000	100%	24.000.000

(E) Gıda İçecek Temizlik Malzemeleri Pazarlama San. Tic. A.Ş. ((E) A.Ş.), 2005 yılında Türkiye'de kurulmuştur. (E) A.Ş.'nin faaliyet konusu; gıda ve temizlik ürün ve hizmetlerinin satışına ilişkindir. Ayrıca düzenlenen çeşitli organizasyonlar için paket hizmetler de verilmektedir. Firmanın dışarıya açılan marka yüzünü ise, et mamullerinin ve çeşitli gıda ürünlerinin satışını yapmak amacıyla kurulan mağazalar oluşturmaktadır. 2014 yılı sonunda İstanbul içerisinde hizmet veren 23 adet mağazası bulunan şirketin gelecek yıldaki hedefi ise bu sayıyı 30'a çıkartmaktır. Şirket'in, 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle personel sayısı 115 kişi olup, 01.01.-31.12.2014 dönemi için ortalama personel sayısı 110'dur.

Diğer grup firmaları (E) A.Ş.'nin kuruluşunda yer aldıklarından şerefiye doğmamıştır. Aralık 2014 tarihi itibariyle, (E) A.Ş. hisselerini elinde bulunduran hissedarlar ve hisse oranları aşağıdaki gibidir:

	Hisse Adedi	Hisse Oranı	Hisse Tutarı
(A) A.Ş.	15.120.000	70%	15.050.000
(B) A.Ş.	2.160.000	10%	2.150.000
(C) A.Ş.	2.160.000	10%	2.150.000
(D) A.Ş.	2.160.000	10%	2.150.000
Toplam	21.600.000	100%	21.500.000

Konsolidasyon işlemlerinde, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasında doğrudan ve dolaylı sermaye ilişkisinden kaynaklanan kontrol gücü söz konusudur. İştirak şeklindeki yatırımlar üzerinde ise, kontrol gücü bulunmamakla birlikte aksi açıkça ortaya konulmadığı müddetçe önemli etki söz konusudur. Bağlı ortaklık yatırımları konsolide finansal tablolarda sunulurken, iştirak yatırımları ise, iştirak sahibi şirketlerin bireysel finansal tablolarında özkaynak yöntemine tabi tutularak muhasebeleştirilmiş ve böylelikle konsolidasyona dahil edilmiştir.

3.3. Grup İşletmelerinin Aralarındaki Ticaret İlişkisi

Holdingleşmenin temel amaçları arasında, farklı sektörlerde faaliyet göstermek suretiyle pazar payı ve karlılığın artırılması, bunu yaparken de dışa dönük bağımlılığın mümkün olduğunca azaltılması bulunmaktadır. Uygulamamızdaki grup işletmeleri de kendi aralarındaki işlemlerde, dış piyasaya göre öncelikli ve sıkı bir ticari ilişkiye sahiptir. (A) A.Ş., grubun finansal ve organizasyonel yapısını güçlendirme misyonunu üstlenmekle birlikte yeni ve değişik sektörlerde var olma amacı doğrultusunda yatırım faaliyetlerini yürütmektedir. (B) A.Ş., grup bünyesinde kullanılan program ve sistem altyapısının kurulması, bakımı, güncellenmesi ve geliştirilmesi noktalarında bilişim ve teknoloji desteği sağlamaktadır. Ayrıca grubun perakende firmalarından olan (C) A.Ş.'ye teknoloji ürünleri satışını gerçekleştirmektedir. (C) A.Ş., grup firmalarının ofis araç ve gereç malzemeleri ihtiyacını karşılamaktadır. (D) A.Ş. ise tüm grup şirketlerine kargo ve lojistik hizmeti vermektedir. (E) A.Ş. de tüm grup şirketlerinin ihtiyaçlarına yönelik olarak yemek ve temizlik hizmetlerinin yanı sıra düzenlenecek çeşitli organizasyonlarda temsil ve ağırlama hizmetinde bulunmaktadır.

3.4. Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar

Uygulamadaki konsolide finansal tablolar ve dipnotları Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (“KGK”)’nın 20 Mayıs 2013 tarihinde yayımlanan Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi’ne uygun olarak hazırlanmıştır. Konsolide finansal tablolar KGK tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları’na göre Grup’un durumunu layıkıyla arz edebilmek için bir takım düzeltme ve sınıflandırma değişikliklerine tabi tutularak hazırlanmıştır.

Mali tabloların TMS’ye göre hazırlanması sırasında, yönetimin; bilanço tarihi itibarıyla mali tablolarda yer alan varlıklar ve yükümlülüklerin bilanço değerlerini, bilanço dışı yükümlülüklerle ilişkin açıklamaları ve dönem içerisinde oluşan gelir ve giderlerin tutarlarını etkileyebilecek tahmin ve varsayımlarda bulunması gerekmektedir. Gerçek sonuçlar, bu tahminlerden farklılık gösterebilmektedir.

3.4.1. Sunuma İlişkin Temel Esaslar

Finansal tablolar, Grup’un önümüzdeki bir yılda ve faaliyetlerinin doğal akışı içerisinde varlıklarından fayda elde edeceği ve yükümlülüklerini yerine getireceği varsayımı altında işletmenin sürekliliği esasına göre hazırlanmıştır.

“Yabancı para işlemleri işlem tarihindeki cari kurlardan muhasebeleştirilmektedir. Bilançoda yer alan yabancı para cinsinden varlık ve borçlar da bilanço tarihindeki kurlardan çevrilmektedir” (TMS 21, md.21). Bu işlemlerden doğan kur farkı gelir veya giderleri finansal tablolara yansıtılmaktadır.

Finansal varlıklar ve yükümlülükler; yasal olarak netleştirme hakkı var olması, net olarak ödenmesi veya tahsilinin mümkün olması veya varlığın elde edilmesi ile yükümlülüğün yerine getirilmesinin eş zamanlı olarak gerçekleşebilmesi halinde bilançoda net değerleri ile gösterilirler. “Finansal bir varlık veya borç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür” (TFRS 13, md.57). “Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılmayan finansal varlık veya finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesi sırasında ilgili finansal varlığın edinimi veya finansal borcun yüklenimi ile

doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de söz konusu gerçeğe uygun değere ilave edilir” (TFRS 13, md.EK A).

Grup tarafından bir alıcıya ürün veya hizmet sağlanması veya bir satıcıdan ürün veya hizmet alınması sonucunda oluşan ticari alacaklar ve ticari borçlar ertelenmiş finansman gelirlerden ve giderlerinden netleştirilmiş olarak gösterilirler. Ertelenmiş finansman gelirlerinin ve giderlerinin netleştirilmesi sonrası ticari alacaklar ve ticari borçlar, orijinal fatura değerinden kayda alınan alacakların ve borçların izleyen dönemlerde elde edilecek tutarlarının etkin faiz yöntemi ile iskonto edilmesi ile hesaplanır. Belirlenmiş faiz oranı olmayan kısa vadeli alacaklar ise, orijinal etkin faiz oranının etkisinin çok büyük olmaması durumunda fatura değerleri üzerinden gösterilmiştir.

“Borçlanma maliyetleri, bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilişkili şekilde katlanılan faiz ve diğer giderler olarak tanımlanmıştır” (TMS 23, md.5). Borçlanma maliyeti olarak sınıflanan giderler arasında sayılan faiz giderlerinin hesaplanmasında etkin faiz yöntemi kullanılmaktadır. Etkin faiz yöntemi, “finansal varlık ya da borçların itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ait oldukları döneme dağıtılması yöntemidir” (TMS 39 md.9). Etkin faiz oranı ise “finansal bir aracın tahmini ömrü boyunca veya uygun koşullarda daha kısa bir zaman dilimi süresince gerçekleşecek gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak söz konusu finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır” (TMS 39 md.9).

Stoklar elde etme maliyeti ile değerlendirilmiştir. Stokların elde etme maliyeti; “tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içerir” (TMS 2, md.10). Maliyet, ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre hesaplanmaktadır.

“Çeşitli olay ve durumlar karşısında duran varlıkların taşınan değerlerinin, gerçekleşebilir değerlerinin altına düştüğünün tespit edilmesi halinde bu varlıklar, maddi ve gayri maddi sabit kıymetler değer kaybı açısından teste tabi tutulmaktadır” (TMS 36, md.10). “Maddi ve gayri maddi sabit kıymetin defter

değerinin, gerçekleşebilir veya o varlığın iktisabından ileride elde edilebilecek değerinin üstünde kalması halinde söz konusu duran varlık için değer düşüklüğü karşılığı ayrılır” (TMS 36, md.5).

Ertelenen vergi yükümlülüğü veya varlığı, varlıkların ve yükümlülüklerin mali tablolarda gösterilen değerleri ile yasal vergi matrahı hesaplamasında dikkate alınan tutarları arasındaki geçici farklılıkların bilanço yöntemine göre ve yasalaşmış vergi oranları dikkate alınarak hesaplanmasıyla belirlenmektedir. Ertelenen vergi yükümlülüğü veya varlığı, söz konusu geçici farklılıkların ortadan kalkacağı ilerideki dönemlerde ödenecek vergi tutarlarında yapacakları tahmin edilen artış ve azalış oranlarında mali tablolara yansıtılmaktadır. Ertelenen vergi varlığı, gelecek dönemlerde vergi avantajının sağlanmasının olası olduğu durumlarda ayrılır. Bu varlıktan yararlanılamayacağını anlaşıldığı oranda ilgili varlıktan tenzil edilir.

3.4.2. Muhasebe Politikalarındaki Değişiklikler

Muhasebe politikalarında yapılan önemli değişiklikler ve tespit edilen önemli muhasebe hataları geriye dönük olarak uygulanır ve önceki dönem finansal tabloları yeniden düzenlenir. Muhasebe tahminlerindeki değişiklikler, yalnızca bir döneme ilişkin ise, değişikliğin yapıldığı cari dönemde; gelecek dönemlere ilişkin ise, hem değişikliğin yapıldığı dönemde hem de gelecek dönemde olmak üzere ileriye yönelik olarak uygulanır.

Hisse senetleri Borsa İstanbul’da işlem gören hisse senetlerinden oluşuyorsa ilgili hisse senedinin bilanço tarihinde borsada oluşan değeri kapanış fiyatı üzerinden, borsada işlem görmüyorsa ilgili hisse senedinin değeri elde etme maliyeti ile gösterilmiştir. Grubun sahibi olduğu X Bankası A.Ş. halka açık B tipi hisse senetleri Gözaltı Pazarında işlem görmeye başlamış olup, ilgili hisse senetlerindeki herhangi bir fiyat değişimi ve/veya aktif bir piyasada yer almaması sebebiyle değerinin tespit edilememesi ilişikteki konsolide finansal tabloları önemli derecede etkileyebilecektir.

Grup’un bağlı ortaklıklarından (D) A.Ş. ve (C) A.Ş. daha önce “alım – satım amaçlı finansal varlık” olarak değerlendirdikleri X Bankası A.Ş.’ye ait B grubu hisse senetlerini “satış amacıyla elde tutulan finansal varlık” olarak

değerlendirerek ilgili hisse senetlerinin değerlemesi ile ilgili muhasebe politikası değişikliğine gitmişlerdir. Söz konusu muhasebe politikası değişikliği sonucunda ilgili hisse senetleri için daha önce kâr veya zarar tablosuna yansıtılan gerçeğe uygun değer farkları ise Özkaynaklar altında “satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları” altında sınıflandırılmıştır.

Mali tabloların hazırlanmasında Grup yönetiminin, raporlanan varlık ve yükümlülük tutarlarını etkileyecek, bilanço tarihi itibari ile vukuu muhtemel yükümlülük ve taahhütleri ve raporlama dönemi itibariyle gelir ve gider tutarlarını belirleyen varsayımlar ve tahminler yapması gerekmektedir.

3.4.3. Konsolidasyon Esasları

Ana ortaklık şirket'in doğrudan veya dolaylı olarak, %50 veya daha fazla hissesine sahip olduğu veya %50'nin üzerinde oy hakkı sahibi olduğu veya faaliyetleri üzerinde kontrol hakkına sahip olduğu şirketler tam konsolidasyon yöntemine tabi tutulmuştur. Uygulamamızda yer verilen şirketlerin tümünde, ana ortaklığın, doğrudan veya dolaylı olarak % 50'nin üzerinde payı bulunduğundan, söz konusu şirketler ayırım gözetmeksizin bağlı ortaklık statüsünde konsolidasyona tabi tutulmuştur. Ana ortaklık şirket, kendi yararına mali ve idari politikaları belirleme hakkına sahipse kontrol söz konusu olmaktadır.

Grup, konsolide finansal tabloların düzenlenmesinde tam konsolidasyon yöntemini uygulamıştır. Tam konsolidasyon yönteminde uygulanan konsolidasyon esaslarına ilişkin işlem silsilesi aşağıdaki gibidir:

- 1) Konsolidasyona dâhil edilen şirketlerin uyguladıkları muhasebe politikaları, ana ortaklık şirket'in muhasebe politikalarına uygun hale getirilmiştir.
- 2) Ana ortaklık şirketinin, konsolidasyon kapsamındaki bağlı ortaklığın özkaynaklarında sahip olduğu payların elde etme maliyeti, bu payların, bağlı ortaklığın ana ortaklık şirketin muhasebe politikalarına uygun hale getirilmiş bilançosunun özkaynaklarında temsil ettiği değerden mahsup edilmiştir.

- 3) Konsolidasyon kapsamındaki bağı ortaklıkların ödenmiş/çıkarılmış sermaye dâhil bütün özsermaye hesap grubu kalemlerinden ana ortaklık ve bağı ortaklıklar dışı paylara isabet eden tutarlar indirilmiş ve konsolide bilançoda azınlık payları hesabında gösterilmiştir.
- 4) Ana ortaklık şirket ile bağı ortaklıkların ödenmiş sermayesi ve satın alma tarihindeki özsermayeleri dışındaki bilanço kalemleri toplanmış ve yapılan toplama işleminde konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların birbirlerinden olan alacak ve borçları karşılıklı olarak indirilmiştir.
- 5) Konsolidasyon kapsamındaki bağı ortaklıkların sahip olduğu ana ortaklık şirkete ait hisse senetleri, ana ortaklık şirketin sermayesi ile karşılıklı indirilmiştir (böyle bir durum söz konusu olmadığından herhangi bir işlem gerçekleştirilmemiştir).
- 6) Ana ortaklık şirket ve bağı ortaklıklarının gelir tablosu kalemleri ayrı ayrı toplanmış ve aralarında gerçekleştirdikleri işlemler nedeniyle oluşan gelir ve gider kalemleri ilgili hesaplar vasıtasıyla karşılıklı olarak mahsup edilmiştir. Hesap dönemi içerisinde elde edilen bağı ortaklıklara ait gelir tablosu kalemlerinin birleştirilmesinde bağı ortaklığın elde edildiği tarihten sonra gerçekleşen işlemler dikkate alınmıştır.
- 7) Konsolidasyona dahil edilen bağı ortaklıkların net dönem kâr veya zararlarından, konsolidasyon yöntemine tabi tutulan ortaklıklar dışındaki paylara isabet eden kısmı azınlık payları hesabında gösterilmiştir.

Finansal tabloların sunumuna ilişkin esaslar çerçevesinde yapılan açıklamalara değinildikten sonra, uygulamada yer alan şirketler hakkındaki gerekli bilgilere kısaca yer verilmektedir.

3.5. Grup Şirketlerinin Konsolidasyon Öncesi Bireysel ve Konsolide Finansal Tabloları

Çalışmada cari döneme (2014 yılı) ilişkin finansal tablolar esas alınmıştır. Grup şirketlerinin dönem sonunda UFRS/IFRS'ye göre düzenlenmiş ve gerçeğe uygun değerleri ile gösterilen (eliminasyonlar hariç) finansal durum tabloları, kâr veya zarar tabloları ve diğer kapsamlı gelir tabloları aşağıdaki gibi sunulmuştur:

Finansal Durum tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.1: Konsolidasyon Öncesi Finansal Durum Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ					
01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT FİNANSAL DURUM TABLOSU					
(Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)					
HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
Dönen varlıklar	66.581	36.035	83.204	36.901	52.837
Nakit ve nakit benzerleri	8.000	7.170	23.985	4.585	6.030
Finansal yatırımlar (varlıklar)	70	35	2.150	2.810	65
Ticari alacaklar	11.479	21.451	10.287	22.087	40.867
İlişkili taraflardan ticari alacaklar	14	235	2	107	43
İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	11.465	21.216	10.285	21.980	40.824
Diğer alacaklar	43.673	5.488	1.815	2.080	595
İlişkili taraflardan diğer alacaklar	14.425	1.475	1.575	1.525	300
İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	29.248	4.013	240	555	295
Stoklar	-	1.775	41.045	1.324	4.800
Peşin ödenmiş giderler	389	21	3.287	4.015	480
Cari dönem vergisiyle ilgili varlıklar	2.970	95	635	-	-
Diğer dönen varlıklar	-	-	-	-	-
Satış amaçlı elde tutulan finansal varlıklar	-	-	-	-	-
Duran varlıklar	259.339	2.876	27.105	95.779	28.500
Finansal yatırımlar	132.686	1.605	7.250	5.080	6
İlişkili taraflardan ticari alacaklar	-	-	-	-	-
İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	-	-	-	45	-
İlişkili taraflardan diğer alacaklar	-	-	-	-	-
İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	58.269	14	225	450	150
Özkaynak yöntemi ile değerlendirilen yatırımlar	35.500	-	1.750	-	-
Maddi duran varlıklar	11.340	390	9.130	18.370	12.085
Maddi olmayan duran varlıklar	20	265	750	12.450	1.450

Tablo 3.1 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
Peşin ödenmiş giderler	21.524	-	8.000	57.169	14.454
Ertelenmiş vergi varlığı	-	602	-	2.215	355
TOPLAM VARLIKLAR	325.920	38.911	110.309	132.680	81.337

Kısa vadeli yükümlülükler	9.733	22.811	98.835	97.919	43.387
Kısa vadeli borçlanmalar	-	1.765	-	2.500	11.300
Uzun vadeli borçlanmaların kısa vadeli kısımları	-	-	-	-	2.715
Ticari borçlar	298	9.916	89.315	49.215	12.778
İlişkili taraflara ticari borçlar	1	6	314	67	13
İlişkili olmayan taraflara ticari borçlar	297	9.910	89.001	49.148	12.765
Çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında borçlar	650	230	2.500	8.250	2.900
İlişkili taraflara diğer borçlar	3.250	7.600	-	-	5.250
İlişkili olmayan taraflara diğer borçlar	1.300	350	1.875	35.029	6.859
Ödenecek kurumlar vergisi	3.000	100	650	-	-
Ertelenmiş gelirler	1.000	200	3.750	1.395	850
Kısa vadeli karşılıklar	235	2.650	745	1.530	735
Çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar	235	-	745	1.330	580
Diğer kısa vadeli yükümlülük ve karşılıklar	-	2.650	-	200	155
Satış amaçlı sınıflandırılan finansal varlıklara ilişkin yükümlülükler	-	-	-	-	-
Uzun vadeli yükümlülükler	23.136	145	1.635	3.690	4.300
Uzun vadeli borçlanmalar	22.567	-	-	1.340	1.800
Çalışanlara sağlanan uzun vadeli faydalar	450	145	1.030	2.350	2.500
Diğer uzun vadeli yükümlülük ve karşılıklar	-	-	-	-	-
Ertelenmiş vergi yükümlülüğü	119	-	605	-	-

Tablo 3.1 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
Özkaynaklar	293.051	15.955	9.839	31.071	33.650
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	293.051	15.955	9.839	31.071	33.650
Ödenmiş sermaye	54.000	600	7.000	24.000	21.500
Diğer yedekler	52.500	-	-	-	-
Hisse senedi ihraç primleri	-	-	-	250	-
Kar veya zarara yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler veya giderler	9.900	-	1.575	1.800	1.850
Yeniden değerlendirme ve ölçüm kazanç/kayıpları	9.900	-	1.575	1.800	1.850
Emeklilik planlarından aktüeryal kazanç/kayıplar	-	-	-	-	-
Kar veya zarara yeniden sınıflandırılacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler veya giderler	-	-	-	-	-
Yabancı para çevrim farkları	-	-	-	-	-
Değer artış fonları	-	-	-	-	-
Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları	-	-	(1.181)	(1.579)	-
Kardan ayrılan kısıtlanmış yedekler	8.500	1.100	2.000	1.350	700
Geçmiş yıl kârları / (zararları)	152.651	12.255	(455)	(8.000)	7.600
Net dönem kârı / (zararı)	15.500	2.000	900	13.250	2.000
Kontrol gücü olmayan paylar	-	-	-	-	-
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER VE ÖZKAYNAKLAR	325.920	38.911	110.309	132.680	81.337

Kâr veya Zarar Tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.2: Konsolidasyon Öncesi Kâr veya Zarar Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ					
01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT					
KÂR VEYA ZARAR TABLOSU (Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)					
HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
Hasılat	9.330	67.237	277.478	350.180	158.799
Satışların maliyeti (-)	(8.500)	(58.025)	(190.035)	(105.500)	(140.500)
Brüt kar / (zarar)	830	9.212	87.443	244.680	18.299
Genel yönetim giderleri (-)	(10.015)	(1.115)	(22.250)	(60.920)	(2.540)
Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	-	(5.000)	(62.505)	(185.500)	(13.700)
Diğer faaliyet gelirleri	4.319	6.344	6.645	19.930	1.630
Diğer faaliyet giderleri (-)	(1.250)	(8.821)	(6.921)	(7.030)	(1.487)
Toplam	(6.946)	(8.592)	(85.031)	(233.520)	(16.097)
Esas faaliyet kârı / (zararı)	(6.116)	620	2.412	11.160	2.202
Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlardaki kâr/(zarar)	3.750	-	42	-	-
Yatırım faaliyetlerinden gelirler	20.320	1.370	550	610	-
Yatırım faaliyetlerinden giderler (-)	(1)	(15)	(20)	(150)	(2)
Toplam	24.069	1.355	572	460	(2)
Finansman gideri öncesi faaliyet kârı / (zararı)	17.953	1.975	2.984	11.620	2.200

Tablo 3.2 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
Finansman gelirleri	700	120	250	375	175
Finansman giderleri (-)	(81)	(595)	(1.334)	(645)	(745)
Toplam	619	(475)	(1.084)	(270)	(570)
Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kârı / (zararı)	18.572	1.500	1.900	11.350	1.630
Sürdürülen faaliyet vergi gelir/(gideri)	(3.119)	502	(1.255)	2.215	355
Dönem vergi gideri/geliri	(3.000)	(100)	(650)	-	-
Ertelenmiş vergi gideri/geliri	(119)	602	(605)	2.215	355
Sürdürülen faaliyetler dönem kârı / (zararı)	15.453	2.002	645	13.565	1.985
Satış amacıyla elde tutulan varlıklar vergi sonrası dönem kârı / zararı	-	-	-	-	-
Durdurulan faaliyetler vergi sonrası dönem kârı/zararı	-	-	-	-	-
Dönem kârı / (zararı)	15.453	2.002	645	13.565	1.985
Dönem kârı/zararının dağılımı					
Kontrol gücü olmayan paylar	-	100	90	-	-
Ana ortaklık payları	15.453	1.902	555	13.565	1.985
Pay başına kazanç / (kayıp)	0,29	0,04	0,02	0,25	0,04

Diğer kapsamlı gelir tablosu aşağıda sunulmuştur. Diğer kapsamlı gelir tablosundaki hesap kalemlerinde yer alan rakamların oluşumuna ilişkin detaylı açıklamalara ise konsolide finansal tablolar başlığı altında verilen konsolide diğer kapsamlı gelir tablosunun ardından değinilmiştir.

Tablo 3.3: Konsolidasyon Öncesi Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ					
01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT					
DiĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU					
(Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)					
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
Kar veya zararda yeniden sınıflandırılmayacaklar					
Maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme artışları/azalışları,	6.900	-	1.575	1.800	1.850
Ertelenmiş vergi gideri/geliri	(345)	-	(79)	(90)	(93)
Tanımlanmış fayda planları yeniden ölçüm kazançları / (kayıpları)	-	-	-	-	-
Ertelenmiş vergi gideri/geliri	-	-	-	-	-
Kar veya zararda yeniden sınıflandırılacaklar					
Yabancı para çevrim farkları	-	-	-	-	-
Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları	-	-	(1.181)	(1.579)	-
Ertelenmiş vergi gideri/geliri	-	-	59	79	-
İştirakler değer artışları, net	2.850	-	-	-	-
Diğer kapsamlı gelir					
	9.405	-	375	210	1.758
Toplam kapsamlı gelir/(gider)					
	13.629	1.445	754	12.165	3.758
Toplam Kapsamlı Gelirin Dağılımı					
Kontrol gücü olmayan paylar	-	99	90	-	-
Ana ortaklık payları	13.629	1.347	664	12.165	3.758

Yukarıdaki tablolarda tüm varlık ve kaynak kalemleri ile gelir ve gider kalemleri birleştirilmiştir. Bundan sonra yapılması gereken ilk işlem ise, ana ortaklıktaki yatırım tutarı ile bağlı ortaklıkların özkaynaklarındaki ana ortaklığa ait sermaye tutarlarının karşılıklı olarak elimine edilmesidir. Sonrasında ise grup şirketleri arasındaki dönem içerisinde gerçekleşen işlemlerin eliminasyonuna geçilmektedir.

3.6. Grup Şirketleri Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesi

Grup şirketlerinin eliminasyonlar öncesindeki finansal tablolarının konsolide edilebilmesi için öncelikle bağlı ortaklıklardaki ana ortaklığa ait sermaye hesapları ile ana ortaklıktaki bağlı ortaklıklara ait finansal yatırım hesaplarının karşılıklı olarak eliminasyonu yapılmalıdır. İkinci husus olarak da bağlı ortaklıklardaki azınlık paylarının ana ortaklık paylarından ayrıştırılması gerekmektedir. Sonrasında ise dönem içerisinde grup şirketleri arasında gerçekleşen işlemlerin etkileri konsolide finansal tablolardan arındırılmalıdır. Uygulamamızdaki dönem içi işlemler ve bu işlemlere ilişkin yapılan kayıtların madde uyumunun sağlanması amacıyla periyodik bir numaralandırma sistemi oluşturulmuştur. Daha açık bir ifadeyle gerçekleşen işlemlerin sıralaması ile bu işlemlere ilişkin yapılan yevmiye kayıtlarının sıralaması birbiriyle uyumludur.

- 1) Grup şirketleri arasındaki sermaye-finansal yatırım ilişkisinden kaynaklı olarak elimine edilmesi gereken tutar 52.370.000 TL'dir.
- 2) Bağlı ortaklıkların özkaynaklar hesaplarından azınlık paylarına (KGOP) düşen pay 1.781.650 TL'dir.

3.6.1. Grup Şirketleri Arasında Gerçekleşen İşlemler

Grup firmaları arasında ilgili hesap dönemi içerisinde gerçekleşen işlemlere aşağıda yer verilmiştir. Konsolidasyon işlemleri belirlenirken, uygulamada sıklıkla karşılaşılabilecek işlemlere yer verilmeye özen gösterilmiştir. İşlemleri basitleştirmek amacıyla KDV gösterilmemiştir. Ayrıca işlemlerin sadeleştirilmesi amacıyla benzer türdeki işlemler aynı başlıklar altında toplanmış ve sınıflandırılmıştır.

3) Grup şirketlerinin aralarındaki ticari ilişkilerden kaynaklı olarak oluşan dönem sonu alacak ve borç tutarları aşağıda gösterilmiştir.

Alacaklı (TL)	Borçlu (TL)				
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
(A) A.Ş.		2.000	4.000	5.000	3.000
(B) A.Ş.			200.000	30.000	5.000
(C) A.Ş.				2.000	
(D) A.Ş.		2.000	100.000		5.000
(E) A.Ş.	1.000	2.000	10.000	30.000	

(A) A.Ş.'nin bağlı ortaklıklarına olan borçları ve bunun karşılığında da grup şirketlerinin (A) A.Ş.'den kaynaklı olarak ortaklardan alacaklar hesabında takip edilen alacakları aşağıda gösterilmiştir.

Alacaklı (TL)	
(B) A.Ş.	950.000
(C) A.Ş.	1.000.000
(D) A.Ş.	1.000.000
(E) A.Ş.	300.000

Yukarıda verilen bilgilerden sonra eliminasyona tabi tutulması gereken dönem içi işlemlere ilişkin faaliyetler maddeler halinde aşağıdaki başlıklarda sıralanmıştır.

3.6.1.1. Ticari Mal Satışları

4) Grup içerisindeki ticari mal satışlarına ilişkin gerçekleşen işlemler aşağıda sunulmuştur.

- (B) A.Ş., (C) A.Ş.'ye dönem içerisinde maliyet bedeli 150.000 TL olan teknoloji malzemelerini 200.000 TL'ye peşin olarak satmıştır. (C) A.Ş ise bu ürünlerin yarısını grup dışına satmıştır. Kalan ticari mallar ise (C) A.Ş.'nin stoklarında bulunmaktadır.
- (C) A.Ş., dönem içerisinde maliyet bedeli 10.000 TL olan kırtasiye malzemelerini 12.000 TL'ye (D) A.Ş.'ye satmıştır.
- (B) A.Ş., maliyet bedeli 15.000 TL olan teknoloji ürünlerini 20.000 TL'ye (D) A.Ş.'ye satmıştır.

- (B) A.Ş., (C) A.Ş.'ye dönem içerisinde maliyet bedeli 100.000 TL olan teknoloji malzemelerini 120.000 TL'ye peşin olarak satmıştır. (C) A.Ş, bu ürünlerin tamamını grup dışına satmıştır.
- (C) A.Ş. satın alma maliyet değeri 10.000 TL olan ambalaj malzemelerini 12.000 TL'ye (D) A.Ş.'ye satmıştır.

3.6.1.2. Hizmet Satışları

Grup içerisinde gerçekleşen hizmet satışlarına ilişkin işlemler aşağıda sırasıyla açıklanmıştır. Ticari mal satışlarında olduğu gibi hizmet satışlarına ilişkin yapılması gereken kayıtlar da bir arada gösterilmek suretiyle aşağıdaki maddelerde toplanmıştır.

5) (E) A.Ş.'nin grup içerisinde gerçekleşen temizlik ve gıda hizmetlerine ilişkin satış bedelleri aşağıda gösterilmiştir.

(E) A.Ş.	Ciro (TL)
(A) A.Ş.	15.000
(B) A.Ş.	25.000
(C) A.Ş.	1.200.000
(D) A.Ş.	3.600.000

6) (D) A.Ş.'nin grup şirketlerine yönelik olarak gerçekleştirdiği, kargo ve taşımacılık hizmetlerine ilişkin satışlar aşağıda gösterilmiştir.

(D) A.Ş.	Ciro (TL)
(A) A.Ş.	5.000
(B) A.Ş.	5.000
(C) A.Ş.	1.500.000
(E) A.Ş.	30.000

7) (E) A.Ş., (D) A.Ş.'de çalışan 5 personelinin hizmet bedeli olarak ilgili dönemde 10.000 TL'lik fatura düzenlemiş olup, fatura bedelinin tamamını nakit olarak almıştır (işlemin basitleştirilmesi amacıyla fason işçilik tevkifat oranı dikkate alınmamıştır).

8) (A) A.Ş.'nin grup firmalarına vermiş olduğu genel koordinatörlük hizmeti için kesmiş olduğu fatura bedelleri aşağıdaki gibidir.

Alacaklı (TL)	Borçlu (TL)			
	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
(A) A.Ş.	15.000	30.000	40.000	20.000

3.6.1.3. Diğer İşlemler

Grup içerisindeki ve mal ve hizmet alış-satışları haricinde gerçekleşen diğer işlemlere ilişkin bilgiler maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır.

9) (D) A.Ş., (C) A.Ş.'ye maliyet bedeli 1.500.000 TL olan ve depo olarak kullanılan gayrimenkulü 2.000.000 TL'ye satmıştır. Satış tarihinde binanın birikmiş amortismanı 300.000 TL'dir. Bina için (D) A.Ş. tarafından her yıl ayrılan amortisman gideri ise 30.000 TL'dir. Satış işleminden sonra (C) A.Ş. tarafından yıl sonunda 40.000 TL'lik amortisman ayırmıştır.

10) (C) A.Ş.'nin (A) A.Ş.'den ofis olarak kiralamış olduğu gayrimenkul için dönem içerisinde toplam 20.000 TL tutarında fatura düzenlenmiştir.

11) (C) A.Ş., siparişini verdiği projektörler için (B) A.Ş.'ye 20.000 TL avans vermiştir.

12) Grup şirketleri arasında gerçekleşen temettü tahakkuklarının yer aldığı tablo aşağıda sunulmuştur. Yapılan tahakkuklara ilişkin henüz hiçbir ödeme gerçekleştirilmemiştir.

Tablo 3.4: Grup İçi Temettü Tahakkukları

Alacaklı (TL)	Borçlu (TL)				
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
(A) A.Ş.		7.600.000			3.675.000
(B) A.Ş.					525.000
(C) A.Ş.					525.000
(D) A.Ş.					525.000
(E) A.Ş.					

Dönem sonunda kâr açıklayan üç şirket olan (A) A.Ş., (B) A.Ş. ve (E) A.Ş. kâr dağıtım kararı almışlardır. (A) A.Ş. için 101.500.000 TL; (B) A.Ş. için 8.000.000 TL ve (E) A.Ş. için ise 5.250.000 TL'lik 1. ve 2. temettü kadar kâr dağıtım hesaplanmıştır. Elimine edilmesi gereken temettü, grup şirketleri

arasında gerçekleşen işlemlerden kaynaklanan ve dağıtılması kararlaştırılan toplam kârı kapsamaktadır. Azınlık paylarına düşen kısım ise grup dışına yönelik bir işlem olduğundan eliminasyona dâhil edilmemektedir. Bunun yanı sıra (A) A.Ş.’nin ortakları gerçek kişilerden meydana geldiğinden dolayı dağıtılan temettünün tamamı eliminasyon kapsamı dışında tutulmuştur.

13) Grup firmaları arasındaki adet gelir ve giderlerine ilişkin bilgi veren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.5: Grup İçi Adat Gelir ve Giderleri

Alacaklı (TL)	Borçlu (TL)				
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
(A) A.Ş.		50.000	75.000	50.000	25.000
(B) A.Ş.					
(C) A.Ş.				30.000	
(D) A.Ş.					20.000
(E) A.Ş.					

14) Grup firmaları arasındaki vade farkı gelir ve giderlerini gösteren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.6: Grup İçi Vade Farkı Gelir ve Giderleri

Alacaklı (TL)	Borçlu (TL)				
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
(A) A.Ş.					
(B) A.Ş.			15.000		
(C) A.Ş.					
(D) A.Ş.			20.000		
(E) A.Ş.			5.000	10.000	

15) (C) A.Ş., % 15 ortağı olduğu ve özsermaye yöntemine tabi tuttuğu (F) A.Ş.’den, maliyeti 93.330 TL olan malı % 20 kâr ile satın almıştır. (C) A.Ş. ise bu malın % 50’lik kısmını ilgili dönemde grup dışındaki şirketlere satmıştır. Söz konusu malın diğer yarısı ise dönem sonunda (C) A.Ş.’nin stoklarında yer almaktadır.

Buraya kadar olan kısımda, grup firmaları arasındaki ilgili hesap döneminde gerçekleşen işlemlere değinilmiş olup, bundan sonraki kısımda

ise, söz konusu işlemlere ilişkin konsolidasyon esasları çerçevesindeki yapılması gereken eliminasyon kayıtları gösterilmektedir.

3.6.2. Eliminasyon İşlemleri

Eliminasyon işlemleri kapsamında ilk olarak; ana ortaklıktaki finansal yatırım hesapları ile bağlı ortaklıklardaki ana ortaklığa ait sermaye hesaplarının karşılıklı olarak elimine edilmesi gerekmektedir. Yapılacak ikinci işlem ise azınlık paylarına düşen özkaynak tutarlarının ana ortaklık paylarından ayrıştırılmasıdır. Sonrasında ise Grup içerisinde gerçekleşen dönem içi işlemlerin eliminasyonuna geçilecektir. Grup şirketleri arasında gerçekleşen dönem içi işlemlere ilişkin veriler ile aşağıdaki başlıklarda sunulan yevmiye kayıtları birbirine paralel olacak şekilde numaralandırılmıştır.

3.6.2.1. Sermaye/Finansal Yatırım Hesaplarının Eliminasyonu İle Azınlık Paylarının Hesaplanması

Uygulamamıza ilişkin finansal tablolarda verilen rakamlar doğrultusunda, bağlı ortaklıktaki sermaye hesapları ile ana ortaklıktaki finansal yatırım hesapları arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.7: Grup Şirketleri Sermaye ve Finansal Yatırım Hesapları Karşılaştırma Tablosu

Bağlı Ortaklık Hesabı (TL)	Sermaye Hesabı (TL)				
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.
(A) A.Ş.		570.000	6.300.000	23.760.000	15.050.000
(B) A.Ş.				240.000	2.150.000
(C) A.Ş.					2.150.000
(D) A.Ş.					2.150.000
(E) A.Ş.					

1) Sermaye-finansal yatırım hesapları eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

500 SERMAYE HS.	52.370.000
(B) A.Ş.	570.000
(C) A.Ş.	6.300.000
(D) A.Ş.	24.000.000
(E) A.Ş.	21.500.000
240/245 FİNANSAL YATIRIM HS.	52.370.000
(A) A.Ş.	45.680.000
(B) A.Ş.	2.390.000
(C) A.Ş.	2.150.000
(D) A.Ş.	2.150.000

Grup işletmeleri arasında yukarıdaki sermaye ve finansal yatırım hesaplarının eliminasyonu yapıldıktan sonra aşağıdaki tablolarda yer alan azınlık payları ana ortaklık paylarından ayrıştırılır. Özkaynak kalemleri içerisindeki ana ortaklık ve azınlık paylarına ait oran ve tutarlar aşağıdaki tablolarda birbirinden ayrı bir şekilde gösterilmiştir.

Sırasıyla tüm grup işletmelerinin özkaynak kalemlerine ilişkin pay dağılımlarını gösteren tablolar aşağıda sunulmuştur.

(A) A.Ş.'nin özkaynak kalemleri ve dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.8: (A) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı

	Bilanço Tutarları	Ana Ortaklık Pay Oranı	Ana Ortaklık Pay Tutarı	KKOP Oranı	KGOP Tutarı
Sermaye	54.000.000	100%	54.000.000	0	-
Geçmiş Yıllar Karı/Zararı	152.651.000	100%	152.651.000	0	-
Net Dönem Karı/Zararı	15.500.000	100%	15.500.000	0	-
Kar Yedekleri	8.500.000	100%	8.500.000	0	-
Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları	6.900.000	100%	6.900.000	0	-
İştirakler Yeniden Değerleme Artışları	3.000.000	100%	3.000.000	0	-
Diğer Sermaye Yedekleri	52.500.000	100%	52.500.000	0	-

(B) A.Ş.'nin özkaynak kalemleri ve dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.9: (B) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı

	Bilanço Tutarları	Ana Ortaklık Pay Oranı	Ana Ortaklık Pay Tutarı	KKOP Oranı	KGOP Tutarı
Sermaye	600.000	95%	570.000	5%	30.000
Geçmiş Yıllar Karı/Zararı	12.255.000	95%	11.642.000	5%	612.750
Net Dönem Karı/Zararı	2.000.000	95%	1.900.000	5%	100.000
Kar Yedekleri	1.100.000	95%	1.045.000	5%	55.000

(C) A.Ş.'nin özkaynak kalemleri ve dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.10: (C) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı

	Bilanço Tutarları	Ana Ortaklık Pay Oranı	Ana Ortaklık Pay Tutarı	KKOP Oranı	KGOP Tutarı
Sermaye	7.000.000	90%	6.300.000	10%	700.000
Geçmiş Yıllar Karı/Zararı	(455.000)	90%	(410.000)	10%	45.500
Net Dönem Karı/Zararı	900.000	90%	810.000	10%	90.000
Kar Yedekleri	2.000.000	90%	1.800.000	10%	200.000
Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları	1.575.000	90%	1.418.000	10%	157.500
Maliyet Artışları Fonu	(1.181.000)	90%	(1.063.000)	10%	118.100

(D) A.Ş.'nin özkaynak kalemleri ve dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.11: (D) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı

	Bilanço Tutarları	Ana Ortaklık Pay Oranı	Ana Ortaklık Pay Tutarı	KKOP Oranı	KGOP Tutarı
Sermaye	24.000.000	100%	24.000.000	0%	-
Geçmiş Yıllar Karı/Zararı	(8.000.000)	100%	(8.000.000)	0%	-
Net Dönem Karı/Zararı	13.250.000	100%	13.250.000	0%	-
Kar Yedekleri	1.350.000	100%	1.350.000	0%	-
Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları	1.800.000	100%	1.800.000	0%	-
Maliyet Artışları Fonu	(1.579.000)	100%	(1.579.000)	0%	-
Hisse Senedi İhraç Primleri	250.000	100%	250.000	0%	-

(E) A.Ş.'nin özkaynak kalemleri ve dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.12: (E) A.Ş. Özkaynak Unsurları ve Dağılımı

	Bilanço Tutarları	Ana Ortaklık Pay Oranı	Ana Ortaklık Pay Tutarı	KKOP Oranı	KGOP Tutarı
Sermaye	21.500.000	70%	21.500.000	0%	-
Geçmiş Yıllar Karı/Zararı	7.600.000	10%	7.600.000	0%	-
Net Dönem Karı/Zararı	2.000.000	10%	2.000.000	0%	-
Kar Yedekleri	700.000	10%	700.000	0%	-
Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları	1.850.000	100%	1.850.000	0%	-

2) Azınlık paylarının kaydı aşağıdaki gibi yapılır. Bu türlü kayıtlar diğer kayıtlarda olduğu gibi TDHP çerçevesinde yapılan gerçek bir yevmiye maddesi niteliğinde bulunmayıp, sadece konsolidasyon kapsamında, işletmenin VUK'a göre düzenlenen konsolide finansal tablolarının TFRS'ye uyumlu olacak şekilde çevrilmesine ilişkin yapılan işlemleri göstermek amacıyla oluşturulmuştur. Herhangi bir şekilde hesapların kapatılması gibi bir durum söz konusu değildir.

---

500 SERMAYE HS.	730.000
(B) A.Ş.	30.000
(C) A.Ş.	700.000
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HS	612.750
(B) A.Ş.	
590 DÖNEM NET KARI HS.	190.000
(B) A.Ş.	100.000
(C) A.Ş.	90.000
540/549 KAR YEDEKLERİ HS.	255.000
(B) A.Ş.	55.000
(C) A.Ş.	200.000
522/550 MDV YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ HS	157.500
524 MALİYET ARTIŞLARI FONU HS.	118.100
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARI HS.	45.500
(C) A.Ş.	
505 AZINLIK PAYLARI HS.	1.781.650

Yukarıdaki kayıt ile birlikte finansal yatırımlardaki sermayenin azınlık paylarına düşen kısmı ana ortaklık paylarından ayrıştırılmış olmaktadır. Konsolide finansal durum tablosunda, ana ortaklığa ve azınlık paylarına ait sermaye tutarları birbirinden ayrı bir şekilde gösterilmektedir.

3.6.2.2. Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu

Konsolidasyon çalışması kapsamında Grup şirketleri arasında gerçekleşen dönem içi işlemlerin eliminasyonu aşağıda düzenlenen muhasebe kayıtları ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

3) Öncelikle grup işletmeleri arasındaki dönem başı ticari alacak ve borç bakiyeleri karşılıklı olarak elimine edilmelidir. Grup içi borç-alacak hesaplarının eliminasyon kaydı aşağıdaki gibi yapılmalıdır.

_____ / _____	
320 SATICILAR HS.	401.000
(A) A.Ş. 1.000	
(B) A.Ş. 6.000	
(C) A.Ş. 314.000	
(D) A.Ş. 67.000	
(E) A.Ş. 13.000	
120 ALICILAR HS.	401.000
(A) A.Ş. 14.000	
(B) A.Ş. 235.000	
(C) A.Ş. 2.000	
(D) A.Ş. 107.000	
(E) A.Ş. 43.000	
_____ / _____	

Yukarıdaki yevmiye kaydında grup şirketlerin birbirlerinden olan alacak ve borçları söz konusu hesapların karşılıklı çalıştırılması suretiyle elimine edilmiştir.

Ayrıca (A) Holding A.Ş.'nin, grup içi bağlı ortaklıklara olan borçları ile diğer grup şirketlerinin (A) Holding A.Ş.'den olan alacakları karşılıklı olarak aşağıdaki şekilde mahsup edilmelidir.

333 BAĞLI ORT. BORÇLAR HS.	3.250.000
(A) A.Ş.	
131 ORT. ALACAKLAR HS.	3.250.000
(B) A.Ş.	950.000
(C) A.Ş.	1.000.000
(D) A.Ş.	1.000.000
(E) A.Ş.	300.000

Grup şirketleri arasında gerçekleşen dönem içi işlemlere ilişkin yevmiye kayıtları, benzer türdeki işlemlere ait eliminasyon kayıtlarına aynı başlıklar altında yer verilmek suretiyle aşağıdaki şekilde kategorize edilmiştir.

3.6.2.2.1. Ticari Mal Satışları

Öncelikle grup içi ticari mal satış işlemlerinin eliminasyon kayıtları yapılmıştır. Bunun için grup içi ve grup dışına gerçekleştirilen ticari mal satışları ile grup içerisinde kalan kârı gösteren tablolardaki veriler kullanılmıştır. Bu verilere istinaden yapılan eliminasyon kayıtları, grup içerisinde gerçekleşen ticari mal satışlarına ilişkin işlemlerin tümünü kapsamaktadır. İşlem silsilesinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, yapılan satışların grup içi veya grup dışında neticelenmiş olmasına göre de defter-i kebir kayıtları ayrı ayrı ve birleştirilmiş olarak sunulmuştur.

Öncelikle grup içi gerçekleşen mamul satışlarının bütün olarak gösterildiği tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.13: Grup İçi Mamul Satış ve Maliyet Tutarları

Malzeme Türü	Satıcı	Envanter Tutarı (TL)	Alıcı	Envanter Tutarı (TL)	Fark/Kâr (TL)
Teknoloji	(B) A.Ş.	150.000	(C) A.Ş.	200.000	50.000
Kırtasiye	(C) A.Ş.	10.000	(D) A.Ş.	12.000	2.000
Teknoloji	(B) A.Ş.	15.000	(D) A.Ş.	20.000	5.000
Teknoloji	(B) A.Ş.	100.000	(C) A.Ş.	120.000	20.000
Ambalaj	(C) A.Ş.	10.000	(D) A.Ş.	12.000	2.000
Toplam		285.000		364.000	79.000

Yukarıdaki tabloda yer alan satışlara ilişkin grup içi ve grup dışına yönelik olarak ortaya çıkan satışların kârı ile satışların maliyetini gösteren tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.14: Grup İçi ve Grup Dışı Oluşan Ticari Mal Satış Kârı ve Maliyeti

Satıcı	Grup İçi Kâr (TL)	Grup Dışı Kâr (TL)	Grup Dışına Satış (TL)	Grup Dışına STMM (TL)	Stokta Kalan (TL)
(B) A.Ş.	25.000	25.000	100.000	75.000	75.000
(C) A.Ş.	2.000	-			10.000
(B) A.Ş.	5.000	-			15.000
(B) A.Ş.	-	20.000	120.000	100.000	-
(C) A.Ş.	2.000	-			10.000
Toplam	34.000	45.000	220.000	175.000	110.000

Yukarıdaki tablolarda, grup içerisindeki satışların maliyetini oluşturan 285.000 TL'nin karşılığında 364.000 TL'lik satış hasılatının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tablolarda, Grup şirketleri arasındaki satış kârını oluşturan 79.000 TL'nin ne kadarlık kısmının grup dışına çıkan satışlara ait olduğu ve ne kadarının da grup içerisinde kalan satışlara ait olduğu gösterilmektedir. Ayrıca grup içi eliminasyon işlemleri neticesindeki kalan stok miktarı ile grup dışına yapılan satışların maliyeti de gösterilmektedir. Ticari mal satışlarının eliminasyonuna ilişkin bundan sonra yapılacak işlemlerde bu tablo referans olarak kullanılacaktır.

Grup içi ticari mal alışı ve satışı etkilerinin eliminasyonuna yönelik yapılması gereken ilk yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR HS.	364.000
(B) A.Ş. 340.000	
(C) A.Ş. 24.000	
621 SAT. TİC. MAL. MALİYETİ HS.	364.000
(B) A.Ş. 265.000	
(C) A.Ş. 90.000	
(D) A.Ş. 9.000	
_____ / _____	

Yukarıdaki işlemlerde; 621 hesabın alacağına yazılan 364.000 TL'nin 265.000 TL'si (B) A.Ş.'ye; 90.000 TL'si (C) A.Ş.'ye; 9.000 TL'si ise (D)

A.Ş.'ye aittir. Böylelikle grup içerisinde gerçekleşen satış maliyeti ile satış gelirleri elimine edilmiş olmaktadır. Gruba ait şirketler bir bütün olarak düşünüldüğünden elimine işlemleri de grup adına tek hesapta yapılmaktadır. Bunun yanında grup dışına yapılan satışlarda brüt kâr açısından herhangi bir eliminasyon işlemi gerekmemekle birlikte aynı ticari malın 2 defa satılmış olması gibi bir durumun söz konusu olması (biri grup içine, diğeri de grup dışına olmak üzere), satış geliri ve satışların maliyeti hesaplarının fiktif olarak şişmesine yol açmaktadır. Yapılan eliminasyon işlemlerinde bunun da önüne geçilmektedir.

İkinci husus olarak, (C) A.Ş. ve (D) A.Ş.'nin grup dışına yaptığı satışlar haricindeki grup içerisinde kalan kâr, konsolidasyon açısından gerçekleşmemiş kârdır. Dolayısıyla bu tutar kadar dönem kârı azaltılmalıdır. Ortaya çıkan bu kârın, (C) A.Ş. ve (D) A.Ş.'nin stok hesaplarından düşülerek satışların maliyeti hesabına eklenmesi gerekmektedir. Grup içi kârı oluşturan 79.000 TL (364.000-285.000)'nin 45.000 TL'si sonrasında grup dışına yapılan satışlara aittir. Dolayısıyla gerçekleşmiş bir kârdır. Geriye kalan 34.000 TL ise dışarıya satılmayıp, grup içerisinde kalan mamullere ait kârdan meydana geldiğinden elimine edilmelidir.

Stok üzerinde kalan kârı gösteren tablo ve oluşan bu kârın elimine edilmesine yönelik yapılan yevmiye kaydı aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.15: Grup İçi Kalan Stok ve Kâr Miktarı

	Stokta Kalanlar (TL)	Stok Üzerindeki Kârı (TL)
(B) A.Ş.	90.000	30.000
(C) A.Ş.	20.000	4.000
Toplam	110.000	34.000
150 -İlk madde malzeme		
151- Yarı mamüller		
152- Mamüller		
153- Ticari mallar	110.000	34.000
Toplam	110.000	34.000

Yukarıdaki tabloya istinaden oluşan grup içi kârın eliminasyonu aşağıdaki gibi yapılmalıdır.

_____ / _____	
621 SAT. TİC. MAL. MALİYETİ HS.	34.000
(C) A.Ş. 25.000	
(D) A.Ş. 9.000	
153 TİCARİ MALLAR HS.	34.000
(C) A.Ş. 25.000	
(D) A.Ş. 9.000	
_____ / _____	

Yukarıdaki veriler ışığında ortaya çıkan defter-i kebir kayıtları aşağıda sunulmuştur.

Grup içi yapılan ticari mal satışlarından, tamamı grup dışına çıkışı gerçekleşen satışlara ait olan defter- i kebir kayıtları aşağıdaki gibidir.

(B) A.Ş.'NİN DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.	600 Y. İÇ SAT. HS.	621 STMM HS.
100.000	120.000	100.000
100.000	120.000	100.000

(C) A.Ş.'NİN DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.	600 Y. İÇ SAT. HS.	621 STMM HS.
120.000	120.000	20.000
120.000	120.000	20.000

Söz konusu işlemlerde, Grup içi satışa konu olan ticari malların tamamının grup dışına çıkışı gerçekleştiğinden stoklar hesabında bakiye bulunmamaktadır. Dolayısıyla yapılan satışlara ait kârın tamamı gerçekleşmiştir. Ortaya çıkan kâr ise 20.000 TL'dir.

Grup içi yapılan ticari mal satışlarından yarısının grup dışına çıkışının gerçekleştiği satışlara ilişkin defter- i kebir kayıtları aşağıdaki gibidir.

(B) A.Ş.' NİN DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.		600 Y. İÇ SAT. HS.		621 STMM HS.	
150.000	150.000	200.000	200.000	150.000	150.000

(C) A.Ş.' NİN DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.		600 Y. İÇ SAT. HS.		621 STMM HS.	
200.000	100.000		100.000	25.000	50.000
	25.000			100.000	

Yukarıdaki defter-i kebir kayıtları incelendiğinde grup içerisinde kalması gereken 75.000 TL'lik stok miktarının, yapılan eliminasyon işlemleri neticesinde (C) A.Ş.'ye ait stokların maliyeti hesabında yer aldığı görülmektedir. Bu duruma paralel olarak grup dışına çıkışı gerçekleşen satışlara istinaden oluşan satışların maliyeti hesabındaki bakiye de 75.000 TL'dir. Yapılan satışın yarısının grup dışına çıkışı gerçekleştiğinden, satışa ilişkin 50.000 TL'lik kârın da yarısı olan 25.000 TL grup adına gerçekleşmiş kâr sayılmaktadır. Grup içi satış kârının diğer yarısı ise, grup dışına çıkışı gerçekleşmeyen ticari mallara ait olduğundan stoklar hesabından elimine edilmelidir.

Grup içi yapılan ticari mal satışlarından grup dışına çıkışı gerçekleşmeyen işlemlere ait defter- i kebir kayıtları ise aşağıdaki gibidir.

SATIŞ DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.		600 Y. İÇ SAT. HS.		621 STMM HS.	
35.000	35.000	44.000	44.000	35.000	35.000

ALİŞ DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.		600 Y. İÇ SAT. HS.		621 STMM HS.	
44.000	9.000		-	9.000	9.000

Yukarıdaki defter-i kebir kayıtlarında; grup içi satışların maliyeti olan 35.000 TL yapılan eliminasyon işlemleri neticesinde stokta kalması gereken asıl stok maliyetidir. Nedeni ise yapılan grup içi satışların daha sonrasında grup dışına çıkışının gerçekleşmemiş olmasıdır. Dolayısıyla bu işlemlere ilişkin grup içi satış bedeli olan 44.000 TL ile maliyet bedeli olan 35.000 TL arasındaki 9.000 TL fiktif bir kârdır ve elimine edilmelidir.

Yukarıdaki üç farklı türdeki işleme ait defter-i kebir kayıtlarının birleştirilmiş hali aşağıdaki gibidir.

GRUP İÇİ SATIŞ DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.	600 Y. İÇ SAT. HS.	621 STMM HS.
285.000	285.000	364.000
		364.000
		285.000
		285.000

GRUP İÇİ ALIŞ DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

153 T. MALLAR HS.	600 Y. İÇ SAT. HS.	621 STMM HS.
364.000	220.000	220.000
		79.000
	34.000	34.000
364.000	254.000	254.000
		79.000

Yukarıda yer alan kayıtlar grup bir bütün olarak düşünülerek yapılmaktadır. Defter- kebir kayıtlarında; grup içi kalan stok maliyetinin 110.000 TL, grup dışına satışların 220.000 TL ve satışların maliyeti hesabının 175.000 TL bakiye verdiği görülmektedir. Bu rakamlara ise, grup içi yapılan satışların etkileri elimine edildikten sonra ulaşılmıştır. Satışlar hesabındaki bakiyeden, satışların maliyeti hesabında kalan bakiyeyi çıkarttığımızda ortaya çıkan 45.000 TL'lik satış kârının tamamı grup dışına yapılan satışlara aittir. Dolayısıyla konsolidasyon neticesinde ortaya çıkan defter-i kebir kayıtları ile yapılan eliminasyon işlemleri birbiriyle uyumludur.

4) Yapılan işlemlere ait yukarıda yer alan yevmiye maddeleri aşağıdaki tek kayıt halinde toplanmıştır.

600 YURT İÇİ SATIŞLAR HS.	364.000
(B) A.Ş. 340.000	
(C) A.Ş. 24.000	
621 SAT. TİC. MAL. MALİYETİ HS.	330.000
(B) A.Ş. 265.000	
(C) A.Ş. 65.000	
153 TİCARİ MALLAR HS.	34.000
(C) A.Ş. 25.000	
(D) A.Ş. 9.000	

Yapılan hesaplamalardan sonra oluşan grup içi kâr, sahiplik oranına göre ana ortaklık ve azınlık paylarına ait dönem kârlarından elimine edilmelidir. Bu işlemde, grup içerisinde gerçekleşen kârı oluşturan toplamdaki 34.000 TL, (B) A.Ş. (30.000 TL) ve (C) A.Ş. (4.000 TL)'nin gelir tablolarında yer almaktadır. Dönem kârı veya zararından yapılacak eliminasyon işlemlerinde ana ortaklık ve azınlık paylarına isabet eden tutarlar ayrı ayrı ele alınmalıdır. Buna göre (B) A.Ş.'ye ait 30.000 TL'lik kârın % 5 lik kısmı olan 1.500 TL azınlık paylarına ait dönem kârından düşülmelidir. (C) A.Ş.'ye ait olan 4.000 TL lik kârın % 10'u da (400 TL) aynı şekilde azınlık paylarına ait dönem kârından düşülür. Toplamda azınlık payları ile ilişkilendirilmesi gereken elimine stok kârı 1.900 TL'dir. Geriye kalan 32.100 TL ((B) A.Ş.: 28.500 TL; (C) A.Ş.: 3.600 TL) ise ana ortaklığa ait dönem kârı ile ilişkilendirilir.

Yukarıdaki işlemlerle birlikte grup içi ticari mal satışlarının eliminasyonuna ilişkin yevmiye kayıtları tamamlanmış bulunmaktadır.

3.6.2.2.2. Hizmet Satışları

Grup içi hizmet satışlarında gerçekleşmemiş kâr veya zarar olmadığından dolayı satış tutarlarının elimine edilmesi yeterli görülmektedir.

5) (E) A.Ş. tarafından grup şirketlerine verilen gıda ve temizlik hizmetleri karşılığında elde edilen gelir ve katlanılan giderlerin elimine edilmesine yönelik yapılması gereken yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
600 YURTIÇI SATIŞLAR HS.	4.840.000
(E) A.Ş.	
622 SATILAN HİZ. MALİYETİ HS.	4.840.000
(A) A.Ş.	15.000
(B) A.Ş.	25.000
(C) A.Ş.	1.200.000
(D) A.Ş.	3.600.000
_____ / _____	

6) (D) A.Ş.'nin grup firmalarına vermiş olduğu kargo ve taşımacılık hizmetleri karşılığında gerçekleşen işlemlerin etkilerinin elimine edilmesi için yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
600 YURTIÇI SATIŞLAR HS.	1.540.000
(D) A.Ş.	
622 SATILAN HİZ. MALİYETİ HS.	1.540.000
(A) A.Ş.	5.000
(B) A.Ş.	5.000
(C) A.Ş.	1.500.000
(E) A.Ş.	30.000
_____ / _____	

7) (E) A.Ş. tarafından (D) A.Ş.'ye kesilen işçilik faturasına istinaden yapılması gereken eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
602 DİĞER SATIŞLAR HS.	10.000
(E) A.Ş.	
622 SATILAN HİZ. MALİYETİ HS.	10.000
(D) A.Ş.	
_____ / _____	

8) (A) A.Ş. tarafından grup şirketlerine verilen koordinatörlük hizmetleri karşılığında oluşan gelir ve giderlerin eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

---

649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS. 105.000

(A) A.Ş.

770 GENEL YÖNETİM GİD. HS. 105.000

(B) A.Ş.: 15.000

(C) A.Ş.: 30.000

(D) A.Ş.: 40.000

(E) A.Ş.: 20.000

Yukarıdaki işlemlerin ardından grup içi meydana gelen hizmet alış ve satışlarının etkilerinin elimine edilmesine ilişkin yevmiye kayıtları tamamlanmış bulunmaktadır.

3.6.2.2.3. Diğer İşlemler

(D) A.Ş.'den (C) A.Ş.'ye yapılan depo satışı sebebiyle hesaplarda oluşan grup içi etkilerin giderilmesine yönelik düzenlemeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.16: Grup İçi Sabit Kıymet Satışının İlişkili Hesaplar Üzerindeki Etkisi

İlgili Hesaplar	Satılmamış Olması Hali	Satım Sonrası Hali	Elimine Edilmesi Gereken Tutar
Binanın Kayıtlı Değeri	1.500.000	2.000.000	500.000
Birikmiş Amortismanlar	300.000	40.000	(260.000)
Yıllık Amortisman Gideri	30.000	40.000	10.000
Bina Satış Kârı		770.000	770.000

9) Yukarıdaki tabloda yer alan veriler ışığında yapılması gereken yevmiye kaydı aşağıda sunulmuştur. Yapılan bu kayıtla birlikte, Grup içi oluşan kârın elimine edilmesi, satım öncesi ve sonrası arasındaki amortisman gider farkının ortadan kaldırılması ile binalar ve birikmiş amortismanlar hesabının satış öncesi bakiyeye getirilmesi hedeflenmektedir.

_____ / _____	
649 OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS.	770.000
(D) A.Ş.	
252 BİNALAR HS.	500.000
(C) A.Ş.	
257 BİRİKMIŞ AMORT. HS.	260.000
(C) A.Ş.	
760 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. HS.	10.000
Amortisman gideri	
(C) A.Ş.	
_____ / _____	

Yukarıdaki eliminasyon kaydı neticesinde ilgili varlığın ilk elde etme maliyetiyle takip edilmesi sağlanmaktadır. Birikmiş amortismanlar hesabının bakiyesi, varlığın satış öncesindeki maliyet bedeli esas alınarak ayrılmış olması gereken toplam amortisman miktarı ile uyumlu hale getirilmektedir. Benzer şekilde döneme ilişkin amortisman gideri de satışın gerçekleşmediği durumdaki ayrılan yıllık amortisman gideri kadardır.

Yapılan işlemlerden sonra oluşan defter-i kebir kayıtları aşağıdaki gibidir.

(D) A.Ş.'NİN DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

252 BİNALAR HS.	257 B. AMORT. HS.	649 D. OLG. G/K HS.
1.500.000	300.000	770.000
1.500.000	300.000	770.000

(C) A.Ş.'NİN DEFTER-İ KEBİR KAYITLARI

252 BİNALAR HS.	257 B. AMORT. HS.	760 PAZ. SAT. DAĞT. GİD. (AMORT. GİD.) HS.
2.000.000	40.000	40.000
500.000	260.000	10.000
	300.000	

Eliminasyon sonrası oluşan defter-i kebir kayıtlarında; binalar hesabının bakiyesi 1.500.000 TL, birikmiş amortismanlar hesabının bakiyesi 300.000 TL ve hesaplanan yıllık amortisman gideri de 30.000 TL olarak görülmektedir. Böylelikle grup içi oluşan gerçekleşmemiş kâr da elimine edilmiş olmaktadır.

(D) A.Ş.'nin azınlık payı bulunmadığından yukarıda oluşan 770.000 TL'lik kârın tamamının ana ortaklık dönem kârından elimine edilmesi gerekir. (C) A.Ş.'de ise azınlık payı bulunduğundan dolayı, fazla ayrılan ve elimine edilen amortisman gideri farkından azınlık paylarına isabet eden kısmının bu paylara ait kâra eklenmesi gerekmektedir. Buna göre, ilgili giderin azınlık paylarına isabet eden ve % 10'una tekabül eden 1.000 TL'lik kısmı, azınlık paylarına ait dönem kârına eklenmelidir. Elimine edilen giderin kalan % 90'lık kısmını oluşturan 9.000 TL ise ana ortaklık kârına eklenmelidir.

10) (A) A.Ş.'nin (C) A.Ş.'ye kiraladığı ofis için kestiği dönem kirasına ilişkin grup içi oluşan kira gelir ve giderinin eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS.	20.000
(A) A.Ş.	
632 GENEL YÖNETİM GİD. HS.	20.000
(C) A.Ş.	
_____ / _____	

11) (C) A.Ş. ile (B) A.Ş. arasındaki alınan-verilen avans hesapların eliminasyonu aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI HS.	20.000
(B) A.Ş.	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANS. HS.	20.000
(C) A.Ş.	
_____ / _____	

12) Grup içerisinde gerçekleşen işlemler sonucunda ortaya çıkan ve dağıtılması kararlaştırılan geçmiş yıl kârlarına ilişkin daha önce verilen bilgiler ışığında eliminasyon kaydı yapılmalıdır. (B) A.Ş.'de azınlık payı bulunduğundan dolayı dağıtılacak temettüde bu paylara düşen kısım eliminasyonun haricinde tutulmuştur. (E) A.Ş.'nin sermayedarlarının tamamı grup firmalarından oluştuğundan dolayı ise dağıtılacak kârın tamamı

eliminasyona dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki yevmiye kayıtları düzenlenmelidir.

640/649 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	1.575.000
(D) A.Ş.:	525.000
(C) A.Ş.:	525.000
(B) A.Ş.:	525.000
641/649 BAĞLI ORT. TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	11.275.000
(A) A.Ş.:	11.275.000
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI HS.	12.850.000
(B) A.Ş.:	7.600.000
(E) A.Ş.:	5.250.000

Bu dönemde, (B) A.Ş. 1. ve 2. temettü olmak üzere toplamda 8.000.000 TL dağıtılacak kâr açıklamıştır. Bu tutarın azınlık paylarına isabet eden 400.000 TL'lik kısmı (8.000.000 x %5) hesaba katılmamıştır. Kalan 7.600.000 TL'lik tutar ise, ana ortaklık konumunda bulunan (A) A.Ş.'ye dağıtılması sebebiyle eliminasyona tabi tutulmuştur. (E) A.Ş.'nin azınlık payı bulunmadığından dolayı dağıtılan 5.250.000 TL'lik temettünün tamamı grup firmalarının payları nispetinde ilgili gelir hesaplarından elimine edilmiştir.

Yukarıda yapılan tahakkuka ilişkin ayrıca aşağıdaki kaydın da yapılması gerekmektedir. Henüz hiçbir ödeme gerçekleşmediğinden dolayı grup içi işlemler içerisindeki temettü geliri ve giderinden kaynaklanan tüm alacak ve borçlar karşılıklı olarak elimine edilmelidir.

---

331 ORTAKLARA BORÇLAR HS.	12.850.000
(B) A.Ş.:	7.600.000
(E) A.Ş.:	5.250.000
133 BAĞLI ORT. ALACAKLAR HS.	11.275.000
(A) A.Ş.:	11.275.000
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR	1.575.000
(D) A.Ş.:	525.000
(C) A.Ş.:	525.000
(B) A.Ş.:	525.000

---

13) Grup firmaları arasında gerçekleşen adet gelir ve giderlerine ilişkin eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
642 FAİZ GELİRLERİ HS.	250.000
(A) A.Ş.:	200.000
(C) A.Ş.:	30.000
(D) A.Ş.:	20.000
660 KISA VAD. BORÇ. GİD. HS.	250.000
(C) A.Ş.:	75.000
(D) A.Ş. :	80.000
(B) A.Ş.:	50.000
(E) A.Ş.:	45.000
_____ / _____	

Yukarıdaki kayıtla birlikte grup içi gerçekleşen faiz tahakkukları elimine edilmiş olmaktadır.

14) Grup firmalarının birbirlerinden olan vade farkı gelir ve giderlerine ilişkin eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
642 FAİZ GELİRLERİ HS.	50.000
(B) A.Ş.:	15.000
(E) A.Ş.:	15.000
(D) A.Ş.:	20.000
660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİD. HS.	50.000
(C) A.Ş.:	40.000
(D) A.Ş. :	10.000
_____ / _____	

Yukarıdaki kayıtla birlikte vade farkı gelir ve gider kalemleri içerisindeki grup içi gerçekleşen işlemler karşılıklı olarak elimine edilmiş olmaktadır.

15) Özkaynak yöntemine göre iştiraklerin özkaynaklarında meydana gelen artış ve azalışlardan yatırımcı işletmenin payına düşen kısım kadar söz konusu iştirak yatırım hesabı da etkilenmektedir. (C)'A.Ş.'nin, iştiraki konumunda bulunan (F) A.Ş.'den satın aldığı ve dönem sonunda da yarısının

stoklarında kaldığı anlaşılın ticari mallara ilişkin ortaya çıkan kârın elimine edilmesine yönelik olarak öncelikle aşağıdaki hesaplama yapılmalıdır.

Grup içi kâr	18.666 TL
Stokta kalan kâr	9.333 TL
(C) A.Ş.'nin gerçekleşmemiş kârı (9.333 TL*% 15)	1.400 TL

(F) A.Ş.'nin, (C) A.Ş.'ye yapmış olduğu satışı ilişkin elde ettiği kârdan doğan ve elimine edilmesi gereken gerçekleşmemiş grup içi işlemlerdeki kâr miktarı 1.400 TL olup, eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir.

_____ / _____	
640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	1.400
242 İŞTİRAKLER HS.	1.400
_____ / _____	

Bu tutarın % 90'lık kısmı olan 1.260 TL ana ortaklığa ait kâr/zarardan elimine edilmelidir. Geri kalan ve % 10'una tekabül eden 140 TL ise azınlık paylarına ait kâr/zarardan elimine edilmelidir.

Yapılan eliminasyon işlemlerinden sonra Grub'a ait konsolide finansal tablolar meydana getirilmiş bulunmaktadır.

3.6.3. Konsolide Finansal Tablolar

(A) Holding A.Ş. grup şirketlerinin bilanço ve gelir/gider hesaplarına ilişkin eliminasyon kayıtları yapıldıktan sonra ortaya çıkan konsolide finansal durum tablosu, konsolide kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, konsolide nakit akış tablosu ve konsolide özkaynak değişim tablosu aşağıda sunulmuştur. Hazırlanan tablolardaki verilerin açıklaması niteliğinde olan yardımcı tablolara da gerekli görülen kısımlarda yer verilmiştir. Tablolardaki negatif tutarlar parantez içerisinde gösterilmiştir.

Konsolide finansal durum tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.17: Konsolide Finansal Durum Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ										
01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU										
(Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)										
HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolidasyon Öncesi Bilanço	Sermaye/ Yatırım Elimine	KGOP	Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	Konsolide Bilanço
Dönen varlıklar	66.581	36.035	83.204	36.901	52.837	275.558	-	-	(16.555)	259.003
Nakit ve nakit benzerleri	8.000	7.170	23.985	4.585	6.030	49.770				49.770
Finansal yatırımlar (varlıklar)	70	35	2.150	2.810	65	5.130				5.130
Ticari alacaklar	11.479	21.451	10.287	22.087	40.867	106.171	-	-	(401)	105.770
İlişkili taraflardan ticari alacaklar	14	235	2	107	43	401			(c) (401)	-
İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	11.465	21.216	10.285	21.980	40.824	105.770				105.770
Diğer alacaklar	43.673	5.488	1.815	2.080	595	53.651	-	-	(16.100)	37.551
İlişkili taraflardan diğer alacaklar	14.425	1.475	1.575	1.525	300	19.300			(f) (16.100)	3.200
İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	29.248	4.013	240	555	295	34.351				34.351
Stoklar	-	1.775	41.045	1.324	4.800	48.944			(d) (34)	48.910
Peşin ödenmiş giderler	389	21	3.287	4.015	480	8.192			(k) (20)	8.172
Cari dönem vergisiyle ilgili varlıklar	2.970	95	635	-	-	3.700				3.700
Diğer dönen varlıklar	-	-	-	-	-	-				-
Satış amaçlı elde tutulan finansal varlıklar	-	-	-	-	-	-				-
Duran varlıklar	259.339	2.876	27.105	95.779	28.500	413.599	(52.370)	-	(761)	360.468
Finansal yatırımlar	132.686	1.605	7.250	5.080	6	146.627	(a) (52.370)			94.257
İlişkili taraflardan ticari alacaklar	-	-	-	-	-	-				-
İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	-	-	-	45	-	45				45
İlişkili taraflardan diğer alacaklar	-	-	-	-	-	-				-

Tablo 3.17 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolidasyon Öncesi Bilanço	Sermaye/ Yatırım Elimine	KGOP	Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	Konsolide Bilanço
İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	58.269	14	225	450	150	59.108				59.108
Özkaynak yöntemi ile değerlendirilen yatırımlar	35.500	-	1.750	-	-	37.250			(1) (1)	37.249
Maddi duran varlıklar	11.340	390	9.130	18.370	12.085	51.315			(e) (760)	50.555
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	20	265	750	12.450	1.450	14.935				14.935
Peşin ödenmiş giderler	21.524	-	8.000	57.169	14.454	101.147				101.147
Ertelenmiş Vergi Varlığı	-	602	-	2.215	355	3.172				3.172
TOPLAM VARLIKLAR	325.920	38.911	110.309	132.680	81.337	689.157	(52.370)	-	(17.316)	619.471
Kısa vadeli yükümlülükler	9.733	22.811	98.835	97.919	43.387	272.685	-	-	(16.521)	256.164
Kısa vadeli borçlanmalar	-	1.765	-	2.500	11.300	15.565				15.565
Uzun vadeli borçlanmaların kısa vadeli kısımları	-	-	-	-	2.715	2.715				2.715
Ticari borçlar	298	9.916	89.315	49.215	12.778	161.522			(401)	161.121
İlişkili taraflara ticari borçlar	1	6	314	67	13	401			(n) (401)	-
İlişkili olmayan taraflara ticari borçlar	297	9.910	89.001	49.148	12.765	161.121				161.121
Çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında borçlar	650	230	2.500	8.250	2.900	14.530				14.530
İlişkili taraflara diğer borçlar	3.250	7.600	-	-	5.250	16.100			(g) (16.100)	-
İlişkili olmayan taraflara diğer borçlar	1.300	350	1.875	35.029	6.859	45.413				45.413
Ödenecek kurumlar vergisi	3.000	100	650	-	-	3.750				3.750
Ertelenmiş gelirler	1.000	200	3.750	1.395	850	7.195			(1) (20)	7.175
Kısa vadeli karşılıklar	235	2.650	745	1.530	735	5.895				5.895
Çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar	235	-	745	1.330	580	2.890				2.890
Diğer kısa vadeli yükümlülük ve karşılıklar	-	2.650	-	200	155	3.005				3.005

Tablo 3.17 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolidasyon Öncesi Bilanço	Sermaye/ Yatırım Elimine	KGOP	Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	Konsolide Bilanço
Satış amaçlı sınıflandırılan finansal varlıklara ilişkin yükümlülükler	-	-	-	-	-	-				-
Uzun vadeli yükümlülükler	23.136	145	1.635	3.690	4.300	32.906	-	-	-	32.906
Uzun vadeli borçlanmalar	22.567	-	-	1.340	1.800	25.707				25.707
Çalışanlara sağlanan uzun vadeli faydalar	450	145	1.030	2.350	2.500	6.475				6.475
Diğer uzun vadeli yükümlülük ve karşılıklar	-	-	-	-	-	-				-
Ertelenmiş vergi yükümlülüğü	119	-	605	-	-	724				724
Özkaynaklar	293.051	15.955	9.839	31.071	33.650	383.566	(52.370)	-	(795)	330.401
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	293.051	15.955	9.839	31.071	33.650	383.566	(52.370)	(1.782)	(794)	328.620
Ödenmiş sermaye	54.000	600	7.000	24.000	21.500	107.100	(m) (52.370)	(b) (730)		54.000
Diğer Yedekler	52.500	-	-	-	-	52.500				52.500
Hisse Senedi İhraç Primleri	-	-	-	250	-	250				250
Kâr veya zarara yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler veya giderler	9.900	-	1.575	1.800	1.850	15.125	-	(158)	-	14.968
Yeniden değerlendirme ve ölçüm kazanç/kayıpları	9.900	-	1.575	1.800	1.850	15.125		(b) (158)		14.968
Emeklilik planlarından aktüeryal kazanç/kayıpları	-	-	-	-	-	-				-
Kâr veya zarara yeniden sınıflandırılacak birikmiş diğer kapsamlı gelirler veya giderler	-	-	-	-	-	-				-
Yabancı para çevrim farkları	-	-	-	-	-	-				-
Değer artış fonları	-	-	-	-	-	-				-

Tablo 3.17 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolidasyon Öncesi Bilanço	Sermaye/ Yatırım Elimine	KGOP	Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	Konsolide Bilanço
Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları	-	-	(1.181)	(1.579)	-	(2.760)		(b) 118		(2.642)
Kârdan ayrılan kısıtlanmış yedekler	8.500	1.100	2.000	1.350	700	13.650		(b) (255)		13.395
Geçmiş yıl kârları / (zararları)	152.651	12.255	(455)	(8.000)	7.600	164.051		(b) (567)	(h) 12.850	176.334
Net dönem kârı / (zararı)	15.500	2.000	900	13.250	2.000	33.650		(b) (190)	(i) (13.644)	19.816
Kontrol gücü olmayan paylar	-	-	-	-	-	-		(b) 1.782	(j) (1)	1.781
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER VE ÖZKAYNAKLAR	325.920	38.911	110.309	132.680	81.337	689.157	(52.370)	-	(17.316)	619.471

Yukarıda alfabetik olarak kodlandırılan eliminasyon işlemlerine ilişkin toplam tutarların hangi kayıtlardan meydana geldiği, yevmiye madde numaralarına atıf yapılmak suretiyle aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

a: (1) 52.370.000

b: (2) 1.781.650+730.000+158.000-118.000+255.000+567.000+190.000

c: (3) 401.000

d: (4) 34.000

e: (9) 500.000 + (9) 260.000

f: (3) 3.250.000 + (12) 12.850.000

g: (3) 3.250.000 + (12) 12.850.000

h: (12) 12.850.000

ı: (15) 1.400

i: (4) 32.100 + (9) 770.000 – 9.000+(12) 12.850.000+(15) 1.260

j: (4) 1.900 -(9) 1.000 + (15) 140

k: (11) 20.000

l: (11) 20.000

m: (1) 52.370.000

n: (3) 401.000

Aşağıdaki tabloda, ilgili dönemde konsolide finansal tablolarda gösterilen ertelenmiş vergi hesabının oluşumuna ilişkin detaylar sunulmuştur.

Konsolide kâr veya zarar tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.18: Konsolide Kâr veya Zarar Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ 01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT KONSOLİDE KÂR VEYA ZARAR TABLOSU (Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)								
HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolidasyon Öncesi Gelir Tablosu	Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	Konsolide Gelir Tablosu
Hasılat	9.330	67.237	277.478	350.180	158.799	863.024	(a) (6.754)	856.270
Satışların maliyeti (-)	(8.500)	(58.025)	(190.035)	(105.500)	(140.500)	(502.560)	(b) 6.720	(495.840)
Brüt kâr / (zarar)	830	9.212	87.443	244.680	18.299	360.464		360.430
Genel yönetim giderleri (-)	(10.015)	(1.115)	(22.250)	(60.920)	(2.540)	(96.840)	(c) 125	(96.715)
Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	-	(5.000)	(62.505)	(185.500)	(13.700)	(266.705)	(e) 10	(266.695)
Diğer faaliyet gelirleri	4.319	6.344	6.645	19.930	1.630	38.868	(d) (895)	37.973
Diğer faaliyet giderleri (-)	(1.250)	(8.821)	(6.921)	(7.030)	(1.487)	(25.509)		(25.509)
Toplam	(6.946)	(8.592)	(85.031)	(233.520)	(16.097)	(350.186)		(350.946)
Esas faaliyet kârı / (zararı)	(6.116)	620	2.412	11.160	2.202	10.278		9.484
Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlardaki kâr/(zarar)	3.750	-	42	-	-	3.792	(j) (1)	3.791
Yatırım faaliyetlerinden gelirler	20.320	1.370	550	610	-	22.850	(h) (12.850)	10.000
Yatırım faaliyetlerinden giderler (-)	(1)	(15)	(20)	(150)	(2)	(188)		(188)
Toplam	24.069	1.355	572	460	(2)	26.454		13.603
Finansman gideri öncesi faaliyet kârı / (zararı)	17.953	1.975	2.984	11.620	2.200	36.732		23.087

Tablo 3.18 (devamı)

HESAP KALEMLERİ	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolidasyon Öncesi gelir Tablosu	Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu	Konsolide Gelir Tablosu
Finansman gelirleri	700	120	250	375	175	1.620	(f) (300)	1.320
Finansman giderleri (-)	(81)	(595)	(1.334)	(645)	(745)	(3.400)	(g) 300	(3.100)
Toplam	619	(475)	(1.084)	(270)	(570)	(1.780)		(1.780)
Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kârı / (zararı)	18.572	1.500	1.900	11.350	1.630	34.952		21.307
Sürdürülen faaliyet vergi gelir/(gideri)	(3.119)	502	(1.255)	2.215	355	(1.302)		(1.302)
Dönem vergi gideri/geliri	(3.000)	(100)	(650)	-	-	(3.750)		(3.750)
Ertelenmiş vergi gideri/geliri	(119)	602	(605)	2.215	355	2.448		2.448
Sürdürülen faaliyetler dönem kârı / (zararı)	15.453	2.002	645	13.565	1.985	33.650		20.005
Satış amacıyla elde tutulan varlıklar Vergi sonrası dönem kârı/zararı	-	-	-	-	-	-		-
Durdurulan faaliyetler vergi sonrası Dönem kârı/zararı	-	-	-	-	-	-		-
Dönem kârı/zararı	15.453	2.002	645	13.565	1.985	33.650		20.005
Dönem kârı/zararının dağılımı								
Kontrol gücü olmayan paylar	-	100	90	-	-	190	(i) (1)	189
Ana ortaklık payları	15.453	1.902	555	13.565	1.985	33.460	(i) (13.644)	19.816
Pay başına kazanç / (kayıp)	0,29	0,04	0,02	0,25	0,04	0,62		0,37

Yukarıda alfabetik olarak kodlandırılan her bir eliminasyon kaydının hangi işlemlerden meydana geldiği yevmiye madde numaralarına atıf yapılmak suretiyle aşağıda gibi sıralanmıştır.

a: (4) 364.000 + (5) 4.840.000 + (6) 1.540.000 + (7) 10.000

b: (4) 330.000 + (5) 4.840.000 + (6) 1.540.000 + (7) 10.000

c: (8) 105.000 + (10) 20.000

d: (8) 105.000 + (9) 770.000 + (10) 20.000

e: (9) 10.000

f: (13) 250.000 + (14) 50.000

g: (13) 250.000 + (14) 50.000

h: (12) 12.850.000

r: (4) 1.900 - (9) 1.000 + (15) 140

i: (4) 32.100 + (9) 770.000 - 9.000 + (12) 12.850.000 + (15) 1.260

j: (15) 1.400

Konsolide diğer kapsamlı gelir tablosu aşağıda sunulmuştur. Devamında ise tabloda yer alan unsurlara ilişkin bir takım gerekli görülen açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 3.19: Konsolide Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ						
01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT						
KONSOLİDE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU						
(Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)						
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolide
Kâr veya zararda yeniden sınıflandırılmayacaklar						
Maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme artışları/azalışları	6.900	-	1.575	1.800	1.850	12.125
Ertelemiş vergi gideri/geliri	(345)	-	(79)	(90)	(93)	(606)
Tanımlanmış fayda planları yeniden ölçüm kazançları / (kayıpları)	-	-	-	-	-	-
Ertelemiş vergi gideri/geliri	-	-	-	-	-	-
Kâr veya zararda yeniden sınıflandırılacaklar						
Yabancı para çevrim farkları	-	-	-	-	-	-
Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları	-	-	(1.181)	(1.579)	-	(2.760)
Ertelemiş vergi gideri/geliri	-	-	59	79	-	138
İştirakler değer artışları, net	2.850	-	-	-	-	2.850
Diğer kapsamlı gelir	9.405	-	375	210	1.758	11.747
Toplam kapsamlı gelir/(gider)	13.630	1.445	754	12.165	3.758	31.751
Toplam Kapsamlı Gelirin Dağılımı						
Kontrol gücü olmayan paylar	-	99	90	-	-	189
Ana ortaklık payları	13.630	1.347	664	12.165	3.758	31.562

Tabloya ilişkin aşağıdaki açıklamalara değinilmiştir.

Grup şirketlerinin sahibi olduğu gayrimenkullerin GUD'in tespitine yönelik olarak bir gayrimenkul değerleme şirketine hazırlatılan değerleme raporları neticesinde ortaya çıkan ve gruba ait gayrimenkullerin yeniden değerlemesinden kaynaklanan GUD artışı 12.125.000 TL'dir. Bu değerlemeye ilişkin hesaplanan ertelenmiş vergi gideri etkisi (ertelenmiş vergi yükümlülüğü) ise 606.250 TL'dir. Gayrimenkullerin değerindeki artışı gösteren hesaplama tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.20: Gayrimenkul Değerleme Tablosu

Gayrimenkul Adı	Defter Değeri (bin TL)	Birikmiş Amortisman (bin TL)	VUK Net Defter Değeri (bin TL)	Gerçeğe Uygun Değer (bin TL)	Net Gerçeğe Uygun Değer (bin TL)	GUD Amortisman (bin TL)	GUD-Defter Değeri Farkı (bin TL)	GUD-VUK Amortisman Farkı (bin TL)	GUD - VUK Net Def. Değeri Farkı (bin TL)
(A) İş merkezi-1	2.000	400	1.600	8.125	6.500	1.625	6.125	1.225	4.900
(A) İş merkezi-2	2.500	500	2.000	5.000	4.000	1.000	2.500	500	2.000
(D) A.Ş. Ankara Kazgan	1.375	275	1.100	2.500	2.000	500	1.125	225	900
(D) A.Ş. Samsun Toybelen	2.000	400	1.600	3.125	2.500	625	1.125	225	900
(C) A.Ş. Adana Mağazası	625	125	500	1.875	1.500	375	1.250	250	1.000
(C) A.Ş. Kütahya Mağazası	250	50	200	969	775	194	719	144	575
(E) A.Ş.Mega Center	1.125	225	900	3.438	2.750	688	2.313	463	1.850
Toplam	9.875	1.975	7.900	25.031	20.025	5.006	15.156	3.031	12.125

Yukarıdaki tabloda, binalar hesabındaki değerlemeden kaynaklanan brüt GUD artışı 15.156.250 TL'dir. Bu tutarın 3.031.250 TL'si ilgili gayrimenkullerin birikmiş amortismanlar hesabına aittir ve bu tutar kadar alacak kaydedilmiştir. Net değer artışı olan 12.125.000 TL ise bilançonun özkaynaklar hesabındaki 522/550 MDV yeniden değerlendirme artışları hesabına kaydedilmiştir.

Grup'un sahibi olduğu ve alım satım amacıyla elde tutulan X Bankası halka açık B tipi hisselerinin BİST'deki dönem sonu kapanış endeksine (0,64) göre yapılan GUD tespiti (GUD'deki azalışından kaynaklanan) neticesinde gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirilen X Bankası A.Ş. hisselerinden, 2014 faaliyet dönemi içerisinde konsolide kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosuna 2.760.160 TL zarar kaydedilmiştir. Buna ilişkin ertelenmiş vergi geliri etkisi (ertelenmiş vergi varlığı) ise 138.008 TL'dir. Gerçeğe uygun değer ile değerlendirilen finansal yatırımlara ilişkin karşılaştırmalı değerler aşağıda sunulmuştur.

	Toplam Hisse (bin)	Ortaklık Payı	Hisse Adeti (bin)	Gerçeğe Uygun Değeri (2013)	Gerçeğe Uygun Değeri 2014 (bin TL)	Cari Dönem Etkisi (bin TL)
X Bankası A.Ş. (B Tipi)	900.000	0,16%	1.454	2.510	931	(1.579)
X Bankası A.Ş. (B Tipi)	900.000	0,13%	1.202	1.950	769	(1.181)
Toplam	900.000	0,29%	2.656	4.460	1.700	2.760

Tabloda yer alan verilere göre hisse senetlerinin 2013 hesap dönemi sonu itibariyle GUD'ü 4.460.000 TL'dir. 2014 hesap dönemi sonunda yapılan değerlendirme neticesinde ise hisse senetlerinin GUD'nin 1.699.840 TL'ye düştüğü saptanmıştır. Dolayısıyla hisse senetleri için 2.760.160 TL'lik bir GUD azalışı söz konusudur. İlgili dönemde söz konusu değer azalışı kadar karşılık ayrılmıştır.

İştiraklerdeki net değer artışı olan 2.850.000 TL ise; (A) A.Ş.'nin yatırımda bulunduğu iştirak hisselerinin değerinde meydana gelen 3.000.000 TL'lik artıştan, 150.000 TL'lik ertelenmiş vergi yükümlülüğü etkisinin düşülmesi sonucu ortaya çıkmıştır. İştirak hisselerinde meydana gelen yeniden değerlendirme artışları özkaynaklarda raporlanmaktadır. Mevzuatımızdaki düzenlemeler özkaynak yönteminin uygulanmasına imkân vermediğinden iştirakin vergi değeri ile muhasebe standartlarına göre hesaplanan muhasebe değeri arasında bir fark ortaya çıkmaktadır. Bu tür değişikliklerden yatırımcıya düşen paylar, yatırımcının

kendi diğer kapsamlı kârında muhasebeleştirilir ve kesinleşmemiş gelir niteliğinde olduklarından mevzuatımızdaki istisna hakkı da dikkate alınarak %5 ($\%25 \times \%20$) oranında ertelenmiş vergi etkisi oluştururlar.

Toplam kapsamlı gelir/gider, yukarıdaki işlemlerden sonra ortaya çıkan diğer kapsamlı gelir ile konsolide kâr veya zarar tablosundaki sürdürülen faaliyetler dönem kârı/zararı unsurlarının toplamından oluşmaktadır. Konsolide kâr veya zarar tablosunda; hesaplanan toplam kapsamlı gelirin, ana ortaklık ve azınlık payları arasındaki dağılımı gösterilmiştir.

Konsolidasyon sonrası nakit akış tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.21: Konsolide Nakit Akış Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ						
01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT KONSOLİDE NAKİT AKIŞ TABLSU						
(Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)						
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolide
Net Dönem Kârı / (Zararı)	4.225	1.347	289	11.955	2.000	19.816
İşletme faaliyetlerinden sağlanan net nakitin net dönem kârı ile mutabakatına yönelik düzeltmeler						
Amortisman ve itfa payları	2.000	505	5.005	7.500	1.240	16.250
Kıdem tazminatı karşılığına ilişkin düzeltmeler	385	(1.419)	1.527	2.950	3.680	7.123
Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlardaki (kâr)/zarar	(3.750)	-	(42)	-	-	(3.792)
Finansal borç faiz tahakkukları	-	-	-	-	7.000	7.000
Hisse senedi değerlendirme (artışları)/azalışları	-	-	-	-	-	-
Yabancı para çevrim farkları	-	-	-	-	-	-
Şüpheli ticari alacak karşılığı	-	-	-	920	-	920
Alacak reeskontları	150	136	1.285	385	950	2.906
Borç reeskontları	(100)	(375)	(1.635)	(375)	(950)	(3.435)
Ertelenmiş vergi	119	(602)	605	(2.215)	(355)	(2.448)
İşletme varlık ve yükümlülüklerindeki değişiklik öncesi işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akımı	3.029	(409)	7.034	21.120	13.565	44.340
Ticari alacaklardaki değişim	(366)	(685)	(328)	(706)	(1.304)	(3.390)
Stoklardaki değişim	-	(324)	(7.482)	(241)	(875)	(8.922)
Diğer alacaklardaki değişim	29.107	1.571	582	722	213	32.196
Diğer dönen varlıklardaki değişim	-	-	-	-	-	-
Peşin ödenmiş giderlerdeki değişim	(101)	(0)	(52)	(281)	(69)	(502)
Ticari borçlardaki değişim	35	(1.801)	(17.965)	(10.425)	(1.854)	(32.011)
Diğer borçlardaki değişim	(638)	(1.115)	(263)	(4.913)	(1.698)	(8.628)

Tablo 3.21 (devamı)

	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	Konsolide
Diğer yükümlülüklerdeki değişim	651	272	685	927	372	2.907
Ödenen kıdem tazminatları	(136)	(286)	(897)	(2.200)	(1.275)	(4.794)
Ödenen vergiler	(3.000)	(100)	(650)	-	-	(3.750)
İşletme faaliyetlerinden elde edilen net nakit	28.581	(2.876)	(19.336)	4.002	7.074	17.446
Yatırım faaliyetleri						
Binalar üzerindeki gerçeğe uygun değer artışı	6.900	-	1.575	1.800	1.850	12.125
Satış amacıyla elde tutulan finansal varlıkların net etkisi	-	-	-	-	-	-
Finansal yatırımlardaki değişim	148.228	(1.277)	12.342	9.771	121	169.185
Konsolidasyona yeni giren şirketlerin etkisi	-	-	-	-	-	-
Maddi ve maddi olmayan duran varlık alımları, net	(1.718)	79	(3.714)	(9.902)	(2.159)	(17.414)
Yatırım faaliyetlerinde kullanılan net nakit	153.410	(1.198)	10.203	1.669	(188)	163.896
Finansal faaliyetler						
Temettü ödemeleri	-	400	-	-	-	400
Finansal borçlardaki değişim	(13.541)	(1.059)	-	(2.304)	(9.489)	(26.393)
Kontrol gücü olmayan paylar	-	(2.343)	(2.810)	-	-	(5.153)
Finansal faaliyetlerinde kullanılan net nakit	(13.541)	(3.002)	(2.810)	(2.304)	(9.489)	(31.146)
Nakit ve nakit benzerlerindeki net artış / (azalış)	168.451	(7.076)	(11.943)	3.367	(2.603)	150.195
Dönem başındaki nakit ve nakit benzerleri	6.880	6.166	20.627	3.943	5.186	42.802
Dönem sonundaki nakit ve nakit benzerleri	175.331	(910)	8.684	7.310	2.583	192.997

Tabloda yer alan unsurların oluşumuna ilişkin gerekli açıklamalara yukarıdan aşağıya satır sırası gözetilmek suretiyle aşağıdaki maddelerde değinilmiştir.

- 1) Döneme ait amortisman giderleri toplamını oluşturmaktadır.
- 2) Bilançodaki çalışanlara sağlanan uzun vadeli faydalar hesabındaki cari dönem (2014) ile bir önceki dönem (2013) arasındaki fark alınır (472 hesap bakiyesinin 2014 ile 2013 yılları arasındaki farkı). Ortaya çıkan rakamdan 19 numaralı başlıkta yer alan cari dönemde ödenen kıdem tazminatları tutarı düşülür. Bilançodaki Emeklilik planlarından aktüeryal kazanç/kayıplar hesabının cari dönem ve önceki dönemde bakiyesi bulunmuş olsaydı, bu hesabın da 2014 ile 2013 yılı bakiyesi arasındaki farkının yukarıdaki hesaplama dâhil edilmesi gerekirdi.
- 3) Gelir tablosundaki özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlardaki kâr/zarar hesabında bakiye bulunmadığından sıfır olarak yansımıştır. Bu hesabın kaynağı, yatırım amacı ile alınan kıymetlerin değer kazancı/kayıbı hesabına dayanmakta olup, örneğimizde konu edilmemiştir.
- 4) Dönem içerisinde tahvil anapara borç taksit ve faizleri hesabına yansıyan işlemlerden kaynaklanan bakiyedir.
- 5) Özkaynaklar altında sınıflandırılmayan menkul kıymet değer düşüklüğü zararlarından kaynaklanan işlemler burada gösterilir. Örneğimizde işleme konu edilmemiştir.
- 6) Dönem içerisinde yabancı para çevrim farklarına konu bir işlem bulunmamaktadır. Yabancı bir ülkede iştirak ya da şube bulunulması durumunda bu şirketlerin bilanço kalemlerinin konsolidasyonunda dönem sonu tek bir kur baz alınmaktadır. Ancak dönem kârı ortalama kurdan çevrilmektedir. Bu nedenden dolayı ortaya çıkan bilanço farkına çevrim farkı denilir ve özkaynaklar altında gösterilir.
- 7) İlgili dönemde ayrılarak gider yazılan şüpheli ticari alacaklar karşılıkları toplamıdır.
- 8) Alınan çek ve senetlere ilişkin ilgili dönemde hesaplanan toplam reeskont faiz giderleridir.

9) Verilen çek ve senetlere ilişkin ilgili dönemde hesaplanan toplam reeskont faiz gelirleridir.

10) İlgili döneme ilişkin hesaplanan indirilebilir ve vergilendirilebilir geçici farklar sonucu ortaya çıkan ertelenmiş vergi varlıkları ve yükümlülüklerini göstermektedir.

İşletme varlık ve yükümlülüklerindeki değişiklik öncesi işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akımı, tablodaki net dönem kârı/zararı ile sonraki ilk 10 kalemin toplamından oluşmaktadır.

11) Ticari alacaklardaki değişimi hesaplamak için öncelikle bilançonun aktifinde yer alan ticari alacakların geçen dönemdeki toplam değerinden (106.177.000), cari dönemdeki toplam değeri (105.815.000) çıkartılır. Ortaya çıkan rakamla (436.000) nakit akım tablosunun 7. ve 8. maddelerinde yer alan şüpheli ticari alacak karşılığı (920.000) ve alacak reeskontları tutarı (2.906.000) toplamının (3.826.000) farkı alınır. Yapılan hesaplama neticesindeki ticari alacaklardaki değişim 3.390.000 TL'dir.

12) Stoklardaki değişim, stoklara ait geçen dönem konsolide raporda yer alan rakamla (39.988.000), cari dönemde gerçekleşen rakam (48.910.000) arasındaki farkın alınması sonucu 8.922.000 TL olarak hesaplanmıştır.

13) Diğer alacaklardaki değişimin hesaplanması da benzer şekilde yapılır. Bunun için diğer alacaklar hesabının geçen dönem raporundaki toplam bilanço değerinden (128.855.000) bu dönemdeki toplam değeri (96.659.000) çıkartılarak 32.196.000 TL elde edilir.

14) Diğer dönen varlıklardaki değişim, bu varlıkların geçen dönemde ve cari dönemde bakiyeleri bulunmadığından hesaplanmamıştır.

15) Bilançoda yer alan dönen ve duran varlıklar altındaki peşin ödenmiş giderlerdeki değişim ise, geçen yılki değerle (108.817.000), bu döneme ait değer (109.319.000) arasındaki farkın alınmasıyla 502.000 TL olarak hesaplanır.

16) Ticari borçlardaki değişimi hesaplamak için cari dönem (161.121.000) ile geçen dönem (196.567.000) arasındaki fark alınır. Ortaya çıkan rakamdan (35.446.000), nakit akış tablosunun 9. maddesindeki borç reeskontları tutarı (3.435.000) çıkartılarak 32.011.000 TL bulunur.

17) Diğer borçlardaki değişimi bulmak için bu hesap kaleminin cari dönem (45.413.000) ve geçen dönem bakiyesi (54.041.000) arasındaki fark hesaplanır. Bunun sonucundaki değişim tutarı 8.628.000 TL olarak tabloya yansıtılır.

18) Diğer yükümlülükler kaleminin toplamı içerisinde; bilançoda yer alan cari dönem vergisiyle ilgili varlıklar, çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında borçlar, ödenecek kurumlar vergisi, ertelenmiş gelirler, kısa vadeli karşılıklar (çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar ve diğer kısa vadeli yükümlülük ve karşılıklar toplamı) ve diğer uzun vadeli yükümlülük ve karşılıklar yer almaktadır. Sayılan bu kalemlere ilişkin değişimleri bulmak için yukarıdaki maddelerde olduğu gibi cari dönemde gerçekleşen tutarlar ile bir önceki dönemde gerçekleşen tutarlar arasındaki farklar tespit edilir. Burada, cari dönem vergisiyle ilgili varlıkların, geçen dönem konsolide rapordaki değerinden (5.365.000), bu dönemde gerçekleşen değeri (3.700.000) çıkartılır ve bulunan değer (1.665.000) hesaba katılır. Sayılan diğer kalemlerde ise, bu dönem raporunda yer alan rakamlar ile (31.350.000), geçen döneme ait rakamlar (33.858.000) arasındaki fark alındıktan sonra gerçekleşen değişim (2.508.000) esas alınır. Son olarak, yapılan hesaplama sonucu ortaya çıkan değerden, bu tablonun 20. maddesindeki ödenen vergiler kalemi düşülür. Bunun sonucundaki elde edilen değişim ise $(1.665.000 - 2.508.000 - (3.750.000))$ 2.907.000 TL olarak ortaya çıkmaktadır.

19) Grup şirketleri tarafından cari dönem içerisinde yapılan toplam kıdem tazminatı ödemesi 4.794.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

20) Dönem sonundaki Grup'a ait toplam vergi gideri 3.750.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

İşletme faaliyetlerinden elde edilen net nakit; tablodaki işletme varlık ve yükümlülüklerindeki değişiklik öncesi işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akımı ile tablodaki 11. maddeden 20. maddeye kadar olan kalemlerin toplamından meydana gelmektedir.

21) Cari dönemde Grup'a ait binalar üzerindeki gerçeğe uygun değer artışı 12.125.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

22) Bilançoda yer alan satış amaçlı elde tutulan finansal varlıklar ve satış amaçlı sınıflandırılan finansal varlıklara ilişkin yükümlülüklerle ait cari dönemde ve önceki dönemde bakiye bulunmamaktadır.

23) Bilançodaki dönen ve duran varlıklar içerisinde yer alan finansal yatırımlar hesap kalemlerinin geçen dönem raporundaki toplam bakiyesinden (268.344.000), cari dönem raporundaki toplam bakiyesi (99.387.000) düşülür. Ortaya çıkan rakamdan (168.957.000) bu tablonun 5. maddesindeki hisse senedi değerlendirme artışları/azalışları (0) düşülür. Yapılan bu işlemlerden sonra ortaya çıkan değer ile özkaynak değişim tablosundaki satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları altındaki toplam kapsamlı gelir (227.850) toplanarak 169.184.850 TL elde edilir.

24) Cari dönemde konsolidasyona yeni giren şirket bulunmamaktadır.

25) Dönem içerisinde yapılan maddi ve maddi olmayan duran varlık alımlarından, bu varlıklara ilişkin gerçekleşen dönem içi satışların düşülmesiyle ortaya çıkartılan net rakamdır. Özetle yıl içerisindeki toplam girişlerden toplam çıkışlar düşülmüştür. Net değerler ise, MDV için 14.816.000 TL; MODV için de 2.598.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

26) Temettü ödemeleri kısmına, grup dışındaki diğer kişilere, diğer bir ifadeyle azınlık paylarına dağıtılan temettü miktarı yazılır. Uygulamamızdaki azınlık payı bulunmak şartıyla temettü dağıtan tek grup şirketi (B) A.Ş. olup, bu paylara dağıtılan temettü miktarı ise 400.000 TL ($8.000.000 \times \% 5$) olarak hesaplanmıştır.

27) Finansal borçlardaki değişimi hesaplamak için ilk olarak bilançodaki kısa vadeli borçlanmalar, uzun vadeli borçlanmaların kısa vadeli kısımları ve uzun vadeli borçlanmalar unsurlarının cari döneme isabet eden kısmı (43.987.000) toplanır. Söz konusu rakam ile sayılan kalemlerin geçen dönemdeki toplamı (63.380.000) arasındaki fark hesaplanır. Ortaya çıkan negatif nitelikteki rakamla (19.393.000), bu tablonun 4. maddesindeki finansal borç faiz tahakkuklarının (7.000.000) farkı alınır ve 26.393.000 TL bulunur.

28) Azınlık payları; bilançonun özkaynaklarındaki azınlık paylarının cari dönemdeki bakiyesi (1.780.610) ile geçen dönemdeki bakiyesi (7.122.440) arasındaki farkın alınmasıyla ulaşılan değerden (5.341.830), cari dönem gelir

tablosundaki azınlık paylarına ait dönem kârının (188.960) çıkartılması sonucu bulunur. Ortaya çıkan rakam 5.152.870 TL'dir.

Tablonun nakit ve nakit benzerlerindeki net artış/azalış; işletme faaliyetlerinden elde edilen net nakit, yatırım faaliyetlerinde kullanılan net nakit ve finansal faaliyetlerinde kullanılan net nakit unsurlarının toplamından oluşmaktadır.

Dönem başındaki nakit ve nakit benzerleri, bir önceki döneme ait konsolide bilançoda yer alan nakit ve nakit benzerleri bakiyesidir.

Dönem sonundaki nakit ve nakit benzerleri ise, yukarıdaki hesaplamalar neticesinde ortaya çıkan döneme ilişkin nakit ve nakit benzerlerindeki net artış/azalış ile dönem başındaki nakit ve nakit benzerleri unsurlarının toplamından oluşmaktadır.

Konsolide özkaynak değişim tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.22: Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu

(A) HOLDİNG A.Ş. GRUP ŞİRKETLERİ 01 OCAK - 31 ARALIK 2014 DÖNEMLERİNE AİT ÖZKAYNAK DEĞİŞİM TABLOSU (Tüm tutarlar, Bin TL olarak gösterilmiştir)											
		Kar veya Zarara Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler Veya Giderler			Kar veya Zarara Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler Veya Giderler		Birikmiş Karlar				
	Ödenmiş Sermaye	Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	Emeklilik Planlarından Aktüeryal Kazanç/Kayıplar	Maddi Duran Varlık Değer Artış Fonu	Yabancı Para Çevrim Farkları	Satılmaya Hazır Finansal Varlıkların Yeniden Değerleme Kazançları/Kayıpları	Geçmiş Yıllar Karları/ (Zararları)	Net Dönem Karı/ (Zararı)	Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Özkaynaklar
31.12.2013	54.000	11.653	-	-	-	(2.006)	133.806	41.705	300.114	1.992	301.728
Muhasebe politikası değişikliği etkisi						1.986		(1.986)	-	-	-
31.12.2013 Yeniden Düzenlenmiş	54.000	11.653	-	-	-	(20)	133.806	39.719	300.114	1.992	301.728
01.01.2014 Devir	54.000	11.653	-	-	-	(20)	133.806	39.719	300.114	1.992	301.728
Temettü ödemeleri										(400)	(400)
Bağlı ortaklıkların hisse oranlarının değişiminin etkisi							-		-	-	-
Konsolidasyona yeni girişleri etkisi									-	-	-
Transferler		1.742					37.977	(39.719)	-	-	-
Toplam kapsamlı gelir			-	11.519		228		19.816	31.562	189	31.751
31.12.2014	54.000	13.395	-	11.519	-	208	171.783	19.816	331.676	1.781	333.079

- 1) Grup'a ait ödenmiş sermayede geçen seneye göre bir değişim yaşanmamıştır.
- 2) Bilançonun pasifindeki dönem kârından ayrılan kısıtlanmış yedekler hesap kalemi cari dönemde geçen döneme göre 1.742.000 TL artış göstermiştir.
- 3) Cari dönemde, emeklilik planlarından aktüeryal kazanç/kayıplara ait bir işlem söz konusu olmamıştır.
- 4) Cari dönemde meydana gelen maddi duran varlıkların değerindeki 11.518.750 TL'lik net artış toplam kapsamlı gelirden gösterilmiştir.
- 5) Yabancı para çevrim farklarına ilişkin bir işlem gerçekleşmemiştir.
- 6) Grup'un bağlı ortaklıklarından olan (C) A.Ş. ve (D) A.Ş. daha önce alım – satım amaçlı finansal varlık olarak değerlendirdikleri X Bankası A.Ş.'ye ait B grubu hisse senetlerini, satış amacıyla elde tutulan finansal varlık olarak değerlendirerek, ilgili hisse senetlerinin değerlemesi ile ilgili muhasebe politikası değişikliğine gitmişlerdir. Söz konusu muhasebe politikası değişikliği sonucunda, ilgili hisse senetleri için daha önce kâr veya zarar tablosuna yansıtılan gerçeğe uygun değer farklarıysa, özkaynaklar altında satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme kazançları/kayıpları altında sınıflandırılmıştır. Söz konusu değerlendirme farklarının (değer düşüklüğünün) net değeri 2.622.150 TL'dir. Bunun yanı sıra (A) A.Ş.'nin iştiraki konumunda bulunan iştiraklerinin yeniden değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan ve özkaynaklarda raporlanan diğer kapsamlı gelir niteliğindeki net artış da 2.850.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Cari dönemde söz konusu işlemlere ilişkin tabloya yansıtılan toplam kapsamlı gelir ise 227.850 TL'dir.
- 7) Geçmiş yıllar kârları/zararları bölümündeki transferler kaleminde yer alan 37.976.650 TL; bir önceki dönemde ana ortaklığın payına düşen net kârdan (39.718.650), 2. maddedeki kârdan ayrılan kısıtlanmış yedeklerdeki değişim tutarının (1.742.000) indirilmesiyle hesaplanmıştır.
- 8) Net dönem kârı/zararı sütunundaki toplam kapsamlı gelir ile konsolide kâr veya zarar tablosundaki dönem net kârından ana ortaklığa düşen pay birbiriyle uyumludur.
- 9) Ana ortaklığa ait özkaynaklar bölümündeki toplam kapsamlı gelir, diğer sütunlardaki toplam kapsamlı gelir unsurlarının birleşiminden meydana

gelmektedir. Oluşan bu değer, diğer kapsamlı gelir tablosundaki toplam kapsamlı gelirden, ana ortaklık paylarına düşen kısım ile da uyumludur.

10) Azınlık payları; bu paylara ilişkin geçen yıldan devreden bakiyeden, cari dönemde azınlık paylarına dağıtılan temettünün indirilmesiyle ulaşılan rakama, diğer kapsamlı gelirden bu paylara isabet eden tutarın eklenmesiyle bulunmaktadır.

11) Özkaynaklar unsurlarının cari dönem sonu bakiyesini bulmak için; öncelikle geçen yıldan devir eden rakamdan, dönem içinde azınlık paylarına dağıtılan temettü düşülür. Ortaya çıkan rakama ise cari dönemde gerçekleşen toplam kapsamlı gelir (ana ortaklık ve azınlık paylarına ait) ilave edilir.

Konsolide gelir tablosundaki dönem kâr/zararından ana ortaklığa ve azınlık paylarına tekabül eden tutarlar aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. Elimine edilmesi gereken gelir rakamları eksi bir unsur olarak dönem kârından düşülürken, yine elimine edilmesi gereken gider rakamları ise artı bir unsur olarak dönem kârına eklenmektedir.

Tablo 3.23: Grup Şirketlerindeki Azınlık Paylarına Ait Dönem Net Kârı veya Zararı Dağılımı

KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	TL					Toplam
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	
KGOP'ın Dönem Kârı/Zararındaki Payları	-	100.000	90.000	-	-	190.000
Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu		(1.500)	600	-		(900)
İştirak Temettü Tahakkuku Eliminasyonu			(140)			(140)
Toplam	-	98.500	90.460	-	-	188.960

Yukarıdaki tabloda yer alan 188.960 TL, grup firmalarının dönem kârından azınlık paylarına isabet eden kısmı oluşturmaktadır. Bu rakama ulaşmak için, öncelikle grup içerisinde oluşan ve dönem kârından elimine edilmesi gereken ticari mal ve demirbaş satış işlemlerinden azınlık paylarına isabet eden kısım düşülmektedir. Sonrasında ise (C) A.Ş.'nin, iştiraki konumunda bulunan (F) A.Ş.'den elde etmiş olduğu ve eliminasyona tabi tutulması gereken 140 TL'lik grup içi işlemlerdeki kâr dönem kârından indirilmiştir. Bu rakam, (F) A.Ş.'den elde edilen ve azınlık paylarına düşen temettü payını oluşturmaktadır.

Tablo 3.24: Grup Şirketlerindeki Ana Ortaklık Paylarına Ait Dönem Net Kârı veya Zararı

ANA ORTAKLIK PAYLARI	TL					Toplam
	(A) A.Ş.	(B) A.Ş.	(C) A.Ş.	(D) A.Ş.	(E) A.Ş.	
Dönem Kârı/Zararı	15.500.000	2.000.000	900.000	13.250.000	2.000.000	33.650.000
KGOP'ın Dönem Kârı/Zararındaki Paylarının Eliminasyonu		(100.000)	(90.000)			(190.000)
Grup İçi İşlemlerin Eliminasyonu		(28.500)	5.400	(770.000)		(793.100)
Grup İçi Temettü Tahakkuku Eliminasyonu	(11.275.000)	(525.000)	(525.000)	(525.000)		(12.850.000)
İştirak Temettü Tahakkuku Eliminasyonu			(1.260)			(1.260)
Toplam	4.225.000	1.346.500	289.140	11.955.000	2.000.000	19.815.640

Yukarıdaki tabloda, öncelikli olarak ana ortaklık paylarına ait dönem net kârından azınlık paylarına isabet eden dönem net kârı düşülmüştür. Sonrasında ise, grup içi ticari mal ve demirbaş satışlarından ana ortaklık paylarına düşen ve elimine edilmesi gereken gelir ve gider rakamları ile grup içerisinde dağıtılan temettü gelirinin etkisi giderilmiştir. Son olarak (C) A.Ş.'nin iştiraki konumundan bulunan (F) A.Ş.'den elde ettiği temettünün içerisindeki grup içi işlemlerdeki gerçekleşmemiş kâra isabet eden 1.260 TL ana ortaklığa ait net kârdan düşülmüştür.

Dönem net kârı üzerindeki döneme ilişkin yapılan eliminasyon işlemlerinden sonra ortaya çıkan dönem kârı veya zararının dağılımını gösteren özet tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.25: Dönem Kârı veya Zararının Dağılımı

DÖNEM KARI/ZARARI (TL)	20.004.600
Dönem Kâr/Zararının Dağılımı	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	188.960
Ana Ortaklık Payları	19.815.640

TFRS/TMS kapsamında yapılan uyarılama, sınıflandırma ve eliminasyon işlemlerinden sonra hesaplanmış olan dönem net kârının 19.815.640 TL'si Grup'a; 188.960 TL'si ise azınlık paylarına ait bulunmaktadır.

SONUÇ

Ülkemizde, 2 Kasım 2012 tarihinden itibaren muhasebe ve finansal raporlama standartları yayımlama yetkisi ve görevi KGK'ya aittir. Bu çerçevede kamuyu aydınlatmakla yükümlü olanlar ve SPK tarafından yayımlanan tebliğlere göre denetlenen şirketler de KGK tarafından belirlenen esaslara tabi olacaktır.

İşletmelerin, diğer işletmeler üzerinde etkin kontrol gücü bulundurması konsolidasyon işlemlerinin gerekliliğini ortaya koymakta ve konsolide finansal tablo düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Daha önce SPK'ya tabi şirketlerin raporlama yapması öngörülürken, 6102 sayılı yeni TTK'ya göre her yıl güncellenen belirli kriterleri karşılayan tüm işletmelerin raporlama yapması zorunlu tutulmuştur. Standartlara göre ana ortaklık bireysel finansal tablolarının sunulması ise zorunluluk kapsamında olmamakla birlikte isteğe bırakılmıştır. Konsolide finansal tablolar, grubun finansal performansı ile ilgili grup şirketlerinin tek tek hazırladıkları finansal tablolardan daha gerçekçi sonuçlar vermektedir. Bu noktadan hareketle konsolidasyonun gerekliliği de işletmeler topluluğunu oluşturan holding ve grup şirketlerinin aynı çatı altında toplandığı bakış açısıyla hesaplarının birleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Tüm bağlı şirketler ise konsolidasyon sonucu ortaya çıkan ekonomik bir bütünün parçalarıdır.

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesiyle ilgili esaslar TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı çerçevesinde belirtilmiştir. Ana ortaklığın kontrol gücünün bulunduğu bağlı ortaklık şeklindeki yatırımlarda tam konsolidasyon yöntemi uygulanırken, üzerinde önemli etkiye sahip olunan iştirak yatırımlarında ise özkaynak yöntemi kullanılmaktadır. Müşterek kontrol unsurunun var olduğu iş ortaklığı ve müşterek anlaşma şeklindeki yatırımlarda da özkaynak yöntemi uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra azınlık paylarıyla ilgili unsurların hangi değer üzerinden finansal tablolarda gösterileceği hususu farklılık gösterebilmektedir. Burada, gerçeğe uygun değer yöntemi ve defter değeri ön plana çıkmaktadır. Tam konsolidasyon yöntemi ile tek işletme yaklaşımında bu payların GUD üzerinden ölçümüne izin verilmiştir. Konsolidasyona tabi olacak şirketlerin

üzerindeki kontrol gücünün tespit edilmesinde değişik kriterler göz önünde bulundurulmaktadır. İşletme üzerinde sahip olunan payın yanı sıra sahip olunan bir takım hukuki avantajlar ya da kısıtlamalar da sahip olunan gücün kullanılmasına doğrudan etki etmektedir.

Konsolidasyona tabi tutulan finansal tabloların aynı dönemi kapsamı ve benzer işlem ve olaylarda yeknesak muhasebe politikalarının uygulanmış olması gerekmektedir. Hazırlanan finansal tablolardaki bilgilerin anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirlik niteliklerine sahip olması gerekmektedir. Konsolidasyon işlemleri sırasında; grubu oluşturan işletmelerin varlık, borç ve özkaynak kalemleri ile gelir ve gider unsurları birleştirilir. Konsolide finansal tablolar vasıtasıyla grup şirketlerinin bireysel finansal tablolarındaki birbirleriyle gerçekleştirmiş oldukları işlemlerin etkilerinin elimine edilmesi ve böylece oluşan mükerrerliğin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Grup şirketleri arasında gerçekleşip, grup dışına çıkan bir işlem söz konusuysa bu işleme ait kâr veya zararın eliminasyondan hariç tutulması gerekmektedir. Ayrıca ana ortaklık finansal tablolarında yer alan bağlı ortaklığa ait yatırımın değeri ile bağlı ortaklıktaki ana ortaklık paylarını temsil eden özkaynak unsurları karşılıklı olarak elimine edilir. Gruba ait şirketlerde kontrol gücü olmayan payların bulunması halinde ise bu paylar ve bu paylara ait şerefiye hesaplanarak ana ortaklık paylarından ayrı bir şekilde gösterilir.

İşletme faaliyetleriyle ilgili henüz gerçekleşmemiş olan gelir veya giderlerin işletme performansı üzerindeki etkileri konsolide finansal tablolarda gösterilir. Bu tabloları, vergi mevzuatı çerçevesinde düzenlenen mali tablolardan ayıran en önemli farklılıklardan birisi de budur. Konsolidasyon işlemleri sırasında işletmenin sahip olduğu varlık ve kaynaklar üzerindeki değerlemeler sonucunda ortaya çıkan ve henüz gerçekleşmediğinden kâr ya da zarar tablosunda gösterilmeyen artış ya da azalışlar grubun kârlılığına doğrudan etki etmektedir. Bu türlü farklılıklar özkaynaklar değişim tablosu ile diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulur.

Konsolide bilanço düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan birisi de farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketleri bünyesinde bulunduran grubunun verilerinin doğru bir şekilde konsolide edilmesidir.

Kurulan muhasebe sistemleri, uygulanan yöntemler ve kullanılan muhasebe politikaları sektörden sektöre değişkenlik gösterebilmektedir. Finansal yorumlar, her sektörün kendi dinamikleri göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

Konsolide finansal tablolar, bilgi kullanıcılarına, tüm gruba yönelik olarak işletmelerin finansal performansı hakkında geniş bir bakış açısıyla analiz yapma imkânını vermektedir. Konsolide finansal tablolar, gruba ait finansal tabloları bir bütün olarak bilgi kullanıcılarına aktarırken, bireysel düzeyde şirketlerin kâr ya da zarar durumuyla ilgili yetersiz bilgi vermenin yanı sıra gizleyici veya yanıltıcı bir etkiye de sahip olabilir. Bunun önüne geçmek için ise gruba ait konsolide finansal tablolardan ayrı bir şekilde sunulan bireysel finansal tabloların da düzenlenmesinde fayda bulunmaktadır. Hem finansal hem de faaliyet performanslarının gösterilmesi açısından grup şirketlerine ait bireysel finansal tabloların hazırlanması ve bu tabloların konsolide finansal tablo verileriyle karşılaştırılması, yapılan finansal analizin derinliği ve kalitesi açısından daha etkili sonuçlar doğuracaktır.

Bugün batı dünyasında oluşturulmaya çalışıldığı gibi Türkiye’de de finansal ve vergi yapısının UMS/UFRS’ye göre uyarlanması şüphesiz daha verimli neticeler doğuracaktır. Vergide tahakkuk esasını benimseyen bir yapıdan vazgeçilmesi, maliye tarafından bakıldığında dezavantajlı gibi algılanabilir. Diğer taraftan şirketlerin henüz tahsilatını yapmadıkları satışların vergisini ödemelerinin ne kadar adaletli olduğu da tartışılmalıdır. Hali hazırda birçok firmanın faaliyet sonuçlarını VUK’a göre raporlamaları da faaliyet sonuçlarının gerçekçi bir şekilde yorumlanması açısından günümüz ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. Almanya ve Fransa gibi batılı ülkelere baktığımızda ise kendi ulusal standartları ile UMS/UFRS arasındaki farklılıkları son yıllarda oldukça azalttıkları gözlemlenmektedir. Bu yakınsama sonucunda yapılacak olan dönem kârı ve vergi hesaplamaları ile UMS/UFRS raporlamaları birbirine daha yakın sonuçlar vermektedir. Türkiye’deki vergi hesaplamalarında ise VUK esas alındığından dolayı UMS/UFRS ile oluşan farkları azaltabilmek için daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2013). “TMS 1: Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı Kapsamında Hizmet Sektöründe Çeşit Esasına Göre Düzenlenebilecek Gelir Tablosunun İçerik ve Şekil Yönünden İncelenmesi”, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, S. 2013-3, ss. 29-30.
- Akbulut, A. (2012). *Finansal Tabloları Bağımsız Denetime Hazırlama Kılavuzu*. İstanbul: HUD Yayınları.
- Akbulut, A. (2012). *Karşılaştırmalı TMS/TFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları*. İstanbul: HUD Yayınları.
- Akdoğan, M. U. (2013). “IFRS (TFRS) 13 Standardı Kapsamında Gerçeğe Uygun Değer Ölçütü ve Vergi Usul Kanunundaki Değerleme ölçütleriyle Örtüştüğü Durumlar”, *Muhasebe ve Denetime BAKIŞ*, S. Haziran 2013, ss. 113.
- Akdoğan, N. (2004). *Enflasyon Muhasebesi, Kurumsal Yaklaşımlar ve Türkiye Uygulaması*, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (1997). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, İstanbul: Lebib Yalkın.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Finansal Analiz Teknikleri*, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Akgün, A. İ. (2011). “Türkiye Finansal Raporlama Standartları’nda Şerefiye ve Gerçeğe uygun Değer İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 2, ss. 44.
- Akgün, A. İ. (2012). “Muhasebede Küreselleşmenin Finansal Raporlama Standartlarına Etkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 13, S. 1, ss. 45-53.
- Akgün, A. İ. (2013). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Analize Etkisi: İMKB’ ye Yönelik Bir Araştırma”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, S. 14, ss. 14.
- Aktaş, R. (2013). “İlke Temelli Finansal Raporlama Standartları Nasıl Öğretilmeli? TFRS 10-Konsolide Finansal Tablolar Standardı Örneği”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 115, ss. 152-154.
- Aktaş, R. ve Deran, A. (2006). “Fair Value Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi”, *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, C. 8, S. 2, ss. 157.
- Aksoy, T. (2005). “Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/IFRS Bazında Küresel Muhasebe Standartları Setine Yönelik Yaklaşımı”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 71, ss. 187-190.
- Alp, A ve Üstündağ, S. (2009). “Financial Reporting Transformation: The Experience of Turkey”, *Critical Perspectives on Accounting*, S.20, ss.687-692.
- Altuncu, H. (2015). “İştiraklerdeki Yatırımlara İlişkin Muhasebe Standardı ve Vergi Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması”, *Vergi Raporu*, S. 190, ss. 127-132.

- Aslan, Ü. (2014). “Konsolidasyon Teorileri ve Finansal Raporlara Olan Etkileri”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, C. 16, S. 4, ss. 81-85.
- Avcı, A. ve Avcı, B. Ö. (2016). “Vade Farkı, Kur Farkı ve Kredi Faizlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. Mart-Nisan, ss. 77-81.
- Bahadır, O. ve Tolga, B. (2013). “Accounting Policy Options Under IFRS: Evidence from Turkey”, *Galatasaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, C. 12, S. 3, ss. 389.
- Çankaya, F. (2007). “Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 6, ss. 130-132.
- Demir, V. ve Bahadır, O. (2014). “Yeni Avrupa Birliği Yönergesi (2013/34 EU) Kapsamında Bireysel Finansal Tablolar”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. Ocak-Şubat, ss. 24-26.
- Demir, V. ve Bahadır, O. (2008). *UFRS / TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Dinç, E. (2007). “Muhasebe ve Vergi Kuralları arasındaki ilişki ve Gelir Vergileri (TMS 12) Standardının Muhasebe Uygulamalarına Etkisi”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 28, ss. 21-36.
- Erdoğan, B. (2007). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolidasyon Yöntemleri ve Bu Yöntemlerin Finansal Tablolar Analizine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 207193).
- Erkuş, H. ve Akcan, A. (2013). “Finansal Kriz Gerçeğe Uygun Değer ve Bir Araştırma”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Y. 5, S. 10, ss. 229-232.
- Fidan, M. M. (2009). *Kredilendirme Sürecinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Konsolide Finansal Raporların Düzenlenmesi*, Doktora Tezi. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 230701).
- “Finansal Tablolar”, *Muhasebe Sitesi*, <http://www.muhasibesitesi.com/finansal-tablolar.html> (Erişim: 03.09.2016).
- Gardini, S. ve Grossi, G. (2014). “Voluntary Adoption of The Consolidated Financial Statement and Fair Value Accounting by Italian Local Governments”, *J. Of Public Budgeting, Accounting & Financial, Management*, C. 26, S. 2, ss. 316-318.
- Guni, C. N. ve Munteanu, V. (2014). “The Conceptual Foundations Regarding The Preparation and Presentation of The Consolidated Financial Statements”, *Economics, Management and Financial Markets*, C. 9, S. 4, ss. 176-181.
- Geçoğlu, Ü. G. (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Gökçen, G., Ataman, B. ve Çakıcı, C. (2016). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları*, İstanbul: Beta Basım.

- Gökdeniz, Ü. (2005). *Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerisi*, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Gökgöz, A. (2013). “İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. Nisan 2013, ss. 5.
- Haftacı, V. ve Kılınç, Y. (2013), “KOBİ TFRS’ lere Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesi” *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 25, ss. 78.
- Hsu, A. W., Jung, B. ve Pourjalali, H. (2015). “Does International Accounting Standard No. 27 Improve Investment Efficiency?”, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, C. 30, S. 4, ss. 488.
- İşseveroğlu, G. (2014). “TMS 39 Kapsamında Finansal Varlıkların Sınıflandırılması ve Değerlemesi: Borsa İstanbul 100 Endeksindeki Şirketlerin Uygulamaları”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C. 10, S. 21, ss. 88-89.
- Jermakowicz, E. K. and Epstein, B. J. (2011). “Accounting Policy Options in IFRS”, *The CPA Journal*, S. August, ss. 45-49.
- Kaçar, Y. (2013). “Çok Uluslu Şirketlerin Gelir ve Kazançlarının Kavranmasında Uygulanan Düzenlemelere Toplu Bir Bakış”, *Tekirdağ S.M.M.M. Odası Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 2, ss. 2.
- Kaplanoğlu, E. (2014a). “Türk Hukuku’ndaki İş Ortaklığı Kavramının Muhasebe Standartlarına Uyum Sorunsalı”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 2, ss. 69.
- Kaplanoğlu, E. (2014b). “Müşterek Faaliyet ve İş Ortaklığı Kavramlarının TMS-TFRS Kapsamında İrdelenmesi”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, C. 16, S. 3, ss. 131.
- Karapınar, A. ve Zaif, Z. A. (2016). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Finansal Analiz*, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Karataş, M. (2016). “Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Taslağı ve Kobi TFRS İle Karşılaştırılması”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. Ocak 2016, ss. 328.
- Kargın, M. ve Aktaş, R. (2011). “Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanmış Nakit Akış Tablosu ve Analizi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. Ekim, ss. 2.
- Kargın, S. (2013). “TFRS 11 Kapsamında Müşterek Anlaşmaların Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 1, ss. 308.
- Kaval, H. (2012). “Özkaynak Yöntemine Göre Değerlenen İştiraklerin Özkaynaklarında Gösterilen Gelir ve Gider Unsurları ve Diğer Kapsamlı Gelirler Tablosu”, http://www.akademikdenetim.com.tr/dosya/13234504405a88-diger_Kapsamlı_Gelirler_Tablosu_ve_istiraklerin_ozkaynak_yontemine_gore_degerlemesi_Prof.Dr_Hasan_Kaval.pdf, (Erişim: 08.12.2015).
- Kaya, G. A. (2013). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları’ na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi*, Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 356758).

- Kaya, İ. (2011). *Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Konsolide Finansal Tablolar*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Kılınç, Y. (2012). *TFRS-10 Açısından Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesi ve Bağımsız Denetimi*, Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 319813).
- Kızıl, A. ve öte. (2016). *TMS-TFRS Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları*, İstanbul: Der Yayınları.
- Cengiz, E. (2013). *Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı*, Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 319813).
- Kırlioğlu, H. ve Şenol, A. (2011). “Basell II ve UFRS’nin KOBİ’lere beklenen etkileri Üzerine Swot Analizi”, *Düzce Üniversitesi Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 1, ss. 2.
- KOBİ TFRS. (2010). “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler İçin Türkiye Finansal Raporlama Standardı”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- Korkmaz, T., Temel, H. ve Birkan, E. (2007). “Uluslararası Muhasebe Standartları ve KOBİ’lere Etkileri”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 36, ss. 104.
- Mackenzie, B. ve öte. (2012). *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*. USA: John Wiley&Sons Inc.
- Mackenzie, B. ve öte. (2014). *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*. USA: John Wiley&Sons Inc.
- “Mevzuat”, *Gelir İdaresi Başkanlığı*, <http://www.gib.gov.tr/gibmevzuat> (Erişim: 17.10.2015).
- Mısıroğlu, İ. U. (2006). “UFRS ve Basel II’ nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 76, ss. 22.
- Mirza, A. A., Holt, G. J. ve Orrell, M. (2006). *IFRS Workbook and Guide*. USA: John Wiley&Sons Inc.
- Mirza, A. A. ve Holt, G. J. (2011). *Practical Implementation Guide and Workbook for IFRS*. USA: John Wiley&Sons Inc.
- Özkan, M. ve Terzi, S. (2009). “Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları (SFAS) Açısından incelenmesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 92, ss. 44.
- Özkan, M. ve Terzi, S. (2010), “Avrupa Birliği’nde Finansal Raporlama: İngiltere, Almanya, Fransa Örnekleri”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 100, ss. 24.
- Özkan, S. ve Erdener, E. (2010), “Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar Analizi Üzerindeki Etkilerine Genel Bakış”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 97, ss. 57- 58.
- Öztürk, S. (2017), “İşletmeler Arasındaki İttifakların TFRS-11 Müşterek Anlaşmalar Standardına Göre Raporlanması”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. Ocak/2017, ss.133.

- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2007). *Türkiye muhasebe-Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS)*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2015). *Türkiye muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları (TMS-TFRS)*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Özerhan, Y. ve Yanık, S. (2010). *TMS/TFRS: Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları*, Ankara: TÜRMOB Yayınları.
- Özerhan, Y. (2012). “Konsolide Finansal Tablolar UMS 27 Bireysel Finansal Tablolar Bireysel Finansal Tablolar”. *SAUSEM*, ss. 7.
- Özerhan, Y. (2016). “Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Taslağındaki Ölçümleme Esasları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, S. 18 (2), ss. 308-309.
- Pamukçu, F. (2011). “Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 103, ss. 82.
- Peker, E. (2013). *İş Ortaklıklarındaki İşlemlerin ve Payların Muhasebeleştirilmesi, Raporlanması: Bir Uygulama*, Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 342125).
- Parlakkaya, R. (2004). Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları”, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 7, ss. 122-127.
- Waterhouse Coopers (PwC). Fair value measurements”, <http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/accounting-guides/pwc-fair-value-measurement-2015.pdf> (Erişim: 26.10.2015).
- Sağlam, N., Yolcu, M. ve Eflatun, A. O. (2014). *Örneklerle UFRS Kayıtları*. Ankara: MuhasebeTR Yayınları.
- Sağlam, N., Şengel, S. ve Öztürk, B. (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Sarioğlu, K. ve Esen, Ö. M. (2007). “İşletme Birleşmelerinde Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, S. 57, ss. 52.
- Sermaye Piyasası kurulu Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: 11, No: 25) ss. 162-176.
- “Standards”, *Deloitte*, <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias27-2011> (Erişim: 27.10.2015).
- Stoltzfus, R. L. ve Epps, R. W. (2005). “An Empirical Study of The Value-Relevance of Using Proportionate Consolidation Accounting for Investment in Joint Ventures”, *Accounting Forum*, S. 29, ss. 172-73.
- Şen, İ. K., Üçoğlu, D. ve Terzi, S. (2015). *Uluslararası/Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolide Finansal Raporlama*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Tomaszewski, S. G. ve Larson, R. K. (2014). “New Consolidation Requirements Under IFRS”, *St. John's University Business School' s Magazine*, ss. 49,54.

- Tekşen, Ö. (2014). *Ertelenmiş Vergilerin İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Terzi, S. (2013). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C. 15, S. 1, ss. 282, 287.
- Tokay, S. E. ve Deran, A. (2009). “Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları’ında Değerleme Ölçüleri”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 90, ss. 28.
- Tokay, S. E. ve Deran, A. (2008). “Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları’ında Gerçeğe Uygun Değer Ölçüsünün Kullanımı”, *MÖDAV*, S. 1, ss. 168.
- “Genel Türkçe Sözlük”, *Türk Dil Kurumu*, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.562e1c1f571c32.14991366 (Erişim: 17.10.2015).
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu. (2011). Kurul Toplantı Sayısı:121. Ankara: Kamu Gözetim Kurumu.
- TFRS 1. (2006). “Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 3. (2006). “İşletme Birleşmeleri”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 7. (2007). “Finansal Araçlar: Açıklamalar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 8. (2007). “Faaliyet Bölümleri”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 9. (2011). “Finansal Araçlar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 10. (2011). “Konsolide Finansal Tablolar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 11. (2011). “Müşterek Anlaşmalar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 12. (2011). “Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 13. (2012). “Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TFRS 14. (2015). “Düzenlemeye Dayalı Erteleme Hesapları”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 1. (2005). “Finansal Tabloların Sunuluşu”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 2. (2005). “Stoklar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 7. (2005). “Nakit Akış Tabloları”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.

- TMS 8. (2005). “Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 10. (2005). “Raporlama Döneminden (bilanço tarihinden) Sonraki Olaylar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 12. (2006). “Gelir Vergileri”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 21. (2005). “Kur Değişiminin Etkileri”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 24. (2005). “İlişkili Taraf Açıklamaları”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 27. (2011). “Bireysel Finansal Tablolar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 28. (2011). “İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 32. (2006). “Finansal Araçlar: Sunum” *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 34. (2006). “Ara Dönem Finansal Raporlama”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 36. (2006). “Varlıklarda Değer Düşüklüğü”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 37. (2006). “Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- TMS 39. (2006). “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme”, *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*: Ankara.
- Uluslan, H. (2008). “Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 1, ss. 134-139.
- Uluslan, H. (2013). “Kapsamlı Kar (Zarar): Raporlama Yöntemi Tercihleri ve Finansal Performansın Raporlanmasına Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 14, S. 2, ss. 49.
- Uşul, H. ve Kıymık, H. (2010). “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Entegrasyon Sorunları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 2, S. 12, ss. 124-127.
- Ünal, O. (2010). “Bölümsel Raporlama ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) 8 Faaliyet Bölümleri Standardının Finansal Raporlamaya Etkileri”, *Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C. 3, S. 2, ss. 48-49.
- Yardımcıoğlu, M. (2008). “Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Uluslararası muhasebe Standartları Yönünden Değerlendirilmesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 90, ss. 148-157.

Yüksel, M. (2008). *TMS 27' ye göre Konsolide Finansal Tablolar ve Düzenlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muğla. <https://tez.yok.gov.tr/> (Tez No. 227389).

